

DIALOGORVM SACRORVM, LI-

bri quatuor.

AVTORE SEBASTIANO CA-

stalone, qui nūc postremò Opus recognouit: Argu-

menta singulis Dialogis præposuit, & sententias

subiecit: ex quibus pueri discant officium,

hoc est, quid imitandum sit,

aut declinandum.

LONDINI

Apud Thomam Marsh.

ANNO 1577.

Cum priuilegio Regiæ Maiestatis.

pr
co
&
scr
co
H

Sebastianus Cast alio

Christianis Lectoribus, S.

Os dialogos, fratres charissimi, composuimus, ut pueri haberent, unde ea de opera & mores Christianos & orationem Latinam discerent. Itaque eorum ruditati in primo libro seruiumus, sermone facilimo, eoꝝ minus eleganti, & tamen latino vtentes, & pueris quasi præmansum cibum in os inferentes. In cæteris iam elegantius loqui coepimus. Quòd autem Dei nomen, IOVA Hebræum vsurpauimus, quòd nullum Dei proprium nomen latinè extat (nisi fortè Iupiter, sed id vt pollutum omitamus) id etsi principio videbitur fortassè durius, tamen usu mollescet: & quod insuetum aures radet, idem vsitatum demulcebit.

Valete.

DIA

DIALOGORVM SACRO- rum, Libri. I. Catologus.

A Damus.	Fol. 1.	Rutha.	31.
Cainus.	Fol. 2.	Boozus.	31.
Lotus.	2.	Discalceatus.	32.
Abraham.	5.	Samson.	33.
Ephron.	6.		
Rebecca.	7.	LIBRI, II.	
Idumus.	8.		
Venator.	8.	Elis.	34.
Iacobus profugus.	10.	Saulus.	34.
Laban.	10.	Samuel.	35.
Iacobus redux.	12.	Sorilegium.	37.
Iosephus venditus.	12.	Obedientia.	37.
Iosephus captiuus.	13.	Goliathus.	38.
Iosephus coniecto.	14.	Jonathan.	40.
Iosephus agnitus.	15.	Nouilunium.	41.
Moses expositus.	17.	Achimelechus.	42.
Dumus.	18.	Doegus.	42.
Vitulus.	20.	David latitans.	43.
Cóquerentes	20.	Abigail.	44.
Calcebus.	21.	Abisrus	46.
Balaamus.	23.	Phæbas.	47.
Transiordanini.	24.	Achis.	48.
Rachaba.	25.	Amalechita.	48.
Gabaonitæ.	26.	Nathan	49.
Iosua.	26.	Thecuana.	50.
Iael.	27.	Semeis.	51.
Gedeon triturans.	28.	Architophel.	52.
Gedron.	29.	Abolomus.	53.
Iephtha.	30.	Berzeleus.	54.
		Beth	

INDEX.

Bethsaba.	54.	Daniel.	88.
Salomon.	55.	Fornax	90
Roboamus.	56	Belsazar.	91
Sarephana	57.	Haman	93
Elias	57	Artaxerxes	94.
Michæas.	60	Nehemias.	95.
Sunamitis.	61.	Veritas.	95
Naaman.	62		
Hazael	63		
Iehus.	64		
Ioas.	65		
Ionas	65		
Rabfacer.	67.		
Ezechias	68.		
Ieremias.	70.		
Ananias	71.		
Sedecias.	72.		

LIBRI III.

Tobias.	73.	Maria	98
Asmodæus.	75.	Baptista.	99
Raguel	77.	Nathanael.	99.
Tobæus.	77.	Nicodemus.	99
Raphael.	78	Samaritana.	101.
Achior	79.	Centurio.	102
Iuditha.	80	Piscatores.	102
Olofernes.	82.	Simon.	103
Virago.	84	Iairus	103.
Sufanna.	86	Philippus.	104.
Chaldæi.	87.	Panis.	104.
		Preposter.	106.
		Chananza	107.
		Fermentum	Ibidem
		Clauiger.	108.
		Lunaticus.	108.
		Lapidantes	109
		Cæcus natus.	111.
		Renoualia.	113
		Thomas	114
		Lazarus	Ibidem.

Repudium

INDEX.

Repudium.	115.	Primates	127.
Diues.	115	Gamaliel	128.
Diues immiseri.	117	Stephanus.	128.
Filij Zebedæi	Ibidem	Cornelius.	131
Vinitores.	118.	Circumcisi.	132
Denarius.	119.	Rhode.	133.
Saduczi.	IBidem	Philosophi.	134.
Petrus	120	Lysias.	134.
Pilatus	122	Ananias	136.
Barrabas	123.	Nepos Pauli.	137.
Simon.	Ibidē	Tertullus.	137.
Linguz.	124.	Festus.	138.
Claudus.	125.	Iudex.	140.

FINIS

DIALO-

re
mi
tu
ta
ne
ne
via
ma
vns

DIALOGORVM

SACRORVM SEBASTIA-

NI CASTALIONIS LI-

BER PRIMVS.

ADAMVS. Gene 3.

ARGVMENTVM.

Serpens Euam, & Eva porro Adamum impellit ad
vescendum fructu vetito. Deus vero ipsos tres ad toti-
dem pœnas damnat.

Serpens, Eva, Adamus, Ioua.

*V*R vetuit ves Deus vesci o-
nibus arboribus pomarij? E. Li-
cet nobis vesci fructibus arbo-
rum pomarij: tātūm Deus no-
bis interdixit ea arbore, qua
est in medio pomario, ne vesce-
remur fructu eius, neque attinge-

remus, nisi vellemus mori. S. Nequaquam morie-
mini propterea: sed scit deus, si comederitis de eo,
tum oculos vobis apertum iri, atque ita vos fore
tanquam deos, sciētes boni atque mali. E. Ita pla-
nē videtur, & fructus ipse est pulcher sanē visu:
nescio an sit ita dulcis gustatu, verum tamen expe-
riar. Vah, quam dulcis est! impertiendum est etiā
marito. Mi vir, si scires quā sapidus sit hic fruc-
tus, iam dudum comedisses. Accipe. A. Quando ita

A

us,

DIALOG. SACRORVM.

vis, faciam. Ah, flagitium facimus. E. Quid est?
A. Nonne vides misera nos esse nudos? E. Vi-
deo & me pudet: sed quid nobis faciendum est?
A. Texamus nobis subligacula ex folijs, quibus
tegamus pudenda. E. Bene mones: & est hic ficus
folijs magnis, & aptis huic rei. A. Sed o nos infæ-
lices: videor mihi audire vocem. E. Ioua est. Mi-
seram me, vereor ne deprehendat nos nudos. Ab-
damus nos in hoc densum nemus. I. Heus heus A-
dame, ubi es? A. Audita voce tua in pomario,
territus sum: & quia nudus eram, abscondi me. I.
Unde didicisti te esse nudum? Numnam come-
disti de arbore, de qua praeceperam tibi ne come-
deres? A. Comedi quidem, sed praeiit mulier, quā
tu adiunxisti mihi. I. Quidnam fecisti mulier? E.
Decepta à serpente comedi. I. Quoniam istud fe-
cisti serpens, tu eris detestabilissima omnium besti-
arum, omniumque animalium terrestrium, & ince-
des in pectus, & vorabis puluerem quam diu vi-
ues. Quinetiam conciliabo tantas inimicitias in-
ter te & mulierem, interque semen tuum & eius,
ut id conterat tibi caput, tu autem ei calcem. Te
quoque femina, afficiam plurimis doloribus &
arumnis, ut cum dolore parias, & tota pendeas ex
imperio viri tui. Et tu Adame, quoniam morem
gerens uxori tuae, comedisti de arbore, cuius esu
interdixeram tibi, habebis terram infæcundam tua
culpa, & ex ea queres victum laboriosè dum vi-
ues, cum interim ipsa procreabit tibi carduos &
sentes,

sentes. Tu vesceris herbis terra nascentibus, & cum sudore vultus tolerabis victum, donec redeas in terram, ex qua ortus es: nam pulvis es, & in puluerem redibis.

SENTENTIA.

Ob vnius hominis inobedientiam, mors intravit in mundum. Disce puer obedientiam.

CAINVS. Gen. 4.

ARGVMENTVM.

Deus Cainum damnat ob fratricidium.

Iona, Cainus.

Caine, ubi est Abel frater tuus? C. Nescio, nūquid ego sum custos fratris mei? Io. Quid fecisti? ipse sanguis fratris tui erat ad me clamorem de terra. Quamobrem uteris terra infesta: ut quæ apertio ore hausserit sanguinem fratris tui, de tua manu, ea non prabeat amplius vim suam tibi colenti. Tu errabis vagus per orbē terrarū. C. Mea culpa est maior, quam ut possit remitti. En ego hodie exterminatus à te, ex ipso solo terrarum errabo vagus per orbem terrarum, fugiens tuum conspectum: ita ut qui proximus inuenerit, me interficiat. I. Imo verò quicumque interfecerit Cainum, subibit pœnam septupli. Quare apponam tibi hanc notam, ne si quis inciderit in te, perimat te.

SENTENTIA.

Iniusti nequeunt ferre iustos. Quæ clām perpetrarunt, palām punientur.

LOTVS. Gen. 18.

DIALOG. SACRORVM.

ARGVMENTVM.

Abrahamus excipit Genios hospitio, & Ioua ei pro-
lem pronuntiat, consiliūque suum de Sodome euerfio-
ne patefacit: idē facit deinde Lotus, & a Genijs eripitur
ex periculo.

*Abrahamus, Ioua, Genij duo, puer, Sara,
Hagar, Lotus, Uxor Loti,
Sodomitani.*

Uldeo tres homines aduersum me, Non dubium
est, quin sint de fess: de via: presertim hoc tāto
estu: quare curram eis obuiam, ut retineam eos
apud me. Domine, si vis facere mihi gratissimum,
noli aliò potius diuertere quàm ad me. Lauabitis
pedes paucula aqua adhibita, deinde requiescetis
sub arbore. Ego interea curabo vobis parandum
panem, ut recreetis animos vestros, deinde perga-
tis. Hæc est vobis idonea causa diuertendi ad me.
G. Sic faciemus. A. Iam propero in casam. Sara,
sume properè tria sata farina siliginæ, ex qua de-
psita facias panes subcinericios. Nam aduentant
nobis hospites, quos ego volo accipere lauiè. Itaq;
iam curro ad bouile: volo enim mactare vitulum,
quò eos tractem opiparè: tu interea cura, ut nihil
desit eis, quod opus sit hospitibus. Sa. Fiet. Propera
Hagar, incende ignem, tepefac aquam ad depfen-
dum, dum ego promo farinam. Age iam, dum aqua
tepefit, para mactrā. Subige farinam: expediamus
omnia quæ iussit herus. A. Macta eum expedisè
puer. Heus Sara. S. Quid vis mi vir? A. Cura no-
bis luculentum focum. S. Iam accensus est. A. Im-
pone

pone ahenum: Volo ego hospites meos curari diligentissime atque humanissime. Estne adhuc detracta pellis isti vitulo puer? P. Imò iam dissectus est. A. Conyiciamus hec frustra in ahenum: Subijce tripura ligna, ut coquantur celerius. Despuma ius. Hagar, instrue mēsam: sed foris in umbraculo, sub arbore. Nihil libentius quam viatoribus beneficio, & certè eos negligere inhumanum est. Hospites, omnia sunt parata, accūbite, & vescimini lato animo. Habetis hic butyrum, habetis & lac. Bonè consulite quod adest, quodq; Deus largitur in presentia. Puer, appone eis vitulinam. I. Ubi est Sara uxor tu? A. Adest in tabernaculo. I. Cūm reuisam te eadem tempestate anni quæ nunc est, habebit Sara uxor tua filium. S. Ha ha he, ridiculum. Ego iam vieta sum, & indulgeho voluptati scilicet, cūm meus quoq; dominus consenserit? I. Cur tandem ridet Sara, negans se posse parere, quia consenuit? estne aliquid, quod Ioua non possit efficere? Cūm reuisam te, inquam, anno vertente, habebit Sara filium. S. Ego non risi. I. Imò verò risisti. Sed iam pergamus conficere i: er reliquum. A. Ego comitabor vos, nisi molestum est. I. Egone ut celem Abrahamum, de eo quod sum facturus, ex qua profectura sit gens maxima & potentissima, per quem omnes gentes orbis terrarum sint consecuturæ felicitatem? nam certò scio eum precepturum esse suis liberis, & porrò sua in posterum stirpi, ut vivant ex meo præscripto, & colant iustitiam atq;

ius. ut ego prestem Abrahamo quæ promisi ei: profectò non celabo. Abrahamæ, volo tibi indicare qui sim, & quò eam. Ego sum Ioua. Cum viderem dissipatos esse rumores, de tot tantisque flagitijs Sodomitanorum & Gomorrhæorum, statui deuenire huc, & explorare, utrum sint planè profligati, què-
 edmodum accepi fama & auditione, an non sint.
 G. Nos quidem anteceditis. A. Sed quid? perdesne etiam bonos unà cum improbis? Si erunt quinquaginta viri boni in urbe, an etiam perdes, neque ignoscas illi loco, propter illos quinquaginta bonos, qui erunt in eo? Absit ut tu sic facias, ut interficiis bonos cum malis, sitque eadem cōditio proborum & improborum. Absit ut tu qui moderaris totum orbem terrarum, non facias equum. I. Si inuenero in urbe Sodoma, quinquaginta viros bonos, ignoscam toti loco propterea eos. A. Facio fortasse quidam, qui audeam alloqui te dominum meum, ipse pulvis & cinis: sed tamen si fortè defuerint quinq, de quinquaginta bonis, an propter quinque excindes totam urbem? I. Nō euertam si inuenero ibi quadraginta quinq, viros bonos. A. Quid si quadraginta? I. Etiā propter quadraginta abstinebo. A. Quæso ne agrè feras Domine, si pergo querere. Quid si triginta? I. Etiam sic abstinebo. A. Possim videri audacior, qui alloquar dominum meum. Quid si viginti? I. Etiam eorum cause nō reuertam. A. Interrogabo te h. c. postre-
 mum, si tibi gravis non sum: quid si decem? I. Pro-
 pter

pter decem non euertam. G. Iam aduersperaſcit, &
 nos appropinquamus urbi. L. Video huc aduenta-
 re duos hoſpites. Ibo eis obuiam, ut eos deducam
 ad me. Saluete viri preſantiſſimi. G. Saluo & tu
 vir humaniſſime. L. Peto à vobis, ut diuertimini
 in domum meam, ut ibi lotiſ pedibus pernoctetis,
 cras repetituri veſtrum iter. G. Imò pernoctabi-
 mus in foro. Lo. At ego non patiar, diuertimini ad
 me: accipiam vos ſi non laute, at certè hilarè. G E.
 Fortaſſe erimus tibi graues. L. Iucundi potius: ne
 veremini. Tam mihi erit gratum vos accipere hoſ-
 pitio, quàm eſſet accipi à vobis, ſi iſtic eſſem. G.
 Poſtquàm tantopere viſ, nolumus eſſe perſinaces.
 L Ergo ſequimini me. Hic eſt mea domus: Intra-
 te, quod bonum ſit. Vxor, cura calefaciendam aquā
 ad lauandos pedes horum hoſpitem: & ſimul con-
 ſice panes coquendos in foco. Vos interea hic re-
 quieſcite, dum paratur cœna. Age iam vxor, con-
 ſtrue mēſam: fac ut omnia ſint nitidiſſima, ne quid
 offendat animos horum. Hoſpites accumbite, uti-
 mini leto animi: his, quæ ſuppeduunt nobis in pre-
 ſentia diuina benignitate. Sed quid? quem tumultu
 audio vxor? quis eſt iſte clamor? quæ turba
 excitantur? UXOR. Loti. Hei mihi, perimus mi
 vir. L. Quid tandem eſt mali? U. Tota ciuitas, mi
 vir, obſidet ades noſtras. Iuuenes, ſenes, denique
 vniuerſi circumſident nos. L. Valde vereor, quò
 hec euafura ſint. Sed audio clauantes. So Heu
 heu Lotè, ubi ſunt homines iſti, qui venerunt ad
 A 4 te ſub

te sub noctem? Produce eos nobis, ut eos cognosca-
 mus. L. O flagitium. Sed ne trepidate hospites, exi-
 bi ad eos, & obserabo post me ianuam. Adsum.
 Quid clamat? SO. Volumus videre hospites qui
 diuersantur apud te. L. Obsecro vos, fratres mei,
 ne tā um scelus faciatis. Sūt mihi duæ filia, adhuc
 à viris integra: eas malo dedere vestrae libidini,
 quàm sinere, ut quid noceatis his hominibus, qui
 commiserunt se sub praesidium meitēti. S. Recede
 paulisper istuc, ut consulamus de istare. Quid
 faciemus populares? accipiemusne puellas ea con-
 ditione, ut dimittamus iuuenes? AL. Non est opus
 longa deliberatione. Iste vnus peregrinatur in no-
 stra ciuitate, & nos reget, si dys placet? So. Iam te
 Lote peius multabimus, quàm ipsos: ne tu putes
 nos velle subijci peregrinis. Agite, inuadamus eū.
 GE. Recipe te confestim ad nos Lote. L. O facinus
 audax, ô profligata n & perditam nationem. Obser-
 remus fores firmissimè. S. Effringamus fores, occi-
 damus istos aduenas, qui cum nusquam possint ha-
 bitare, veniunt ad nos. GE. Ne trepidi hospes, nun-
 quam irrupent nobis inuitis. L. O inauditam ne-
 quitiam. Siccine hic violari hospites & peregri-
 nos, quorum ius debet esse sanctissimum? G. Sedate-
 ipsum. Iam videbis vltionem presentem. S. Quid
 est hoc, ô ciues? sumne ego cecus, an oborta sunt
 tenebra densissima? A. Nescio quid accadat alijs:
 sed ego non magis dispicio oculis, quàm calcibus.
 Vbi est ianua? AL. Cane, cane, ne incidas in me: Hei
 mihi

mibi, fregi frontem ad parietem. AL. At ego ne-
scio ubi terrarum sim, neque possum inuenire exi-
tum ex hoc loco, neq̃ ingressum in alium. G. Lote,
si quos habes praterea generos, aut filios, aut fili-
as, deniq̃ quoscūque habes in urbe, educ ex hoc lo-
co. Nam nos quidem iam delebimus hūc locum.
Hac enim ad hoc ipsum missi sumus à Ioua. apud
quem increbuit tanta importunitas horum. LOT.
Habeo vobis gratiam, qui habeatis rationem
non solum mea salutis, sed etiam meorum. Iam
adeo eos. UX. Valde sum sollicita de meo viro, qui
est egressus domo: ita consceleratus est hic totus
populus. Mei no ne quid grauius patiatur, etiam
à suis. Nam hodie nulla sancta fides est, ne in'er
fratres quidem. L. Iam redeo. G. Quid egisti? L.
Visus sum iocari eis, quorum saluti providebam.
GE. Homines sunt desperati. Pereant, quoniam
nolant seruari. Sed iam diluculum est, & tempus
admonet emigrandum esse hinc. Agedum, adiun-
ge tibi uxorem tuam, & duas filias, ne aggregeris
ad interitum tam perditæ ciuitatis. Quid cuncta-
ris? Nūquam potest nimis maturè vitari pericu-
lum. L. Atqui non videtur emigrādum tam manè.
GE. At qui nos non sinemus te perire, quin potius
manu educemus & te & tuam coniugem, & filias.
Agite, exeamus ex urbe. Sed caue, si tuam vitam
amas, ne respicias post tergum, neue vsquam mo-
ueris in planicie. Euade in montes, ne pereas. LO.
Peto à te Domine, ut remittas hoc mihi, postquam

supro tua benignitate denuncie me tanto beneficio,
 ut custodias mihi vitam. Certè nō potero euadere
 in montes, quin me attingat illud malum, quo mo-
 riar. Sed est hic propinquum oppidum ad confu-
 giendam, in quo quæso ut liceat mihi euadere, &
 ita consulere vitæ meæ, est sanè perparuum. G. E-
 tiam in hac re indulgebat tibi, ut non eueriam istud
 oppidum. Confer te illò, neque enim licet mihi face-
 re quicquam, quin tu cò peruenieris.

SENTENTIA.

Deus versatur cum pijs, eisque patefacit arcana sua, &
 eos remuneratur & tuetur. Mauult deus ut innumerabi-
 les impij uiuant, quàm ut vel vnus pius vnà cum illis pe-
 reat. Maior est Dei in vnum pium amor, quàm in omnes
 impios odium: quem quidem eius amorem debent imi-
 tari pijs.

ABRAHAMVS. Gen. 20.

ARGVMENTVM.

Abrahamus, iussu Dei filium suum Isaacum vult im-
 molare. Deinde prohibente Deo, immolat arietem.

Abrahamus, Isaacus, Genius.

In tertium diem iter facimus, & videor vide-
 re procul locum destinatum sacrificio: vos hic o-
 perimini vnà cum asino, dum ego & puer imus il-
 luc, ut adiremus Deum, postea redituri ad vos.
 Tu Isaac portabis hec ligna ad comburendam
 hostiam, ego feram ignem & cultrum. Eamus. Isa.
 Mi pater. A. Quid vis mi fili? Is. Hic quidem est
 ignis & ligna, sed ubi est agnus iam immolandus?
 A. Deus providebit ipse sibi agnum in sacrificium.

fili

fili, nos interea pergamus. Ecce venimus in locum, quem Deus dicebat mihi. Construamus hic aram. Rectè est, disponamus lignum. Nunc fili mi, oportet ut te colligem, mactémque: quando ita visum est Deo Optimo Maximo, cuius voluntati resistere nefas est. IS. Mi pater, si ita certum est Deo, fiat. Nam didici et tibi que parère in rebus omnibus.

AB R. Pater omnipotens, cuius est imperare, obsequor tuis iussis, tibi que mactò hanc hostiam, hoc cultro, mea ipsius dextera. G. Abrahame, Abrahame. A. Quis me vocat? G. Caue ne afferas manum puero, caue ne ladus. Iam enim mihi satis perspecta est tua religio & pietas, qui propter me non peperceris filio, ei que unico. A. Hem quid hoc res est? Sed vidcòne arietem in dumo harentem cornibus? Salua res est: viuet Isaacus: hac mactabitur gravior Deo victima.

SENTENTIA.

Nihil tam difficile aut durum est, quin id possit, qui credit, Deus suorum pietatem remuneratur.

EPHRON. Gen. 33.

ARGVMENTVM.

Abrahamus mercatur ab Hettaeis fundum ad sepulturam Sarre vxoris suæ.

Abrahamus, Hettaei, Ephron.

E Go sum peregrinus & aduena inter vos, Hettaei. Quare tribuere mihi possessionem sepulturae inter vestras, ubi sepeliàm Saram coniugem meam, quæ mortua est, ut scitis. H. Attēde nos Domine. Tu es quidem princeps diuinus in nobis: tuum

est eligere è nostris sepulchretis, ubi inhumetur tuum mortuum. Nemo nostrum prohibebit te suo sepulchro, quominus sepelias in eo. A. Ago vobis gratias, pro vestra tanta humanitate ac liberalitate. Sed si vobis cordi est, ut sepeliatur meum defunctum, & auferam è conspectu meo: concedite mihi pretereà, ut agatis pro me cum Ephrone filio Sitoris, ut attribuat mihi cavernam duplicem, quam habet in extremo sui agri: & attribuat iusto argento, in vestra presentia, in usum sepulchri. E. Ausculta mihi potius domine. Ego tibi dono & agrum, & cavernam agri, & quidem in presentia meorum popularium. Sepeli tuum mortuum. A. Imò tu potius ausculta mihi. Ego solvam tibi pecuniam pro agro: eam tu accipe à me. E. Domine attende. Hic fundus, de quo agitur inter nos, est quadringentis siclis argenti: si vis sepelire tanti. A. Accipio tanti. Et iam appendam tibi presentem pecuniam. Vos Hettaei, estote testes, ut Ephron addicat mihi in possessionem, quadringentis his siclis argenti, agrum suum duplici caverna, qui ager est è regione Mambræ, id est Hebronis, unà cum ipsa caverna, & omnibus arboribus, quæ sunt undique in toto spacio eius. E. Addico. H. Testes erimus.

SENTENTIA.

Iustitia commendat hominem apud eos qui non sunt omninò perdit.

REBECCA Gen. 24.

ARGVMENTVM.

Dispen.

Dispensator Abrahami ducit Rebeccam filiam Labanis Mesopotamij in matrimonium, Isaac herili filio.

*Dispensator Abrahami, Rebecca,
Laban, Bathuel.*

HEus heus puella, da mihi bibere paulum aquae ex tua urna. R. Imò verò perlibet, vir optime. Hem, bibe. Quineciam adaquabo tuos camelos, quantum sat erit. D. At ego te pro isto beneficio dono hac in aure, atq; his duabus armillis. Sed age, fac sciam, cuius sis filia: & an sit in adibus tui patris locus, ubi possimus pernoctare. RE. Equidem sum filia Bathuelis, quem Melca peperit ex Nachore. Straminis autem & pabuli apud nos affatim est, nec non locus ad pernoctandum. Sed ego curro in oppidum, ut nunciem hac omnia domi, ita ut habent. D. Ago tibi gratias iona, quòd non destitisti tua bonitate, & fide, Abrahamum herum meum, tui cultorem: qui me deduxeris per eam viam, qua venirem domum cognatorum domini mei. L. Ain' tu? R. Ita est. L. Et dono dedit tibi istam in aurem, & armillas? R. Etiam. L. Vbi reliquisti? R. Ad fontem, & ecce cum tibi apud camelos. L. Precor tibi louam propitium homo. D. Et ego te vicissim, & ir humanissime. L. Narravit nobis haec soror mea Rebecca, quia sis, et unde venias. Quod cum primum audui, statim curavi parari tibi diuersorium, & tuis camelis stabulum, ne foris manear. Quamobrem sequere me. D. Ago tibi gratias pro tanta comitate & diligentia Sequor. L. Eamus hac.

DIALOG. SACRORVM.

*bàc. Hic sunt ades nostra. Vos curate hos camelos
stramine & pabulo. Vos afferite aquam lauandis
pedibus huius, & comitum. Bene est, accēbite. D.
Dabitis mihi veniam. Non capiam cibum, quin
prius dixerō, cuius causa huc venerim. L. Dic er-
go. D. Ego sum seruus Abrahami, hominis, quem
Deus ditauit mirum in modum, oue, capra, boue,
argento, auro, seruis, ancillis, camelis atque asinis:
cui etiam iam seni Sara uxor peperit filium, quem
ipse constituit heredem ex asse, meq; etiam iurciu-
rando astringit, ne locarem ei nuptum qua esset ex
Chananaeis, in quorū terra habitaret ipse: sed irem
domum paternam, ibique eligerem uxorem genti-
lem: Cui cū ego dicerem: Quid si mulier nollet
me sequi? Deus, inquit ille, cui ego per omnem vi-
tam parui, tecum mittet nūtiū suū, qui tibi se-
cundabit hoc iter: ita sumes filio meo uxorem mi-
hi gentilem, ortāq; ex domo paterna: hac re exol-
ueris te religione iuri iurandi, quo te astringo: si
fortē non impetraueris ut mulier te sequatur. Ita
persuasum est mihi ut venirem. Cūque hodie ve-
nissē ad fontem, ita cogitabā mecum. Ioua Deus
heri mei Abrahami, si in mihi ades in hoc itinere,
da mihi ut me nunc hic stante ad fontem, ueniat
puella hauſtura, qua mihi roganti det aquam ex
urna bibēdam, atq; etiam aquetur meos camelos,
ut intelligam eam esse quam destinasti hero meo.
Vix hac mecū tacitus cogitāram, cū subito ecce
egressa Rebecca, ferens urnam in humeris, descen-
dit*

dit ad fontem atque baurit. Et cū petivissē potum ex ea, confestim deposita urna offert & dicit etiam sese adaquaturā camelos, quod & fecit: adaquavitq; me, & camelos. Ego quæsi ex ea, cuius esset filia? Respondit, Balthelus filij Nachoris, ex Melca. Tū ego accommodavi fronti eius manilem, & manibus armillas: & summis se adorans Iovam Deū heri mei Abrahami gratias egi, quod deduxisset me in rectam viam, ad conciliandam filiam herilis cognati filio herili, quam ex his argumentis intellexi eam esse. Nunc ergo si certum est vobis facere hoc beneficium domino meo, facite ut sciam: sin minus, nihilo secius, ut insistam aliam viam. L. Hac res planè ex deo orta est, neque nos omnino possumus repugnare tibi. B. Ita habet: proinde habe tibi Rebecca tuo arbitrati, eamq; ducto nupturam hero tuo, sicut visum est Iovæ. D. Gratiam habeo Deo primū, qui ita voluerit, deinde vobis, qui non repugnaueritis. Tu verò Rebecca & vos, non recusabitis hac quantulacunque dona, quæ attuli in suū mei domini.

SENTENTIA.

Deus dirigit pios in viam, eorumque actiones secundat.

IDVMÆVS. Gen. 25.

ARGUMENTVM.

Esaus vendit Iacobo fratri prerogativam ætatis.

Esaus, Iacobus.

Imperti mihi de rufo, de rufo isto, nam re deo rure exanimatus lassitudine. I. Vēde mihi in præsentia prerogati-

*prærogativam tuæ ætatis. E. En ego iam iāque
 emorior: quò mihi istam prærogativam? Ia. Ergo
 confirma mihi iam nunc venditionem iureiuran-
 do. E. Confirmo, quidvis? Iuro, addico, nihili facio
 ius istud ætatis, præ edulio.*

SENTENTIA.

Breuiſſima voluptas homines priuat perpetuis bonis.
 Idem uſu venit impijs, qui amore carnalium voluptas
 tum prodigunt bona cœleſtia.

VENATOR. Gen. 27.

ARGUMENTVM.

Iacobus arte materna præcucit à patre ſælicitatem E-
 ſau. Eſaus ſeruiſ veniens, fruſtra lachrymans.

Rebecca, Iacobus, Iſaacus, Eſaus.

Pater tuus miſit venatum fratrem tuum Eſau
*me audiente, ut afferat ferinam: ex qua con-
 ſectum pulpamentum ipſe edat, eiſq; bene precetur
 à Iona, antequam moritur. Nunc audi fili mi quid
 velim à te fieri. Adi pecus, & inde afferto mihi
 duos hædos opimos, ex quibus conficiam patri tuo
 edulium, quali maxime delectatur: quod offeres
 ei, ut tibi bene precetur, priuſquam excedat vita.
 I. Sed frater villoſus eſt, ego depilis. Quod ſi foris
 pater me attrectauerit, putabit ſe mihi eſſe ludi-
 briſ. Itaque mihi male, non bene precabitur. R. Iſ-
 tam imprecationem ego præſtabo nate: in modo
 gere mihi morem. Ia. Si ita iubes, certum eſt obſe-
 qui. Eo. R. Mihi magnopere curadum eſt, ut agam
 hanc rem callide & prudenter, ne meus maritus de-
 prehēdat fallaciam, Nam ut amat ruſticum illum*

Eſauum

Esauum, nunquam eum postponet Iacobo, nisi fraude inductus. Ego verò Iacobum plus amo, & studeo eum obrepere in felicitatem quam conciliabunt patris preces ei, cui bene ominatus fuerit. Ia. Redeo mater: affero hœdos. R. Factum bene: agendum, parem cupediam patri tuo cuiusmodi scio suauem esse eius palato. Recte est, parata sunt omnia. Nunc age, induam te vestimenta pretiosa Esai, quæ habeo penes me. Hic ornatus te condecet. I A. Quid manus & collum, quod pilis caret? R. Vestientur pelle hœdorum. Bene habet: accipe nunc hanc escā, atque hunc panem quem confeci: Abi, vide ut agas prudenter. Ia. Dabo operam. Pater. Is. Quis tu es fili. Ia. Esauus primogenitus. Exequutus sum mandatum tuum. Surge, vescere ferina, ut mihi bene preceris. I. Quid sibi vult, quod tam citò nactus es, fili? Ia. Ioua, Deus ille quem colis, obiecit mihi. Isa. Accede huc, ut te attrectem fili, sciam quæ virum sis ipse Esauus, nec ne. Quid hoc? vox quidem Iacobi est, sed manus Esai. Tunc ergo es ipse natus meus Esauus? Ia. Planissime. Is. Accede ad me, ut vescar tua ferina, fili, tibi que bene precer. Suavis esca sanè, funde vinum. Ia. Hem tibi. Is. Nunc age, amplectere me. Quam suavis odor venit ad nares meas? Fragras fili mi, non aliter quam solet ager latus munere Iouæ. Faxit Deus ut terra pinguis, irrigata rore caelesti, effundat tibi magna copia, segetes & vinas. Tibi seruiant nationes, te coadiuent populi, dominus sis fratrum tuorum, teque re-

nerzantur ex eadem matre nati: qui tibi imprecari
 bitur, esto execrabilis, et infelix: qui tibi bene vo
 let & optabit, esto fortunatus. Ia. Bene gessi meum
 negotium mater. Non agnouit me, & ex attrecta
 tione putauit me esse Esauum. Re. Bene est, sed E
 saus iam reuersus parat ferinam, quam offerat pa
 tri. Videamus quid agat: nam muliū faller eum
 spes. E. Attolle te mi pater, & uescere mea ferina,
 ut mihi bene preceris. Is. Nam quis tu es? E. Ro
 gas? primogenitus tuus Esauus. Isa. Totus obstu
 pesco, horreoque. Quis ergo is est, qui modo attulit
 mihi ferinam? Nam ex ea prorsus comedi ante tuū
 aduentum, ei que fausta omnia sum precatus: qua
 res rata erit. E. Hen mihi, nunquid causa est, quin
 ego perpetuò perierim? Attamen mihi quoq; bene
 precare pater. Isa. Frater tuus rem astu tractauit,
 abstulitq; faustitatem tuam. Es. Ne ille probè re
 spondet suo nomini, qui me iam bis circumnenerit.
 Primum enim fraudauit me prerogativa aetatis:
 deinde nunc intercepit bonam precationem mihi
 debitam. Sed nihilne tibi reliquum fecisti, quo
 mihi faustum aliquid precere? Is. Profeclo feci eū
 dominum tuum, statuque ut fratres ei seruirent,
 eumque munus frumento & vino. Quid vis tibi
 iam faciam fili? E. Solūmne id habebas? imperti
 etiam me aliqua felicitàte. Hen quid agam mi
 ser? Isa. Habebis quidem domicilium minus bonū
 & à pinguitudine soli, & à supero rore cali, & vi
 uens gladio seruies fratri: veruntamen erit tem
 pus

*P*pus illud, cum vicissim vince excutiesque ingum
eius de collo tuo. *E*s. Non procul abest luctus a pa-
tre meo. Nam certum est mihi, interficere laco-
bum fratrem.

SENTENTIA.

Properandum est, & arripienda occasio. Sero plorat
sauf, sero venit ad colligendum Manna post ortum so-
lem, aut die Sabbati. Sero afferuntur falces post metendi,
cum iam nihil superest nisi spicilegium. Sero pullam fo-
res faruæ virgines. Sero conabatur intrare pignus per por-
tam iam clausam.

IACOBVS PROFVGVS. Gen. 29.

ARGVMENTVM.

Iacobi Profugi congressio cum Rachete sobrina sua

Iacobus, Pastores, Rachel,

*F*Ratres, unde estis? *P.* Ex Charra. *I.* Ecquid no-
stis Labanem filium Nachoris? *P.* Maxime. *I.*
Valétne? *P.* Valet: atq; ecce ibi Rachelem filiã
eius, huc venientem cū pecudibus. *I.* Hem diei mulo-
rum abhuc est, nec dum tempus est cogendi pecoris:
quin adaquatis pecudes, deinde ituras pastum? *P.*
Nō possumus, donec cōuenerint omnes greges, quò
auoluamus saxū ab ore putei, atq; ita adaquemus.
I. Sed venit Rachel agens pecus: quid cesso auol-
uere saxum, ut hauriam ei aquam, atque hanc prẽ-
mium ab ea ineam gratiam? *O* mea Rachel, am-
plectere me. *R.* Abstine tu manū, quis tu es? *I.* Ego
sum Iacobus patruelis tuus, filius Rebecca, non
contineo lachrymas præ gaudio. *R.* O felicem ad-
uentum. Sed ego cesso ire in urbem, ut annunciem

DIALOG. SACRORVM.

hac meo patri.

SENTENTIA.

Gaudent in mutuo congressu consanguinei. Sunt autem
pij omnes inter sese diuina consanguinitate coniuncti.

LABAN. Gen. 3.

ARGVMENTVM

Laban fugientem Iacobum assequutus, cū eo iurgatur.
Deinde fit inter eos torus.

Laban, Iacobus, Rachel.

Qua ratio impulit te, ut in sci me abduceres
meas filias, tanquam ferro partas? Cur clam
& nesciente me au fugisti, neque fecisti me certio-
rem, ut prosequerer te voluptate carminum, tym-
panorum, cythararum? neque permisisti mihi ut
oscularer meos natos & natas? Stulte sanè fecisti.
Et erat mihi in manu nocere vobis. Sed Deus ve-
ster patrius heri monuit me, ut cauerem ne te of-
fenderē vlla re. Verū esto: profectus sis sanè pra-
desiaero, quod capiebas ē domo paterna: deos verò
meos cur furatus es? Ia. Illud feci adductus metu,
verū ne tu eripires mihi tuas filias. Quod autē
attinet ad tuos deos, si quem penes inueneris eos,
per me quidem pleclatur capite. Noscito praesenti-
bus necessarijs nostris si quid tui est apud me. La.
Recte dicis. Perscrutabor vestra tabernacula. Ia.
Non recuso quo minùs vestiges omnia. Ra. Video
me esse in magno periculo. Nā Laban pater meus
conquirat per omnia tentoria suos deos penates,
quos ego furata sum, meo viro nesciente. Quod si sa-
ctum deprehendatur, concitauero magnas turbas.

Commi-

Cōminiscenda aliqua fallacia est, & quidem subitō, nam meus pater iam aderit hīc. Probe, inueni viam: obruam eos in hoc stercore camelino, deinde sedebo super: facilē eum fallam. L. Rimatus sum acerrime tabernaculū Iacobi, tum Lia, tum duarum ancillarum, nusquam inueni. Restat tabernaculum Rachelis: in quo si non erunt, mirabor. Hac omnia sunt mihi perscrutanda. Hic quidem non sunt, neque hīc. Quid sub hac culcitra: tantūdem. At in hoc angulo erunt, at non sunt. R. Noli agere ferre, domine, quod non possum assurgere tibi: nam sum in menstruis. L. Perquisiui omnia diligentissime, sed nusquam comperi meos deos penitales. I. Quod nam concepi tantum scelus, aut quod facinus admisi in te, ut tu me sic persequerere? Scrutatus es omnia mea utensilia: ecquid inuenisti de vlla suppellectile tua domus? Prome huc coram necessarijs utriusque nostrū, ut ipsi iudicent de utroq; nostrū. Iam viginti annos egi apud te. tuæ oues & capra nunquam fuerunt infecunda: non comedi arietes tuae oniarie: nihil ad te retuli creptum feris: ipse semper praestiti damnum: tu mihi semper imputasti: si quid per furtum amissum est tam interdum quā noctu, meo periculo amissum est. Denique ea fuit mea conditio, ut & de die conficerer astu, & de nocte gela: & interea somnus abesset ab oculis meis, Iam hīc mihi vicesimus annus agitur, cum sum domi tue. Seruus tibi quatuordecim annos, pro tuis duabus filiabus,

tem, pro ouibus & capris, cum tu interea mutasti
 sti mihi mercedem decies. Quod nisi deus Pa-
 rius, videlicet deus Abrahami, & terror Isaaci
 affuisset mihi, tu quidem dimisisses me vacuū. Sed
 respexit ille miseras & labores quibus sum per-
 functus: id quod heri satis ostendit. L. Mea sunt he
 filia, mei filij, mecum pecus, denique quicquid hic
 vides, meum est. Et nunc quo pacto optime consu-
 lam meis his filiabus, & filiis quos pepererunt? O-
 pitor si ego & tu feriemus fedus, quod sit testimo-
 nio utrique nostrum. Ia Optime Ego hic erigam
 cippum ex hoc saxo: vos mei propinqui accumula-
 te lapides, capiamus cibum sub hoc tumulo. L. Hic
 hodie tumulus erit medius testis inter me & te. Ia.
 Perplacet. Atque ex hac re vocetur Galaadus. L.
 Aut etiam Maspha, ut significet, deum aspecturū
 quid fiat à me & te, cum discefferimus alter ab al-
 tero. Quod si tu eris durus meis filiabus, aut si du-
 ces alius in matrimonium prater eas, tum hac pa-
 cta perinde sunt, atque si nulla facta sint. Atq; hui-
 us quidem rei testis esto deus utrique. Vides hunc
 tumulum, vides & hunc cippum, quem extruxi in-
 ter me & te? Hic tumulus, & hic cippus testes
 sunt neq; me aduersum te, neque te aduersum me
 transitarum eis ad nocendum Deum Abrahami &
 Deus Nachris, utriusque patris, sunt nostri
 indices. Ia. Ego coniuro per terrorem mei patris
 Isaaci. Atque ut hec sint ratissima, faciam hodie
 sacrificium in hoc monte, ad cuius epulas vos om-
 nes

nois inuito. L., Concedimus.

SENTENTIA.

Deus suos tuetur ab aduersarijs.

IACOBVS REDVX. Gen. 33.

ARGVMENTVM.

Iacobus ex mesopotamia rediens. Esauum fratrem donis pacat.

Esauus, Iacobus.

O Salue multum mi frater charissime. Iac. Salue tu plurimum germane mihi optatissime. E. Ut te libenter amplector post longū spacium temporis. Ia. Et mihi profectò iam diu nihil fuit incundius, quàm nunc videre te incolumem. Itaq; pra gaudio non teneo lachrymas. E. Nec ego possum non flere, ita totus letitia gestio Sed quid sibi vult iste grex mulierum & puerorum, quos tecum ducis? Ia. Uxores sunt & liberi, quibus me deus, qua sua est liberalitas, ditauit. Es. Quid autem sibi vult totus ille grex, quem offendi veniens? I. Voluit te donomibi placare. Es. Satis multa habeo frater hibe tibi tua. IAC. Ne repudia me quaeso, si te mihi propitium habeo, accipies à me munusculum: nam quod vidi faciem tuam, videor mihi vidisse numū quoddam: nec mirum, qui mihi tam facilis fueris. Itaque quaeso ut accipias à me munusculum, quod ad te adductum est, postquam Deus pro sua benignitate tam multis bonis me accumulauit: ut nullare caream. E. Quando urges tantopere, accipiam, etsi nihil opus erat: age eamus, ego ibo. unā

DIALOG. SACRORVM.

secū. I. Scis pueros esse teneros, ouesq; & capras & boues pregnantēs: quòd si fatigentur vel unum diem, actum est de ouibus & capris omnibus: interibunt. Sed amabo i pra, ego pergā clementer & placide, prout postulant ea quae pra me duco, ipsiq; pueri, donec veniam ad te in Seir. E. Saltem relinquā tibi aliquot ex meis comitibus. I. Quid opus? gere obsecro mihi morem.

SENTENTIA.

Potentiorum ira comitate & submissione est lenēda.

IOSEPHVS VENDITVS.

Gen. 37.

ARGVMENTVM.

Iosephum ob inuidiam vendunt fratres mercatoribus Ismaēlitis.

*Simeon, Laui, Ruben, Iosephus,
Iuda, Mercatores.*

ECce vobis somniator ille. Agite, occidamus eū, deiciamusque corpus eius in aliquem specum. *L. Sed quid renuntiabimus patri de eo? S. Deuoratum esse ab aliqua fera. Videbimus quorsum euadāt eius somnia. R. Impium sit maculare manus sanguine pueri, idque fratris. Deducimini ab ista mente. Nihil potestis grauius consulere in nos, aut in patrem nostrum. S. Vnde tibi incessit ista noua religio? Vis ergo sinamus eum viuere, qui suis insomniis portendit, nos omnes, ipsosque adeò parentes, fore sibi supplices? An non dignus est, qui eat somni*

somniatum apud inferos? R. Frater, si ita futurum est, qui caueas? sin minus, quid times? Vsq; adeo ne indignum tibi videtur, si puer imperitus somniavit? quid potest esse culpa in somniis? Postremo si adeo obfirmasti animum: neque potestis auocari ab isto consilio, est hic puteus sine aqua: saltem abstinete manus, dimittite in puteum, culpa erit aliquanto minor. S. Ruben, tu videris. Nobis certum est, perdere puerum. Io. Plurima salute vos impertio fratres amantissimi. S. At nos te malo maximo impertimus, qui somnias te coli à fratribus, quos nunc salutas tam blandè. Agite, discindamus vestem hanc versicolore, qua pater eum ornauit, delicatulum puellum. I. Hei mihi, quid cogitatis mihi facere? L. Necabimus. Io. Ah ne facite. S. Stat sententia. Io. O fratres charissimi, per deum optimum maximum, per communem nostrum parentem, qui conficietur mœrore, obsecro, obtestor, quid feci? quod est meum scelus? qua mala mens vos agit? S. Frustra rogas. Io. Fratrem vestrum? S. Certum est. Io. Ah vester sum, vester sum frater. S. Surdo canis: dimitte. R. At ego subduco me hinc, non sustineo adesse in tam tristi spectaculo. Io. Heu me miserum, quò detrudor? nimirum ad manes. O pater, pater, quàm tristem nuncium accipies de filio? in quanto luctu trahes vitam? Iuda obsecro tuam fidem, miserere mei, miserere parentum. L. Sedeamus hic meridiaturi. IV. Video mercatores quosdam venientes, vultis auscultare mihi? Quid

DIALOG. SACRORVM.

profuerit nobis cruenta cedes fratris nostri? Ven-
damus eum potius Ismaelitæ quos vides venien-
tes. Ne afferamus hostiles manus fratri: abstinē-
mus à sanguine. Nam certè frater noster est, pro-
creatus eodem semine. Agite, sinite vos exorari.
L. Rectè ait. S. Sed ne fortè. IV. Frater, ne metue-
amittes eum venditione, non minùs quàm nece. L.
Ita est: accedat etiam quæstus ex venditione: quem
quæstum amittemus, si eum necauerimus. S. Sino,
fiat. IV. Heus mercatores, vultisne emere puerum
quendam elegantem? M. Fortasse, fac videamus.
IV. Extrahite eum è puteo: empturi sunt I. Nunc
quidem mihi pereundum est, video, extrahor ad
cadem IV. Ne trepidi, non necaberis, sed vèderis.
En vobis puerum lepida forma. M. Hercle bellum,
& ingenuum. Quanti eum indicatis? Triginta ar-
gentis. M. Accipimus Accipite pecuniam.

SENTENTIA.

Invidia homines impellit ad quoduis facinus. Et de-
us suos non equidem deserit, sed vt exploret, in extremos
angores venire patitur.

IOSEPHVS CAPTIVVS.

Gen. 49.

ARGVMENTVM.

Iosephus captivus interpretatur somnia prægustato-
ris & pistoris Pharaonis.

*Iosephus, prægustator Pharaonis,
Pistor,*

Quis

Quid accidit, ut hodie vultu sis adeò mæsto?
Pr. Somniauimus uterque, & caremus coniectore. **Io.** At habet deus coniectores: Agite, narrate mihi. **Pr.** Videbar mihi in somnis videre oculos vitæ, ex qua tres palmites orirentur, quæ deinde, quasi germinaret, produxit florem, unde vuae plena racemis maturecebant. Erat autem mihi in manu poculum Pharaonis, itaque cepi vinas, easque in id expressi, deinde tradidi ei in manum. **Io.** Hac est interpretatio: Tres palmites, tres dies sunt: hinc ad triduum Pharaon iubebit te produci è carcere, restituétque in locum muneris prius, stabisque ei ad cyathos, ut antè. Quamobrem ubi adeptus fueris hoc tantum bonum, facito quæso ut memineris mei, prasteque mihi hoc beneficium, ut facias mentionem mei apud Pharaonem, meque extrahas ex hac domo. Nam surreptus sum clàm ex terra Hebraorum: neque quidquam feci, quamobrem compingerer in carcerem.
Pl. Rectè sanè interpretatus es. Sed audi meum quoque somnium. Tria alba canistra erant super capite meo, in quorum summo inerant Pharaonis omnis generis cibi pistori, quos inde aues comede-
Io. Accipe coniecturam. Tria canistra, tres dies sunt. Abhinc tres dies iussu Pharaonis securi ferieris, atque in crucem tolleris, ubi alites vorabunt tuum cadaver.

SENTENTIA.

DEUS

DIALOG. SACRORVM.

Deus pijs arcana reteggit, idemque viam ad eorum salutem sæpè longè antè præparat.

IOSEPHVS CONIECTOR.

Gen. 41.

ARGVMENTVM.

Iosephus interpretatur Pharaoni duo somnia, ob eaque causam Pharaon præficit eum toti Ægypto

Pharaon, Iosephus.

Somniaui quiddā, quod nemo mihi potest interpretatione explicare. Te autem audio esse coniectorem somniorum, ideoq; te accersiui. I. Equidē is sum, per quem Deus interpretetur somnium tuū Pharaon. Itaq; narra. Ph. Videbar mihi astare ripæ fluminis, atque ex eo exierunt septem vacca benè habitæ, & pulchræ visu, quæ pascebantur in careto. Ecce autem deinde septem aliæ graciles, & deformes supra modum et tenui corpore, quales nūquam vidi in Ægypto: quæ deuorauerunt priores: quas cum demississent in sua viscera, tamen id non apparebat: adeò semper macie deformes erant, ut prius. Ego somno solutus sum. Deinde rursus oppressus somno, videbar videre septem spicas crescentes in uno calamo, opimas & formosas: secundum quas, succrescebant totidem aliæ graciles & tenues, et ex eas viedine, quæ deuorauerunt septem illas generosas. Hac ego indicaui coniectoris: sed nemo est qui possit mihi explicare. I. Somnium tuum unum est Pharaon. Deus præmonet te eorum quæ facturū est: septem vacca generosa, sunt septem

sem anni: septem spica item, idem volunt: unum
idemq; somnium est. Septem verò vacca & spica
iunues, septem alij sunt anni, quibus fames vigeat.
Hoc idipsum est quod dixi: Deus quod faciurus
est, tibi indicat. Sic habet: Septem annos proximos
futuros esse fertilissimos frugū terra, praesertim in
Ægypto: quos sequentur alij, ita infesti penuria
omnis cibi, ut lata illa ubertas priorum sit omni-
no consumenda fame. Tanta inquam laborabitur
penuria, ut tanta rerum abundantia ne vestigiū
quidem ullum supersit. Nam quod bis somniasti,
ideo factum est, ut intelligas omnino decretum esse
deo, ita facere, idq; brevi. Quare despicere, Pharaonem,
virum aliquem scientem & peritum, quem prae-
ficiat Ægypto. Præterea curatores et adiles annonae
qui legant quintas in Ægypto, cogantq; quā ma-
ximum numerum frumenti, his proximis septem
annis uberibus, quod condant nomine tuo in vr-
bes. Ita fiet, ut proximo septennio duplas conse-
quaris annonas, quibus Ægyptus defendatur à
fame, & pernicie altero septennio. PH. O salutare
consilium, & dignum homine sapientissimo. An
quisquam hodie est, qui aequè spirat numen, atque
hic? Ergo cum Deus inducet tibi Iosephe tantas
res, non est dubium quin tu sis prudentissimus &
sapientissimus omnium. Itaque iam nunc volo ut
sis gubernator domus meae, utq; omnis meus popu-
lus pareat imperio tuo. Maior erote, solio tantum.
Et irado tibi curam & gubernationem totius Æ-
gypti,

gypti atq; ad confirmationem huius rei, hunc annulum detractum meis digitis, induo tuis, teque dono hac veste byssina, & hoc torque aureo: iuboque te vehi curru primo secundum meum: & volo proclamari ante te, Congenulite. Ne viuum pharao, nisi tu unus eris in tota Aegypto, cuius in-
iussu non audebit quisquam vel mutire. Deinceps am nō vocaberis Iosephus, sed Saphnathopaneas, ut nomine ipso pollicearis interpretationem obscurorum. Atque ego tibi despondeo Asnatam filiam Potiphra pontificis Heliopolitani. I. At ego tibi rex, pro tātis beneficijs, habeo gratiam, quantum maximam possum: daboque operam, deo volente, ut nec te mandati, nec me recepti muneris pangat.

SENTENTIA.

Deus pios nost dolores & infamiam mira arte euehit ad voluptates & honores. Quod si non omnibus pijs accidit in hac vita, at in futura accidet: Nam prima pars vite Iosephi, quę calamitosa fuit, ymbra est huius vite piorum, altera verō futurę. Atque idem dico de Iacobo & Dauide. Ad gaudia venit per dolores: ad honores, per infamiam: ad dulcedinem, per amaritudinem, ad altitudinem, per humilitatem, per mortem ad vitam.

IOSEPHVS AGNITVS.

Gen. 44.

ARGVMENTVM.

Filij Israelis reuocati de via, iussu Iosephi, furti si-
mi late accusantur: tandem Iosephus sese eis aperit.

Præfectus

*Præfatus domus Iosephi, Filij Israelis,
Ruben, Iudas, Iosephus.*

Restate viri. Heus vos appello. Sinite gressum.
Hocine est humanum factum, aut dignum ho-
spitibus, pensare bonum malo? An nesciebatis
eam esse, qua herus est solutus potare? An etiam
sperabatis eum ignoraturum qui est diuinus? ma-
le omnino à vobis factum. F. Quid tibi vis homo,
cum tua ista iracundia. An quid nos accusas? P.
Ita vos deus amet, ut nescitis. F. Nam qui scia-
mus? P. Suffurati es is pateram heri mei. Scitis
nunc? At etiam ut fingunt vultum. Iu. Pace tua
dixerimus vir optime, absit procul à nobis istud
facinus. Tute scis ut reportauerimus ad te usque
e finibus Chanancorum, argentum repertum in o-
re saccorum nostrorum: tantum abest ut susceperim-
us e domo domini tui aurum, aut argentum. Ita te-
cum agemus, Si quem penes deprehensa fuerit pa-
tera, ipse moriatur, nos omnes perpetua seruitute
addicamur. P. Imò agamus mitius. Qui fuerit cō-
uictus furti, mihi ser- de esto: ceteri liberi discedun-
to. F. Piacet, deponam sarcinas ocyus: hē. scrutare
ut libet. P. placet conquirere à maximi sarcina,
ad minimi. Hic quidem non est, neque hic, sed pro-
fecto inuenietur. Vbi ubi est, diu celari non potest
Euge, manifestum furtum. Hic est in sacco minimi,
nati. An etiam nunc potestis negare? deprehen-
dine ego furem manifestarium? F. Apertares
est, perimus funditus. Heu rem miseram & tri-
stiosam.

Etuosam. An ull. uquam mortales fuerunt aequè
 infortunati, atq; nos sumus? IV. Equidem nequeo
 satis mirari: atai data nobis sunt verba, redeamus
 propere omnes ad Saphnathopaneam, si ulla supe-
 rest spes salutis. Ah pater pater, quàm me. no ma-
 le, ne tibi accidat, quod metuebas tantopere. IO.
 Quod facinus fecistis hospites? An ignoratis, me
 vnum eorum esse qui diuinent? Iu. Quid dicemus
 domine? quid loquemur? quam causam afferemus?
 Deus patefecit peccatum nostrum, ecce nos tibi
 seruos, unà cum eo apud quem inuenta est patera.
 Io. Bona verba. Imo ipse vnus mihi seruiet, vos
 reduc salui ad patrem vestrum. IV. Quaeso ut li-
 ceat mihi pauca loqui apud te, cum bona venia,
 nam tu quidem es alter Pharao. Cum primum huc
 venimus, ut tute scis, frumentandi gratia, rogasti
 numnam esset nobis pater, aut frater. Nos respon-
 dimus, patrem esse nobis senem, fratremque natum
 iam anno so patre, cuius itē germanus aliter exces-
 sisset vita, illum tum solum stare domi cum ma-
 tre, patrig; esse charissimum. Tu iussisti fratrem
 illum adduci ad te, quòd diceres velle te videre.
 Nos respondimus, patrem non posse carere eo, quin
 m. reretur pra. mixtore. Tum tu interdixisti nobis
 aditum ad te, nisi minimus natus frater compareret
 nobiscum. Nos retulimus omnem rem patri. Cum
 g; iuberet nos redire huc eadem de causa, negavi-
 mus venturos sine fratre. Pater decere, ex duobus
 filiis, quos sustulisset ex uxore, alterum à foris de-
 notatum

uoratum esse, nec postea visum sibi, alterum super-
esse, qui si abduceretur à se, & aliquid humanitus
accideret ei, nos fore in causa ut senex misere in-
teriret. Nunc si reuertar ad eum, neque reducam
puerum, quem unicè amat, simulatq; videri me,
moriatur: atque ita fuerimus auctores miserima
mortis patris nostri, eiusq; senis. Atqui ego vas
factus pueri sustendi. Quare obsecro ut ego potius
seruiam seruitutē apud te, pro puero: ipse redeat
domum, cum fratribus. Neque enim sustineo re-
dire ad patrem, sine puero, ne videam mala quibus
afflictabitur. Io. Enimvero iam non contineo me,
nec possum amplius dissimulare. Vos exite omnes
foras, O fratres mei, ego sum Iosephus: Obsecro, est
ne superstes pater? Quid obstupuistis? amplectimini
me. Oh non contineo lachrymas. Ego sum Iosephus
germanus vester, quem vendidistis mercatoribus
euntibus in Aegyptum. Promde ne angimini, neue
dolete, quod me vendideritis. Nam hoc totum pro-
fectum est à providentia dei, qui voluit ut huc an-
te venirem. Etenim duo anni fame infesti elapsi
sunt: superest adhuc quinquennium, quo neque se-
mentis fiet, neque messis. Quamobrem deus premi-
sit me in hac loca, quò sciebat vos esse venturos
ut esset qui seruaret vos, paternāque domum: Ita-
que non vos, sed deus misit me, qui effecit, ut es-
sem Pharaoni pater, toti eius familiae dominus, u-
niuersis Aegyptijs princeps. Quocirca proficisci-
mini continuo ad patrem, & narrate ei, me esse

& viuum, & magnum, et que gratiosum. Proinde
 ne cunctetur commigrare ad me una cum tota do-
 mo & pecoribus. Supellectilem ne moretur: pluri-
 mum enim hic esse. Nam aliam vos in terra quadā
 feraci, non procul hinc: Ecce vos videtis oculis
 vestris, videt charissimus frater Benjamin, ut col-
 liquar vobiscum meo ipsius ore: licet agnoscatis,
 & omnia reuincietis patri. O mi Benjamin, teneo-
 ne egote? v: libēter amplector charissimum mihi
 caputulum. Agite amplectar vos omnes. Saluete
 fratres redditi mihi post longum tempus. P. Salue
 & tu frater mitissime.

SENTENTIA.

Deus est mirificus, etiam peccata suorum conuertit ad
 ipsorum salutem.

MOSES EXPOSITVS.

Exod. 2.

ARGVMENTVM.

Moses infans à matre expositus, reperitur à filia Pha-
 raonis & matri ignoranter traditur alendus.

*Iacobeda mater Moysi, Maria soror, Ther-
 mutibis filia Pharaonis, Ancilla.*

I Vnusque euasimus clanculum, & iam perueni-
 mus ad flumen. Nunc exponendus est hic in-
 fans puer, ne Pharaο resciscat eum esse seruatum à
 nobis, contra suum mandatum atque voluntatem.
 Nam quod seruauimus eum, iā tres menses, feci-
 mus cum magno periculo. Sed melius erat venire
 in discrimē etiam de vita, quā serere necari tam
 formosum puerum. O crudelem regem, qui iusserit
 interfici

interfici omnes partus mares. Quàm multi sunt
 perempti iussu eius, in ipso ingressu vita? Quæ est
 unquam audita tanta immanitas? infantes ingu-
 lari in ipso limine & ingressu vita? O mi filiule, e-
 go mater misera, cogor exponere te hic in papyro?
 te quem tuli utero, quem peperì quæ per tres men-
 ses occultavi, & occultare adhuc, si possem. O rem
 acerbam, mène separari à te, sine ulla spe tui un-
 quam videndi? Quid me futurum est, quid tu au-
 tem fili, quem hic desero? Verùm cum non possi-
 nus quod volumus, velimus quod possumus. Quod
 mentem fuit, feci, ut te occultum haberem. Nunc
 commendo te elementie & providentia divina. Va-
 le meæ deliciae, vale mi filiule. M. Mater, ego hic
 manebo in occulto, si tu permittes, ut videam quid
 futurum sit. I. Permitto, domum redeo. T. Hic
 est flumen, quò venimus ad lauandum. Vos pedis-
 sequæ hic inambulabitis secundum flumen, ego cum
 ancilla concedam in hunc recessum amœnum, &
 occultum. Sed quid video in papyro, ancilla? & is se
 quid sit. Videtur mihi esse cista. A. Et rectè vide-
 tur, hera, & quidem est oblita bitumine & pice. T.
 Adfer eam huc. Aperiamus. Ah miselle, puer est
 vagiens, miseret me eius. Ex pueris Hebræorum
 est. M. Venio in summam spem conservandi pueri.
 Accedam. Salve domina, T. Quid tu ais? M. Vis
 ne ut accersam tibi nutricem ex Hebræis, qua nu-
 triat tibi puerum? T. Bene dicis, accerse. M. Iam
 hic aderit. T. Bonis auspicijs huc descendi. Habeo

puerum, quem curabo educandum pro meo. Nihil potuit accidere mihi optatius. Neque vereor offendere meum patrem, in re tam pia & humana. Ab scelus est, ingulare partus recentes. At quam elegans est, quam bene natus? Nonne flagitium est, necare tales pueros? *M.* Hic tibi adduco nutricem, domina. *T.* Mulier, tu educabis mihi & enutries hunc puerum. Ego tibi solnam mercedem. *I.* Faciam.

SENTENTIA.

Quos deus seruare vult, eos quidem in summa pericula venire patitur, at non perire.

DVMVS. Exod. 3.

ARGVMENTVM.

Ioua in dumo ardente alloquitur Mosen, eumque mittit in Ægyptum, ad liberandos Israëlitas ex seruitute.

Moses, Ioua.

DEum immortalem, quid monstri video? dum ita ardentem, ut tamen non consumatur Libet videre quid hoc sit rei. *I.* Moses Moses. *M.* Quis est? *I.* Locus hic sacer est, noli accedere huc. Detrahe tibi calceos de pedibus. Ego sum Deus patrum tuorum, Deus Abrahami, Deus Isaaci, Deus Iacobi. Vidi angustias populi mei, qui est in Ægypto, gemitumque audiri, quem exprimit violentia exactorum operis. Noni labores meorum. Itaque descendi, ut eripiam eos è manibus Ægyptiorum, abducamque ex illa terra, in terram bonam & amplam, abundantem lacte & melle; quam incolunt.

colunt Chananai, Hettai, Amorrai, Pherezai, Het-
nai, Iebusei. Et nunc volo mittere te ad Phara-
onem, qui educas populum meum, posteros Israelis,
ex Aegypto. *M.* Nam quis ego sum, ut adeā Pha-
raonem, educāq; Israelitas ex Aegypto? *I.* Adero
ego tibi, atque hoc signo intelliges te esse à me mis-
sum. Cum eduxeris eos ex Aegypto, coletis deum
in hoc monte. *M.* Age sanè adinero Israelitas, di-
xero me missum à Deo patrum ipsorum. Quod est,
dicent, nomen eius? Hic quid respondeam? *I.* Ero
qui ero. Dices Israelitis: Ero, misit me ad vos: di-
ces, inquam, missum te à Ioua deo patrum ipsorū,
Abrahami, Isuaci, & Iacobi: atque hoc esse nomē
meum immortale, quo nomine volo notus esse in
semperiternum. *I.* modo, cōuocatisque senioribus Is-
raelitis dicito, te à me esse missum, qui tibi appa-
ruerim, quique statuerim eos respicere, liberareq;
è calamitate, qua opprimuntur per Aegyptios, atq;
anehere in regionem longè omnium feracissimam.
Vbi te audierint (audient enim): adibis tu unā cū
senioribus regem Aegypti, quem admonebitis no-
mine dei Hebraeorum, ut sinat vos procedere iter
tridui per' deserta, vestroque deo sacrificare. Nec
verò me latet, non permissurum, nisi vi coactum.
Quare afflictabo Aegyptum miris modis, ut tan-
dem amittat vos libens. Quinetiā abeat is vos va-
cui, ponam populum in gratiam cum Aegyptiis,
perficiāque ut mulieres egressura exorent vici-
nas & hospites vasa aurea & argētea, & vestem:

que deinde imposita vestris liberis, exportabitis,
 atque ita compilabitis Egyptum. *M.* At enim
 non habebunt fidem dictis meis, negabuntque vi-
 sum mihi Iouam. *I. O.* Quid istud est, quod tenes
 in manu? *M.* Virga est. *I.* Abyce humi: quid
 nunc quid est? *M.* Perij. serpens est. *I.* Ne fuge,
 sed prehende manu caudam eius. Vides rursum
 virgam factam, ut credant tibi visum esse Iouam.
Age rursum immitte manum in sinum tuum, e-
 duc: Vides tam albam lepra, quam est nix? nunc
 refer in sinum, oduc: vides sanam esse iterum, ut
 est ceterum corpus? Quod si primo signo non ad-
 ducentur, ut fidem habeant tibi: alitero. Sin ne
 duobus quidem prodigis persuasum eis fuerit, su-
 mas de aqua Riuus, quā ubi fuderis in terram, fiet
 sanguis. *M.* Quæso te domine: neque antea eram
 disertus, neque nunc sum post tuum colloquium, nā
 laboro titubantia oris, & tarditate lingue. *I.* Quis
 dedit os homini? aut quis fecit mutum, aut sur-
 dum? quis videntem, aut cecum? An non ego is
 sum? Immodò. Ego moderabor tue lingue, tibi que
 suggeram quid sis dicturus. *M.* Obsecro, mitte ido-
 neum aliquem. *I.* Eni uerò odiosus es. Est tibi fra-
 ter Aaron Leuita: is bene disertus est, scio: is pro-
 cedet tibi obuiam, teque viso letabitur animo. Et
 tu præbis verbis, quò voles: ego verò moderabor
 tuo ori, & eius: præmonstraboq; quid sit vobis fa-
 ciendum. Ipse alloquetur populum pro te: eritq; tibi
 pro ore, tu illi pro deo. Feres etiam manu istam vir-
 gam,

gam, qua edes portenta. Abi sanè.

SENTENTIA.

Deus voce balborum deiecit hostes suos. Debet eloquentia seruire pietati.

VITVLVS. Exod. 32.

ARGVMENTVM.

Moses pacat Iouam iratum Istraëlis ob aureum vitulum: ipse poenas illis inogat.

Ioua, Moses, Iosua, Aharon, Leuita.

ABi, descende. Iam enim deprauati sunt populi res tui, quos eduxisti ex Aegypto. Deflexerunt cito de via, quam docueram: duxeruntque sibi ex auro vitulum, quem adorant, cui sacrificant: dicuntque Deum esse, à quo sint educti ex Aegypto. Video sanè populum esse intrinsecabilem, & refractarium. Quamobrem sive me ut irascar, conficiamque eos, deducamque ex te gentem magnam. **M.** Cur exardeas ira in tuos, quos eduxisti ex Aegypto, magna vi, manuque valida? an ut iactent Aegypti eductos à te maliciosè, ut deleres eos in montibus ad internecionem, prorsusque tolleres è medio? Quin omitte istam tuam iracundiam, atque ita ut decet, remitte hanc noxam populo. Memineris Abrahami, Isaaci, & Istraëlis cultorum tuorum, quorum posteritatem iurasti te multiplicaturum ad numerum stellarum, daturumque eis terram illam, quam possideant in aeternum. **IO.** Ius oras: hem remitto. **M.** Facis ut te dignus est. Ego verò descendo de monte, cum his duabus tabulis. **IOS.** Quem clamorem audio? pugnatur

*in castris. M. Non est iste clamor urgentium vi-
 aut terga vertentium: sonum audio cantantium.
 Sed accedamus. Hei mihi, quod flagitium video?
 totus totus iracundia ardeo: valeant tabule. Ab
 frater, frater, quid tibi fecit hic populus, ut eum
 obligares tanto scelere. A. Ne irascere domine,
 Tute nosti hunc populum, quàm sit peruersus. Cum
 flagitarent à me, ut facerem sibi Deos, qui prae-
 rent eis (se se enim nescire quid accidisset isti Mo-
 si, à quo essent educti ex Aegypto) iussi, ut quod
 quisque haberet ornamentum aurei, detraheret sibi,
 & afferret ad me, quod etiam fecerunt, id ego im-
 misi in ignem, unde effectus est hic vitulus. Itaque
 vides eos nudatos ornamentis: id quod ideo feci, ut
 eos notare in ignominia apud hostes. Mos. Video.
 Nunc si quis à Ioua stat, huc ad me. Bene habet:
 conuenerunt omnes Leuitae. Agite nunc viri for-
 tes, accommodate suum quisque enses lateri, ite
 per tota castra: perimito suum quisque fratrem, a-
 micum, proximum, nemini parcite, nam ita iubet
 Ioua, Deus Israelitarum. L. Ita fiet.*

SENTENTIA.

Populus, si absunt boni magistri, facilius labitur in gra-
 uissimos errores. Deus piorum precibus pacari se finit.

CONQUERENTES. Num. 11.

ARGVMENTVM.

Populus voluptates Aegyptias desiderat, fastidiens cre-
 lestem cibum. Et Ioua conquerenti Mosi pollicetur, sese
 illis suppeditaturum carnem, sed ad poenam.

Populus,

Populus, Moses, Iona.

Utinam nunquam emigrassemus ex Aegypto.
 Quid enim agimus in hac vasta solitudine?
 quis dabit hic nobis carnem, qua vescamur? Nam
 cum venit in mentem piscium, quibus immunes
 vescebamur in Aegypto, tum autem cucumerū,
 peporum, porrorum, ceparum, alliorum: consene-
 scimus, nihil ante oculos habentes prater nescio
 quid Manna. *M.* Hei mihi, quas querimonias au-
 dio? *O Iona,* cur mihi ita aduersus, ita à me vo-
 luntate alienus es, ut mihi imposueris onus totius
 huius populi? Nunquid ego populum hunc con-
 ceperim? nunquid peperim? ut mihi iubeas eum ferre in
 sinu meo, quomodo fert nutrix alumnum, in terrā
 quam iurasti maioribus eius. Vnde mihi carnes ad
 tantum populum, qui eas à me cum fletu flagitat?
 Non possum ego solus eum sustinere: est enim gra-
 uior quam pro me. Quod si isto modo agis mecum:
 interfice me potius, si quid apud te authoritatis ha-
 beo, quam ut videam perniciem meam. *I.* Congre-
 ga mihi septuaginta viros, de senioribus Israelitis
 quos scis esse senatores & primarios populi: eosque
 adducito ad oraculare tabernaculum, ibi adfutu-
 ros tecum. Ego descendam, & ibi colloquar tecum,
 de māmque de spiritu quo praeitus es, qui eos af-
 flabo, ut ipsi tecum ferant partem oneris populi, ne
 tu solus sustineas. Populo autem sic dicito. Lustra-
 mini in crastinū, & vescemini carne. Fleus enim
 vester peruenit ad aures Iona dum flagitatio car-
 nem,

*nem, & desideratis Egyptum. Dabit vobis Ioua
carnem quā comedatis: & comedetis non uno die,
non duobus, non quinque, non decem, non viginti,
sed ad mensuram diem, dum vobis exeat per na-
res, & faciat nauſeam: quoniam contempto Ioua,
qui versatur inter vos, plorantes apud eum, con-
querimini vos exiſſe ex Egypto. M. Sexcēta sunt
milia peditum huius populi, qui adest mecum: & iu-
dicis te daturum eis carnes, quibus veſcantur per
mensem. Nunquid eis mactabuntur oves & caprae,
& boues, quae satis ſint? Nunquid vniuerſi piſces
maris cogerentur, qui eis ſurpetant? I. Nunquid
debilitata eſt Iouae manus? Iam videbis, euentu-
rā re promiſerim, nec ne.*

SENTENTIA.

Cupiditas rerum carnalium parit faſtidium ſpiritualiū.
Et Deus carnalia petentibus interdum largitur, ſed illa
breuis voluptas parit longos dolores. Cū in maximē ex-
plebuntur carnales voluptatibus, addit poena.

CALEBUS. Num. 13.

ARGVMENTVM.

Populus deterrentibus exploratoribus, deſperat de ex-
pugnanda promiſſa terra. Quare iratus Ioua iurat non
peruenturos, exceptis duobus qui conſiderant, videlicet
Ioſua & Calebo.

*Exploratores, Calebus. Populus, Io-
ſua, Moſes, Iſua.*

*VENIſmus in eam terram Moſes, & Aharon,
& Iſraelitae, ad cuius explorationem miſſi ſu-
mus à vobis: & quidem abundat lacte & melle:
atque*

atque ecce vobis fructus illius terra. Videtis quā-
 ra sit hac vna, quæ in palo portatur à duobus: vi-
 detis & hac mala granata, & ficus. Sed incolas ha-
 bet fortes, & urbes maximas, easque munitissi-
 mas. Enaci quoque prognatos illic vidimus: A-
 malechita ad austrum incolunt, Hettai, & Iebu-
 sei, & Amorrhæi in montanis. Chananei autem
 accoliunt mari & Iordani. C. A. Ne dubitemus eò
 proficisci, & innuadere illos fines, nam sumus futu-
 ri victores. Ex. Minimè verò: est enim populus ille
 fortior quam nos, terra infesta, suorum habita-
 rum consumptrix, in qua non nisi immani statura
 homines vidimus. Quid quod vidimus Enacinos
 de genere gigantum, cum quibus comparati, vi-
 debamur nobis esse locusta. P. O. Vinam autem in
 Egypto morui essemus, aut in hac solitudine mo-
 riamur. Cur enim adduxit nos Ioua in hanc ter-
 ram ferro trucidandos? mulieribus nostris & pa-
 uulis, præde futuris? Nōne satius nobis est repe-
 tere Egyptum? Creemus nobis imperatorem, quo
 duce reuertamur. I. O. Canete Israelita, ne quid
 faciatis, cuius vos posthac pœnieat. Terra, quam
 explorantes lustrauimus, terra est bona in primis,
 si nobis fuerit Ioua, intromittet nos in eam, eam-
 que nobis dabit, terram scatentem lacte & melle.
 Caterum ne rebellete contra Iouam, & ne illius
 terra incolas tunc te, quos nos præsidys destitutos,
 adiuvante Ioua, conficiemus. Deponite metum.
 P. O. Lapidentur, lapidentur. I. O. Quousque tan-
 dem

*dem irritabit me iste populus? Moses, quousque
 mihi fidem non habebit tot miraculis per me editis
 apud eum? Quin cum peste illa excindo, ductu-
 rus ex te gentem maiorem, potentiorēque quā
 ista est. MO. Ergo cum audient Egypti (qui-
 bus de medio vi tua eripueris hunc populum) eū-
 que audient incolę istius terrę, te Ioua, qui in hoc
 populo versatus, ab eo conspectus sis, pręsens ipsius
 oculis, te, cuius nubes supra eum steterit: qui prę-
 iueris ei interdiu in columna nubis, noctu in colum-
 na ignis: qui inquam audierint hunc populum à
 te funditus esse deletum, dicent te, quia nequineris,
 intromittere eos in terram, quā eis iuraueris, tru-
 cidasse eos in desertis. Quare videre excellenti ista
 virtute, Domine, de qua loquens ita dicebas: Ioua
 ad iram tardus, ad clemētiā propensus, cul-
 pam & peccata condonans: in pœna autem
 irroganda, parentum culpam in natos, ad ter-
 tiam & quartam stirpem persequens. Remit-
 te queso culpam huic populo, ut tua benignitas
 postulat, utque ei ab Egypto huc usque remisisti.
 IO. Remitto, ut postulas. Veruntamen ne viuiam,
 nisi Iouę gloria replebit totum orbem terrarum.
 Nam eorū qui viderunt meam gloriam, & mira-
 cula quę feci, tum in Egypto, tum in solitudine,
 & me tamen tentauerunt, iam vel decies, neque
 mihi obtemperauerunt: eorum inquam qui me ir-
 ritauerunt, nemo videbit terram quam iuravi
 maio-*

maioribus eorum. Sed Calebum meum (quoniam alio animo praeclatus, quam ceteri, mihi obsequutus est) introducam in terram, quam adibit: eamque possidebit eius progenies. Cras reuertimini in solitudinem versus mare rubrum. Etenim quem ad finem tandem audiam istius in me scelerata multitudinis Israelitarum maledicta? Responsum haec eis: Ne vinam (inquit Iona) nisi, quemadmodum locuti estis audiente me, sic faciam vobis. In isto deserto cadent cadauera vestra, & omnis vestrum numerus, quotquot recensiti supra vigesimum annum, murmurastis in me. Non intrabitis, inquam, in terram, in qua promissime collocaturum vos: Excipio Calebum Iephoniam, & Iosuum Nunis filium. Paruos quoque in terram, quam vos rennitis, eaque potientur.

Atque interea dum vestra cadauera per deserta consumuntur & labuntur, liberi vestri ibidem, poenas dabunt vestri meretricij, per quadraginta annos, quibus vos supplicio afficiemini: pro numerodierum, per quos dies exploravistis terram: totidem annis ductis pro totidem diebus: sentietisque quid sit, in me esse contumacem. Ego Iona & dico, & sine dubio efficiam, ut huius peruersae multitudinis homines, qui contra me coierunt, consumantur, & intereant in hac solitudine.

SEN-

Nihil est perniciosius illis qui docent, minora sperare, quam ferunt promissa dei, quibus tamen maxima pars hominum credit. Deus ignavos & diffidentes averfatur, atque deserit, confidentes vero inuat. Tantum quisque potest, quantum te divina ope posse credit, si modo est eius fides fundata in dei promissis.

BALAAAMVS. Num. 22.

ARGVMENTVM.

Asina Balaami ab ipso, quia resisterat, verberata loquitur: & Genius, qui ei in via obstabat Balaam uni alloquitur.

Balaamus, Asina, Genius.

VTe Deus male perdat asina, quae me inuitum de via auchis in agrum. At ego te pro isthoc maleficio onerabo ieiunibus improba. Ary, ary: quin ergo redis in viam? Nunc sumus inter duas macerias, non licebit mihi amplius declinare. Hec mihi, attriuit mihi pedem ad maceriam. At dispera nisi te male multo plagis. Ary, ary, quid hoc monstri est? succumbit, at iam faxo te attollas: alioqui hic te contundam usque fuste. Hem. A. Quid in te commisi, ut me iam tertium caderes? Ba. Rogitas improba, quae me hic ludificaris in aigne? atque utinam mihi esset gladius praemanus: nam te hic iam confoderem. AS. Nonne ego sum asina tua, cui tu semper haecenus inequitasti? Nunquid tale solita sum facere tibi? B. Nihil. G. Balaame, cur cecidisti asinam tuam iam tertio? Ecce ego ipse veni tibi aduersaturus, quia hoc iter susceptum, est contra

meam

meam sententiam. Asna verò ubi me vidit, declinavit me iam ter, quod nisi fecisset, profecto iam te interfecissem, eam verò fuisset vivere. B. Peccasui fateor: sed non videram te mihi obviam in via. Itaque si hoc iter tibi displicet, reuertar. G. Imò eas licet cum istis, veruntamen vide ut ea demum dicas, quæ tibi suggesserò.

SENTENTIA.

Falsi vates minus interdum vident, quam iumenta.

TRANSIORDANINI. Nū, 32.

ARGUMENTVM.

Rubenenses, & Gaditani impetrant à Mose sedem trans Iordanem.

Rubenenses, & Gaditani, Moses.

HÆc regio quam Israëlita cœperunt, casis Iona duce, incolis, regio est apta pecori alendo: nos autem habemus pecus: quod nisi tibi molestum est, Moses, liceat nobis possidere hanc terram, ut non traiciamus Iordanem. M. Scilicet fratres vestri ibunt in bellum, vos hic manebitis ociosi? Cur deterreteis animos Israëlitarum, ne perveniāt in regionem, quam ipsis Iona dedit? Ita nimirum fecere patres vestri quādo ego eos misi à Cadebarne speculatum regionem. Cum enim pervenissent ad fluviū Escole, vidissent quæ terram, fregerunt deinde animos Israëlitarum, ne irent in terram sibi à deo datam. Quare iratus Deus, eodem die iuravit, nullum eorum qui egressi essent Ægyptum, qui modò accessissent vigesimum annum, visurum terram,

ram, quam ipse promiserat Abrahamo, Isaaco, & Iacobo: eò quod non paruissent sibi: exceptis Calebo & Iosua, qui paruerant. Ergo iratus, eos duxit ultro citroq³, errantes per deserta quadraginta annos, donec tandem desit totum illud genus hominum qui offenderant Iouam. Ecce autem vos extitistis pro patribus vestris, qui augeat is numerum nocentum, ut ira Iouæ in Israelitas incremento augeatur. Nam si deseritis eos, duxit eos adhuc per deserta, atque ita perdidderitis hunc populum. R. Edificabimus hic caulas pecudibus nostris & urbes paruulis & imbellibus: nos verò in armis erimus parati ante Israelitas, donec collocauerimus eos suo loco. Nostri autem liberi, & cetera turba ad bellum inepta, manebunt in urbibus muratis, ut sint tuti ob incolis terra. Nec reuertemur domum, quin prius Israelita venerint, sua quisque in hereditatis possessionem. Neque enim cernemus hereditatem cum eis trans Iordanem, quibus obuenierit, cis Iordanem, orientem versus. M. Si quidem re prestabitis, quod pollicemini verbis, armaque ad bellum, quotquot potestis ferro arma, Ioua spectante, Iordanem transmittetis, non redituri nisi deturbatis à Ioua hostibus, terraque subdita Iouæ imperio: si inquam ita agetis, reuenietis postea à purgati & Iouæ, & Israelitis: atque hæc quidem lege posside:te terram, Ioua volente. Sin hæc non feceritis, sic habetote, vos peccare in Iouam, vestrumq³ peccatum in vos recasurum.

SEN.

Quibus iam prospectum est, ij debent ceteros, quibus nondum prospectum est, adiuuare.

RACHABA. Iosue. 2.

ARGUMENTVM.

Rachaba meretrix abditos apud se exploratores Israelitarum clam dimittit per fenestrā, pacta cum eis de salute sua & filiorum.

*Ministri regis Hierichuntis, Rachaba,
Exploratores Hebraei.*

Rachaba, nos sumus huc missi à rege, ut abducamus homines eos qui diuerterunt ad te: venerant enim gratia exploranda totius regionis: proinde vide ut eos producas nobis. R. A. Ad me quidem venerunt homines quidam, qui ciuitates sint, me latet: cum vespere clauderetur porta, exierunt, nec scio quò se receperint. Si vultis cōsequi velociter, assequemini. Salua res est, abierunt. Nūc adeo hospites, quos ocului in tecto sub fascibus lini, ut eos seruem beneficio meo. Heus heus hospites, dormitis? Exp. Nondum. R. Attende quæ dicam. Non ignoro, Iouam dedisse vobis hanc terram, nosq; omnes incolæ huius terra percussos vestri terrore, abieccisse animos: nimirum audiuimus, ut excitauerit Ioua mare rubrum, quo vobis pateret iter abeuntibus ex Ægypto: utque tractaueritis duos reges Amorraeorum, qui trans Iordanem habitant: Sehonem dico, & Og-gum, quos delenuistis funditus. Quæ res ubi audita est, concidimus animis: nec iam quisquam

D

est

est, qui audeat vel nutire in vos, propterea quod Ioua deus vester, deus est tam supra in calo, quam infra in terra. Quocirca iurate nunc mihi per Iouam, si ego vos demerita fuero meo beneficio, vos quoque parem gratiam relaturos domui meae paternae: & mihi date certum signum, quo consuletis saluti mei patris & matris & fratrum & sororum, & omnium quae habent, asseretisque vitam nostram à morte. EX. Fidem damus, nec recusamus mortem (modo ne indicetis nos) cum Ioua tradiderit nobis hanc regionem, ut vos bona fide conseruauerimus. R. Ergo hac lege demittam vos per funem per hanc fenestram, quae prospicit riu. Reclè est, euasistis. Nunc contendite in montes, ne incidatis in eos qui vos persequuntur, & ibi, dum redeunt, latetote triduum, post ituri. EX. Attende diligenter, quae dicemus. Cum ingressi fuerimus hos fines, tu appendes funiculum istum rubrum de hac fenestra, per quam nos demisisti: conuocabisque ad te totam vestram familiam. Quod si quis è domo tua foras exierit, suo id periculo fecerit, nos aberimus à culpa. Quae verò erunt apud te, ea si quis attigerit, nos prestabimus damnum. Quod si hanc rem palam feceris, erimus liberi à iureiurando quo tu nos obstrinxisti. R. Placet conditio. Valet. EX. Et tu.

SENTENTIA.

Pios aduersus impiorum iniuriam abscondere, piū est, & Deus huiusmodi officia remuneratur.

GAB A O N I T A E, Ios. 9.

ARGV.

ARGUMENTVM.

Iosua deceptus à Gabaonitis, fœdus paciscitur cum eis

Gabaonitarum legati, Iosua.

ADsumus huc è finibus remotis, Iosua & Israelita, missi ad faciendum fœdus vobiscum, si vobis ita videtur. I. Fortassis habitatis in finibus his, quod si est, non est nobis fœs mire fœdus vobiscum. LE. Nos quidem parati sumus dedere nos in tuam potestatem. IO. Cuiates estis? & unde ad estis? LE. Adsumus ex terra admodum remota hinc, moti nomine Ioue dei vestri. Audiuimus enim famam eius, & quanta facinora adiderit in Ægypto, utque acceperit duos Amorraeos reges Transjordaninos, Sehonem Heseboniorum, & Ogum Bassane apud Astarota. Hac de causa mandauerunt nobis nostri Senatores, & uniuersi nostrates, ut sumpto viatico, veniremus obiano vobis, oblaturi vobis seruitium nostrum, & pacturi fœdus vobiscum. Atque ecce panes, quos domi sumpsimus in com meatum, cum sumus profecti ad vos: qui iam marcherunt, mucueruntque, ut videatis. Hæ quoque lagene, quas repleuimus nouas, videtis ut sint lacera. Vestimēta etiam, & calcei nostri, iam detrita sunt longitudine itineris. Quare nolite putare, nos meditari dolum vllum: bona fide agimus, & ut res est, sic loquimur. I. Ergo componemus pacem vobiscum, vósque conseruabimus, & id iureiurando confirmabimus.

SENTENTIA.

D₂

E

Et pii interdum falluntur. Nam quò minus sunt ipsi maliciosi, eo faciliùs credunt alijs, eos æstimantes ex suo ingenio. Itaque cauenda in pijs est credulitas, & cum columbina simplicitate coniungenda est serpentina astutia.

IOSV A. Ios. 24.

ARGVMENTVM.

Iosue concio ad populum, in qua cõmemorat Iouæ erga ipsos beneficia: & populus sese Iouæ seruitutem promittit

Iosua, Populus.

*Adite vniuersi Israëlitæ, quamobrẽ in-
serim vos huc conuocari, & quid Ioua
Deus Israëlitarũ insserit me vobis ef-
fari. Maiores vestri olim incoluerunt
trans flumen, videlicet Tharethus pater Abraha-
mi & Nachoris, colueruntq; deos peregrinos. Ioua
autem illinc euocauit Abrahamũ, authorem gene-
ris vestri, eũque perduxit per omnes fines Cha-
naneorũ, & auxit progeniem eius dedũque ei Isa-
acũ, Isaaco autem Iacobũ & Esaũ. Esaũ assigna-
uit Seir montem possidendũ. Iacobus eiũsque li-
beri descēderũt in Egyptũ. Ibi cũ excreuissent
in gentem magnam, numerosamque & potentem,
diuexabantur ab Egyptijs: sed Deos Egyptios
mire infestauit, tandẽmque eductos ex Egypto
Israëlitæ deduxit ad mare rubrum. Quò Egypti-
ijs & quadrigarijs & equitibus persequentibus e-
os, innocauerunt Iouam, qui illos arcuit à vobis
densa quadam caligine: immissoque mari, eos de-
mersit.*

merſit, ſpectantibus oculis veſtris tam inaudita
 facinora. Cum autem diu manſiſſetis in ſolitudi-
 ne, introduxit vos in fines Amorraeorum trans-
 iordaninorum: eoſq; bellum vobis inferentes, ſube-
 git vobis: eiſque conciſis, dedit vobis poſſeſſionem
 eorum agri. Exiit deinde Balaacus Sephoris fi-
 lius, Moabitarum rex, qui vos bello laceſſeret:
 accerſiuitq; Balaamum filium Phegoris, qui vo-
 bis imprecaretur diras. Sed voluit. Deus audire
 Balaamum, conuertitque imprecationem eius in
 fauſtam precationem, & vos iutatus eſt à manu,
 illius. Ita traiecto Iordane, perueniſtis ad Hierichuntem:
 & bello reſiſtentes Hierichuntios, & re-
 liquos populos ſuperaviſtis auxilio dei: qui qua-
 ſi miſſis ante vos veſpis, egit vobis in fugam duos
 reges Amorraeorum, nullo veſtro vel enſe, vel ar-
 cu: vobis dedit & agrum non veſtro labore cul-
 tum, & urbes ab alijs quàm à vobis adificatas,
 quas incolitis: vineiſq; & oliuetis, quæ non ſeui-
 ſtis, vinitis. Quibus de cauſis veremini Iouam,
 eumque verè & ſyncerè colite: & auferre deos,
 quos maiores veſtri coluerunt trans fluium, & in
 Egypto. Quòd ſi non placet vobis ſeruire Iouæ,
 diſpiciſſe hodie utrùm ſeruituri ſitis dijs, quibus
 ſeruierunt conditores veſtri trans flumen, an dijs
 Amorraeorum, quorum fines habitatis. Nam ego
 quidem, & domus mea, ſeruiemus Iouæ. Pop. Ab-
 ſit, ut omiſſo Ioua, ſeruiamus alijs dijs. Nam Ioua
 Deus noſter eſt. Hic eduxit nos, maioreſque nos

*stros, ex Aegyptia seruitute: idem fecit in oculis
 vestris mira illa miracula, & nos custodiuit in om-
 ni itinere quod confecimus, & inter omnes natio-
 nes per quas iter fecimus: fugauitque nobis om-
 nes gentes, & Amorraeos incolas. Nos quoque co-
 lemus eum: est enim Deus noster. IO. Non po-
 teritis colere Iouam, est enim Deus sacrosanctus,
 Deus ritualis impatiens: non feret vestra delicta
 & peccata. Quod si eo relicto coletis deos peregrinos
 nos, auertetur: & vos non minus multis malis cō-
 ficiet, quàm antè bonis affecit. P. At eum cole-
 mus. IO. Ergo testamini, vos deligere vobis Iouam
 ad colendum? P O. Testamur. Itaque tollite deos
 istos peregrinos, & expiate animos vestros Iouae,
 Deo Israelitarum. P O. Iouam Deum nostrum co-
 lemus, & eius dicto audientes erimus. IO. Igitur
 consignabo hac literis, & erigam hoc ingens sa-
 xum sub hac quercu, quod testis erit (utpote quod
 audierit omnia Ioua ad vos dicta) si foris frega-
 ritis fidem deo vestro.*

SENTENTIA.

Deo seruatori honorumque datōri serui debet.

IAEL. Indicum. 4.

ARGVMENTVM.

Iael Sisaram Cananæorum ducem dolo occidit.

Iael, Sisara, Baracus.

D*iuerte ad me Sisara, quò fugis, diuerte ad me
 tutò. S. Bene mones. Sed ubi abdes me? I. Bo-
 no animo es: sub hoc centone, hic latebis tutissimè.
 S. Amabo da mihi paululum aquae, quod bibam,
 nam*

nam valdè sitio. I a. Imò lac dabo ex hoc sinu, quod melius est aqua. Hem bibe. Nunc quiescito, ubi texero te hac stragula veste. S. Sed sta ad ianuam casa, ut si quis me quæret, neges me hic esse. I. Fiet. Nunc demùm facinus adam, maius fœminea manu. Quid hoc? gestit animus, iubetque audire ulcisci hostem dei & bonorum, Peristi Sisara fœminea vi, fœminea manu interimêris. B. Quis mihi nunc, quis demonstret, quò fugerit hostis? Quem ego si affecurus fuero, dispeream nisi ei animam eripio malis modis. Sed quò se surripuit? quò fugit? I. O Deum immortalẽ, quantũ ego facinus feci? quantam laudem inueniet Iael? Sed videone Baracum? Ipse est: sectatur hostem iam iacentem, Barace huc sis ad me, ut tibi commonstrem hominem quem quæris. B. Obsecro, est ne is apud te? I. Videbis. B. Proh superi, quid video? Sisaram iacentẽ humi exanimem? quis hoc fecit? I. Mulieris factũ vides. B. At non muliebri tamen. Sed quæ so, tu ne hoc fecisti? I. Ipsa res indicat. B. Video, sed narra obsecro, quo pacto egeris. I. Vidi fugientem, iussi ut ad me veniret, eumque operui centone, deinde cùm iam quiesceret, cœpi clauum, quem malleo adegì in tẽpus eius. Ille pronolutus ad pedes meos, efflauit animam. B. Utinam sic pereant, quot quot aduersantur Deo.

SENTENTIA.

Turpi morte d'igni sum, qui Deo aut eius populo aduersantur. Debiliũ manu vincit deus fortes.

D 4

GEDE-

GEDEON TRITVRANS.

Iudicum. 5.

ARGVMENTVM.

Genius Gedeonē mittit ad debellandos Madianitas.

Genius, Gedeon.

ADsic tibi Ioua, vir fortissime. G. Quaeso te domine, si adest nobis Ioua, cur tam dira patimur? Vbinam sunt tot eius mira facinora, quae nobis narrauerunt maiores nostri, nos ab eo esse eductos ex Aegyptis: cum nos nunc deseruit, & addidit Madianitis? Ge. Vade cum tua ista virtute, & defende Israëlitas à Madianitis. Ego sum tibi autor vadendi. G. Amabo te domine, quatenus tandem re defendam Israëlitas, qui sum tenuissimus omnium Manassensium, & minimus totius paterna familia? Ge. Adiunãte me, concides Madianitas ad unum. G. Quaeso te, nisi molestum est, ut signo aliquo mihi confirmes, te eum esse qui mecum loquere. Noli discedere hinc, donec redeam ad te, & expromam dapem, quam faciam apud te. Ge. Praestolabor tibi. G. Parauit omnia. Ge. Pone carnem & panes non fermentatos, super hoc saxo, & effunde ius. G. Hei mihi, ignis consumpsit omnia. Ioua Genius est: me miserum, qui viderim Genium Ioua. Ge. Saluus es: pone metum, non ideo moriẽre.

SENTENTIA.

Dei ope quiuis quiduis potest.

GEDEON. Iudicum. 7.

ARGV.

ARGUMENTVM.

Gedeon delectu habito, dimissisque domum imbellis
lus, castra Madianitarum noctu explorat: deinde cum
trecentis militibus aggressus profligat.

*Iona, Gedeon, Praco, Phara, Madianita,
alter Madianita, Milites.*

Gedeon, tu nimis multos habes milites. Quod si
cum istis copijs viceritis hostes, Israëlusa iac-
tarent sese victoriam adeptos esse suo Marte, at-
que ita non ego laudarer, sed ipsi, id quod detra-
heret mea gloria. Proinde cura ut proclametur
in exercitu, ut timidi repetant domum, & disce-
dant ex monte Galaado. G. Praco, indice timidis
& ceteris discessum, secundum legem, ut nōsti
Pr. Audite, audite milites. Siquis edificauit no-
uam domum, neque dedicauit, is domum repeda-
to, ne si in pralio occubuerit, alius eam dedicer.
Item si quis vineam conseruit, neque profanauit,
domum repedato: ne si occubuerit in pralio, alius
eam profanet. Item si quis uxorem desponsauit,
neque duxit, domum repedato: ne si in pralio oc-
cubuerit, alius eam ducat. Item si quis timidus
est & molli animo, domum repedato: ne animi sui
mollitie effoeminet animos aliorum. G. Recte est,
restant decem millia: discesserunt viginti millia.
IOV. Sed ne sic quidem satis pauci sunt. Nam,
quo pauciores erunt, eo mihi gloriosior erit victo-
ria. Deduc ista decem millia ad aquas: ego eos il-
lic tibi probabo, & ostendam, quosnam velim.

ire tecum, quos item nolim. G. Agite milites de-
 scendite ad aquas. I. Da operam, ut quicumque
 lambet aquā lingua, more canum, hos secernas ab
 eis qui ad bibendum procubuerint in genua. G. Ita
 factum est. Super sunt trecenti, qui ducti ad os ma-
 nu lamberunt aquam: reliqui omnes proni in genua
 biberunt. I. Per istos trecentos dabo tibi victoriā
 Gedeon: & Madianitas tibi dedam. Quocirca in-
 be reliquis omnibus, ut domum repetant. G. Ite
 domum Israëlita, exceptis his trecentis: & nobis
 relinquire commeatum & tubas. I. Gedeon descen-
 de, dum nox est, ad castra Madianitarum, ut intel-
 ligas me ea tibi tradere. Quod si solus descendere
 vereris, descende unā cū Phara famulo tuo, ut
 audias quæ dicantur, ut ita confirmeris ad inua-
 denda castra. G. Phara, descendamus clanculum in
 vallem, ut exploremus quid animi habeant hostes.
 Ph. Placet. G. Caue ne strepitum adas, hic est via.
 Ph. Tace, tace here. G. Quid est? Ph. Iam non pro-
 cul absumus à castris. G. Sic habet, audio stertē-
 tes: hic sunt extremi armatorum. Sed tace, nescio
 quis loquitur. Ma. Scin tu quid ego somniaue-
 rim? Al. Sciam si dixeris. M. Panis hordeaceus
 videbatur mihi voluere secum strepitu per castra
 Madianitarum, qui tandem delatus est ad taber-
 naculum: quod valida vi impulsus, & labefactus
 tum, à culmine deiecit. AL. Vis tibi certè interpre-
 ter? Ensis est procul dubio Gedeonis filij Ioe Israë-
 lita, cui in manum dedit Deus Madianitas unā
 cum

cum vniuersis castris. G. Audisti? P. Atque e-
quidem libenter. G. Satis habeo, nostra est victo-
ria, redeamus ad nostros. Habemus tibi gratiam
Deus immortalis, qui nobis bene fortunas hoc
consilium. P. Non est dubium quin perierint Ma-
dianitæ. O felicem noctem, & quouis etiam die
clariorem. G. Adeste viri, expergiscimini, vici-
mus: Deus dat nobis castra hostium. Sed audite
diligenter quæ dicam. Distribuam vos in tres
classes, feretis singuli singulas tubas manu, testas-
que vacuas, & in testis tadas: sed videte ut imi-
temini me. Cum venero ad extrema castra, faci-
tote ut videritis me facientem: cumque audieri-
tis meam tubam, & eorum qui erunt mecum, vos
quoque repente colliditote testas, sumptis que ma-
nu leuat adis, dextra tubis, clangitote, & magnum
strepitum circum castra aditote simulque pro-
clamatote, gladius Iouæ & Gedeonis. Auditis
ne? M. Audimus & meminerimus. GE. Va-
damus. Iam ferè media nox est, ventum est ad vl-
timam partem castrorum: vos ambite castra, sed
excitantur custodes, clangamus properè. M. Gla-
dius Iouæ & Gedeonis. Io Paan. G. O Deum im-
mortalem, quid video? Deus conuertit ipsorum
enses in ipsos: confodiunt sese mutuis vulneribus.
M. Ut cadunt crebri? iam bona pars interijt, ca-
teri mandant se fuge. G. Fugiant: instate viri, ur-
gete, consequimini sectamini, ut è tanto numero
nullus euadat.

SEN.

SENTENTIA.

Christianum bellum [quod in Gedeonico adumbratur à voluntarijs, non coactis, gerendum est, & præstat esse paucos alacres, quàm multos ignavos. Stulti duces, milites numerant, sapientes ponderant.

IEPHTHA. *Iudicum, 11.*

ARGVMENTVM.

Iphthæ persuadent senatores Israëlitarum, ut se militie ducem præbeat aduersus Madianitas.

Senatores Israelitarum, Iephtha.

M

Issi sumus ad te, Iephtha, ab Israëlitis, ut à te postulemus, ut prabeas te nobis ducem ad gerendū bellū contra Ammonitas. Scimus enim, te esse eo corporis & animi robore præditū, eaque peritia belli, ut nemo hodie possit id præstare melius. I. Enimverò vos exegistis me domo paterna præ odio: cur nunc venis ad me, rebus aduersis? cur non potius retinuisstis me, cū non egeretis, ut esset vobis copia mei, cū egeretis? S. Noli quaso, Iephtha, meminisse iniuria. Si nos non recte fecimus, qui te expulerimus: tu recte facies, si maleficiū pensabis beneficio, & innocentiam tuam magis commendabis. Quòd si nobiscum profectus fueris, & debellaueris Ammonitas, constituemus te principem omnium Galaaditarum. Atque ita fiet, ut tibi longè plus sit boni, quàm quanta fuit iniuria. I. Ergo si renocaueritis me ad debellandos Ammonitas, & Ioua subegerit eos mihi, obtinebo principatum in vos? S. Contestamur Io-

nam, nos esse facturos isto modo. I. Persuasistis E-
amus.

SENTENTIA.

Præstantes viri licet eis in præsentia non egamus red-
neri debent in casibus futuros.

RUTH A. Ruth. 1.

ARGVMENTVM.

Noëmin ex Moabitica descendente in Israëliticam
terram quamvis dissuadentem, comitatur præ eius amo-
re Rutha eius quondam nurus.

Noëmis, Rutha & Orpha, eius nurus.

Postquam Deus cepit misericordiâ sui
populi (ut accepimus) eumque lenant
fame, quæ coegerat me & meum virum &
liberos confugere huc ad Moabitas,
iam nihil est quod velim diutius agere in regione
aliena. Sed vobis mea nurus charissima, censeo re-
deundum, suam cuique in domum patriam, postquam
estis priuata viris, iam satis me comitata estis. Itô
sanè secundo Deo, quem precor ut vobis rependat
pietatem, qua vasa estis in mortuos & in me. Dei
inquam vobis Ioua, ut nanciscamini quietem, suam
utrâque apud maritum. Amplectimini me charissi-
me coniuges meorum olim filiorum. R V. Heu nos mi-
seras, sic cine disungimur à te? Ah non fiet, suavis-
sima socrus; quin ibimus tecum ad tuos populares.
N. Nihil opus est, mea filiola: an putatis me ad-
huc utero edituram filios, qui futuri sint vobis vi-
ri? Reuertimini potius mea filiola, abite. Nam e-
go quidem grandior sum, quam ut sim apta viro.

Sed sin-

apta viro. Sed fingite non abesse sperem, meque tradi viro, vel in proximam noctem. filiosque gignere, an estis expectatura, donec adoleuerint? poteritisne tam diu durare sine viris? Non ita filiola: parendum est necessitati. Equidem valde angor vestro discessu, sed nolo repugnare urgenti Deo. O. Vera predicat: melius est reuerſi. N. Sapis, amplectere me. Vale, mea quondam nurus. O. Vale & tu, mea quondam socrus. N. Vides Rutha ut tua ſiatria repetat patriam, & deos penates? Quid apud me habes? reuertere una cum ea. R. Ne me urge de te relinquenda. Nam quò tu cunque ibis, ego ibo: ubi tu commoraberis, ego commorabor. Communis mihi tecum erit populus, communis deus. Tecum una moriar tecum una humabor: ita omnino ſtatui. Atque ita mihi habeam louam propitium, ut una mors eſt me à te ſeparatura. N. Poſtquam ita animum obfirmasti, nolo improbius abſiſtare tuo ſtudio. Eamus ſani Deo bene fortunante.

SENTENTIA.

Beati qui Deum Deique populum anteponunt, & parentibus & patriæ: eos Deus largè remunerabitur.

BOOZVS. Ruth. 2.

ARGVMENTVM.

Boozus comiter alloquitur Rutham ſpicas legentem, cuiusque pietatem collaudat.

Boozus, Meſſores, Curator meſſis,
Rutha.

Adſit

*D*ſit vobis Deus, meſſores. *M.* Et tibi bene omnia ſecundet. *B.* Quæ eſt iſta puel-
la, Curator, quam hic video ſpicas le-
gere? *C.* Moabitæ eſt, quæ huc ſequu-
ta eſt. Noemin, remigrantem ex agro Moabitarum.
Ea rogavit, utliceret ſibi legere ſpicas poſt meſſo-
res: id quod adhuc fecit à mane, tam paulum ma-
net domi. *B.* Audi filia, ne iueris in agrum alium ad
colligendas ſpicas, nèue hinc aberis: ſed hæreto a-
pud meas ancillas, & videto ut ſequaris eas in quæ-
cunque agrum ibunt meſſum. Ego vetabo, ne fa-
mulæ ſint tibi moleſti. Quod ſi ſities, petes potum ex
iſdem vaſis, quibus ipſi hauriunt. *R.* Quidnam eſt
in me, quamobrem digneris ita reſpicere me, cum
ſim peregrina? *B.* Perlatum eſt ad me, qualem tu te
preſtiteris erga tuam ſocrum, poſt obitum viri tui:
ut quæ relicto utroque parente, terræque patria, cõ-
tuleris te ad populum tibi ante ignotum. Quod fa-
ctum Ioka Deus Iſraëlitarum rependet tibi cumu-
latiſſimo pramio, ſub cuius quaſi alarum præſidiũ
tu te receperis. *R.* Agnoſco tuam gravitatem, be-
nignitatem & miſericordiam, qui tam comiter cõ-
firmes animum meum conſolando: cum tamen in-
digna ſim, quæ vel in ancillarum tuarum numero
veniam.

SENTENTIA.

Pij fauent pijs, eiſque benefaciunt.

DISCALCEATVS. Ruth. 4.

ARGVMENTVM.

BOOZVS.

Boozus, recusante altero propinquo, emit bona Noemis, eamq; ducit vxorem.

*Boozus, Propinquus Rutha,
Senatores.*

HEus tu qui huc transis, ades dum: paucis te volo. P. Quidnam id est? B. Confiste hic paulisper, dum euoco aliquot de senatoribus ciuitatis, qui transeunt per hanc portam, ut adsint nobis in hoc negotio, nam seria res est, egétque testibus. Heus vos senatores, quaso vos, ut accommodetis huc nobis aliquantisper vestram operam non faciemus longius. S. Adsumus, dic quid velis. B. Partem fundi, qui fuit cognati nostri Elimelechi, vendat Noemis, reuersa ex agro Moabitarum. Hanc rem visum est mihi ut tibi significarem, ut si empturus es, emas in praesentia senatus nostri: sin minus, indices mihi. Nemo est enim cognatus propinquior te, secundum quem ego sum. PR. Ego verò emam. BO. Sed cum fundum emes à Noemi, & à Rutha Moabitide, vxore demortui, emes ea conditione, ut ipsam Rutham ducas in matrimonium, ut suscit es nomen illius in eius hereditate. PR. Nō licet mihi hac lege emere, ne corrūpam patrimonium meum. Eme tu si vis, meo loco: mihi quidē emere nō licet. Atq; in huius rei testimonium, accipe calceum meum de manu mea. Ego quemadmodum exui me hoc calceo, ita testor me cedere tibi meum ius in hac re. B. Vos senes & populares, hodie mihi testes eritis,

ritis, ut ego emam omnia bona Elimelechi, & Cilionis, & Machlonis, à Noëmi utq; mihi vindicem in matrimonium Rutham Moabitidē, cōingem Machlonis, ut consulam nomini demortui in eius hereditate, ne eius nomen tollatur ex eius consanguinitate & patria. Vos hodie testes nuncupo. S. Testabimur. Faxit Iona, ut mulier ista que intratura est tuam domum tam sit fecunda quàm fuerunt Rachel & Lia, que dua prole instruxerunt domum Israëliticam, utq; egregium quid facias in Ephrata, & tibi nominis famam compares Bethlehema: fiatque domus tua similis domui Pharis, quem Iudas sustulit ex Thamare, progenie tibi à Iona data ex puella.

SENTENTIA.

Qui vult defuncti possessionem, habeat & viduam.
Qui vult quod placet, habeat & quod displicet.

SAMSON. *Iudicum. 15.*

ARGUMENTVM.

Samson vinctus ad Palestinos, deductus abruptis vinculis occidit maxilla asini mille viros.

Iudæi, Samson, Palestini.

AN nescis Palestinos habere imperium in nos?

S. Scio. I. Cur ergo incendiisti segetes eorum, magno nostro malo? S. Par pari retuli. I. Atqui huc venimus, ut te vinctum dedamus eis. S. Si quidem iure iurando confirmatis vos non illaturos mihi manus violentas, vinciatis licet. In. Fidē damus. S. Agite, colligate, ducite, abducite quantum potestis. P. Enge, adducitur ille hostis noster

E capitalis

DIALOG. SACRORVM.

capitalis, qui immisit sceleratas faces in segetes nostras, nunc nunc ulciscemur. Nunquam hodie efugies Samson, hic tibi finis adest vita. S. *Atque* verò, si quid animi habetis, aggredimini vinclum, experiar tamen, si quid habeo solitarum virium. Euge. P. Perimus, abrupti vincula, sed inuadamus undique: non euadet: prestemus nos viros. Sed unde mihi telum? Ecce autem commodum sese offert hac maxilla asini: hac praebebit vicem claua. Pugnatè viri pro virili sentietis qui vir sim. Hem tibi qui primus me laceffis, primus perito. Et vos qui hic tam dense conglobati estis, sentite quæ sint vires Samsonis, qui vincit inermis armatos. Heus cogitatis pugnare pedibus? quò fugitis? Hic adest hostis, ne prodite victoriam. Tu quidem hic iacebis, tu quoque adiungeris ei comes: dormite. Euge Samson, quantam cadē fecisti? Maxilla asini, quantam stragem adidi? Maxilla asini prostrauit mille viros.

SENTENTIA.

Qui Dei spiritu præditus est, inuictus est, frustràq; confringitur. Deus sæpe vilissimum telus vicilcitur hostes suos.

DIALOGORVM

SACRORVM LIBER

SECVNDVS.

ELIS. 1. Regum. 3.

Ioua Samueli prædicit, se se animaduersurum in domum Elis sacerdotis, qui in filios suos non animaduernerit.

Ioua, Samuel, Elis.

AMVEL. S. Quid me vis? Accurram. Adsum vocatus a te. E. Non vocani. Redi cubitum. S. Fiet. I. Samuel. S. Adsum. Eli. nam vocasti me. E. Non te vocaui, fili. Redi cubitum. S. Faciam. I. Samuel. S. Adsum, nam vocasti me. E. At at, nunc demum intelligo quid sit. Discede cubitum. Quod si te vocauerit, respondeo, loquere Ioua, audio. S. A. Faciam. I. Samuel, Samuel. S. Loquere Domine, audio. Ioua. Ego sum quiddam facturus in Israelitis, quod quisquis audierit, prorsus obstupefiet. Sum enim aliquando importaturus in domum Elis omnia que decreui, & rem ad exitum perductu-

E 2

rus.

DIALOG. SACRORVM.

rus eiꝯ, ostensus, me persecuturum culpam eius, in eius domũ in perpetuum: qui cũ sciret filios suos male audire non animaduernerit in eis. Quam ob causam iuro, hanc noxam nullo unquã vel sacrificio, vel libamine, Elis posteritati remissum iri.

SENTENTIA.

Qui diuinæ voci non est assuetus, eam interdum esse putat hominis. Peccantes natos non punire, graue peccatum est. Parentum, quamuis bonorum indulgentia perdit natos. Natos qui vere & sapiẽtur amat, castigat. Sed ne quid iniuste immodiceue fiat.

S A V L V S. 1. Reg. 9.

ARGVMENTVM.

Saulus querens asinas patris, it consultum Samuelem vatem, & ab eo discit se tuturum regem.

Saulus, Puer, Puella, Samuel.

ENimuerò satis iamdiu conquisiuimus asinas, neque inuenimus reuertamur domum, puer, ne pater meus, omissis asellis, sit sollicitus de nobis. P. Non censeo redeundum esse, re infecta. Aiunt esse diuinum quendam, & grauem virum in proximo oppido, qui quicquid dicit futurum, euenit. Conueniamus eum, si fortè indicet nobis id, cuius causa venimus, Sed quid offeremus homini? nam etiam penè exhausta sunt pera nostra, nec habemus quod dono demus ei: & ire vacuos, religio est. P. Tace: est mihi in presentia quadrans sicti argentei, quem dabo ei, vt indicet nobis, quam viam insistamus. Olim inter Israelitas qui ibant consultum Deum, dicebāt

dicebant se ire ad *Vidensem* : nam qui hodie dicitur *Vates*, olim vocabatur *Vidēs*. *Sa.* Recte mones, eamus. Ingressendum est hoc ascensu arduo. Sed video puellas quæ exeunt aquatam, adeamus eas. *Heus* puella, an non hic est *vates* quidam? *P.* Est: & quidem incidetis in eum, si pergeris: properate modo, nam hodie venit in oppidum, quia populus facturus est rem divinam in sacello. Simulac introieritis in oppidum, offendetis eum, antequam ascendat in sacellum epulaturus: populus enim non inhibet epulas ante aduentum eius, quoniam eius est consecrare sacrificium: postea epulabuntur inuitati. Itaque ascendite: non est dubium, quin inuenturi sitis eum. *S.* Habemus gratiam, ascendamus in oppidum. *Sa.* Video adulescentem huc venientem unam cum puero. Nimirum hic est, quem heri prædixit mihi *Deus* venturum ex regione *Beniamitarum*, ut eum unctione creem imperatorem *Hebraorum*, ut eos vindicet ad iniuria *Palestinorum*. *S.* Amabo te, indica nobis domum vatis. *Sam.* Ego sum ille, conscendite ante me hunc collis: hodie epulabimini mecum, deinde dimittam vos mane, & indicabo vobis quidquid cogitatis cum animis vestris. Quid attinet ad asinas perditas, tertio abhinc die, tunc esto anxius de eis, repertæ erunt. Sed quorsum de asellis? Ad te veniamus. Debes existimare, te esse columnen totius nostræ nationis

DIALOG. SACRORVM.

omniumq³ salutem positam esse in te, tuaq³ domo paterna. S. Quid ais? In méne, qui genus refero ad Iaminem, ortus ex obscurissima familia Beniamitarum, qua tribus est minima Israelitarum? S A. Concedamus modò in hospitium: Deus providebit cetera.

SENTENTIA.

Deus opera sua inopinabilibus occasionibus ad exitū perducit.

SAMVEL. 1. Reg. 12.

ARGVMENTVM.

Samuel iam senex innocentiam suam, & Dei in Israëlitas beneficia commemorat: eorumque peccatum reprehendit, qui regem sibi depoposcerint & impetrato diuinitus tonitru eos ad obedientiam cohortatur.

Samuel, Israëlita.

EN ego vobis in omnibus obsequutus, regem creavi, deinceps iam vobis prefuturum. Nam me quidem iam senem esse, indicio est canities. Mei liberi inter vos degunt, & ego vobis iam ab ineunte aetate prefui. Hic adsum, respondete mihi coram Ioua, & coram eius vincto: si cuius Bonem, aut Asinum sustuli: si cui iniurius, aut violentus fui: si à quoquam premium accepi, ut in eius culpa conniuerem, paratus sum vobis reddere. Isra. Neque iniurius tu in nos aut importunus fuisti, neque quidquam ab ullo accepisti. S. Testis est hodie apud vos & Ioua, & Ioua vinctus, nihil habere vos, quod me accuse-

tis.

iis. I Planè. S. Adeste igitur: placet vobiscum
 disputare, quanta loua, & Moses, & Aharonis
 creator, & maiorum vestrorum ex Ægypto re-
 di us autor, tum in vos, tum in maiores vestros
 beneficia contulerit. Cum migrasset Iacobus in
 Ægyptum, innocatus à maioribus vestris lo-
 ua, Mosem misit, & Aharonem, qui illos ex Æ-
 gypto, eductos in hoc loco collocarunt. Postea ip-
 sius oblitos emancipavit Sisara duci exercitus
 Hazris, tum Palestinis & Moabitarum regi, à
 quibus bello vexati sunt. Deinde inuocantibus
 eis Iouam, peccatūque consentibus, quod eo
 relicto Baales & Astarotum coluissent: & au-
 xilium contra hostes orantibus, seque ei seruitu-
 ros pollicentibus: misit Ierobaalem & Bedanem,
 & Iephtham, & Samuelem, per quos ita vos ab
 hostibus vestris undique vindicauit, ut in tuto
 essetis. Vos verò, cum videretis vos à Nahasso
 Ammonitarum rege inuadi, postulastis à me ut
 mutato rerum statu, à rege vobis regi liceret:
 cum Iouam Deum vestrum regem haberetis: igi-
 tur ecce vobis regem, quem delegistis, & effla-
 git istis: regem vobis præsicit Ioua. Si Iouam
 Deum vestrum reuerbimini, ei que seruietis, &
 dicto audientes sine contumacia unà cum rege
 vestro parebitis, bene vobiscum agetur. Sin mi-
 nus, & vos & regem vestrum Iouæ manus im-
 petet, iam varò agite, videte quantam rem Ioua
 iam nunc in oculis vestris faciat. Trutici messis

nunc est, quo tempore tonare aut pluere in his finibus non solet. Atqui ego iam, Iouam exorabo, ut tonet atque pluat, ut intelligatis, vos in Iouam grauem culpam commisisse, qui regem vobis poposceritis. Ioua cœli terrarumq; Deus, emitte nunc tonitura & nimbium, ut hic populus suum peccatum agnoscat. I. Ut tonu? ut pluit? heu nos miseros. Supplica pro nobis Ioue Deo tuo ne pereamus: qui ad tot superiora nostra scelera hoc insuper adiecit, ut regem nobis peteremus. S. Bono animo este. Vos quidem ista re grauiter peccastis. veruntamen nolite à Ioua deficere. Sed cum toto pectore colite: neue desciscite ad vana ista, quæ neq; inuare possint, neq; defendere, sunt enim vanissima. Neque enim destituet Ioua populum suum propter sui nominis celebritatem, postquam semel cepit vos sibi populum habere. Ego quoque (absit) ut Iouam offendam aut pro vobis supplicare, vobisque decente & recta via deducere intermittam. Tantum Iouam metuite, eumque verè & tota mente colite: videte enim, quantam rem apud vos fecerit. Quod si peccatis indulgebis, & vos & rex vester peribitis.

SENTENTIA.

Iusti homines (qualis fuit Samuel) nemini faciunt iniuriam: magna est hominū erga Deum ingratitudo, qui toties tam fideliter à Deo defensi tot beneficijs cumulati tamen hominem regē sibi deposcant: digni sane qui inclementi regi seruiant, quando clementem repudiāt. Im-

mensa

mensa est Dei clementia qui sic ingratos tamen non dederat. Multū valent apud Deum preces iustorum qui etiam alieno tempore vel pluuiam possint impetrare.

SORTILEGIUM. Reg. 14.

ARGUMENTVM.

Saulus Ionathanem filium suum vult occidi propter gustatum mel contra votum populi. Sed populus eum prohibet occidi.

Saulus, Populus, Ionathan.

Hic adeste omnes populi primates, dispicite & conquirite, cuius hodie culpa fiat, ut Deus roganti mihi oraculum non reddat. Nam Ionam ego Opt. Max, Israëlitarum conservatorē iuro, si etiam Ionathan filius regis is fuerit, eum esse capite pœnas daturum. Vos totus populus consistite istinc: ego & Ionathan consistemus altrinsecus. P. Vt libet, facito. I. Ioua Deus Israëlitarum age seuerè. Ducantur sortes. Atat, nos petit fors: alter nostrū sit oportet. Sortiamur. S. O ho Ionathan, fors indicat te. Indica mihi quidnam feceris? I. Gustavi paululum mellis de capite huius baculi, quem in manu habebam: quod tu insciente me, fieri vetueras. Hoccine mihi capitale esse aquum est? S. Deum ego iuro, te moriturum, Ionathan. P. Ergo morietur Ionathan, qui, tam praeclaram victoriam pepererit Israëlitis? Nequaquam per Ionam immortalem, ne pilum quidem amittet, qui hodie Deus sui facti adiutorem habuerit.

DIALOG. SACRORVM.

SENTENTIA.

In hac vita vnus peccatum luunt interdum multi, quia sunt vnum quasi corpus, cuius membrorum omniū est tanta coniunctio atque cognatio vt sit eorum consensus, tum dolorum tum voluptatum. Sed in altera vita in qua punientur animæ, sui quisque non alieni peccati pœnas dabit.

OBEDIENTIA. 1. Reg. 13.

ARGVMENTVM.

Samuel Saulum reprehendit, qui A malechitas clementiùs quàm Ioua præceperat, vitus fuerat.

Saulus, Samuel.

Iouam tibi propitiū precor. Feci iussū Ioua.
Sam. Quē ergo balatū & mugitum audio? Sau.
Oues sūt & capra & boves, quæ ex Amalechitis abegimus. Nim ab horum pecorum optimis quibusque necandis abstinere milites, vt Ioua Deo tuo sacrificium fieret. Reliqua funditus excidimus. Sa. Licetne mihi quod bonitua venia fiat, tibi significare, quid mihi Ioua hac nocte dixerit? Sa. Licet. Sam. Nonne, cum vel te iudice paruus fueris: nunc princeps es tribuum Israelitarum, vnus à Ioua rex eorum? a quo cum in hanc expeditionem missus sis, iussusque sceleratos Amalechitas excindere, & bello ad internecionem persequi, cur ei dicto audiens non fuisti? teq; ad prædum vetante Ioua conueristi? Sau. Imò Ioua parui: expeditionēque, ad quam ab eo sum missus, confeci, & deletis Amalechitis, Agagum eorum regem abduxi. Tantum milites
de

de manubijs pecora, bonésque, denotorum primitias desumpserunt, quæ Iouæ Deo tuo immolarentur apud Galgalâ. S. A. Quasi verò Ioua tam placeant hostiæ & sacrificiis, quàm eius dicto audientem esse. Scito obedientiam præstantiorem esse sacrificio, & obtemperationem adipe arietum. Nam non parendi peccatum perinde est, ac magia: & contumacem esse, eadem in culpa ponitur, ac simulachricolam esse: & quia Ioua mandatū repudiasti, ipse te vicissim regno exiget. Sa. Peccavi qui contra Ioua iussu, contraque tua dicta venerim, milites veritus, eisque obsecutus. Sed da mihi quaeso hanc veniam, ut mecum reuertare, ut Iouam adorem. Sam. Non reuertar tecum, qui Iouæ mandatum aspernatus sis & idcirco ab eo abdicatus regno Israëlitarum. Vale. Sau. At non patiar te abire, ut non me comiteris. Sam. Quid me retines? abrupisti meum pallium: & Ioua hodie Israëlitarum regnum à te abrumpit, idq; alteri te meliori tradit, Neq; verò faller Israëlitarum triumphator, neque factum mutabit: non enim homo est, ut factum mutet. Sau. Fateor peccatum à me esse. Sed concede mihi hunc honorem apud senatores meorum populariū, apudq; Israëlitas ut mecum redeas Iouam deum tuū adoraturo. Sa. Agè agè: præi, sequar.

SENTENTIA.

Nihil placet D E O, quod eius præcepto contrarium est, etiam si bono alioquin animo fiat. Debet enim homo Deo [sicut seruus hero, aut filius patri] seruire, non suo
sed illius

Ed illius arbitrio.

GOLIATHVS. 1. Reg. 17.

ARGVMENTVM.

David à Saulo impetrat, vt liceat cùm Goliatho pugnare, & illum cum funda & pedo aggressus occidit.

David, Eliabius, Goliathus, Israëlita quicam, Alius Isr. Nuncius, Saulus.

Salvete mei fratres optimi. E. Deus det quæ velis, germane lepidissime. Vt valet pater? D. Optimè, gratia Deo: meq; misit vt viserem quid ageretur, vobisque afferrem placentiam & decem panes, & tesseram vestram acciperem. Dedit etiam mihi decem caseos ad centurionem. Sed quam ego vocem audio. G. Quid opus est vos exire ad praelio dimicandum nobiscum? Ego sum Palaestinus, vos estis clientes Sauli. Deligite ex vobis aliquem, qui conserat manus mecum; qui si superaverit me praelio & interemerit, nos serviemus vobis: sin ego vicero, vos nobis servietis. Quanta ego hodie ignominia afficio instructos in aciem Israelitas? Date mihi virum, quocum contendam singulari certamine. D A. Quis est impotens iste, & turgidus Gigas, qui tantoperè despicit nos præ se? cuius vocem & aspectum contremiscunt omnes & refugiunt? Is. Nescio quis est, natus in nostram perniciem & dedecus: cum quo nemo audet conserere manum: adeò ingens est, & terribilis. D. Quid ergo præmij feret, qui sustulerit eum de medio, & aboluerit hoc tantum probrum

probrum Israelitarum? Nam quis est impurus iste Palestinus, qui inurit tantam notam ignemina castris Dei immortalis? Is. Si quis eum deiecerit, rex eum valde ditabit, locabitq³ ei nuptum filiam suam, donabitq³ immunitate perpetua domum eius paternā. E. Cur venisti huc improbe puer? aut cur deservisti pauculas illas oniculas in saltu? Ego novi temeritatem audaciāq³ tuam. Mirum ni venisti spectatum praelium. D. Quid ego commisi? an nō erat causa cur venirem? Sed adibo alios. Heus tu, quo premio afficiet rex eum qui occiderit immanem illum Palestinum? Isra. Maximo. D. Quonam? Is. Ornabit eum maximis diuitijs & opibus, committetq³ ei natam suam uxorem, & liberabit domum eius patriā in perpetuum. D. Condignum sanē premium & regale. Equidem ausim aggredi hominē: nescio quomodo gestit animus indignaturque tantum licere cuiquam in populum dei. Haccine ut patiar? Impune ergo nefanda illa probra euomuerit in sacram gentem? Mori me malim N. Adolescentule. iubet rex ut venias ad se. D. Nihil est quod facio libentius. Eamus. O si fiat mihi potestas pugnandi cum eo, quantum bellum confecero, vel pōtius quantum bellum confecerit Deus, uno occiso? NVN. Adduco tibi hic adolescentulum Rex, quem iussisti accersti. San. Quid audio Dauid? Tūne dixisti, te audere in Palestinum, illum portētosum, qui perterrefacit totas nostras, acies?

acies? D. Bono animo e, ô Rex, ne despondeat quisquam animum, vos spectabitis: ego ipse subibo hoc certamen, & congregiar cum Palestino. S. Vide quid dicas David. Non possis pugnare cum eo, adolescentulus, & rudis belli, cum viro robustissimo, & meritis exercitatissimo iam à puero. D. Nihil facio neque vires, neque vsum armorum eius, habeo longe aliam rationem certandi. Audi quid dicam. Cum aliquando pascerem oues patris mei, leo unâ cum vrsa inuasit gregem, ouemq; corripuit. Eum ego consecutus, cecidi, eripuiq; ouem e faucibus eius. Tum vrsu in me irruere: ego verò prehensum rostro, ad terram affligere, & cadere, atque ita occidi & leonem & vrsu. Nō dubito quid idem exitus maneant nefarium hunc & teterrimum hostem, qui audet proscindere cōiūtijs exercitum dei immortalis. Iona qui defendit me à leone & vrsu, idem defendet etiam à Palestino isto. S. Quando tanta fiducia es, per me licet descēdas in certamen. Adsit tibi deus. Veruntamen es armandus. Volo ac commodare tibi mea ipsius arma. Da. Nunquam equidem arma tuli. Sed faciā periculum, si possum uti. Hæc lorica valdè me grauat, cassis quoque premit caput, etiam caligæ sunt duplo maiores, quam pro meis pedibus, nec ensis admodum decet meum latus: videorq; magis alligatus ensi, quàm ensis mihi. Vah, nō possum ingredi cum his impedimentis. Apage hæc arma, non sum assue-

tus,

tus his ferendis: malo ferre nota tela: pedum dico
 & fundam, ut à cum his quinque leuibus silici-
 bus, quos gerā in sacculo. Bene spera Rex, cerues
 me hodie victorem redeuntem cum exuijs ho-
 minis ferocissimi. S. Ita faxit deus. Go. Videone
 ego hominem venire ad me? Tandem habeo qui-
 cum certem. Sed quæ malum, intemperies agitat
 Israelitas? Quis misit nobis hunc pulchellum pu-
 sionem, rubicundum? Heus puer, mēne putas ca-
 nem qui cogites pugnare pedo? ut te dii deaque
 omnes quantum est, perdant. Accede ad me sodes,
 ut iam propinem te dilaniandum, & comedendū
 volucribus & bestiis. D. Tu quidem adoriris me,
 fretus gladio, & hastili, & scuto: ego verò ag-
 gredior te, armatus solo nomine Iouæ armipo-
 tentis, dei copiarum Israëlitarum, in quas tu ho-
 die contulisti omnia maledicta. Hodie deus con-
 clusit te in manum meam, ut te deiciam abscin-
 dāque tuum caput, & pascam volucres & fe-
 ras non tantum tuo cadauere, sed etiam omnium
 qui militant in vestro exercitu: ut sciant omnes
 mortales, eum demum esse deum, quem Israelitæ
 agnoscunt & reuerentur, discatque omnis hac
 manus spectatrix, Iouam non adhibere ensem, aut
 hastam in vincendo, cuius sit unius gerere bella,
 quicquid tradiderit vos nobis in manus. G. Proh Iu-
 piter, egone ut hodie hæc audiuero, idque à pue-
 ro? at me Deus perdat, nisi te iam discerpo his
 unguibus. D. Quin age, si quid potes: interim ex-
 cipo

eipe hunc lapidem rectà in frontem. Ohe Goliathe, corruis, qui modo stabas tam firme? At ego te contundam usque hoc pedo. Hem tibi. Nunc istic iace prostratus manu pueri, qui modò solo aspectu viros & cælum armis territabas. Hic te puer ingulat tuo ipsius gladio, caputque tuum horrendum prafigit tua hasta, quod ostendet exercitui.

SENTENTIA.

Nemo vel tam vir est, quin facilè vincatur abs quiuvis, aduerso Deo. vel tam puer, quin facile vincat quèuis propitio Deo. Dei est victoria & credenti nihil arduum.

IONATHAN. 1. Reg. 20.

ARGVMENTVM.

Dauid & Jonathan inter se se rationem ineunt, qua resciscere Dauid queat quis sit Sauli erga ipsum animus: sedus inter se in perpetuum paciscuntur.

Dauid, Jonathan.

Quodnam esse potest meum tantum in tuum patrem peccatum, Jonathan, ut me querat adnecem? *1. Adnecem verò? non est credibile, nam tanta me res non latèret, quippe cum meus pater nullam rem tantam, tantulàmue faciat, quam non mecum communicet, nedum ut hoc me celet. Non est ita. D. Scit ut me habeas intimum: ideò hoc te fortasse celat, ne agrè feras. Crede mihi nil tam certū est, quam me in summo vite discrimine versari. Io. Ecquid ergo me tibi hac in re commodare posse arbitraris? D. Cras, ut tute scis, agitur primus dies mensis, quo ego die soleo*
cum

cum rege accumbere. Ruri latebo, te sciente, usq;
ad vesperum tertiū abhinc diei. Quod si me requi-
ret, dices, tuo permissu excurrisse Bethlehemam
in meam patriam, ad sacrificium gētilitiū, quod
vniuersi anniuersarium facitamus. Si lauda-
bit, saluus sum, sin succensebit, scito eum nun-
quā ad saniorē mentum reuersurum. Sed dabis
hanc veniā mihi, quē religiosissimo fœdere in fa-
miliaritatem recipisti, ut si commerui, tu me in-
terficias potius, quā tuo patri dedas. Io. Deus
meliora. Imò si sensero eum obstinato animo in
tuam ferri perniciē, admonebo te. Da. Sed quis
mihi referet utrum tibi asperius responderit? Io,
Exeamus sub dium. Ita mihi benefaciat. Iona
deus Israelitarum, huius cœli quod vides condi-
tor, & habitator, mi David, ut ego cras, aut pe-
rēdie scrutabor, quid animi habeat meus pater,
quem si intellexero bene esse in te animatus, mit-
tam qui faciet te certiore: sin autem tibi malum
cogitare, id quoque tibi indicabo, ut me autore
abeas saluus, adsitq; tibi Iona, ut adfuit meo pa-
tri. Hec ego me facturum, testor Deum. Quod si
fallam: tum Ionathani numen iratum sit: Quod si
tum, cū tui hostes omnes, dei nutu, fuerint è me-
dio sublati, ego iam non ero in viuis, ut tua mi-
serecordia salutem meam inuicē custodire pos-
sis: at certē mea in posterum familia & generi
eam non denegabis. Itaque nunc iterum in eo fœ-
dus, non solum tecum meo nomine: sed etiā cum

DIALOG. SACRORVM.

*tua domo, nomine posterorum: tibi que iuro mi David, quem amo ex animo, facturum me ut dixi. Sed acciperationem. Cras, quod nouilunium celebratur, tu desideraberis: nam tua sessio vacabit. Descēdes autem ad summum ter, tribus diebus in locum, ubi commodè lateas, quocunq; die negotium hoc fiet: erisque post saxum Azellum. Ego. *re facta, veniam eò, & ad lapidis latus tres sagittas iaculabor, collimans ad scopum. Deinde puerum ad eas petendas mittam: cui si dixero eas esse citra ipsum, venias licebit, tua res erit in tuto, testor Deum immortalem: sin autem ultrà, abito sanè, deo volente. Ac quos inter nos sermones cōtulimus, Iona esto eorū testis certissimus.**

SENTENTIA.

Bonorum indiuulsa est amicitia, estque arctior virtutis, quam sanguinis coniunctio.

NOUILVNIVM. i. Reg. 20.

ARGVMENTVM.

Saulus filium suum Ionathanem, propter eius cū Davide amicitiam, iaculo transfigere conatur.

Saulus, Ionathan.

C*Ur non venit Isai filius ad cibum capiendum, neque heri, neque hodie? I O. Petijt à me veni-
m concedendi Bethlehemam: futurum enim sacrificium gētilitium in eo oppido, ad quod adesse iussus esset à fratre suo. Itaque magnopere orare, ut si sibi vellem gratissimum facere, facerem eò se conferendi, fratresq; visendi potestatem. Hac causa est, quamobrem ad regiam mensam non venerit.*

nerit. *Sau.* O improba & contumacis famina progenies: quasi ego nesciam te *Isai* nati percupidū esse, ad tuum quidem & tui parētis dedecus, atque ignominiam. Nam quā diu viues in terris *Isai* filius, nunquam tu firmum regnum habebis. Quare cura ut ad me sistatur, nam morte dignus est. *I O.* Cur ita tādē? quid commisit? *S.* Docebo te hoc iaculo, quid commiserit. *I O.* At ego hinc effugiam. O rem indignam: actum est de *Dauid*, nisi auferat.

SENTENTIA.

Impij piorum amicitiam ferre non possunt. Iniustis nihil est intolerabilius iustitia.

ACHIMELECHVS.

2. Reg. 21.

ARGVMENTVM.

Dauid fugiens *Saul*em, ab *Achimelecho* sacerdote panē ensēque impetrat, sese ad regium quoddam negotium ex ipsius regis mandato proficisci simulans.

Achimelechus sacerdos, *Dauid*.

Quid est quod solus sis nullo comitatu? *D.* Rex mihi quoddam negotium mandauit, quod negotium, ne quis omnino mortalium rescisceret, neue quo mitterer, precepit: eam ob rē famulis certum quendam locum assignaui. Quare si habes quinque panes, trade mihi, aut quot habes. *Ach.* Panem profanum non habeo, sed sacrum habeo, si modo tui famuli à mulieribus abstinuerunt. *D A.* Cū mulieribus nihil nobis rei fuit hunc iam tertium diem, ex quo profectus sum,

DIALOG. SACRORVM.

suntq; corpora meorum famulorū casta. Quod si forte tum cum profecti sunt, fuerant cum uxori- bus: atque ita corpora para non habebant: at ho- die quidem, antequam sacris panibus vescantur puri erunt, quoniam hic dies tertius est, quod spacium lustrationi tribuitur in nostra lege. A. Igitur accipe panem sacrum. Nam nullum habeo præter hos appositos panes, è conspectu, loue subi- latos, submissis statim in eorum locum recentibus? D. Habesne hic præterea ullam hastam, aut ense? Nā neque hastam neque ense cepi, adeò me regis mandatum urgebat. A. Hic est ensis Goliathi Pa- lestini, à te in valle quercus occisi inuolutus panno post ephodum. Eum tu, si vis, capias licet: nam alius nullus est. D. Nullus est isto meli. r, trade e- um mihi

SENTENTIA.

In periculis interdum simularunt sancti homines. Lex est facta propter hominem, non homo propter legē. Da- uid urgēte necessitate panes sacros, insons comedit, quā- uis non esset sacerdos, & solis sacerdotibus vesci per legē liceret.

DOEGVS. 2. Reg. 32.

ARGVMENTVM.

Saulus iniustē curat occidendos louæ sacerdotes, quia ei Dauidem non indicauerint.

Saulus, Achimelechus, Doegus.

Audi Achitobi nate. A. Ad sū domine, S. Cur in me coniurasti, cum Isei nato: cui & cibaria & ensū dedisti, & pro quo deum cōsuluisti? que infidæ

insidæ mihi manifestæ parantur. A. Ecquis autem est ex tuis omnibus aque fidus, atque David, regis gener, tuo iussu profectus, & apud te maxima dignitate habitus? Annunc primum dei oraculum eius nomine sum percotatus? Absit à me omne scelus, cauene mihi aut omnino mea paterna familia, ullum in hac re crimen imponas: nam istius totius negotij sum plane ignarus. S. Morieris Achimelech, unà cum tota tua paterna familia. Agite mei cursores circundate & occidite hos loua sacerdotes, nam Davidis partes tuentur, sciebantque profugum esse, neque me, certiozem fecerant. Quid dubitatis? quæ vos religio impedit? Cur & vos mihi non paretis? Age Doege, circumueni eos tu, & interfice. D. Fiet.

SENTENTIA.

Impius princeps sanguinarius est, & suspiconi frequenter magis credit, & obsequitur, quam veritati. Miserum n est cum iudice negotium habere qui veram causæ dictionem non admittit.

DAVID LATITANS.

1. Reg. 24.

ARGUMENTVM.

David Saulam solum nactus in antro eius penulxori abscondit. Deinde digressus, alta voce apud eum in nocentiam suam testitur, & Saulus suam iniustitiam confitetur.

*Comites Davidis, David,
Saulus.*

ATat defleſcit Saulus in hoc antrum, ad paren-
dum neceſſitati. Dies aduenit, David, quo die
tibi Ioua promiſit, ſe tibi traditurum tuum hoſtem
in poteſtatem, ut eo utaris ad tuum arbitrium.

DA. Tacete, tacete, obrepam ad eum pedeten-
tim a tergo, dum ventrem exonerat. **C.** Quid facit?
non eum interficit? ò hominem inſanum, qui tantā
tam ſubito oblatam occaſionem ulciſcendi hoſtis
nō arripiat? **D.** Ah toto animo commoveor, poſtea.
quam oram eius penula abſcidi. Auertat Io-
ua, ut hoc eius Vncto domino meo faciam, & ei
manus afferam; vel hoc ſolo nomine, quòd Ioua vn-
ctus eſt. **C.** Tu nimium religioſus es. Nos ipſi facie-
mus non ita cunctanter. **DE.** Nolite Dei munus v-
ſurpare: regē nō feciſtis, regem nō delete. Eiſdē
eſt abolere, qui creauit: Sinite eum. Iam exit, ego
eū ſubſequar. Heus domine rex. **S.** Ecquis me reuo-
cat? **D.** Cur fidē habes dictis eorum, qui dicunt Da-
uidē tibi malum moliri? Vides proſectò oculis tuis,
ut hodie Ioua in ſpelunca tui mihi fecerit pote-
ſtatem: nec deſuit qui me in tuā necem cohorta-
retur: ſed peperci tibi, meque negaui manus al-
laturum domino meo qui eſſet vnctus Ioua. Sed
vide, pater, vide tuā penula extremum in manu
mea: quod cū abſciderim, neq; te interfecerim,
cognoſce & intellige, nullum me ſcelus cōmiſiſſe,
nullum contra te facinus admiſiſſe, dignum quan-
tobrem mea vite inſidias tenderes. Suſcipiat hanc

Ioua

Ioua causam, teq; mihi sine mea opera vlciscatur. Vetus est prouerbiū, A scelerato prodibit scelus Te quidem mea manu non vlciscar. Cui tandem instat rex Israelitarum? quem tu persequeris? canem mortuum pulicem. Iouam precor ut huius sibi cause iudiciū suscipiat, measq; partes defendens, tuas in me iniurias psequatur. S. Tuāne ego vocem audio David fili? hei mihi, tu aequum & bonum habes, qui mihi bonum pro malo rependeris id quod satis hodie ostendisti, cum mihi (quem in tuam manum Ioua concluserat) mortem non intuleris. Nā quotusquisque est, qui hostem suum nactus, indemnem dimittat? Sed te pro isto tuo hodierno in me facto, Ioua condigno premio remuneretur. Ego quidem scio te regem futurum, & regnū in Israelitas obtenturum. Quare iura mihi per Iouam, te meam stirpem post meum interitum non esse excisurum, meūque nominis memoriam de mea familia deleturū. D. Iuro.

SENTENTIA.

Iniusti calumniatoribus facili mē credunt. Iniusti malum pro bono: iusti contrā, bonum pro malo reddunt, & Deus utrosque tandem pro meritis remuneratur.

ABIGAIL. 1. Reg. 25.

ARGVMENTVM.

Missi ad Nabalem famuli Davidis ad petenda cibaria repudiantur ab eo Quo audito Nabalis vxor Abigail munera Davidi obuiam ferre properat, & ei obuiam facta, eius in Nabalem iram pacat.

DIALOG. SACRORVM.

*Famuli Dauidis, Nabal, Puer,
Abigail, Dauid.*

David Isai filius te Nabal, tuamque domum,
tuâque omnia plurima salute impertit. Is quia
audiuit, ut tonsuram ouium facias, misit nos ad te
rogatum (ut si cum tuis pastoribus non solum sine
ullo maleficio, aut iniuria, verum etiam cum magi-
no beneficio sumus versati, ita ut eos ab omni sa-
ctura tutos præstiterimus, quamdiu fuerunt in Car-
melo: cuius nobis rei tui famuli testes esse possunt)
benignè nobis facias, hoc præsertim tã fausto die:
et quæ commodè poteris, des cibaria ad ipsius Da-
uidis, tui propè dicemus filij, eiûsque committum fa-
mem propellendam. *N.* Quis est iste Dauid? quis
est, iste Isai filius? is ne est ad quem hodie serui pas-
sim à dominis transfugiunt? Scilicet ego cibum po-
tionemque meam & quæ mactavi ad alendos meos
tonsores, dem hominibus mihi prorsus ignotis? *F.*
Aliunde nobis prospiciamus: nam hinc quidem
nihil auferemus ut eum affectum video. Redea-
mus ad Dauidem. *P.* Meus dominus consuluit
sibi pessimè. Eo narratum omnem rem heræ, ut
caueat. Heræ nunc, si quando, tua est opus pru-
dentia. *A.* Num quod malum recens ortû est? *P.*
Et quidem maximum. Missi à Dauide nuncij è
desertis ad herû nostrum, ut aliquid hinc per hu-
manitatem auferrèt, repudiati ab eo sunt, & ta-
men

men illos experti sumus viros plane bonos: nulla
 unquam contumelia aut damno affecti, quam
 diu sumus inter eos rusticati. Quin pro muro no-
 bis noctes diesq, fuerunt, donec versati cum eis
 sumus, pascendo pecudes Proinde dispice tu dili-
 genter quid agas. alioquin actum est de domi-
 no nostro & tota eius familia. Nam ipsum qui,
 dem conuenire hominem profligatissimum ac
 perditissimū stultitia sit. A. Famuli capite pro-
 pere omnia hac quæ vobis tradam: quæ imposita
 asinis feretis antè. Ego iam subsequar. Huc mi-
 hi properè asinū. Quam malè me uo, ne mei viri
 stultitiam luamus. O hominem insanum qui pro-
 nihilo habuerit, eum hominem in se irritare, a
 quo maxime potest, & inuari amico, & ladi in-
 fenso. Sed video ipsum Davidem aduerso colle
 descendentem. Nescio quid iratus loquitur cum
 suis. D. Ne ego frustra conseruavi omnia quæ ha-
 bet iste in desertis ita ut nihil omnino de suo deper-
 diderit: & reddidit mihi malum pro bono? At ita
 perdat Deus hostes Davidis, ut ei ante crastinum
 manè nihil prorsum reliqui faciam. A. Obsecro te
 domine, tibi ante pedes suppliciter iacens, ut bona
 me venia audias. Vide mi David, ne hominem de-
 spiciatissimum, Nabalem dignū iudices, in quem i-
 ras veritas, qui sicut nomine, ita re ipse stultus est.
 Nam ego quidem, cuius est culpam prestare, missor
 à te iuuenes non videram: neque enim sinissem a-
 bire vacuos. Sed vides profectò, vir clarissime (ne-

que enim dubitari potest) te à Deo immortali absterreri à sanguine faciendo in tuis inimicis per te metipsum persequendis : cum ipsius Nabalis insania eiusmodi sit ipsa per se supplicium, ut non aliud tuis hostibus & inniis imprecandum esse videatur. Quare a quo animo patere hoc munusculū, quod tibi hic affero, inuenibus tibi merentibus dari auferendum, & mihi hanc noxam remitte. Sic tuas tibi fortunas bella diuina gerenti in tuto constituat Deus, & te in omni vita omni malo prohibeat. Ac si quis tibi infestus, & tua necis cupidus existat, precor Deum, ut te semper incolumi, & fortissimè consistēte, tuus hostis varijs iactatus procellis dispereat. Iam verò cū præclara Dei promissa consequutus, Israelitarum dux fueris constitutus, tanta tua fœlicitas nulla quasi labefactabitur labe conscientie, qua necesse esset tuam letitiam, cōtaminari recordatione effusi sanguinis, & supplicij ob priuatam iniuriam sumpti. Deus faciet tibi meliora, meminerisque aliquando mei. D. Gratiarum ago Ioua Deo Israelitarum, qui te mihi hodie miserit obusam : nec non tibi quæ me tua oratione à cade & vindicta iniurie in me commisse auocâris. Nā deum immortalē testor qui me tibi male facere prohibet, nisi tu mihi occurrere properauisses, Nabalē ante disluculū fortunis omnibus funditus eueruisse. Verūm eius culpam tibi cōdono, tuaque munera grato animo accipio. Abi sanè domū salua.

SENTENTIA.

Incita-

Incitare potentiolem, vesania est: bonū malo pensare scelus. Iratum potentiolem muneribus verbisque pacare sapientia est.

ABIS ÆVS. 1. Reg. 26.

ARGVMENTVM.

Dauid noctu clam in Sauli castra digressus, eius dormientis hastam matellamque surripit. Deinde digressus illinc procul, clamore eū excitat, suamque innocentiam iterum testatur, in calumniatores inueniens, & ille iniquitate in suam iterum confitetur.

Dauid, Abisaius, Abner, Saulus.

Uter vestrum descendet mecum in castra ad Saulum? *AB.* Ego. *D. A.* Eamus sensim & pedetentim per noctem, dum dormiunt hostes. En omnes sunt oppressi altissimo somno. *A.* Dauid, Dauid. *D.* Quid est? *AB.* Hic stertit Saulus in tentorio, hasta humi ad caput eius defixa. *Abner* & reliqui temerè circum eum iacent, nimirum tibi deus facit tui hostis potestatem. Vis ergo ut eum ego hasta configam ad terram uno ictu, non repetendo? *D.* Noli eum perimere, quis enim adferat manum ei quem Deus unctione creauit regem, quin obliget se nefario scelere? Aut Deus eū perdat oportet, aut dies ei fatalis veniat, aut in praelio cadat. Certè meam manū à rege creato diuinitus auertat Deus. Sed cape hastam eius, & matellā: abeamus. *A.* Deus bone, ut alii sopiti sunt? nullus o. n. nino
exper-

DIALOG. SACRORVM.

expergiscitur. D. Non sine numine hæc fiunt: Conscendamus montem. Volo ego de summo cacumine clamare Saulum, & ei ostendere me non minus fidum quàm quemuis eorum, quibus stipatoribus utitur. Satis iam procul absumus ab eis, ne repentino eorum aduentu possimus opprimi. Heus Saule, heus stipatores Sauli, heus Abner, non mihi, respondes? heus te appello Abner.

AB. Quis tu es, qui clamas regem? D. Ne tu es vir eximius, & dignus qui inter Israelitas principatum teneas. Itane verò regem dominum custodis, ut ad eum necandum, miles quidam modò introierit tentorium? Haud egregium sane istud fecisti. Per deum immortalem, vos estis digni supplicio capitali, qui tam malè custodiatis dominum vestrum, regem à deo constitutum, Quaeso, vide, ubi sit hasta, & matella regis, qua erat propterr caput eius. S. Est ne ista tua vox, fili mi David? D. Mea, ò mi rex & domine. Sed cur tandem persequeris seruum tuum, aut quid feci aut commisi? Veruntamen ne grauari paulisper audire me loquentem. Si deus te mihi infestum reddit, precor eum tibi propitium: sin homines sunt, execrabiles sunt in conspectu Iouæ, de cuius me hodie patrimonio deturbant, quantum est in ipsis, & ad cultum deorum peregrinorum impellunt. Sed non sinet Ioua terram meo sanguine funestari, quamuis Israelitarum rex occupatus sit in persequendo pulice (ut ita dicam) ut

si perdicem per montes persequatur. S. Peccaui, reuertere Dauid fili. Iam enim tibi non male faciam, qui ita abstinueris te mea nece. Errauimus quàm imprudenter, fateor. D. Hic depono hastam tuam, eam petito aliquis iuuenum: ceterum Deus remuneretur quemque ut dignus meritisque est. Te quidem hodie tradidit mihi in manum, sed continui me à nece regis. Ergo quemadmodum tuam ego salutem charā habui, sic ille habiturus est meam, meque hostili manu liberaturus. S. Maacte virtute Dauid fili, haud dubie conata perficies.

SENTENTIA.

Et iusti iustè, & iniusti iniustè facere perseverant, Calumniatores, tamen si vtrisque nocent, tamè reuera perniciosiores sunt ijs, qui eorum calumnijs credunt, quam ijs quos calūniantur.

PHOEBAS. 1. Reg. 28.

ARGUMENTVM.

Phœbas Saulo Samuelem elicit ab inferis, & ab eo Saulus futurum exitium suum cognoscit.

*Saulus, Phœbas, Samuel,
Famuli.*

*PHœbas, redde mihi oraculum Phœbi, & ex-
cie quem dicam tibi. P. At tu scis, ut exter-
minauerit Saulus ex hac terra Phœbaas & di-
uinos, cur me in tantum capitis periculum addu-
cere vis? S A V L. Iouam Deum immortalem
iuro, hanc tibi rem fraudi non futuram. PH. Ec-
quid*

quem ? vis tibi excitem ? S A V. Samuelem, fiat.
P. Fiet : heu me miseram, disperij. tu Saulus es, p, du
& me indigne decepisti. S A V. Ne formida. si, st
Sed quid vides ? P H. Video angustam quandam subcr
& planè diuinam personam è terra ascendentem,
S A V. Qua est specie ? P H. Vir est senex indutus
palliũ, S A V. Samuel est, prabebo ei honorẽ. S A M.
Quamobrẽ me eliciendo inquietas, Saule ? S A V.
Magnis premor angustis : Palestini me bello petũ,
Deus auersatur, nec iam res p̃ndet, neque per va
tes, neque per somnia : hanc ob causam acciui te,
ut me doceas quid mihi sit faciendum. S A. Cur
ergo me consulis, si ipse Ioua tibi modo non fauet
sed etiam aduersatur ? Faciet ille quidem, quod ei
loquutus est voce mea, tibiq; extorquebit regnum
de manu, quod tradet alteri, videlicet David : quia
non obtemperasti ei in vlciscendis Amalechitis,
quibus infensus erat : eam ob rem ita sine dubio te
accipiet, Quinetiam addicet tecum Israëlitas Pa
lestinis : & cras tu tuique liberi eritis unà meũ :
castra etiam Israëlitarum tradet Palestinis. S A.
Eheu. P H. Perij misera, corrui. Saule, Saule, ob
secro te obsequere mihi : cape cibum. Tu scis ut
sim tibi morigerata, & caput meum summo peri
culo obiecerim, ut exequerer tua iussa. Agedum,
prabe te mihi facilem vicissim & vescere cibo quẽ
tibi apponam, ut recreatis viribus aggrediaris iter.
S A V. Non edam. F. Quare ? Imò verò edes. P H.
Ius oramus. S A V L. Quando tantopere urgetis,
fiat.

fiat. PH. *Agedum surge, et recumbe in hoc lectu-
o, dum ego vobis macto vinulum, quem habeo do-
ni, subigoque farinā, ex qua conficiam panes sub-
tucineros.*

SENTENTIA.

Qui Deum deseruerunt, tandem deseruntur à Deo.
Deserti à Deo confugiunt ad eum, à quo ante abhorrue-
rant, diabolum, à quo nihil nec cognoscunt, nec conse-
quuntur, nisi suum exitium. Et sane æquum est, vt qui bo-
num fugit, incidat in malum.

ACHIS. 1. Reg. 29.

ARGUMENTVM.

Achis Gethæ rex, admonitu procerum suorum Dau-
idem (qui ad ipsum confugerat) ab exercitu suo dimittit.

Proceres, Palaestini, Achis, David.

*Q*uam sunt Hebraei isti, quos habes in nostro
exercitu? A. David est, Sauli Israelitarum
regis seruus, qui mecum egit per hosce dies, vel
potius annos, in quo nihil adhuc reprehensione dig-
num deprehendi, ex quo ad nos aufugit. PR Re-
mitte hominem in eam prouinciam cui tu eum præ-
fecisti: ne si nobiscum descenderit in certamen, in
nos se conuertat. Nam qua tandem re melius possit
cum suo domino reconciliari, quàm horum homi-
num capitis? Nonne hic est ille David, ca mine
illo in choreis celebratus? Saulus mille, decem cō-
cidit millia David. A. David, Iouam ego immor-
talem

talem testor, te mihi tuamq; castrēsem consuetudinem probari: neque enim vllum adhuc in te virtutum, posteaquam ad me primum te contulisti, deprehendi. Sed optimatibus non places. Quamobrem discede cum bona pace, ne Palestinos proceres offendas. D. Nam quid ego commisi? aut quid in me adhuc deprehēdisti, ex quo primum in tuum conspectum veni, ut in bellum contra hostes tuos non proficiscar? A. Scio equidem te mihi tam placere quā si diuinus esses genius. Sed videntur satrapa Palestini, te praelium secum inire. Quamobrem manē ubi diluxerit, proficiscere sane unā cum tui domini seruis, qui tecum venerūt. D. Equidem in iustis illis militare nolim: parebitur.

SENTENTIA.

Non ab re suspectum est perfugarum contra suos auxilia.

AMALECHITA. 2. Reg. 1.

ARGVMENTVM.

Amalechita quidam Dauidi necem Sauli nuuciat: cuius necis autorem ipse se esse dicit, eamque ob rem Dauidem iubet interfici.

Dauid, Amalechita.

Uideo quendam huc venientem scissa veste, & capite insperso puluere. Haud temerē est, nimis mirum aliquem sinistrum nuncium adfert. Unde nam ades tu? A. Ex exercitu Israëuitarum euasi. D. Quid actum est? eloquere. A. Fugerunt milites è pralio, multi è vulgo ceciderunt: Saul-

Ius quoque & Jonathan eius filius occubuerunt.
D. Qui scis Saulum & Jonathanem occubuisse?
A. Cum fortè verissem in Gelboem montem, vi-
deo Saulum innixum hasta, cui currus & equita-
tus iam iamq; imminebat: respexit ille & me vi-
so: Huc ades, inquit. Accessi. tum ille. Quis tu
es? Amalechita, inquam ego. Aggredere me, in-
quit, & interfice, nam magno dolore discrucior,
nec adhuc possum emori. Hic ego quid agerem?
videbam non victurum post tam grauem casum,
itaque interemi, abstulique coronam de capite
eius, & armillam de brachio: qua tibi affero, ut
vides. D. Heu calamitosa clades, heu lugubre
praelium, ô facinus audax. Cuias es? A. Filius
sum advena cuiusdam Amalechita. D. Tène er-
go non esse veritum ista impura manu perdere un-
ctum Ioua? Tu inuenis inuade hominem, neca: me-
ritò moreris, & tuo indicio peris, qui te de rege in-
terfecto iactaueris.

SENTENTIA.

Si potentes sic tractarent eos qui ipsis mortem aut ma-
 lum inimicorum tanquam rem lætam nunciant ut Ama-
 lechitam tractauit Dauid, aut si saltem huiusmodi nunti-
 cios auersarentur, minús auderent assentatores.

NATHAN. 2. Reg. 12.

ARGUMENTVM.

Nathau Dauidem iussu Iouæ, ficta ad rem narratione
 simili ita prudenter adulterij homicidijque arguit: ut ip-
 se Dauid contra semetipsum ferat sententiam.

Nathan, Dauid.

G

Dauid

David duo homines erant in quadam urbe, al-
 ter diues, alter pauper. Diues ouibus & capris
 bobusque abundabat: pauper unā omnino habebat
 ouiculam, à se emptam & altam, quæ adoluerat
 unā cum ipso & liberis eius; vescebatur eodem
 cibo cum eo, bibebat eandem potionem, quiescebat
 in sinu eius, breuiter erat ei pro filia. Ad illum au-
 tem diuitem venit quidam hospes, quam acceptu-
 rus præteritis pecoribus suis ouiculam illam pau-
 peris mastravit. **D.** Per Ionā immortalem, dignus
 est morte, qui fecit istud: ouemque ceriè quadruplo
 pensabit, qui tantum facinus committere non du-
 bitauerit. **N.** Tu ille es David. Deus creauit te re-
 gem Israelitarum, teque liberauit ex manu Sauli.
 Tibi tradidit domum domini tui, & uxores, quas
 compleretis: tibi Israelitarum, tibi Iudæorum
 familiam dedit: alia atque alia insuper daturus, si
 ea non satis essent. Et in cōtempno eius præcepto,
 Vria Hethæum Ammonitarum telis obiectum, in-
 dignissime trucidasti, eiusque uxorem, nulla Iona
 habitatione in matrimonium duxisti. Ob qua
 flagitia nunquā à tua domo aberit clades. Nam
 deus conflabit tibi malum domesticum, tuasque
 uxores te vidēte, alteri traderet, qui cum eis luce
 palam congregietur. Tu quidem occultè fecisti,
 sed ipse id faciet in luce, atque in oculis omnium
 Israelitarum. **D.** Peccavi in deum. **N.** Deus quoq;
 remittet

remittit ille quidem tibi peccatum, neq, ob id morieris. Sed quia ista re inimicis Ioua occasionem male dicendi dedisti, filius qui tibi natus est morietur. Hac me tibi nunciare iussit Deus.

SENTENTIA.

Callidè reprehendendi sunt potentes. Qui alterum damnat, seipsum damnat si similia committit. Nihil est tam testum quin detegatur. Si peccatum tuum rescisci non, vis peccare noli.

THECVANA. 3. Reg. 14.

ARGVMENTVM.

Thecuana formidat à Ioabo subornata, oratione testatque figurata impetrat à Dauide benedictionem Absalomici filij, ob fratricidium profugi.

Mulier, Thecuana, Dauid, Ioabys.

F Idem tuam, ò Rex. D. Quid mali habes? M.

Mulier sum deserta, & vaduata viro, cui superstites fuerant duo filij: hi cum ruri fortè inter se contenderent, nec esset qui litem dirimeret, cecidit alter alterum, eumque morte multauit.

Nunc vniuersa me familia urget poscens ad necem eum qui superest ob interceptum fratrem, cupiensque perdere unicum heredem parentum: & quod mihi misera lucis superest (quod certè est per exiguum) extinguere, meique viri nomen memoriàmque prorsus è rerum natura tollere. D. Recipe te domum tuam, ista mihi cura res erit.

M. Verùm interim periculum est ne te, tuisque nescientibus, pœna mihi & meis irrogetur. D. Si quis in te mutiat, deserto ad me, ne ille faxo nun-

immortalem, multos esse occisi cognatos, & vindices, à quibus omnibus exitum meo filio metuentum sit. D. Eundem tibi ego deum iuro, me prouiserunt ne tuus filius ullum pilū amittat. M. Dabis mihi veniam, si te liberius iam alloquar? D. Sane. M. Quae te (malum) ratio inducit, ut cum te mihi mulieri vilissimae tam facilem praebeas, populo toti, eique praestantissimo ita sis durus & inexorabilis, ut ei nolis condonare profugum tuum, cuius non minus es cupidus quam ego sum mei nati? praesertim cum in eo non minus fortasse tui generis propagandae spes posita sit, quam mei in meo. Neque enim potes habere exploratum, te alium regni successorem esse procreaturum. Nam moriendum certe est, idque incertum, an hac ipsa hora: & ita moriendum, ut in hanc vitam reditus non pateat? non magis quam aqua semel effusa, recolligi non potest: quo magis nobis habenda ratio est, ut in nostri generis propagatione, quodammodo immortales reddamur. Quod si supplicij equitatem, legi praetendis: vide ne non equitatem, parendo, sed iniquitatem, Deum legis autorem non imitando, sequi videare. Neque enim ille continuo fontes perdit, id quod tu minime omnium ignoras, sed etiam atque etiam cogitat de reconciliandis eis, qui ob suum aliquod factum ab eo sunt alienati. Atque ut iam meam rationem intelligas, equidem non sine dubitatione feci, ut te hac de re adirem. Nam quod videbam popu-
lum

lum ipsum tam parum apud te valere, ne ipsa nihil possem, valde metuebam. Et eam obrem quo callidius te inducerem, sic mecum ipsa cogitavi: Hem regem adibo, & cum eo, quasi meum, sit negotium, sic agam. Quod si obtinuerō, ut me contra eorum odium tueri velit, qui me unā cum filio meo, fortunis omnibus, vitāq; ipsa euertere properent: tum ab eo contendam, ut si sibi constare velit, suam clementiam, quam uni expositam habeat, tam multis clausam esse non patiatur. Quam merem impetraturam esse o rex non diffidebam. Cum enim preclare scire te in iure dicendo, & equitatem ab iniquitate dijudicādo, singulari quādā & planē diuina semper fuisse prudentia prae-dictum, non dubitabam, quin qui tibi nunquam ab-fuisset deus, idem nunc esset in hac iustissima causa adfuturus D. Ne me celi, quod te rogabo. M. Roga sanē, D. Nonne istud totum fecisti impulsore Ioabo? M. Ita tibi secunda omnia opto, o rex, ut nullius harum rerum quenquam vlla ex parte autorem habeo, prater Ioabum: ipse iussit, ipse premonstravit quaecunque dixi: eius insti-tutorem omnē inuolucris figurarum texi: quam in pro tua diuina sapientia, qua omnia quae in mundo constant, tenes, facile intellexisti. D. Impetrasti Ioabi. I. sanē reductum adole-scētem Absolonem. I. Ago tibi gratias immortales, o Rex: nunc demum intelligo, me apud te valere, gratias, postquam hoc sum à te consecutus.

DIALOG. SACRORVM.

SENTENTIA.

In aliena causa facilius iudicant homines quam in sua itaque hominem ab aliena ad suam per simili uoluntatem deducere prudentia est.

SEMEIS. 2. Reg. 16.

ARGVMENTVM.

Semeis Dauidem cōuicijs proscindit, quæ Dauid fert patienter.

Semeis, Abisæus, Dauid.

PROdi, prodi, homo sanguinarie & scelerose.

Expetit à te Ioua omnem sanguinem domus Sauli, cuius tu regnum occupasti, quod Ioua Absalom filio tuo tradidit. Nunc nunc tua te scelerapeiunt homicida crudelissime, quem ego iam hic lapidibus obruam. A. Nonne indignum est, canē, estum mortuum regi conuitiari? Vis ne ut eum adoriar, eique caput decutiam? D. Quid tum postea. fili Saruie, si conuitiatur: & si ei Ioua mandauit, ut Dauidi malediceret, quis ab eo facti rationem reposcat? En meus ipse filius, qui ex meis visceribus ortus est, mortem mihi machinatur: quid faciet Iemine natus? Sinite eum maledicere: nam Ioue iussu facit. Fortasse respiciet Ioua meam miseriam, mihiq; bonum rependet pro hodiernis huius conuicijs. S. Sceleratissime, & flagitiosissime mortalium omnium, non solum bipedum, sed etiam quadrupedum nequissime: qui per nefarias cades ad regnū peruenisti, qui Sauli domum funditus exarpasti: qui hominem optimum, eius uxore con-

Suprata,

suprata crudelissime occidisti, adulteriumque homicidio cumulasti, homo perfidiose & impure, quid potest in te satis graviter dici? quem ego hic saxis iam mactabo, & unius iustissima cado: tot nefarias cades expiabo.

SENTENTIA.

Maledicta constanter ferre, magni est animi, non ferre, effeminati.

ACHITOPHEL. 2. Reg. 17.

ARGUMENTVM.

Achitophel Absalom prudens, sed impium consilium dat de opprimendo Absalomni patre Davide, verum Chusaeus David bene volens altero consilio illud reddit irritum.

Achitophel, Absalomus, Chusaeus.

Absalome, censeo ut ego nunc, lectis duodecim hominum millibus Davidem hac nocte persequar: eumque perterritum & fatigatum, desessumque, omnibus qui cum eo sunt fuga delapsis, solum interficiam: deinde ceteros omnes ad te sic reducam, ut sponsa deduci solet ad sponsum. Ita fiet, ut cum tu unius mortem expetas, ceterorum omnium saluti consultum sit. Abs. Perplacet quidem tuum consilium: sed vocetur huc etiam Chusaeus Archita, ut audiamus quid ipse quoque dicat. Chusae, suadet Achitophel, ut regem hac nocte nudam terretumque, & a suis destitutum, silvis reliquis, opprimamus. Tu quid penses? sequemurne eius consilium an non sequemur? C. Achitopheli consilium hominis

alioquin prudentis, hac quidem in re non proba. Tu scis, ut pater tuus, & qui cum comitantur homines, sint strenui, & vrsa agresti pullis orbatia ferociore. Praterèa pater tuus vir rei militaris scientissimus, non est cum reliqua turba per noctem acturus. Nunc latet in aliquo antro, aut alio loco. Quod si quis principio de tuis ceciderit, & rumor sparsus fuerit, factam esse cadem Absalomorum: illi insi qui nunc sunt leonibus animosiores, exanimabuntur. Sciunt enim uniuersi Israëlites patrem tuum esse virum fortissimum, nec non eius milites. Verum meum consilium est ut conueniant ad te omnes Israëlites à Dane ad Bersabā, qui futuri sunt arena numerosiores, utque tu ipse inter eos presens incedas. Tum eū adorti, ubi ubi erit, rore densius inuademus, ut neque ipse, neq, eius comitū vel unus euadat. Quid si se in aliquod oppidum receperit, id oppidum uniuersi vel finibus cinctum in flumen ita euerri culabimus, ut ne calculus quidem relictus fiat. A. Melius est istud consilium, quàm Achitophelis: obtemperabitur tibi.

SENTENTIA.

Impiorum prudentia bonis perniciofa est, piorum salutaris. Impij fauere & consulere contra pios, impium est. Rursus impios ad piorum salutem decipere pium est & ipse etiam impijs vtile. Minus enim graues pœnas Deo dabunt, si pios non occiderint.

ABSALOMVS. 2. Reg. 18.

ARGVMENTVM.

Absalomus

Abſalomus ex prælie elapſus, de quercu crinibus pendens à Ioabo necatur. Huſus audita nece, Dauid ſeſe aſſiſtat, & à Ioabo propterea obiurgatur.

Miles, Ioabus, Achimaas, Chuiſis, Speculator, Dauid, Quidam.

Cum perſequerer fugientes & diſſipatos hoſtes,
Abſalomum vidi caſarie pendentem de quercu. I O. Vidisti autem? cur non eum ad terram deſurbatū occidiſti? Nam mea partes fuiſſent, decem te argenteis nummis & baltheo remunerari.
M. Ego verò, ſi mihi mille nummi in menum annumerentur, non ſim manum filio regis iniecturus. Nam audientibus nobis præcepit rex tibi, Abiſeoq; & Ettao, ut adoleſcenti Abſalomo caueretis: nedum ut ego tam perſidioſè, tanto cum vita mea periculo facerem: neque enim res tanta regi ignota eſſe poſſit. Verum iam ad eum ventum eſt, tu ipſe vide quid tibi agendum putes. I O. Videbis me non ita cunctantem. Moriere boni parentis peruerſa progenies. Accipe hæc tria tela de mea manu, rectà in medium pectus. Vos mei armigeri, circum fuſi eū conficite. Tu præco, conſectum bellum eſt, cane receptui, ut à perſequēdo renocentur milites. A. Vis igitur ut ad regem curram, eiq; renūciem, Iouam de eius hoſtibus ſūmpſiſſe ſupplicium? I O. Tu verò ne feceris hodie, aliàs facies: hodie quidem non es incundum allaturus nuncium, propterea quòd regis filius eſt mortu⁹. Tu Chuiſi, i ad renunciandum regi quod vides. C. Libenter, & quidem

DIALOG. SACRORVM.

dem cursu B. Quid si ego quoque Chysim cursu
consequar? I. Cur consequaris fili? non es obtentu-
rus euangelium. A. Sed quid si consequar? I. Per
me licet. A. Curro, facile Chysim anteuertam. I.
Nos verò huc deo hominibusque inuisum cadauer,
in hanc vastam voraginem, in hac sylua de truda-
mus, & lapides insuper cumulate exaggeremus,
ut tam nefarium facinus memoria ac nomine loci
notetur. Nam talibus sunt digni monumentis, qui
mortem eis machinantur, quorum beneficio vitam
sunt adepti. Sp. Heus rex: video hominem huc ac-
currentem solum. D. Si quidem solus est, boni ali-
quid portat. Sp. Video item quendam alium, cur-
rentem etiam solum. D. Is quoque latum nūcium
affert. Sp. Ex cursu priorem conicere videor A-
chimaam esse, Sadoci filium. D. Virum bonum no-
minas, de nuncio lato venit. A. Salue rex: & si-
mul agendas loue gratias existima, cuius auspicio
subacti sunt, qui in te arma sumpserant. D. Sal-
uusne est adolescens Absalomus? A. Magnā homi-
nū turbam vidi, cum me huc mitteret Ioab: ce-
terum quid sit nescio. D. Recede, cōsisite istinc. C.
Regē plurima salute & letitia impertio, cuius deus
hostes omnes hodie ultus est. D. Saluusne est ado-
lescens Absalomus? Ch. Utinam sic sint omnes tui
hostes, ô Rex & quotquot tibi malum machinan-
tur. D. Fili mi, fili mi Absalome, utinā ego pro te
sim mortuus. Absalome fili, fili, heu me miserū. C.
Lacrimam attuli: non laticiam, nec solum regi, qui
audito

audito interitu filij, se coniecit in cœnaculum por-
 te, ubi in luctu sit, & se affligeret: sed etiam populo
 uniuerso, cuius læticiam audita regis tristitia, in
 merorem conuertet, sed video Ioabum huc adue-
 nientem: stomachatur. I. O lepidum regem, & dig-
 num cuius adhuc viuat filius, ubinam est? Q. Sur-
 sum est. I. Quem ego nisi: sed me comprimam. O
 turpe spectaculū. Itane verò Dauid? ficcine tuos
 omnes hodie dedecoras? & eorum honestissimā vi-
 ctoriam, in fœdissimū luctum conuertis, qui te tu-
 osq; liberos, & uxores, tum iustas, tum cōcubinas à
 crudelissima morte vindicauerunt? At non oportet,
 (quod tu facis) ita amare inimicos, ut oderis
 amicos. Nunc quidem facile ostendis, te tuos om-
 nes & nobiles & ignobiles pro nihilo habere.
 Nam equidem compertum habeo te unius Absa-
 lomi salutem nostra omnium morte velle redemp-
 tam. Verum agè, prodi & tuos affare leniter, nam
 per Deum immortalem, nisi tu prodeas, efficiam ut
 ante noctem omnes ad unum à te deficiant: quo
 grauius malum nullum unquam in vita tibi eue-
 nit.

SENTENTIA.

Honora parentes tuos si vis viuere diu. Indignus est vi-
 ta, qui in autorem vitæ suæ ingratus est. Dignus est infami
 morte, qui bonum malo pensat. Ardentem amorem ne
 summa quidem iniuria extinguit.

BERZELÆVS. 3. Reg. 19.

ARGV-

DIALOG. SACRORVM,

ARGVMENTVM.

Berzelzum pro eius in se meritis vult Dauid in aulam ducere. Sed illo propter senectam recusante abducit eius loco Chamaamum.

Berzelam, Dauid.

Salue nobis tandem reddite Israëuitarum rex.

D. O salue multum Berzelæ, homo de me multum bene merite. Trajicies tu mecū Iordanē, ego te apud me alam Hierosolymis. **B.** At quot annos natus, ut cum rege Hierosolymam ascendam? **Ago** nunc octogesimum annum: poterōne bonum à malo discernere? poterōne cibo & potione delectari? aut fidicinum fidicinarūmve cantus audire? quid opus est ut tibi amplius sim oneri? Licet mihi tecum paululum trans Iordanem progressus (cur enim tanto me cumules beneficio) liceat inquam reuerti, & in mea patria finire vitam, inque meorem parentū sepulchro humari. Ceterum hic Chamaamus tecum perget: hoc tu uteris: ut tibi visum erit. **D.** Ergo trajiciat Chamaamus: ego eum omnibus beneficijs ornabo, quibus ornandum esse indicaueris: tibiq; omnia præstabo quæ à me expetiueris.

SENTENTIA.

In homines pios & gratos bene conferuntur beneficia.

BETHZABA. 3. Reg. 1.

ARGVMENTVM.

Bethsaba, de Nathanis consilio, à vetulo Davide impetrat, ut rex creetur Solomo.

Nathan, Bethsaba, Dauid, Banaias.

An

A N non audiisti, Bethsaba, Adoniam Hagitha filium, regem creatum esse, in scio domino nostro Davide? Agè dabo tibi consilium, quo tuæ, tuique filij Solomonis vitæ consilas. Conueni regem Davidē, & ex eo quare qui fiat, ut cū Solomonis filio tuo regnū post se, soliumq; suum sit pollicitus, nunc regnet Adonias: ego te adhuc cum eo colloquente, ingrediar post te, & tuam orationem cōplebo. **Be.** Bene consulis, adeo eum. **Salve rex. D.** Quid vis? **B.** Domine, tu mihi per Iouam Deum tuum iurasti, Solomonem filium meū post te regem fore, & in solio tuo sessurum. Atqui Adonias te nesciente, regnum inuasit, bouesque & altilia, ouesq; & capras magna copia immolauit: ad quas epulas cū regios omnes, Abiatharemq; pontificem et exercitus ducem Ioabum inuitauerit, Solomonem tuum non inuitauit. In te autem, domine rex, omnium Israëuitarum oculi sunt intenti, ut eis significes, ecquis sit in solio tuo post te sessurus. Te quidem vita defuncto, mecum & cum meo nato Solomone pessimè agetur. **N.** Salve rex Israëuitarum: insistine Adoniam tibi in regnum succedere? Nā is quidem hodie rus descendit; pecorāque multa mactauit: & eò regios omnes natos, exercitusque duces, & Abiatharem pontificem vocauit, qui nunc apud eum epulantur, Adoniamq; regem salutant: me verò & Sadocum Pontificem, & Bauiam Ioiada filium, & Solomonem tuum, non inuita-

inuitauit. Velim ex te scire, an hac res te autore fiat, neq; tu mihi significaueris, ecquis sit in tuo solio post te sessurus. D. Euocetur huc mihi Bethsaba Audi Bethsaba. Per Iouam immortalem, qui meam vitam ex tot angustijs eripuit, quemadmodum tibi Iouam deum Israelitarū iuravi, Solomonem filium tuum post me esse regnaturum, & in solio meo pro me sessurū: sic hodie faciam. B. Vitam regi Dauidi precor sempiternam. D. Conuocentur huc Sadocus pontifex, & Nathan uates & Banaius Ioiada filius. N. Adsumus. D. Adhibete vestros conseruos, & Solomonem filium meum mulam, quam habeo impositum, deducite Gehonē, eūmq; ibi tu Sadoce, & tu Nathan, regem Israelitarum ungitote: tum tuba clangitote, & Solomonem regē salutatote. Deinde vobis sequentibus ipse uenit sessum in solio meo, pro me regnaturus. Hunc enim tum Israelitarum, tum Iudeorum imperatorem esse iubeo. A. Faxit Ioua deus tuus domine rex, ut quemadmodum tibi adfuit, sic adsit etiam Solomoni, eiusque solium etiam supra Dauidicum extollat.

SENTENTIA.

Sapientioris consilium sequi, sapientia est.

SOLOMO. 3. Reg. 3.

ARGVMENTVM.

Duarum meretricum litem, de oppressio per somnum alterius infante contendentium, dirimit Solomo diuina sapientia.

Mere-

Meretrix, Solomo, Altera meretrix

Tam fidem implores, o rex: audi me paulisper,
So. Quid novae rei est? loquere. M. Ego & hac mulier in eadem domo agimus, & utraque peperimus: sed ea trieno post me: cumq; domi essemus neque quisquam praeterea adesset, mortuus est ei filius noctu, ut forse incubuit ei. Itaque media nocte surrexit, & surreptum meum filium qui meo lateri accubabat, supposuit sibi: suum autem mortuum mihi, me dormiente. Mane ubi me exegi, mammam infanti datura, video mortuum. Hic ego cum iam diluxisset dum eum diligenter contempler, animadverti, non esse eum quem peperera. A. Non ita est: quin meus est qui vivit, tuus qui interijt. M. Imo verò tuus mortuus est, meus vivit. A. Mentiris M. Non enim verò mentior, sed dico quod res est. S. Utraque suum esse affirmat eum qui vivit, de mortuumque repudiât. Cedo hanc mihi tu cultrū, partimini aequaliter puerum viventem, & date utriq; dimidium. M. Obsecro te rex, detur ei potius totus quàm intereat. A. Nec meus esto, nec tuus. placet dividere medium. S. Eum ad iudico priori, qua perimi vetat, nam ea mater est.

SENTENTIA.

Ad plerasque lites dijudicandas opus est divina sapientia, iudici multa simulanda sunt, ut sapienter iudicet. Et verum & fictum amorem res ipsa detegit.

ROBOAMVS. 3. Rex. 12.

ARGVMENTVM.

Reboam

DIALOG. SACRORVM.

Roboamus repudiato senum sano consilio, iuuenem insanum con filiū sequitur: de opprimendo maiori insuper seruitute populo, quam ipsius pater Solomō oppresserat.

Roboamus, Senes, Iuuenes.

PEtijt à me uniuersum Israëlitarum vulgus, ut quoniam meus pater iugo eos pressisset, ego illis seruitutis grauitatem lenarem: se enim ita demū mihi obedituros. Nūc ex vobis, senes scire velim, quid mihi suadeatis ut eis respondeam super hac re. Se. Si hodie populo obsecutus fueris, eique obtemperans humanè responderis, habebis eum semper obtemperantem. R. Audio: nunc exitete paulisper foras. Introducantur iuuenes, equales mei, mecumque educati. Quid mihi autores estis iuuenes, ut sibi à grauitate seruitutis. qua sint à patre meo oppressi, relaxem aliquid? I. Tu verò respondeas, tuorum membrorum minimum crassius esse, quàm tui parentis medium corporis truncū. Quod si ille eos graui iugo pressit, te pressurum grauiore. Si is eos scuticis cecidit, te eos scorpionibus concisurum. R. Probè: vestrum mihi consilium magis probatur, quam senum, itaque id sequar.

SENTENTIA.

Senum propria est prudentia, iuuenum temeritas.
Stulti stultorum consilij libenter obsequuntur.

SAREPHTHANA.

3. Reg. 24.

ARGV.

ARGUMENTVM.

Elias missus à Ioua, Sarephthanam mulierculam, perpetuata eius farina & oleo a fame tuctur:

Elius, Sarephthana mulier.

HEUS mulier, queso te ut petas paululū aqua in aliquo vasculo, quod mihi bibendū des. S. Ego verò & perlibenter. EL. Sed heus, afferto tecum & frustum panis. S. Ego verò (Iouam deum tuum immortale n̄ testor) coctum non habeo: sed tātūm farina pugillam in cado, & olei pusillū quid in ampulla. Nunc colligo paululum ligni, ad id quod habeo mihi, meisq; liberis parandum: quo consumpto, superest ut fame pereamus. EL. Bono es animo: factū ut dixisti. Sed mihi prius despicium inde confectum afferto, deinde tibi tuisque liberis factura. Nam hoc tibi à Ioua Israelitarum deo confirmo, nō prius farina cadū & olei ampullā exhaustum iri, quam Ioua terram pluuia irrigauerit, S. Faciam ut inbes.

SENTENTIA.

Tennes & famelicos respicit Deus. Tenuēs & famelici multo facilius credūt Deo quam potentes & saturi. Primitiæ debentur Deo & suis. Deus eorum laborem scelerat, qui deo primas tribuunt. Feliciter habet qui Deo habet, quantulumcunque habet.

ELIAS. 3. Reg. 18.

ARGUMENTVM.

Elias cum latuisset tres annos & sex menses, quo toto spacio non pluerat, inuentus ab Abdia, venit ad regem Achabum: & conuocatis Baalīs Lucanisq; vatibus, cōsūtute inter ipsos & Eliam certamine de litatione, cū illi

H

litare

DIALOG. SACRORVM.

litare Baali non potuissent. ipse Ioua litat, deinde, vat
illos negandos citati Postremo consensio monte Carm
lo, pluiam impetrat a Ioua.

*Abdias, Elias, Achabius, Populus,
Vates Baalis, Puer Elie.*

M *Isit me rex ad querendam tota regione aqua,
si forte gramen inuenire possimus, quo tolere-
mus equos & mulos, ne iumentis priuemur. Ipse
rex alia via eiusdem rei gratia profectus est. Iam
enim tres annos & amplius nulla fuit pluuia: Ita
que omnia peraruerunt, nec vsquam viriditas
vlli potest inueniri. O Elia, tue preces no-
bis inuexerunt hanc siccitatem: qua non nisi
tuis eiusdem precibus finire potest, sicut ipse mina-
tus es. Quod nisi pateris inueniri te, actum est, pe-
rimus. Sed video venientem huc hominem hirsu-
tum, qui habet latera cincta cingulo pelliceo. Fal-
lorne? an is est ipse Elias? Certe videtur. Heus
tunc es dominus Elias? E. Sũ. In nunciatum domi-
no tuo, adesse Eliam. Ab. Nunciatum verò?
quid peccavi, ut tu me Achabo necandum
obycias? Iouam ego immortalem iuro Deum tu-
um, nullam gentem, nullum regnum esse, quò do-
minus meus non dimiserit, qui te conquirerent.
Cumq; negarent adesse te, ille regna & gentes ob-
testabatur, ut dicerent an tu illic esses, quòd te
nusquam inueniret. Et tu mihi nunc iubes, ut do-
mino meo nunciatũ eam, adesse Eliam? qui post-
quam à te digressus fuero, auferet te Ioua spiri-
tus*

ritus, nescio quò. Ego interea quum hoc Achabo
nunciatum inero, cum ille te non inuenerit, interfi-
cietur ab eo. Et tamen Iona reuerens fuit à pueri-
tia: nisi forte tibi relatum non est, quid ego Iez-
bele vates occidente, fecerim, ut eorum centum,
abdidit in duabus cauernis, videlicet in virag,
quinquaginta, & eos pane & aqua aluerim. Et
tu mihi nunc iubes, ut eam ad nunciandum domi-
no meo, adesse Eliam quò me interficiat? E. Sic
vinit armipotens Iona, cui ego apparere ac mini-
strare soleo, ut ego me Achabo ostendam hodie.
Ab. Postquam istud mihi ita confirmas, ibo. Salve
rex: incidi in Eliam. A. In Eliam autem? Ab. Ita.
A. Eliam tu inuenisti? Ab. Eum ipsum. A. Quaeso
te, adest Elias vates? Ab. Adest Elias vates. A.
Duc me ad eum continuo. Ab. Eamus hanc, inue-
nietur. Atq; eum tibi obuiam. A. Tunc is es
qui perturbas Israelitas? E. Non ego Israelitas
perturbo, sed tu, tuaq; paterna familia: qui o-
missis Iona preceptis, Baalis sequimini: qua
causa fuit, ut Iona vobis istos ardo es immise-
rit. Verum cura mihi conuocandos omnes Isra-
elitas in montem Carmelum, Baalisq; vates qua-
dringentos quinquaginta: & Lycanos vates qua-
dringentes, Iezabelis conuocatores. A. Fiet ita. Ad-
sunt quos iussisti, Elia. E. Audite verò Israeli-
ta. Quousq; in utrunq; crus claudicatis? Si Iona
deus est, hunc sequimini: sin Baal deus est, Baalẽ
sequimini. Nihil ne respondetis? Ego vni Iona

vates superius, cum Baalenses vates sunt quadringenti quinquaginta, lucorumque vates quadringenti. Dentur nobis duo tauri, quorum unum illi sibi deligant, dissecentque, & lignis imponant, neque ignem subijciant: alterum ego immolabo superque lignis collocabo. Nec ignem supponam. Tum vos dei vestri nomen appellate: Ego Iona nomen appellabo. Ac qui deus igne de cælo demisso annuerit, sequens exoratum ostenderit, is deus habeatur P. Placet verò, atque ita fiat. E. Vos igitur, Baalis vates, deligite vobis taurum alterum, & priores facite, quoniam plures estis, deique vestri nomen inuocate, nullo igne subiecto lignis sacrificialibus. V. Accipimus conditionem, Mactemus taurum, imponamus frustra lignis. O Baal, exaudi nos, o Baal demitte ignem de cælo, quo te deum esse ostendas, Baal, Baal, o Baal, o Baal propitiens deus, Baal o Baal deus noster: noli committere, ut unus Iona vates plus possit apud deum suum quam nos octingenti quinquaginta apud te. Effice Baal, ut quoniam te plures colunt quam Ionam, maiores etiam vires habere videaris. O Baal, Baal, Baal, o Baal: non audis nos? Non te rite colimus hactenus? quid in te commisimus? non vis tuas vires ostendere? Quo plures habes cultores, nonne æquum est cote magis exorari? Baal o Baal, nisi nos exaudis, actum est de te, deque tuo populo. Unus hic Iona vates tuum cultum, abolabit. Quis te colet, o Baal? quis te deinceps, adorare

dorare volet ô Baal? Baal, ô Baal, quis te non cō-
 temnet & pro nihilo ducet, si nos in tanto discrimi-
 mine non exaudieris? In quem vero magis neces-
 sarium vsum reseruabis tuam potentiam? Nos te
 inuocamus, nos aram tuam praerogredimur, &
 iam meridies est, neque tu respondes, aut exor-
 raris. O Baal, Baal, ô Baal noli perdere nos. E. Cla-
 mate maiore voce. Certè enim Deus est: sed fo-
 sitan aliquid altius contemplatur, & animo agitat,
 quàm ut possit istas tam exiles voces audire: aut
 occupat⁹ est, aut iter habet, nisi forte dormit, ut sic
 expergefaciendus. U. Hen Baal deus noster quid
 amplius tibi faciemus? ô Baal, ô Baal, ô Baal. E.
 Euge, rectè, secate vos isto modo gladijs & cultellis,
 ut à vobis ipsis cruentur, misericordiam Baalis ex-
 citetis. Sed nihil respondet nec attendit vestros
 clamores. Surdo canitis. Agite iam omnis populus
 accedite ad me. Instauramus aram Ioua, quæ di-
 ruta est: & saxa duodecim capiamus, pro numero
 tribuum filiorum Iacobi. Ex his saxis aram Iouæ
 nomine construamus, & circum eam ducamus pro-
 fundam scrobem. Agite, componatur. Rectè est.
 Replete quatuor amphoras aqua, & eam in hosti-
 am, inque struem effundite. Iterate idem, tertiate.
 Benè est. Redundat aqua circum aram: ipsamque
 scrobem repleuit: ne quid fraudis subesse putetis.
 Nunc ô Ioua deus Abrahami, Isaaci & Israelis,
 effice ut hodie intelligatur apud Israëlitas & te de-

DIALOG. SACRORVM.

& me seruū tuū esse, tuq; iussu hac ōnia fecisse.
 audi me Ioua, exaudi me, ut sciat hic populus te
 Iouā esse deū, qui eorū animos, retrō flexeris. P. O
 rē mirā. Ignis elapsus à Ioua, & hostiam. & li-
 gua, & saxa, & humum absumpsit, & scrobis a-
 quam limbi. Ioua deus est, Ioua deus est. E. Si
 igitur Iouam esse deum agnoscitis, & ad terram
 proui adoratis, comprehendite Baalenses Vates
 omnes, qui vos à Ioue cultu, magno vestro malo
 auocauerunt. Cauete ne quis omnino euadat. Agi-
 te ducamus eos ad Cisonem fluium, ingulenter
 hi vates omnes Baalis, ne quem deinceps à veri-
 di cultu possint auertere. Perite populi decepto-
 res, corruptores, atq; pestes, dignas praestigis ve-
 stris pœnas date: ut deinceps adoretur, & in ho-
 nore habeatur is vnus, cui debentur omnia. Nunc
 Achabe, ascende, ad capiendum cibum, sentio e-
 nim iam adesse murmur pluuie. Ego ascendam in
 verticem Carmeli. Sequere me puer. Pu. Faciam
 here E. Age iam puer, dū ego hic in summo Car-
 meli iugō maneo, & spectatū mare versus: & mihi
 quod videris, renunciatum venito. Pu. Libenter
 here. Feci here: neq; quidquam vidi. E. Reuertere
 eodem septies P. Parebitur. Iam iterū venio. Iam
 tertio. Iam quarto. Iam quinto. Iam sexto. Supe-
 re & ut septimò speculatum eam Here, vidi nube-
 culam instar palma hominis ex mari efferri. E.
 Instat pluuia, & nunciatum Achabo, ut iunctis
 iugalibus

ingalibus in urbem descendat, ne à pluvia opprimatur. P. Eo. E. Ego succinētis lateribus ei Iezrael praecurrām. P. Salve rex. Iubet Elias ut properè iungas equos, & te in urbem recipias, ne te pluvia opprimat. A. Agite mei, festinemus: ingruit pluvia: nigrescit cœlum nubibus, atq; vento, properemus: vix evademus, quin madesiamus

SENTENTIA.

Iustorum preces incredibile dictu quantum polleant a pud deum. Iniusti iustos accusant corum malorū, quorum sunt ipsimet autores. Præsente Elia nihil possunt Baalenses. Præsente Ioua torpet Baal. Ut nox diei, sic veritati cedit mendacium. Impiorum plena sunt omnia, piorum exiguus est numerus. Sæpe magis vni credendū quā mille: nam paucorum est sapientia. O cæcum genus hominum, quando tandem hæc videbitis? aut quæ tandem lux penetrabit istos oculos? Nunquāne his sero sapientis? utinam adsit aliquis igneo spiritu, igne aque oratione Elia, qui charitatis ignem de cœlo deuocet, quo nostrarum precū sacrificia exardescāt, ut deinceps solus Ioua extollatur.

MICHAËAS. 3. Reg. 22.

ARGUMENTVM.

Achabo Israelitarū regi consulunt f.lli vates, ut Ramotha Galaaditicam urbē beilo adoriatur, fore enim ut ea potiatur. At Michæas vates contrarium prædicit, cāque ob causam conijcitur in vincula.

Achabus Israelitarum rex, Iosaphatus Iudeorum rex, Vates, Nuncius, Sedechias, Micheas.

A*D sunt hic vates, Iosaphate, plus minus quadringenti, quas ad explorandam Dei voluntatem*

DIALOG. SACRORVM.

tem censuisti accersendos. Io. Video, superest ut eos interroges. *A.* Quid mihi autores estis, vates? censetis ne ut bello Ramotha adoriar, an ab incepto desistam? *Va.* Nos vero censemus ut adoriaris, nam victoriā tibi annuit dominus. Io. Nūquid praterēā hic est Ioua vates ex quo sciscitemur? *A.* Est idem unus sed quem m. le odi: quoniam nihil unquam mihi, nisi sinistrum vaticinatur. Is est Micheas, filius Imle. I. Non decet regem ita loqui: sed iube eum acciri. *A.* Tu siste huc nobis properē Micheam. *Nu.* Ita faciā. *S.* Videſne hac Achabe cornua ferrea, qua ego fero? Hoc tu modo quasi cornu potes, & fundes Syros ad internecionem: ita tibi per me futurum pollicetur Deus. *Va.* Ita prorsus fiet. Aggredere sanē Ramotha, feliciter pugnabis, eamq; dei beneficio capies. *N.* Ceteri quidem vates omnes, Michea, regi vno ore felicem successum promittunt. Itaque cense, ut tu quoque ei bene omineris, quemadmodum ipsi. *M.* At ego deum immortalem iuro, me ea solū dicturum, qua mihi diuinitus, inspirata fuerint. *A.* Michea, qua est tua sententia? armāne in Ramotha inferimus, an non? *M.* Quid ni inferas? nam tibi victoriā annuit Ioua. *A.* Quousque tādem mihi illudes? Te etiam atque etiam obtestor per nomen Ioua, ne mihi quicquā nisi verum dicas. *M.* Nunc verum audies. Vidi omnes Israelitas palantes in montibus, sicut oves sine pastore solent. Atque Ioua: non habent isti domi-

nos,

nos, inquit: redeant suam quisq; domum, cū bona pace. A. Dixi ne ego tibi, cum nihil mihi nisi infautum prae dicturum? M. Igitur audi certissimū oraculū. Vidi Iouā in solio suo sedentem, omni cælesti exercitu dextra laeva q; stipatum, atq; ita dicentem: Ecquis mihi in errorē inducet Achabum, quo Ramotha ibi casurus, inuadat? Cumque alius aliud diceret, processu quidam spiritus, qui stans ante eum: Ego, inquit, facturum me recipio. Cui Ioua: Quonammodo? Tum ille. Aspirabo falsa omnibus eius vatibus, quæ dicant, Probe, inquit Ioua, succedet: aggredere negotium. Nimirū ex his liquet, omnes istos tuos vates esse falso spiritu afflatos, & deum tibi male cogitare. SE. Accipe colaphū pro isto tuo mendacio. Nam qua ratione diuinū numen, cuius tu instinctu loqui simulas, à me emigravit, ut te docuerit? M. Tum scies, cūm trepidus te in intima penetralia penitus abdes. A. Corripe Micheam, & eum deduc ad Amonem prætorē urbanum, & Iouam regnum filiū, & iube meo iussu in carcerem concludi, atq; ibi pane atro & aqua parcē ac duriter pasci, donec saluus redeam. M. Si quidē saluus redibis, nihil causa est quominus dicar mentitus oraculū, atq; equidē hoc clarissima voce omnibus inculcatū volo.

SENTENTIA.

Falsi vates [quorum ingens est numerus] dicere solēt quæ placent hominibus, & in primis assentiri principibus. Veri vates (qui pauci esse solent) assentari nesciunt, & improbis

DIALOG. SACRORVM.

nesciunt, & improbis semper dura dicunt. Et quoniam improbi in hac vita dominari solent, fit plerumque ut veritas præmium vincula sint & necesse. Nam obsequium à micos, veritas odium parit. O mundi potentes, utinam hæc in animos vestros demutatis.

SYNAMITIS. 4. Reg. 4.

ARGVMENTVM.

Elizæus ab hospita sua Sunamitide oratus, eius filium reuocat in vitam.

Elizæus, Gihezis, Sunamitis.

ECce Sunamitidem illum, hospitam nostram, Gihezis: curre ei obuiam, rogaturus utrum valeat ipsa, et vir, et puer eius. *G. Faciã, salue mulier, satis ne salua es, et tuus maritus, et puer, valent ne? S. Valent: sed sine me peruenire quò volo. G. Quonam properas? S. Ad tuũ herũ. G. Nescio quid novi videtur accidisse huic mulieri. Sed quid istud rei est? Heus mulier: tũne audes pedes vatis cõplecti? Apage. E. Sine eã: animo eius male est, quod me Ioua celauit. S. Petieramne à te filium? annon admonuerã, ne mihi imponeres? E. Accigere Gihezi, et cape meũ baculum atq; abi, si quem offenderis, ne salutato: salutatũs, ne resalutato. Vbi eò peruenieris, hacillũ faciei pueri imposito. G. Eo, S. At ego profecto nunquã te omittam, quin una mecũ venias. E. Age sanẽ, tua volũtati obsequar, prai, iã te sequor. G. Here, feci ut iusseras: sed puer neque vocem edit, neq; audit, neq; potuit omnino experseri. E. Ne trepida mulier, introcam? cubiculũ.*

S. Hic

S. Hic quidem planè mortuus iacet in meo lectulo. Exite foras, & me hic relinquitte solum cum solo, clausa ianua. G. Nescio quid magnū expecto: non abs re sese conclusit intus. S. Faxit deus ut natum recipiā. G. Hospita. S. Quid nouere est? G. Salua es, visus sum audire sternutantē puerū. S. Reuixi, si verum predicas. E. Heus Gihezi. G. Me voca: quid est, here? E. Accerse huc mihi istā faminā. G. Te vocat. S. Adeo. E. Recipe iam filiū incolumē. S. O diuine vir, quas tibi gratias agam pro tanto munere? E. Deo hoc totum acceptū ferēdū est, mulier: non mihi, qui per me possum nihil.

SENTENTIA.

Fides est omnipotens. Suorum prece, quamuis maxima petentium, exaudit Deus.

NAAMAN. 4. Reg. 5.

ARGUMENTVM.

Naamā Syrus ab Elisæo à lepra sanat⁹, ei gratias agit, & dona offert, sed quæ Elisæus non accipit. Deinde digressum Naamanem consequutus Gihezis Elisæi famulus, ab eo pecuniam & vestes aufert per mendacium, eamque ob causam ab Elisæo reprehensus, fit leprosus.

Naaman, Elisæus, Gihezi, ministri

Naamanis.

REuertor ad te Elisæe: & meum tum in Deum, tum in te peccatum confitens, veniam peto. E. Quidnam peccasti? N. Cum tu me per ministrum tuum iussisses corpus in Iordane septies immergere, si à lepra (cuius depellenda causa veneram) sanus esse vellem: primum indignatus sanè

DIALOG. SACRORVM.

sanè sum, & me tibi despicatui esse ratui, quòd tantum administrum ad me misisses. Nam speraueram te ipsum exiturum, & inuocato dei nomine, manum loco admoturum, & ita morbum sanaturum. Deinde indignum mihi videbatur, tantum tribui vestris aquis, ut cum Abana, aut Pharphar fluijs Damasci, vestris nihilo deteriores, essent ad me sanandum inutiles, Iordanis tantam habere vim putaretur. Itaque abibam ira plenus. Quòd nisi mei famuli fuissent me sapientiores, equidè medicinam repudiasset. Sed cum illi dicerent absurdum esse me, qui rem quamlibet magnam salutis causa facturum essem, à tam parua refugere, tentami quid possent aqua Israelitarum, & me septies in Iordanè immersi: quo facto ita sum (ut vides) sanatus, ut non sit pueri corpus nitidius, aut integrius. Quapropter intelligo iam, & confiteor, nulum in toto mundo esse deum, nisi eum quem vos Israelita colitis. Itaque pro tam singulari beneficio, quaeso te, ut à me munusculum hoc accipias. E. Apagesis: ego ut munus accipiam? N. At ne me repudia. Non equidem id facio, quò tibi tantum meritum remetiar, quod neque fieri potest: sed ut hoc mei in deum, & in te grati animi pignus apud te relinquam. E. Istum gratum animum apud te habeto, dona ne addito. N. Atqui. E. Ne urge tantoperè. Nā (ut tu semel scias) deum immortalè iuro, cui ego appareo, atq; administro, me nihil à te accepturum. N. Si ita decreuisti, nolo improbus

probius instare. Caterum oro te, ut hinc mihi terra duorum mulorum onus asportare liceat. Nam statui deinceps nullis dys, praterquam uni Iona, adolere, aut sacrificare. E. Laudo, asportato sanè. N. Pratercà est aliud, super quo te velim consilere. Solet meus dominus, quandocunq; in adem Remonis, adorationis gratia cōmeat, meis humeris inuiti, ubi, eo inclinaute se, non possum quin me quoq; inclinem. Eam mihi rem Iona ignoscas opinor. E. Ita. Abi cum bona pace. G. Hem par sit, dominus meus accipere oblata sibi ab isto Syro munera? At mihi ita sit Iona propitius, nisi eū cursu consequor, aliquis accepturus. Immunis ut abeat tam diues homo, tanto affectus beneficio? Nō conuenit. N. Religioniq; habeo, nihil ei dedisse. Sed videòne eius famulum huc cursu contendentem? ipse est, quantum ex incessu conycio. GE. curru, desilit & mihi procedit obuiam. N. Saluane omnia puer? O. Pax, te tribus verbis volo. Modo ad herum meum venerunt duo de vatū genere iuuenes, è monte Ephramitarum. Ea de causa rogabat herus, ut mihi ad eos argenti talentū des. & duas vestes de splendoribus. N. Imò verò duo talenta auferas: atq; utinā plura voluisset, libenter dedissem. G. Non est opus. N. Ne dubita, accipe, erit aliquis eorum usus. Vos colligate hoc argentum in duobus fiscis, addite has duas vestes, Vos duo praeferte ei has sarcinas. Inbeto tuum herum meo nomine saluere plurimum. G. Faciam Vale.

DIALOG. SACRORVM.

Vale. N. Et tu G. O me felicem, cui res tā bene succedunt. Ite hac iuvenes, sequimini me per hoc obscurum ostium: imponite hic sarcinas, iam mihi nihil opus est vestra opera. Quod reliquū est, ipse facile per me perficiam. Abite. M. Vale ergo. G. Valete vos quoq;. Nunc res mihi bene gesta est, abscondam hic hunc thesaurum, ubi eum nemo prater me sciat. Sed iam ne meus herus aliquid suspicetur, si nimis diu absim, offerā me ei. E. Unde noster Gihezis? G. Nusquam equidem iui. E. An etiam audes velle mihi verba dare? quasi ego non una animo adfuerim, cum homo de curru reuertit tibi obuiam. Hoccine tempus est accipiendo vllorum munerum? Improbe a te factum. Itaq;, pro isto peccato, lepra, qua liberatus est Naaman, in te & in tua progenie in posterū harebit.

SENTENTIA.

Bona spiritualia plerunque aspernatur mundus, quia splendore caret, & apparatu mundano. Ne famulorū quidem consilium contemnendum est. Saepe etiam est o-litor valde opportuna loquutus. dona spiritualia non e-muntur precio carnali. auaritia mendaces facit & homi-nes in miseriam praecipitat. Dei spiritum latere frustra co-neris.

HAZ AEL. 4. Reg. 8.

ARGVMENTVM.

Hazaeli percōtanti praedicat Elizeus mortem benadad-regis syriae, & insuper ipsius Hazaelis regnum, & saui-tiam in Israelitas.

Hazael, Elizeus.

BENADADUS Syria Rex, qui nunc ager est, mi-sit me ad te, Elizae, ad percontandum de salu-te sua.

te sua. E. Renunciato ei, eo morbo lena:um iri: & tamen Ioua mihi interiturū significauit. Hen. H. Quid sibi volūt ista iuspiria, qua fixo vultu ita alacriter trahis? E. O Hazael, Hazael, video quantā tu vastitatem sis Israelitis illaturus. Tu eorum & disiciā incendes, tu iuuenes ferro trucidabis, tu pueros elides, tu grauidas mulieres discerpes. H. Egone vilissimus homuncio, tanta facinora potero. E. Ostendit mihi Ioua, te fore regem Syrorum.

SENTENTIA.

Pijs dolet populi Dei calamitas, quamuis meritō & diuinitus illata.

IEHVS 4. Reg. 9.

ARGVMENTVM.

Ichus ab Elisai puero vnctus rex Israelitarum Ioramū Israelitarum, & Ochoziam Iudeorum regem & Iezabelē Iorami matrem occidit.

Puer Elisai, Iehus, Duces, Speculator, Ioramus Israelitarum rex, Nuncius, aliter nuncius Iezabella.

Habeo quoddam ad te mandatum, dux. IEHV. Quem nostrum appellas? PV. Te ipsum, dux, secedamus intro. Ioua te, Iehudeus Israelitarū hoc oleo per me ungit regem suorum Israelitarum, iubetque ut Achabi domini tui stirpem tricides. Statuit enim suorum omnium tum vatum, tum reliquorum sanguinem a Iezabele expetere, vniuersamque Achabi domum perdere: & eius memoriam, genusque stirpis ex Israelitis tollere: eamq; eo redigere, quō redacta domus est Ieroboami Nabathi filij, & Basse Azia filij: Iezabelem

autem comedēt canes in agro Iezraelano in sepul-
 tā. Sed ego hinc fuga me proripio. D. Quomodo
 se res habet, Iehu? quorsum venit ad te lymphat-
 us iste? Ie. Hominem nostis, eiusq; orationem.
 D. Minime vero. Docenōs quid nam dixerit.
 I. Unxit me regem Israelitarum de Ioua manda-
 to, cui certum est, Achabum, Achabiq; domum
 per me ulcisci. D. Supponamus properē regi ve-
 stes nostras, socij, eumq; collocemus in editissimo
 graduum. Tu precoproclama tuba, regem esse Ie-
 hum. I. Nunc duces si vobis ita videtur, caue-
 ne quis ex oppido euadat, qui huius rei nuntium
 Iezraelā perferrat. Nos conscedamus equos, & eo
 festinemus ire. Nam illic decumbit Ioramus, sa-
 nandorum vulnerum gratia, quæ in prælio contra
 regem Hazaelem à Syris accepit: eodemque ven-
 nit Ochozias Iudeæ rex, ad eum visendū. Sp. Un-
 deo quendam hominum globum. I. Tu conscende
 equū, & ei cursu profectus obuiam, quare ut va-
 leat. N. Fiet. I. Accurrit huc eques quidam. N.
 Rogat rex, ut valeas, Iehu. Ie. Quid, ut valeam?
 recede pone me. Sp. Peruenit nuntius ad eos, neq;
 reuertitur. Io. Heus tu, conscende equum, & eo-
 dē curre, N. Fiet. Ie. Accurrit huc aliter. N. Roga-
 bat rex, Iehu, an valeas, Ie. Quid, an valeam? re-
 cede pone me. Sp. Peruenit ad eos nuntius, sed non
 reuertitur. Incessus autē ferocitas declarat esse
 Iehum, Nam sis filium. Io. Iunge currum equis
 auriga: excamus homini obuiā Ochozia. I. Tan-
 dem

dem veniunt ipsi reges opportunè. I O. Valesne Iehu? I. Quid valesne? durātibz tot matris tue Iezabelis stupris, & maleficijs? I. Fugiamus Ochozia: ciccūuenimur. I E. Siquidem potestis ef-
 fugere: experiar tamen, an meus arcus possit de regis corpore sanguinem elicere: hem tibi, hic moriturus eras. Tu Badaccar triūur, abijce cum in fundum Nabothi Iezraelensis. Nam memini, cum aliquando ego & tu, Achabū huius patrem in eodem curru se, peremer: ei oraculo dictū esse, Ieuam sanguinem Nabothi, eiusque natorum pridie eius diei respexisse: eumq; in agro eiusdem Nabothi, quem ille iudicio per calumniam oppres-
 sisset, in illum vindicaturum esse. Quare sume hoc cadauer, idq; in fundum abijce, sicuti ferunt Ioue dicta. Sed fugit Ochozias: persequimini eū, occi-
 dite, pereat hoc ad flagitia cōcors hominum genus. Pergamus in oppidum: nondū peracta ultio est. Superest totius mali fons Iezabel, quam iam videre videor de fenestra prospicientē. At etiam fucata est: nimirum ut morti placeat. Iez. Nunquid bene accidit Zambri qui dominum suum interfecit? I. Ecquis istic à me est? Recte: vos eius eunu-
 chi precipitate eā. Peri fœminarum impurissima, & à meis equis conculcare.

SENTENTIA.

Etiam subditos armat & excitat deus in principes im-
 pios. Æquum est enim, vt qui aduersus deum, dominum suum coniurgit (quod faciūt omnes impij) aduersus e-
 um consurgant, ipsius serui.

DIALOG. SACRORVM.

IOAS. 4. Reg. 13.

ARGVMENTVM.

Ioas Israelitarū regi se aegrotum visenti prædicat Eliseus victorias, quas sit de Syris reponaturus.

Ioas rex Israelitarum, Eliseus.

Heu pater patria, heu columen Israelitarum, tu quidem nunc ager iaces. E. Non est eialandi tempus, cape arcum & sagittas. I. En cepi, quorsum? E. Impone manum arcui. I. Feci. E. Aperi fenestram obuersam orienti. I. Aperui. E. Iacula re. Hem sic volo: collinasti. Ista, ista est salutaris nobis, mortifera Syris sagitta, aost tu in Apheco, deipresidio, occisione occides. Sed perge porro, cape sagittas. I. Cepi: quid tum? E. Feri terram: O factum male, si quinquies percussisses, aut sexies, tum poteras Syros delere fundit⁹. Nunc eos ter tantum superabis, quoties videlicet terrā pulsauisti.

SENTENTIA.

In vate plus est presidij quam in exercitu. Vatis mors est & regi deploranda. Fata absurda sunt.

IONAS. Iona. 1.

ARGVMENTVM.

Vexati tempestate nautæ inuocatis frustra dijs, factaq; iactura. Iouam vatem excitant, qui in naui dormiebat. De inde sorte iacta, ut eum fontem & tempestatis causam esse deprehenderent, iaciunt in mare, spūsusinet admonitu. Ita pacatur tempestas.

Nauclerus, Nauta, Ionas.

PRò Iupiter, quanta sauit tempestas: quanti undarum fluctus nostram nauem undiq; verberant

berant? Dicas Neptunum, & Æolum, omnesque adeò deos in nostram coniuravisse perniciem. Ne senti tantopere aquarum praputens Neptune: ne eos perde, qui se tua fidei mandarunt. Tuque o Æole, cui potestatem in ventos dedit Iupiter, cohibe iam effrœnatum eorum impetum. Naut. Di immortales quid habetis in animo? huc cire venisse nos, ut tam misere periremus? Parcite quæ sumus, parcite nos vobis sacra faciemus, tibi Neptune taurum, vobis agnam tempestates mactabimus, tantum liceat hinc salvis evadere. Al Leda proles Castor & Pollux, amica nautis sidera, obsecro vestram fidem, reddite nobis mare tranquillum, reddite amicam cœli serenitatem, Naut. Nihil agimus video, tam surdi sunt di, quam est ipsum mare. Naut. Quid superest? N. Ut iacturam faciamus. Naut. Durum. Naut. Sed necessarium: extremo autem malo extremum adhibendum remedium, atque utinam vel sic evadere liceat. Festinate, deijciamus has merces. Præstat remperdere, spem aliquam retinentes, quam cum re certum exitum expectare. Vos o cœli marisque potentes di, este saltem contenti hac nostra miseria: quid mortem insuper minamini? Hei mihi, magis magisque furiant venti, ingrauescit tempestas: irritantur superi, non placantur nostris votis & precibus. Quo iam? Quomodo me vertam? Erat hic nescio quis peregrinus. Vbi nunc est? Naut. Dormit ad infimum navis

DIALOG. SACRORVM.

latus. Nunc. O supinam securitatem. Heus, heus
peregrine, quem tandem dormiendi modum fa-
cies? potes in tanto periculo indulgere somno? quin
tu surgis, & inum in hoc temporis articulo De-
um inuocas: si quis forte superum existat, qui hoc à
nobis malum aueriat, & praesens auxilium ferat?
Naut. Frustra labo amicus: causa tanti mali per-
scrutanda est. Oportet aliquem hic adesse, qui se
nefario aliquo scelere obstrinxerit, propter quem
tantopere irascantur di. Sortiendum est quis sit in
causa. Nunc. Placet, ducantur sortes. Euge, sors
hunc peregrinum designat. Vides te peregrine ac-
cusari. Dic quaeso, unde tantum in nos malum or-
tum sit, quod vita genus sequaris, unde & quò eas,
cuias sis, & qua gente natus? I. Iam iam nullum
superest effugium: teneor manifestò: O inenitabi-
lem deipotentiam. Ego sum Hebraeus, Iona caelesti
is dei cultor, qui, & mare et terrā fabricatus est.
Is me Niniven venire insserat, ut eum populum,
ocio & luxu diffluentem, & perditum, mea
admonitione ad meliorem frugem, & saniorē
vita rationem deducerem. Cuius ego muneris
iristitiam defugiens, statueram Tarsu in Cilicia
am me conserre, & eius conspectum vitare, cu-
ius oculis omnia sunt subiecta. Nunc Perimus
funditus: Inscite prorsus homo, & male abs te
factum. Sed postquam factum quod est, infectum
fieri non potest, quid tibi nunc censes faciamus,
ut placatiore mari utamur, quod vehementius
semper

*semper agitari vides. I. Vos verò me in mare de-
turbetis, si id sedatum vultis. Nam certò scio ego,
mea unius causa vos hac tam vehementi tēpesta-
te afflictiari. N. Auertant superi, ut tua morte sa-
luti nostræ consulamus. Non faciemus. Agite vi-
ri fortes, incumbamus remis, concurre ad terram
appellere. Eia, adhibete summas vires, eia, rumpā-
mus hos fluctus. O rem miseram: crescit assidue
malū, nulla ratione terram possumus attingere. Io.
Frustra sudatis inuito deo. N. Quid ergo est, tēne
nos in mare? Io. Nisi mauultis mecū unā perire.
N. O desperatissimum perfugiū: sed tamen satius
est, te solū quā nobiscū interire. Faciendum est
socij: nulla alia ad euadendum via est, video. Ef-
feratur mare, rumpitur naus, mors nobis versatur
ob oculos. Demergamus eum. Obsecramus te Io-
ua, ne pereamus ob huius viri mortem: nec a no-
bis pœnas sanguinis eius expetas. Vides nos neces-
sitate impulsos facere, & tu oīa tuo arbitratu mo-
deraris: iaciatur. O rem admirabilem! videtis ut
subitò sedata sit tēpesta, eo deiecto: Videtis mare
sic tranquillū, ut nunquā tranquillius. Agnosco,
agnosco ego Ioua potestatem immensam: is nimi-
rum Deus est, cateri nequicquam precibus inter-
pellantur. Vni uni debetur gratia, vni itaque sa-
cra vota q̄s faciamus.*

SENTENTIA.

*Frustra implorantur falsa numina, fruente vero
numine. Deum effugere nec terra nec mari pos-*

DIALOG. SACRORVM.

sis. Cum fontibus nauigare, hoc est versari, noxium est
Manente causa poene, manet poena.

RAPSACES. 4. Reg. 18.

ARGVMENTVM.

Rapsaces ab Assyrio rege Senacheribo missus, Hierosolymitanos qui erant in muris, ipse extra muros, iubet deditionem facere, & in Iouam eiusque populum petulantissimè inuehitur, nemine quidquam respondente.

Rapsaces, Eliacimus.

Ubi hec nomine regis magni, id est regis Assyriorum, Ezechia nunciate: Qua tandem fiducia nitatur? verbisne, an consilio, an viribus dimicare coitet? qua tandem spe fretus, ab eo defecerit? an videlicet confidit confracto isti culmeo baculo, id est, Aegyptiis: cui si quis innitatur, ei manū perforaret? talis est. Aegyptiorū rex Pharaon in omnes qui ei confidunt. Quod si mihi dicetis vos Ioua deo vestro cōfidere, an nō is est, cuius Ezechias, sacella arasque sustulit, iussitque Iudaeis & Hierosolymitanis, ut Hierosolyma ad certam quandam aram deo supplicarent? Atque Ezechia, vis cum domino meo rege Assyrio stōtionem facere, si tibi dederō duo equorum millia, ut tu non possis ad eos totidem equites suppeditare? Tine ausis vultum subire vel vnius praetoris, minimi seruorum domini mei? et fiduciam tibi collocas in Aegyptiorum curribus & equitibus? An porro sine Ioua ad hunc locum vastandum ascendi? Ioua ipse me iussit in hunc regionē proficisci, eamq; depopulari. E. Quasumuste, ut nos Syriacè (scimus enim) alloquaris

ris, non Iudaicè, in auribus hominum, qui sunt in
 mœnibus. R. Quasi ad dominū tuū, aut ad te mise-
 rit me dominus meus, ad hæc dicenda, ac non ad eos
 qui sunt in muris, ut vobiscū & merdā suam co-
 medant, & urinam bibant. Audite Iudæi regis
 magni regis Assyriorū dicta. Ne vobis imponat
 Ezechias, neq; enim poterit vos ab eius manibus
 defendere: nēne ab eo persuaderi vobis sinite, ut
 Iouæ fidatis, quasi vos defensuro, neq; urbē istā
 in manum Assyriorum regis permissuro. Nolite
 Ezechia credere, sed potius Assyrio regi obtem-
 perate, qui vobis mandat, ut secum benecole aga-
 tis, & vos ei dedatis, & suis quisq; vineis & ficu-
 bus & puteis tantisper utamini, donec veniat ad
 vos in vestra similem terram transferendos, in ter-
 ram frumenti & vini, & panis & vinearum, &
 oliuarum, & olei, & mellis feracem, ut hac ratio-
 ne vestra saluti prospiciatur, nēne Ezechia fidem
 habeatis: fallit enim vos inani fiducia defensionis
 Iouæ. An reliquarum gentium dy sua quisq; ter-
 ram ab Assyriorege defenderunt? ubi sunt dy He-
 mathi & Arphadi: ubi Sepharnaim? ubi Ene?
 ubi Aue? nunquid Samariam ab eius manu tu-
 tati sunt? Quis tandem est ex omnibus omnium
 terrarum dys, qui suam terram ab eius manu de-
 fenderit, ut Iouæ Hierosolymam defensurus esse
 videatur? El. Obmutescamus, nēne ei quidquam
 respondeamus: ita enim fert regis mandatum. Sed
 camus hæc regi nunciatum.

DIALOG. SACRORVM.
SENTENTIA.

Res secūda insolentes sepè reddunt homines, & in ipsum etiam deum petulantes. Prospero successus sibi adscribūt superbi, cum debeant deo. Cum mal'edicis & verbosis rixandum non est, sed deo committenda causa.

EZECHIAS. Esa. 38.

ARGVMENTVM.

Ægrotus rex Iudæorum Ezechias, cum esset ei ab Esaia vate denunciata mors, precibus à Ieuā impetrat vitæ pro rogationem.

Esaia, Ezechias.

Impera domi Ezechia: nam isto tibi morbo moriendum est. Hac est dei voluntas. Eze. O durum nūcium. O sancte deus, memineris quā fideliter & integro animo te semper coluerim, & ad tuam voluntatem, vitam omnem direxerim. Hic pietatis honos? sic religionem remuneraris? Mene nunc in medio atatis cursu, in eas angustias esse redactum, ut subeundum sit sepulchri ostium, & reliquo vitæ tempore carendum? Eheu, iam non ego fruor communi hoc cælo: cælo ego non fruor, cuius amœna luce illustrantur, qui in terra degunt vitam. Iam ego auellor à charo cōspectu & consuetudine hominum: qui nunc orbē incolunt. Ex hac vita discedo & emigro tanquā è pastoralitugurio, fatali aui stamine & filo ante diem amputato. Paulatim atteror, & cōsumor in horas: neq; quidquā propius expecto, quā ut iā iamq; absumptus, animā agā. Ad mane si ventum est, mēbra oīa diro

cruciatu

*cruciatus dilaniari sentiens, mortem in vesperum
 expecto. Hirundinis aut gruis ritu, stridulas voces
 emit, & columbarum more querulos edo gemitus,
 calumq; suspiciens, consumptis lachrimis ipsa
 oculorum tabe, intolerabiles animi testor dolores.
 O rerum Domine omnium, aio mihi fieri iniuriam,
 cuius te vindicē esse par est. Miserū me, quid iam?
 quid mihi venire in mentem possit, quō possim tuū
 animum ad id quod volo, flectere? Meane vita
 breuitatem miserabiliter cōmemorem? O rerū au-
 tor, & moderatoꝝ, longius est profectō naturale vi-
 uendi spaciū quā quantulam à te mihi concedi-
 tur. Haccine mihi etate tā immatura spiritus red-
 dendus est? An tu me videlicet sempiterno somno
 consopire paras, ut postea in vitam reuoces, aut cuius
 altissimam tranquillitatem acerbissimo casu
 contaminari passus sis, eum scilicet iam latho ab-
 sumptum, è putido busto vindicabis? & cuius vi-
 tæ agrotantis tueri neglexeris, eundem morte de-
 lectū, amico lucis usu rursū donabis, peccatis (quo-
 rum de fonte mors scatet) quasi post tergum re-
 iectis, & æterna oblivione oblitteratis? Deinde à
 quibus gratitudinem, & ex ea manantem lauda-
 tionē expectas? à mortuis, credo: sepulti te cele-
 brabunt, & tuum paratum miseris præsidiū
 prediſabunt humati. Vini, vini tibi gratias a-
 gent, velut ego hodie: & parentes liberis com-
 morabunt tuam egentibus omnibus expositam
 tute-*

DIALOG. SACRORVM.

tutelam. Intende mee salutem, Iona: & nos de tuis laudibus carmina quàm diu viuemus, in ade tua modulabimur. ES. Ades animo, rex: inbeor tibi lata nunciare. Iona, Deus Davidis, auctoris generis tui, tuam predicationem audiuit, tuasq; lachrymas respexit. Itaque sic habeto, te per eum sanari, & tertio ab hinc die ascensurum in fanum.

Quinimò addet tue vite quindecim annos, teq; eripiet è manibus regis Assyriorum, una cum hac urbe, cuius se defensorem præbebit, propter semetipsum, tum etiam propter Dauidem sui cultorem. Sed vos famuli sumite palatham, quam ulceri eius imponatis, ut conualescat. EZ. Sed quo signo intelligam me in sanitatem restitui, & tertio die venturum in adem? ES. Vides, hoc Achazi solarium? EZ. Vides. ES. Optio tibi datur utrum velis umbram decem gradibus procedere, an reuert'. EZ. Facile est umbram progredi: potius retrocedat. Orem miraculosam: nunc nunc video, volente Deo, nihil esse arduum.

ARGVMENTVM.

Piis precibus usque adeò flectitur deus, ut interdum etiam decretum suum rescindat. Quamuis morbos, interdum naturalibus remedijs incurabiles sanat Deus, tamè naturalia remedia non semper repudiat. Non medicinæ, sed Deo, tribuenda est sanatio, & tamen vtendum est medicina.

IEREMIAS. Iere. 26,

Jeremi

Ieremias urbis & templi ruinam vaticinatur: eam ob causam comprehenditur à sacerdotibus & vatibus ad necandum. Sed facto ad tumultum, concursu, procures & Senatores & Ahicamus id prohibent.

*Ieremias, Sacerdotes, Vates, Proceres,
Senatores, Ahicamus.*

AUdite omnes omnium Iudea urbium homines, quotquot hæc tēplum, in cuius ego sto vestibulo, intratis, adorandi numinis gratia: audite, quæ Deus mea voce vobis effatur. Nisi eum audietis, & ex lege quam vobis præscripsit, viuetis: tum autem dicta vatū, eius cultorū, quos ipse ad vos mittit, per quos vos maturè admonere nunquam intermittit: ea inquam nisi audietis, hanc ipsam eadem sacram in eum statum rediget, in quem Silonem redegit, & hanc urbem omnium orbis terrarum gentium ludibrio exponet. *Sa.* Quid sibi vult clamosus iste? *U. A.* Omnibus minatur exitium. *S. A.* At sibi non minatur, sed conflatur maximū malum. Quin inuadimus hominem? *U.* Atque ita opus est. *S.* Comprehendite eum viri, caute ne effugiat: faxo iam scius Ieremia, quæ mala nobis obnuncias, ea te in temetipsum excitauisse. Itane verò ut huic templo Silonis ruinam, & urbi vastā euerfionem & solitudinem denuncianeris, & hæc tam dira impune protuleris? morte pœnas lues. *Va.* Meruit certè. *P.* Vnde tātus iste tumultus, sacerdotes? aut quid vult tantus hominū concursus? quid nouere

nouæ rei accidit? S A. Hic homo dignus est qui capite det supplicium, qui quidē tam horrendas clades huic urbi sit vaticinatus, quemadmodum vos ipsi audiistis. I E. Audite me, si placet, & vos omnes populares audite me. Ioue ego optimi maximi instinctu huc veni, ea in fanum & urbem prædicturus, quæ vos audiistis. Quare corrigite vestram vitam & mores. Deiq̃, vestri admonitioni obtemperate, ut mutet consiliū, malūq̃ quod in vos cogitat, auertat. Quod ad me pertinet, equidē video me in vestra manu esse: vos mihi quod videbitur, faciatis licet. Veruntamen sic habetote, si me interfeceritis, vos, urbemque & hanc rempublicā innocentis sanguinem supplicio luituros. Certē enim Ioua misit me ad vos, ut vobis audientibus, ea oīa dicerem. P R. Nos quidem non videmus istam causam, cur hic capite plectatur: si quidē nos nomine Iouæ Dei nostri affatus est. Audite nos vicissim, nisi molestum est. Michæas Mo-
 rastita vates fuit tempore Ezechia regis Iudeorū, qui Ioue optimi maximi nomine, omni Iudeo populo audiente, ausus est dicere, Sionem in agrum reiectam, aratum iri: Hierosolymamque in rudera collapsuram, & montem sacrum in solitudinem reidigendum. Nunquid in eum morte animaduertit Ezechias, aut ullus Iudeorum? An non Deum reuerentia & precatione sibi placauerunt, malumque quod ab illo iam iamque imminabat, depul-

depulerunt? & nos iam inmani scelere animos, nostros obligabimus? Quid Vrias, nihilne nos mouebit? is fuit filius Semeie, ex Caruathiarimo, qui eadem in urbem hanc ab Iona est vaticinatus, quæ modò Ieremias. Quod cum Ioachim rex audiuisset, nec non eius milites & proceres, eum quæ fuit ad necem, Id ubi rescivit ipse, territus aufugit in Aegyptum. Sed eo misit rex Elnathanem, & quosdam alios, qui illuc extractum, ad eum adduxerunt: eumque ferro crudeliter necauit, & eius corpus in plebeiorum sepulcretum projiciendum curauit. Itaque qui fuerit exitus, videtis. Nunc dispicite, utrum nefarium huius facinus, an consideratam illius prudentiam, malitis imitari. A H. Profectò nunquam sinam vos manus Ieremia sanguine commaculare.

SENTENTIA.

Veritas odium periculūque parit. Malo vate aut dictore nihil iniquius. Plerunque plus sapiūt & plus æquitatis habent ineruditi, quam doctores. Poenam si vis effugere, fuge culpā. Mitiora imitanda sunt exēpla immitiora declinanda.

ANANIAS. Iere, 28.

ARGVMENTVM.

Ananias Iudæis liberationem ad biennium falso vaticinatur. Ieremias contra grauiorē insuper captiuitatem prædicat, & ipsi Ananias mortem à Iona denunciat.

Ananias, Ieremias.

Audi tu Ieremia, vna cūm vniuerso hoc populo, quæ iussu ei vobis denuncio. Ego (inquit

DIALOG. SACRORVM.

quit Ioua optimus maximus, Israelitarum Deus) iam rumpam iugum regis Babyloniorum, et post duos annos referam in hunc locum omnia vasa, templi, qua Nabuchodonosor hinc ablata, Babylonem deportauit. Ieconiamque filium Ioachim Iudae regis, omnesque captiuos Iudeos, qui sunt abducti Babylonem, huc reducam fracto Babylonia imperio. I. Utinam ita faciat Ioua, & tua dicta omnia ad rem conferat, atque huc vasa sacra reportet, captiuosque omnes e Babylone reuocet. Verum audi, & qua apud te, & omnem populum eloquar, trade memoria. Claruerunt ante me & iam olim vates, qui multis nationibus, magnisque regnis bellum, aut famem, aut pestem praesignificauerunt. Quod si quis aliquando secundo pronuntiabat, eius praedictum aut rei euentus à diuino afflatu profectum cōprobabat aut frustratio refellebat. Hoc quia in hac vaticinatione futurum certo scio, malo te rei exitu confutari, quàm mea oratione irritari. A. Cedo mihi istam torquens: audite vero omnes qui hic estis, quid ferant mea dicta. Quemadmodum hoc ego collare perrumpo, ita Iouam sciote perfracturum dominationem Nabuchodonosoris, post biennium. I. Nolo tecum amplius rixari. A. Abeas licet, ego hoc teneo, et tenebo: ne trepidate Iudaei, adueniat iam certissimum vobis praesidium. & salus. Bono animo este. I. Adsum tibi à deo Anania, qui tibi me ita renunciare iubet: Vincula lignea, Inquit, rupisti

rupisti *Anania*, sed pro eis ferrea feceris. Nam ego ferreum iugum collo imponam omnium istarū gentiū, quò seruiant *Nabuchodonosori* *Babyloniorum* regi, sub cuius ego ditionem etiam agrestes bestias subiunxi. Hac sunt, de quibus te, *Anania*, deus meo ministerio pramonitū voluit. Sed nō est, crede mihi *Anania*, non est quod incitationem & permonitionem diuinam ostentes, & hunc populū spe inani erigas. Neq; enim à deo missus ades, cuius ego inflatu perniciē tibi proximā denuncio, teq; hoc anno vita defuncturū confirmo: quoniam tuis verbis deficiendi ab eo causa es.

SENTENTIA.

Mali doctores solent improbis fausta dicere, & quæ placeant. Boni contra. Hinc fit, vt boni inuisi sint: mali amētur, & autoritate polleant. veris vatibus rarò creditur ante euentum, præsertim si adsum falsi vates, qui veris contraria doceant. mali vates dum pœnas improborum verbis leniunt, re ipsa exasperant. Cum peruicacibus rixandum nō est. Qui improbis blandiūtur, eos à Deo auccāt.

SEDECHIAS. Iere. 31.

ARGVMENTVM.

Ieremias consulentem se *Sedeciam*, Iudææ regem monet, vt secedat *Chaldaeis*, alioquin venturum & ipsum & urbem in miseram calamitatem.

Sedecias, Ieremias.

VOlo ego te consulere super rebus meis, *Ieremia*: sed noli me quidquam calere. I E. Rem omnem tibi aperiam: sed ea conditione, ne me interimas,

interimas, neue consilium meū repudies. S. Per Deum immortalem, qui nostros animos creauit non perimam te: neq; tradam illis hominibus qui tuam necem cupiunt. I. Satis habeo: accipe iam quod sit Dei consilium. Si te contuleris ad principes Babylonios, & tua tuorumque vita consules, & incēdium ab vrbe depelles. Sin minus, & vrbs Chaldaeis dedita igni cremabitur, neque tu eorum manus denitabis. S. At enim valde metuo, ne me Chaldaei Iudaeis, qui ad ipsos transfugerunt, tradant, omni irrisione ludendum. I. Non tradent, crede mihi, obtempera dei monitis, cuius ego voluntatis interpres tibi sum datus: si te ipsum amas, tuaque saluti prouides. Quod si te dedere renuis, hac tibi diuinitus denuncio: Omnes mulieres quae supersunt in Regia, eductae ad principes Chaldaeos, te in os indignissimè irridebunt, ut circumuentum & prodiuum à tuis necessarijs, & in ipso cæno perfide destitutum. Tuae autem uxores omnes, & liberi, tradentur Chaldaeis: neq; tu eorū manū effugies, quin in man⁹ regis eorū venies, qui hāc quoque urbē incendet. S. Vide ne quis hac resciscat, ne tu pereas. Quod si procures audierint nostrā congressionē, teq; cōnenerint, rogantes, quare inter nos actū sit, & mortem minantes nisi inducaueris, dices, te à me precibus petiuisse, ne cōmittā, ut domum Ionathanis reducaris ad miserabilem mortem.

Veritas cum periculo dicitur. Imprudentes dū leuius aliquod malū ineuitabile vitāt, incurrunt in grauius, quod fuerat euitabile. Qui tolerabiles poenas Deo dare recusat, cum incitat ad grauiores.

DIALOGORVM

SACRORVM LIBER
TERTIVS.

TOBIAS, Tobia, 4.

ARGVMENTVM.

Tobæus Tobiam filium suum pietatē docet. Deinde iubet, vt ducē quærat ad petendam ex Media pecuniam, ibi à se depositam. Tobias Genium, qui se hominem simulabat, nactus, cum eo proficiscitur.

*Tobæus pater, Tobias filius, Raphael,
Genius, Anna mater.*

*V M ex hac vita discessero, nate,
sepelito me honorificè: tum autem
matrem tuam honorato, nèue eam
donec viuet deserito, nèue ei parū
morigerando vitam reddas acer-
bam. Recordare fili, quot dolores perpeffa sit pro-
pter te, cum esses in eius utero. Cum igitur vitam
finiuerit, eam mecum honeste sepelito in eodem
sepul-*

DIALOG. SACRO RVM.

sepulchro. Ac per omnem vitam memento Creatoris tui, neue eū offende, eiusque praecepta omittes. Quantumcūque tibi lona largitus erit, de eo ne parcito liberalitatem exercere. Ad homines inhumanos ne te aggregaueris. A respicientibus egentibus Israelitis ne abhorrueris, ne lona vicissim tuis temporibus aduersis à te respiciendo, abhorreat. Quod si tua facultates non ferent ut largè id facias, at pro eo quantum id erit, quod suppeditabit, ne parce in benignitatem conferre, ut dimittas tibi, & argenti aurique thesauros in beneficētia repositos habeas. Nam thesauri nihil impios iuuāt. At hac virtus à morte vindicat: ac quisquis beneficentiam exercet, dei conspectū videbit, quemadmodum habet scriptum illud: Ego per beneficentiam cōspectum tuum videbo, quam qui exercent, cœlestes habēdi sunt. Tu ergo nate, corpus tuum ab omni libidinis obscenitate tuere, uxoremq, de tua cognatione ducito, nequaquam alienigenam, aut alius sanguinis, quam tuorū maiorum. Nos enim vatum progenies sumus. Memoria repete Abrahamum, Isaacum, Iacobū, qui uxores de sua sibi gente adsciuerunt, extraneorum affinitate repudiata, eoque liberis fortunati fuerūt. Animum intende fili ad ea qua ages. Quod tibi nolis fieri, alijs ne facito. Operari mercedem ne retinet noctem vrā, post eum diem in quem cum eo pactus eris, ut tuo te premio remuneretur deus. Corpus tuū ab ebrietate

tate

rate abstineto, in nulla nequitia te oblectaueris
 De tuo victu largire esurientibus. De tuo vestitu
 indue nudos. Quod tibi superat, id omne in be-
 neficentiam confer: neq, id granatè: hoc est verè
 pane & vino sepulchra iustorum perfundere. Au-
 di & attende quemlibet, qui modo verū tibi con-
 silium det. Ab loua omnibus temporibus pete, ut
 tuas rationes, consiliaq, dirigat: neq, enim homini
 in manu positum est consilium: sed uni Deo Opt.
 Max. qui quidquid vult efficit, alios deprimens,
 alios efferens. Hæc mea dicta & præcepta omnia
 conseruato, & nunquam non ante oculos habeto,
 fortiq, & infracto animo esto, nā loua tibi auxi-
 lio præsidioq, erit, si ei toto animo, totoq, pectore
 studueris. Nunc fili, illud tibi indicabo de pecu-
 nia, quam habeo apud Gabelem, mihi cognatione
 propinquū (ea est decem argenti talenta) Rage
 in Media, nam incertum est quando sim mortu-
 rus. Tu fili, si louam metues, teque ab omni sce-
 lere conseruabis, magnas ab eo opes consequeris.
 T. Omnia ut præcepisti mihi, pater, sic faciam:
 sed velim mihi consilium des, qua ratione queam
 istam à Gabele pecuniam recuperare, nam neq,
 ille me, neque illum ego agnoscam, neque, quo
 signo repetam pecuniam scio, neque, qua via ca-
 tur in Mediam, teneo. To. Quod, ad signum per-
 tinet, hoc dicēs: me, cū ille mihi marsepium suū
 tradidisset, dixisse: Accipe de manu mea: atque
 ex quo ei argentum in manum tradidi, annum.

hunc esse vigesimum. De via autem quare tibi
iam hominem aliquem fidelem qui tecum vadat
in premium dabimus. Proficiscere fili, adhuc
vinente me, & argentum pete. Iona te Deus
Israelitarum in itinere conseruet: tibi que bene-
volentiam, studium, misericordiam, & illius &
omnium qui te videbunt, conciliet, teque nobis
sospitem & incolumem & ducat & reducat ante
meum interitum. T. Eo igitur ad conquirendum
ducem. Et fortasse praesto adest, qui faciat. Nam
video iuuenem quendam in via stantem accin-
ctum, & ad iter (ut videtur) paratum. Ra. Adole-
scens cuias es. T. Domine, possisne mecum in Me-
diam proficisci? R. Equidem noui vias omnes, su-
que aliquando vsus hospitio Gabelis gentilis no-
stri, agentis Raga, in finibus Mediae, qua Rages,
distat ab Ecbatanis itinere duorum dierum, est q̃
montana: Ecbatana autem in campestri loco po-
sita sunt. T. Praestolare paulisper, si placet, dum
hanc rem patri renunciatum eo Nam magnope-
re cupio te comitem habere, tibi que dabo merce-
dem pro itinere. R. I properè. Ego hic manebo, do-
nec redeas: noli diutius morari. T. Naclius sum
virum bonum, pater, nostri generis, qui mecum
proficiscatur. To. Euoca eum ad me, ut scisciter
unde terrarū sit, & an satis fidus sit tibi futurus
comes. T. Faciam. Neus accerseris à patre meo.
R. Eo. Salue vir diuine. To. Si salueo, cur mihi
hac vsu veniunt, ut oculis captus in tenebris ca-
cus

cus sedeam? R. Qui tibi oculorum lucem cecando ademit, idem te, quia vir bonus es, sanabit. To. Ita faxit Ioua. Sed ad rem. Meus hic filius Tobias vult ire in Mediam, frater, poteris ne ire cum eo? & ego tibi mercedem dabo. R. Potero, quippe qui vias omnes nouerim, omnemque illam regionem peragrauerim, & montes teneam. To. Cuias es? cui generis? & qua ex ciuitate? R. Quid amplius quaris? cum mercenarium habeas, qui tuum filium comitetur ex tui animi sententia? To. Frater, nomen tuum scire velim, & cuius nationis sis. R. Ego sum Azarias Hananielis filius, de familia Solomiti maioris, tuus gentilis. To. Quod salutare faustumque sit. Sed noli agere ferre frater, quod volueri tuae familie genus cognoscere: meus gentilis es, egregia & nobili ortus familia Nimirum nostri Hananielem & Natha- nem, duos Solomiti filios, qui mecum ibant Hiero- solymam, cum Israeliticam terram incoleremus, mecumque ibi adorabant: neque unquam ad de- os peregrinos, qui in ea regione habebantur, desci- uerunt, quod ceteri gentiles nostri fecerunt. Quare vade frater feliciter cum filio meo: & redite fœ- liciter, adiunite deo. Ego tibi singulos dies drach- mā soluā, & victū, ut filio. Quod si vos Deus Op- Max. saluos reduxerit, istud tibi primum auge- bo. R. Omitte timorem. Nam ego cum filio tuo, saluus cum saluo, ibo & redibo. To. Compara tibi,

DIALOG. SACRORVM.

Tobia fili, quæ ad perfectionem sunt necessaria, & proficiscere cum isto fratre. Deus omnipotens vos incolumes ducat, & reducat, & vobis hoc iter ductu genij sui prosperet. T. Valete mei parentes observandi. To. Vale & ambula prosperè. A. Ohohohoh. To. Quid fles? A. Rogas? Nihilne vereris puerum abs te amittere, qui in oculis nostris obuersando, nostram senectutem redderet leuiorè? quasi verò non nos sine illo argento aliturus esset Deus noster. To. Ne time soror. Nam & prosperè ibit, & incolumem ad nos reuersum tu ipsa tuis oculis aspicies. Deus ei noster Genium attribuet, qui ei iter benefortunet, eumque saluum reducat. A. Eheu.

SENTENTIA.

Parentum est filios docere pietatem, Piorum curam mandauit Deus Genijs suis.

ASMODÆVS. Tob. 6.

ARGVMENTVM.

Raphael genius agit cum Tobia de ducenda in matrimonium Sara Raguelis filia. Deinde vbi ad Raguellem peruenerunt, fit matrimonium.

Raphael, Tobias, Raguel, Edna.

I*Am tandem peruenimus Ecbatana, Tobia frater. Hac nocte diuer temur apud Raguellem. Is senex quidam est, qui filiam habet unicam, forma prostantem, nomine Saram, Ego cum eo agam ut eam tibi det in matrimonium. Est bona indole prædita, & patri dilectissima. Ausculta mihi, & de ea agito. Ubi Raga redierimus, celebrabimus*

bimus nuptias. Non dubito, quin non sit ille tuis
 postulatis contradicturnus, neque eam contra le-
 gem Moſis alienigena traditurus. Nos eam ad
 patrem tuum ducemus. To. At audio, frater,
 eam iam ſeptem viris eſſe traditam, qui ante-
 quàm in eius complexum venerunt, mortui ſint,
 ab Aſmodeo (ut dicitur) demonum rege necati.
 Quapropter ne me ille interficiat, non mediocri-
 ter pertimesco. Quod ſi fieret, parentibus tristiſ-
 ſimi cauſam exitus praberem, qui alium nullum
 neq; filium neq; filiam habent, à quo eis vita de-
 functis parètetur. Ra. Verere modò Iouã, eiſq;
 memor eſto: tum etiã patris tui præceptũ recor-
 dare, à quo iuſſus es uxorem eiſdem tecum fa-
 milia ducere. Tum me autore nihil demonem ti-
 mueris. Satis exploratum habeo, te eam in hanc
 noctem in matrimonio eſſe habiturũ. Igitur ubi
 in cubiculũ cum ea introueris, ſumito cor piſcis
 quẽ tu in Tigri flumine dilacerãſti: & ex eo ſub
 eius pallam ſuffitũ facito. Eo nidore olfacto, de-
 mon puellã fugiet, nunquã eã reperiturus poſtea.
 Cũ n autem tibi cum ea cõgredi libebit, ſurgito.
 te de lecto geniali, Iouamq; oratote, & obſecra-
 tote, ut vobis pro ſua clemẽtia opem ferre, puel-
 laq; mederi velit. Tum demum cũ ea rem habe-
 bis, ex qua liberos mares procreabis. Sed omnem
 timorem abijce: nam ea tibi deſtinata eſt ante
 orbem conditum, per teque eam Ioua à demone
 vindicaturus eſt. T. Quid futurum ſit, viderit

DIALOG. SACRORVM.

Deus. Sed certè facit tua oratio, ut à cõiugio nõ
 abhorream. Ra. Iam appropinquamus domo Ra-
 guelis: & ecce eum ante suas ades. Salue. R. Sal-
 uete & vos. Aspice huc Edna, quàm hic adolescẽs
 forma referat Tobæum fratrem meum? E. Vnde
 estis, fratres? Ra. Ex captiuis qui sunt Ninina,
 ex Nepthalina tribu. E. Nostis ne Tobæum fra-
 trem nostrũ? Ra. Nouimus. E. Valétne? R. Va-
 let. T. Iste Tobæus frater (ut dicitis) vester, pa-
 ter meus est. Ra. O faustum diem. Libet te com-
 plecti. Iouam tibi propitium precor, fili: nam ex
 viro optimo & probissimo natus es. Agè uxor, si
 quid est lautius, apparetur cœna: placet arietem
 mactari. Volo ego hos hospites accipi liberaliter.
 Succedite nostro tecto: præstemus nos hilares.
 T. Iam tempus admonet, Azaria, ut de matri-
 monio mentionem inicias. R. Memini. Quoniã
 filiam habes iam nubilem, Raguel, & hic est ado-
 lescẽs & equalis illi, & tribulis, petebat ut eam
 sibi nuptum locares. Ra. Non me præterit, satius
 esse eam tibi quàm alteri tradi. Sed verum tibi
 dicã. Eam iam septem viris locavi (ut tu scias)
 qui omnes ante eius congressum mortui sunt. Ve-
 rum ede & hibe, & istam rem omitte. T. Nihil
 agis, neque cibum ego neque potionem capiam,
 quin tu eam mihi in matrimonium concesseris:
 RA. Postquàm ita infixum in animo habes, ob-
 tineto sanè. Et quia consanguinei estis, ego iam
 nũc eam tibi in matrimonium trado, ex instituto
 Mosaiico

Mosaico & Israelitico. Huc ades Sara. accipe hanc Tobia. Ioua deus cœlestis vos hac nocte custodiat incolumes, suaq; in vos clemētia utatur.

SENTENTIA.

Piorum opera fiunt autore & duce Deo. Pij voluptatibus etiam licitis imperant, non seruiunt. Pij fugant dæmonia, in pios potestatem non habet dæmon.

RAGUEL. Tob. 10.

ARGUMENTVM.

Tobias Ragueli socero suo valedicit, secum abducēs illius filiam Saram, uxorem suam.

Tobias, Raguel, Sara.

M Socer Raguel, tu à me postulasti, ut manerem apud te dies quatuordecim, & cum filia tua uxore mea Sara suauiter vincerem: id quod tibi concessi. Nunc finita est dies: itaq; peto abs te, ut me dimittas. Mei enim parentes ambo dies numerant, neque putant hoc locorem esse. R. Doleo me tam paruum spacium à te petisse. Sed nihil obstat, quo minus id fiat longius. Mane apud me diutius: ego mittam ad tuum patrem nuncium, qui ei totum negotium renūciat, ne sit de te sollicitus. T. Quaeso, te noli me remorari: cupio omninò ad parentes reuerti. R. Quando urges, non remorabor inuitum. En trado tibi meam filiam Saram, nec non dimidium facultatum mearum. Ite feliciter. Deus Ioua deus maiorum nostrorum, vos fecundet, mihiq; ex vobis liberos mares ostendat, qui Iouane legi dent operam. Agite de osculari vos volo. Vide mea filia,

lia, ut tuum socerum & socrum (qui nūc tui parentes sunt) habeas in magno honore: maritum diligas, familiam regas, domum gubernes: & te ipsam præstes inculpata, & cum bona pace perfecta efficias ut bonā de te famam viuentes adhuc, leti hilarēsq; accipiamus. Et tu Tobia fili, vale: Iona te deus cœlestis saluum perducatur, mihiq; ex te & filia mea Sara liberos Iona studiosos, ei que probatos, ostendat, antequam moriar. Ecce Saram filiam meam in potestate tua: noli eam unquam malè tractare. Ite sanè incolantes. S. Valetē parentes charissimi: valetē cognati & amici omnes. T. Vale socer: vale socrus. Valetē omnes. Ago Iona gratias, qui me letum reddiderit, & tot beneficijs tam mirificè affecerit.

SENTENTIA.

Vxoris est sequi virum, & propter eum parentes, patriamque relinquere. Est enim matrimonij coniunctio arctior quam nature.

TOBÆVS. Tob. 11.

ARGVMENTVM.

Tobias ex Mediā reuersus venit ad parentes & felle piscis oculos patris sanat à cecitate, qua de re pater Deo gratias agit.

Raphael, Tobias, Anna, Tobæus.

FRater, tu scis quam sollicitum reliqueris vtrunque parentem. Quapropter antecedamus ego & tu, uxore tua cum famulis, reliquōque nostro comitatu subsequente. T. Bene mones. R. Prepara fel piscis. A. At at: ô mi vir, admentas

mens

meus Tobias, cū comite. Curro ei obuiam. R. Tui patris, quem video esse cecum, oculi felle isto aperientur, atq; sanabuntur. Itaque cū ad eum accesseris, illinito eius oculos isto felle: tum ille fellis mordacitatem sentiens sibi oculos fricabit: atque ita deiecta albugine, & calū & te latus videbit. A. O gnate iam mortem non deprecor, postquam tuum conspectum cernere licuit. T. Salve mea mater. Sed accedit huc pater. Hei mihi, collapsus est. Accurram. O mi pater, salve. T. Salve fili optatissime, ut valis? T. Optimè, est deo gratia. Sed patere me tibi oculos illinere hoc felle? Nam spero hoc tibi fore salutare. To. Libenter patiar. T. Expectemus paulisper. To. Sensio fellis mordacitatem. T. Frica tuos oculos. To. O supra modum mirandum miraculum. Nunc te liquidò video fili: amplectere me. Gratias ago lone deo Israelitarum, qui cecos illuminat, qui mihi oculos aperuerit: cuius nomen nullis unquā seculis satis dignè laudari poterit, qui in me hoc tantum munus contulerit. Hic vulnerat, & sanat: hic occidit, & vitam dat: huic gratias ago, qui te nobis, feliciter expedito itinere, saluum letūmque restituit.

SENTENTIA.

Deus suos à miseria tandem liberat, Medicina mordax: deo gratiæ sunt agenda de omnibono.

RAPH AEL. Tob. 12.

ARGVMENTVM.

Raphael Tobxo & Tobitæ, sibi mercedem solue-

rcv 9.

re volentibus, se indicat, eisque officium præcipit.

Tobæus, Tobias, Raphael.

Tobia fili, soluamus isti homini, qui te comitatus est, mercedem: & eam cum corollario.

T. Pater, de nus ei dimidiam partem pecunia, quam illinc attuli. Nam is me incolumem duxit, & reduxit: meamq; uxorem sanauit, & argentum à Gabele abstulit, & tibi oculos sanauit: pro quibus omnibus, quanam ei referri par gratia potest? Huc ades Azaria. Accipe frater mercedem tuam, id est dimidiam pecuniam, quam illinc apportasti: & vale. R. Canite Iona carmen nouum, eiq; gratias agite, & eius nomen celebra- te, pro tantis eius in vos collatis beneficijs: crebrisq; precibus, supplicationib; & beneficentiis erga egentes eum affectate quoad uiuatis. Nam plus apud eum valet assiduum beneficentia officium, quam argenti, auriq; copiosa cogeris: ut potè cum beneficentia vindicet à morte. Equidè nihil vos de rei veritate celabo. Quo tempore tuaq; nurus Sara, sancti opem numinis precibus suppliciter, magno cum animi angore implorabatis, vestras ego preces (ut vos sciatis) ad maiestatis solium subuehebam, cumq; tu mortuos sepe liebas, aderam tibi: tuisq; difficillimis rebus, ab Iona, qui te oculorum cecitate tentauerat (solet enim hoc pacto periculum facere bonorum) missus sum ad te sanandum, & Saram tuam nurum. Sum autem Raphael genius, unus de principibus qui

qui ad gloria solum famulantur. Nolite timere. Bene vobis serres habet. Agne Iona gratias pro tantis miraculis, quæ vobis exhibuit. Nam quod me quamdiu vobiscum versatus sum, edere & bibere vidistis, species illa fui, quæ vestris oculis obuersabatur: cum re ipsa neq; edere, neq; bibere: Quare mandate hæc omnia literis, quæ vos, vestri erga deum officij per omnem vitã ad-moneant, atq; hanc rem in omnem omnium ætatum æternitatem testentur: & Iona gratias agite, eiusque sacram memoriam piè retinete, meq; iam absoluite, ut ad deum me recipiam, à quo sum missus ad vos.

SENTENTIA.

Deus pijs sæpe ne cogitantibus quidem prospicit. Per cruces ducit Deus suos ad felicitatem. Piorum primordia tristitia, exiis læti.

ACHIOR Iudith, s.

ARGVMENTVM.

Quærenti Oloferni de Iudæorum statu, narrat Achior, & quoniam eos inuictos esse dicit [nisi fortè deum suum offenderint] iratus Olofernes eum iubet ad Betylenses Iudæos deduci, ut vna cum illis pereat.

Olofernes, Achior, Proceres.

NArrate mihi, vos Chananæi, de istius nationis hominibus, qui in montanis habitant: quas incolant vrbes, quantam habeant copiarum multitudinem, quare plurimum valeant & possint, quo rege & exercitus duce utantur: & cur soli ex occidentalibus mihi obuiam venire neglexerint.

xerint. *A.* Audi domine orationem serui tui:
 Enunciabo tibi rem omnē, ut sese habet, de gente
 ista montana, quæ finitimos tibi fines incolit: ne-
 que ullum ex ore meo mendacium excidet. Ho-
 mines sunt prognati à Chaldeis, qui in principio,
 Mesopotamiam incoluerunt. Cum enim deos pa-
 tris Chaldaeorum detrectarent: patriisque mo-
 ribus relictis, unum sibi deum caelestem ad ado-
 randum delegissent, ab illis exagitati, in Meso-
 potamiam aufugerunt. Ibi cum aliquandiu com-
 morati essent, iussu à deo suo in Chananeam com-
 migrare, paruerunt, atque in Chananea commo-
 rati, magnum auri argentiq; & pecoris numerum
 comparauerunt. Postea, dominante fame, in Æ-
 gyptum deuenerunt: ubi tam diu incoluerunt, do-
 nec in innumerabilem hominum multitudinem,
 excreuerunt. Deinde cum à rege Ægypti crude-
 lius tractarentur, & lateres conficere indigne &
 labore serui cogerentur, deum suum implora-
 runt, qui totam Ægyptum ineluctabilibus cala-
 mitatum ictibus perculit. Quibus malis coacti,
 Ægyptij, eos tandem ab sese emiserunt. Sed po-
 stea remisso malo, cum eos fugientes renocare,
 rursumque in seruitutem redigere conarentur,
 deus illis mare rubrum disclusit, ita ut ab utroq;
 latere, aqua in muri firmitatem concreta, staret,
 qua illi via in sicco per mediū maris solum per-
 transuerunt. Eodem Ægyptius exercitus conse-
 quutus, aqua submersus ita est, ut ex innume-
 rabili

*rabili multitudine ne runcius quidem evaserit. Traiecti mare rubrum in solitudinem montis Si-
 na venerunt, ubi mortalium nemo consistere una
 quā, aut habitare potuerat : ibi dulces ex amaris
 fontes ad bibendum habuerūt, & victum de cœ-
 lo per quadraginta annos acceperunt. Ac quo-
 cūq; unquam venerunt, deus eorum hostes pro
 eis, nullo arcu, nulla sagitta, nullo scuto, nullo
 gladio debellavit, neque unquam huic genti re-
 sisti potuit, nisi si quando à sui dei cultu deflexit.
 Nā quoties alium deum quā suum, coluerunt,
 direpti sunt, & omnes à bello contumelias per-
 lerunt. Quoties autem dei sui cultum repeti-
 runt, deus eis cœlestis resistendi vires dedit. Ad
 extremū Chananaeos, Iebusaos, Pherizeos, Het-
 taos, Henaos, Amorraeos, & fortissimos quosque
 Hesebonios delcuerunt, eorumq; agros & oppida
 occuparūt. Ac quamdiu sese à deo suo offendendo
 continuerunt, multis bonis privati, Deoq; suo
 (qui improbitatē odit) prospero usi sunt : & an-
 te hac tempora, cū ab ea vivendi ratione, quam
 eis deus tradiderat, declinavissent, diversis diver-
 sarum gentium bellis profligati, & tandem fre-
 quentes in extraneas regiones captivi abducti
 sunt, eorumq; & fanum solo equatum, & oppida
 capta, & ab hostibus compilata sunt. Sed nūc ad
 deū suum conversi, ex dispersione ac dissipatione
 congregati sunt, desertosq; montes occuparūt, &
 Hierosolymā (in qua eorum sacrarium est) ob-
 tinuerunt.*

tinnerunt. Quare disquirendū est domine, si qua
 in offensa sunt apud deum. Nā si sunt, facile eos,
 ipso concedente, superabimus. Quod si nihil ab
 eis est commissum, bello super sedendum censeo: ne
 deo pro eis propugnante, infamiam apud omnes
 mortales subeamus. P. R. Quis est iste, qui tantū
 tribuit Israelitis, ut eos puer Nabuchodonosori
 posse resistere? homines imbelles, & rei militaris
 ignaros, qui mehercle unum tuum, Olofernes, ex-
 ercitus impetū sustinere non poterunt. Inuadam⁹
 modo, & Achiori ostendamus, eos posse superari.
 Ol. Quoniā tu nobis istud oraculū praeclare va-
 tes, edidisti, Israelitas à deo suo defensum iri, ut
 intelligas unum esse deum Nabuchodonosorem,
 contra cuius inuictam potestatem ne illorum qui-
 dē deus stare possit: nos, qui ab eo missi sumus, il-
 los ad unum funditus, ad internecionem ita dele-
 bimus, & equitatu proculcābimus, ut eorum mō-
 tes sanguine redundant, & campi corporibus cō-
 pleantur: citius q̃ illos ad fugā, quā nos ad per-
 dendū vires deficiēt. Haec est totius orbis domini
 Nabuchodonosoris indeclinabilis sententia. At
 tu Ammonitarum mercenarie, Achior, qui tam
 diuinum nobis oraculum effatus es, esto sanē tā-
 te particeps potentia, & quos nobis anteponis, ad
 eos desice, ut cum eis potius, ut dignus es, pereas,
 & inter eos à nostra acie contrucidatus, desp̃cui.
 Quod si tantū tuae superstitioni cōfids, ut me, qui
 suscipio, praestare non posse credas: quid metu ex-
 albesci?

albescis? Hic tibi tuta sūt omnia uōperibis, nisi cū illis quos perire non posse vaticinaris. Vos mei satellites, abripite hunc Betuliā, ad suos Israelitas ut illorum potius exitij, quā nostra sit socius victoris.

SENTENTIA.

Veritas inuisa mundo. Etiam de veritate rogantes, veritatem audire nolunt. Assentatorum plene sunt domus, auresque potentium. Assentatorem qui amat, ruinamamat. Casum antecedit superbia,

IVDITHA. *Iudith, 8.*

ARGUMENTVM.

Iuditha Betuliensium primates obiurgat, quod de urbis decisione pacti sint, & eos consolata, se ad eis succurrendum parat.

Iuditha, Ozias & ceteri Senatores.

Attendite primates populi Betuliensis. Promissistis populo, & quidem interposito iurando, vos urbem hostibus post quinque dies esse dedituros, nisi deus vobis interea tulerit auxilium. Itane verò tempus divina statuitis misericordiae? & ei diem vestro arbitrio dicitis? Hoc cinetandem est, deum ad clementiam pellere? an ad iracundiam instigare? Dicite mihi vos qui dei voluntatem in certum quoddam curriculum includitis, potestisne, nō dicam dei, sed hominum animus qui sit & consilium, pernestigare? Quid dei horum omnium auctoris? mentēne eius tenetis? Nihil minus, fratres. Nolite dei iram pro-

L.

vocare

DIALOG, SACRORVM.

uocare, qui si nolit intra quinque dies auxiliari
 nobis, at potest intra quot volet, potest nos quo-
 libet die vel tutari, vel hostium crudelitati obij-
 cere. Nos verò nolite dei quasi vadari consilium.
 Neque enim is est, ut aut minis, hominum more,
 terrendus aut arbitrio cuiuspiam sit coercendus.
 Quare expectemus ab eo salutem, eiusq; auxi-
 lium petamus. Spero eum pro sua facilitate, no-
 stras preces auditurum, praesertim cum nulla ho-
 die in nostro genere neque tribus extet, neque natio,
 neque populus, neque ciuitas, quae deos colat fabriles
 quae res superioribus temporibus in causa fuit, ut
 patres nostri bello & direptionibus vastati, & ab-
 hostibus magna clade concisi sint. At nos alium
 deum non agnoscimus; unde sperare debemus,
 cum non esse nos nostrumque genus despecturum.
 Quod si in hostium potestatem venimus, non tan-
 tum nobis nocuerimus, sed etiam reliqua Iudaea,
 nostraq; sacraria depeculanda reliquerimus, quo-
 rum pollutionem, & consanguineorum nostrorum
 metum, & nationibus captiuitatem & nostrarum
 possessionum vastitatem deus temeritati nostra
 accepta feret, & à nobis penas reposcet, ubicunq;
 gentium sumus seruituri, ut à nostris dominis in-
 dignitates omnes & contumelia nobis sint perfe-
 rende. Neque enim talis seruitus vobis dei gra-
 tiam, sed hominum asferret infamiam. Quamob-
 rem fratres (quandoquidem à vobis aliorum a-
 nimi pendent, vobis sacrarium, vobis sanum vo-
 bis

his ara nititur) demonstrate consanguineis nostris non esse desperandum, contraq; quidquid acciderit, fortiter esse & constanter ferendum: Deoq; in his omnibus gratias agendas, qui nos tentat, sicut olim patres nostros tentavit. Recordamini Abrahamum, Isaacum, Jacobum, Moysen, deniq; omnes veros dei cultores, & amicos quot, quantos, quam varios perpassi sint dolores. Constituunt nunc altera ex parte eos qui dei periculationis impatientes, contemptius de eo & gravius & senserunt, & loquuti sunt, ut fœde perdit, & à serpentibus exanimati sint. Quare ne horum desperationem sequamur, sed illorum superiorem fiduciam imitemur, cogitemusque nos non ut hostes extremo supplicis affici, sed ut servos fontes salutari verberationis medicina corrigi. Oz. Recte tu quidem omnia, & quæ nemo neget. Neq; nunc primū tua prudentia, intelligentia, cōsiliū innotescit: quin iam ab ineunte ætate vulgo compertum est, ista esse in te singularia. Sed & plebem sitis ad efflagitandum, & nos plebs ad iurandum adegit, quod iusiurandum violare nobis nefas est. Quocirca precare tu pro nobis deum, quæ pia & religiosa mulier es, ut pluvia nostros lacus impleat, ne siti deficiamus. IV. Quemadmodum igitur id quod dixi à deo esse sentitis: ita etiā id quod facere deus creuit, an ab eodem proficiatur, periculum facite: deumq; orate, ut meum consiliū comprobet. Sum enim facinus editura, quod omnis posteri-

DIALOG. SACRORVM.

tatis memoria concelebre. Vos hac nocte ad portam eritis: ego cum ancilla mea exibo, ac spero fore, ut deus intra dies post quos urbis deditio- nem concessistis, per me Israelitis subueniat. Sed nolo vos in meum propositum inquirere (neque enim vobis, nisi re perfecta, enunciabo) neque quidquam aliud, nisi deum pro me usq; ad meum reditum orare. Oz. Bene Vale, deo tibi ad hostiũ vltionem viam praeunte.

SENTENTIA.

Deo præscribendum non est Infantibus etiam in summa desperatione de deo bene sperandum est. Magnum est in innocentia præsidium.

OLOFERNES. *Judith. 10.*

ARGVMENTVM.

Iuditha ad Olofernem perducta, ei per dolum promittit de Iudæis victoriam.

Excubitores, Iuditha, Milites Olofernes.

C*Vias es mulier? unde, & quò? I. Ex Hebrais sum: quos quia exploratum habeo ven-
suros in vestram potestatem, ab eis transfugio,
meq; ad Olofernem imperatorem recipio, ut ei il-
lorum arcana aperiam, viamq; demonstrem, qua
omnibus montanis, sine suorum cuiuspiam cade,
potiatur. Ex. Bene tua vita prospexisti, qua ad
dominum nostrum venire, & citò venire decre-
ueris. Nos te ante eum sistemus. Quo cum per-
ueneris, nolito animo formidare, quo minùs rem
omnem ei exponas. Nam hoc tibi cõfirmare pos-
sumus, te eo beneficio esse usuram. Deducamus*

eam

eam ad imperatoris tabernaculū. Vos reliqui in-
tere à excubias nihilo minus habete. Nos centum
eam ducemus. *Al.* Hec tu, quod tam manè tanto
studio & frequētia festinatur? *Al.* Dicitur trās
fugam quādam Hebraeam ad imperatorem du-
ci, quae sit mirabili pulchritudine. *M.* Accurra-
mus. O venustatem incredibilem. Quis militiam
detrectes aduersus Hebraeos, qui tales habeant
mulieres? pro quibus pugnando occumbere, quis
dubitet? *I.* Salue Imperator maxime. O. Allen-
te eā mei satellites. Bono animo es mulier, depo-
ne animi metum. Nā ego nemini unquā male fe-
ci, qui terrarum orbis domino Nabuchodonoso-
ri seruire voluerit. Quod nisi tui me, montium fi-
ducia, cōtempfissent, nunquam ego meam in eos
hastam vibrauissem. Sed ipsi sibi malum hoc con-
flauerunt. Verūm dic mihi, quam ob causam ab
eis ad nos perfuga transieris. Nam ad salutem
venisti. sume animum, viues & in hanc noctem
& in posterum, neq; tibi quisquam officiet, con-
trag; tecū bene agetur, quomodo solet cum ser-
uis domini mei regis Nabuchodonosoris. *I.* At-
tende igitur, quae dicam, domine, & ea memoria
manda. Dicam autem nihil vanum, (absit) sed
ea dicam, quae si sequi voles, rē tibi perfectam tra-
det deus, neque tuus te conatus frustrabitur. Ita
viuat omnium terrarū rex Nabuchodonosor, &
eiusdem tibi concedita potestas, à quo ad omnes
mortales corrigendos missus es, ut per te non so-

lum homines illi seruiant, verum etiam fera pecora, volucres sub eius imperium tua virtute subiciuntur, Nam non solum de tua sapientia tuique ingenij acumine fama apud nos percrebuit: sed etiam per omnes iam oras sermones dissipati sunt, te unum esse toto in regno optimum, potentissimum, & in rei militaris prudentia admirabilissimum. Iam vero Achior quæ in tuo consilio dixit, & quæ tu ei respondisti, audita nobis sunt. Nam comprehensus à Betuliensibus, rem omnem eis exposuit. Cuius tu caue ne orationem negligas, sed memoria tradas, est enim vera, neque enim superari, neque armis debellari natio nostra potest, nisi deum suam scelere aliquo sibi infestum reddiderit. Quære ne tuus labor irritus & inanis fiat, expectandum est dum scelus quoddam, quod iam in animis cõceptum habent, cõmiserint, quo scelere cum deum irritauerint, facilem & sibi perniciem, & tibi victoriam cõciliabunt. Cum enim cõmeatu & aqua deficiantur, statuerunt pecora inuadere, & quæ gustare deus in lege vetuit, omnia decreuerunt insumere, frumētique primitias & vini oleique decimas (quæ seruabant dicata sacerdotibus, qui Hierosolymis apud Deum nostrum ministrant) consumere habent in animo, quæ nec manibus tangere, cuiquā profano fas est. Idque, ut sibi facere liceat, miserunt Hierosolymam (nam & Hierosolymitani eadem faciunt) qui sibi potestatem à senatu afferant: quæ potestate ad

eos relata facturi sunt quod dixi, & tum demum
 in tuam potestatem venturi. Horum ego omnium
 non ignara ab eis aufugi, eiusmodi erga te facinus
 ex dei mandato editura, ut ab eius auditu omnes
 sint mortales admiraturi. Si enim religiosa cœ-
 liq; prapotentem dñi noctes diesq; colo interea a-
 pud te cōmorans, domine, noctu iitabo in vallem
 deumq; precabor: qui ubi me certioremi de eorū
 perfecto scelere fecerit, veniam ad tibi indicatū.
 Tum tu cum omnibus copiis, nullo ex eis repugnā-
 te, proficisceris. Te ego per mēdiam Iudeam ad
 ipsam perducā Hierosolymā tuūq; currū in me-
 dia urbe sistam, ut eos tanquam pastore destitutas
 oves abigus, nullo tibi nec cane ablatrante. Hec
 ego tibi præsignificata, & pronuntiata, ut tibi
 enūciarem, missa sum. O. Benefecit deus, quod te
 populo premisit: quæ res & nobis, victoriam &
 domini mei cōtemptoribus perneciē afferat. Quod
 situ quā es & forma eleganti, & oratione elo-
 quenti, quā prestabis quæ locuta es, & deus tuus
 mihi deus erit, & tu Nabuchodonosoris domesti-
 caper totū urbem celebraberis. Agite mei serui,
 ducite hac in meā cellā, eiq; de meo penu alimen-
 ta prabete, I. Dabis veniā non libet mihi gustare
 tua, nisi velim mihi malū cōflare, Sed vescar eis,
 quæ mecū attuli. O. Quid? ubi quæ tecum habes
 defecerint, unde tibi talia subministrabimus, cū
 vestratia cibaria nō habeamus? I. Sic tu bene vi-
 uas, dñe, ut ego nō antè consumpsero quæ habeo,

quàm deus per me effecerit, quæ decreuit facere.

SENTENTIA.

Qui verum audire non vult, dignus est qui mendacijs decipiatur. Qui veritati non credit, is mendacio facile capitur. Mulieris pulchritudo & oratio fallax. Bonũ consilium qui repudiat, is in malum consilium cadit.

VIRAGO, Iudith. 13.

ARGVMENTVM.

Iuditha noctu caput Olofernīs ferens Betuliam portis apertis intrat, & caput illud ostendens, eis quid factu sit opus, præscribit. Deinde quonam pacto Olofernem interfecerit, Achior narrat.

Iuditha, Excubitores, Cines, Ozias, Achior.

Heus, heus vigiles, aperite, aperite portam.

Dens, deus noster nobis adest, qui hodie in signũ & præclarũ victoriæ honorẽ tradit Israelitis.

E. Iuditha vox auditur, socij descendamus properé ad portam. Connocentur huc senatores, vos incendite faces. I. Vide Abra, ut istud caput habeas in promptu, ut id poscente me continuo de pera, unã cum velo depromas. Iam hic aderit omnis ciuitas. C. Prelucete funalibus vos: aperite portã ianitores: intromittite eam, ut videamus quid noui ferat. I. Lau late deum, laudate deum, qui ab Israelis stirpe misericordiam suam non auerterit, sed hostes nostros hac nocte per meas manus fregerit. En vobis caput hostis vestri Olofernīs, summi Assyriorum Imperatoris, en velamen in quo ille iacebat ebrius, quem deus mea facie deceptum, muliebri manu occidit: meque euntem, manentem, redeuntem, inuiolatam, integram

meratamque conseruauit, neque ab illo violari
 permisit. Et nunc & illum vicisse, & me euasis-
 se & vos liberatos esse, lator, vosque ut Dei bo-
 nitatem, infinitamque misericordiam predicetis,
 exhortor. C. Agimus Deo nostro gratias, qui ti-
 bi tantam virtutem tribuerit, ut hodie per te no-
 stros hostes in nihilum redegerit. Oz. O omnium
 mortalium foeminarum Dei acceptissima foemina:
 o cœli terrarumque creatoris Dei nunquam
 satis predicanda laudes: qui tuum vulnus in ca-
 put principis hostium nostrorum direxerit: quo
 facto tantam tibi hodierno die nominis gloriam
 comparauit, ut tua virtutis laus tam diu in ho-
 minum mentibus hasura, & linguis celebranda
 sit, quandiu huius immortalis Dei facinoris me-
 moria durabit, quæ quidem in tantis nationis no-
 stre angustijs non dubitaueris vitam tuam rui-
 na opponere, & iam deponentibus animos sub-
 nenire. I. Attendite nunc fratres. Hoc caput in
 pinnis murorum nostrorum suspendetis. Deinde
 orto sole vniuersi armati eruptionem facietis, ita
 ut ad eorum oppugnanda presidia descēdere vi-
 deamini. Tunc accidet (id quod erit necesse) ut
 ad Olofernis tabernaculum cōcurratur: quo in-
 nento mortuo, tantus illos timor occupabit, ut
 presidium sibi in fuga ponant. Tum vos sequa-
 mini licebit, eosque passim Deo concedente obe-
 ratis. Sed ante accersatur mihi Achior Ammo-
 nita, ut Israelitarum cōsemptrorum (à quo ad nos
 tan-

tanquam ad certam necem amandatus est. (vis
 deat. Ades dum Achior Deus Israelitarum (cui
 tu testimonium dedisti: ultorem esse hostium suo-
 rum) caput omnium infidelium, hac nocte mea
 manu truncauit. Quod ut ita esse credas, ecce ti-
 bi caput Olofernis, qui sua arrogancia Deum Is-
 raelitarum despicabatur, tibiq; mortem in cōmuni
 Israelitarum cade assignabat. Ac. O te nō solum
 in omnibus Iudæa domicilijs, sed etiam in omni-
 bus gentibus fœlicem cuius audito nomine homi-
 nes ad deum laudandum exitabuntur. Sed iam
 narra mihi si placet, quomodo te hac tota in re
 gesseris. I. Principio cum hinc (ut scis profecta
 incidissem in vigilles, ab eis deducta sum ab Olo-
 fernem, apud quem magna omnium expectatione
 iussa dicere cur aduenissem simulavi me esse per-
 fugam, quæ desperatione rerum nostrarum ad eū
 traxissem, demonstraviq; ea quæ ex te audiuiss-
 set esse vera: Neq; enim genus hoc hominum pos-
 se superari, nisi aliquo facinore admissio. Sed iam
 fame pressos Israelitas, cogitari vessi eis quibus
 vesci lex prohiberet: quo scelere si se obstrinxis-
 sent, facile eos victum iri. Quare expectaret,
 dum id scelus esset perpetratum, mihiq; interea
 in eis castris versanti faceret, quando cunque vel-
 lem, excundi potestatem, ut Deum precarer, &
 illo scelere cōmisso à deo certior fierem, eumq; de
 eo admonerem: tum demum enim esse superatu-
 rum Credidit ille, mihiq; omnia que petieram,

concessit. Ita triduo in castris versata sum: noctu
interim in vallem, Deo salutandi gratia, venti-
tans. Deique præsens auxilium suppliciter im-
plorans. Quarto denique die ab illo ad compota-
tionem accersita, adfuit: ostendique me quicquid
imperasset, esse facturam. Potatur: ipse mei cu-
piditate ardens, largius esse inuitat. Clausa cœ-
na, cum cæteri, vini pleni discessissēt, Vagato Eu-
nuchius tabernaculū externē clausit, me ibi sola
relieta cum Oloferne qui ebrietate & somno op-
pressus, in lecto recubuerat. Hic ego cum pedisse-
que me e mandauissem ut extra cubiculum ma-
nens, exitum mihi tuum curaret, Deum (ad il-
lius lectum stans) cum animo meo orauit ut mihi
tum meisq; adesset. Deinde ad lecti columellam,
quæ erat propter caput Olofernis, accedo: inde
acinacem detraho, & ad lectum me applicās sinis-
tra cæsariem eius prehendo: Deumq; tacitè præ-
cata, ut me in eare confirmaret, collum summa
vibis ferio: amputatioque capite corpus à stra-
gula veste prouoluo, & ablato velo, exeo, ac pe-
disse quæ caput trado: quo in escariam peram in-
dico, amba de more, sic quasi ad supplicationem
egresse, huc tutò peruenimus. C. Salui sumus, re-
uiximus: ô faustam noctem, quæ nos ab æterna no-
ctē vindicās. A. Quanquam quod dixi Oloferni,
de dei vestri potestate, non aliter dixi quam sen-
tiebam: tamen nūc multo magis hac re confirma-
tus, credo, volog deinceps, non iam Israelitarum
lauda:

DIALOG. SACRORVM.

*laudator, sed ciuis esse & in vestrum numerum
pignore circumcisionis adscisei.*

SENTENTIA.

Superbissimus quisque turpissima morte dignus est.
Vel scemine manu potest Deus hostes suos vlcisci. Ca-
so duce, facile vincuntur milites.

SUSANNA. Dani. 13.

ARGVMENTVM.

Susanna à duobus Senatoribus [quia ipso-
rum libi-
dini obsequi recusasset] accusata adulteri, ad supplicium
damnata ducitur. Sed diuinitus superuenit Daniel, qui
interrogationis prudenti, Senatorum calumniam palā
facit, atque ita in ipso-
rum caput, supplicium conuertit.

*Duo senatores, Concio, Susanna,
Daniel, puer.*

Audite vniuersa Iudeorum concio, quamob-
rem in vestrum iudicium adducta sit hac
Ioachimi uxor Susanna. Hæc cum nos duo iudices
in hortis eius mariti, soli deambularemus, hæc
cū duabus pedisequis ingressa est: quas ubi for-
as amandauit, hortorumq, ianuam obserauit,
venit ad eam quidā iuuenis, qui tum in occulto
latebat, & cum ea concubuit. Nos qui in horto-
rum angulo eramus, animaduerso tanto flagitio,
accurrimus & eos vidimus quidem coeuntes,
sed illum comprehendere nequimus. Nam cum
esset valentior quàm nos, aperta ianua exiit.
Tantum hanc prehensam rogabamus, quis esset
ille iuuenis, sed noluit nobis enunciare. Hæc nos,
impossi.

impositis huic rea (sicut mos est) manibus testatur. C. Satis explorata res est. Senatores sunt qui testificantur: & idem iudices: dubitari non potest. Plectatur capite, quemadmodum lex iubet. S. O deus immortalis, qui occulta nosti: qui omnia etiam antequam facta sint perspicis: tu scis, ut hi falsum contra me testimonium dixerint, ac vides ut capite de pœnas, cum nihil eorum commiserim, quæ isti contra me per calumniam malitiamque commenti sunt. DVO SEN. Non est mirandum, si turpissimum facinus inficiatur. Sed interim ducatur ad supplicium, ut hoc tam detestabile facinus expietur, ne tam fœda in populo macula hareat. D A. At ego testor, me in huius sanguinem, nullo modo consentire. CO. Quiddam istud est, quod clamas tu? D A. Itane stulti estis, Israelitæ, ut neque questione habita, neque veritate comperta, Israelitidem condemnaueritis? Reuertimini in forum. Dico istos contra eam falsa esse testatos. SE, Ergo tu sede in medio nostrum, & tuam nobis pronuncia sententiam, postquam tibi senatus diuinitus datur. D A. Seiungite procul alterum ab altero, ut eos examinem. Adducite huc mihi istum. Vetule annis, veterator malitia, nunc tua te scelera petunt, quæ fastabas antea, cum in fontibus condemnandis, fontibusque absoluendis, iniqua iudicia faceres: loua innocentem & iustum interficere vetante. Nunc igitur, hanc si quidem vidisti, dic sub qua arbore

arbore congressos videris. *Se.* Sub lentisco. *Da.* Probe in tuum caput mentitus es. Iam enim dei genius, mandato ab illo accepto discindet te medium. Amovete hunc, adducite huc alterum. *Age* genus Chanaanæum, non Iudeum, te venustas decepit, tua tibi cupiditas mentem pervertit. Ita vero agebatis cum Israelitibus, quæ præ metu in vestrum congressum veniebant. Sed non Iude proles vestram nequitiam sustinuit. *Age* igitur, sub qua illos arbore congressos depræhendisti? *Se.* Sub ilice. *Da.* Tu quoque probe in tuum caput mentitus es; iamque præsto est Dei Genius cū ense, qui te mediū dissecet, ambosque perdat. *C.* O Dei bonitatem immensam, à quo nunquam deseruntur, qui in eo fiduciā suā collocârunt. Abripiemus ad necē hos nequissimos & improbißimos vetulos, ut ex lege eadem pena plectantur, quam innocenii moliebantur.

SENTENTIA.

Impij peccata peccatis tegere volunt: deus innocentium preces exaudit. Impij in foueam cadunt, quam pijs excavârunt.

CHALDÆI Dani. 2

ARGVMENTVM.

Nabuchodonosor Babylonie rex Chaldeos iubet ut somnium quoddam suum (quod ipsi exciderat) dicant, & interpretentur: quod cum, illi non possent, imperat eos necari.

Nabuchodonosor, Chaldei.

Agite

AGite verò coniectores, augures, arioli, Chal-
dei, homines explicandi ea quæ sunt obscu-
rate inuoluta peritissimi, euellite hunc mihi ex-
animo scrupulum, meumq; mihi somnium ape-
rite, cuius interpretationem anxius desidero,
nam eam ob rem estis conuocati. *CA.* Vitam tu-
birex, sempiternam precamur. Eloquere sanè
nobis somnium: & nos id interpretando euolue-
mus. *N.* Oblitus sum, quod nisi vos & somnium
mihi & somnij significationem edisserueritis, &
vos per summum dedecus vitā amittetis, & ve-
stra domus complanabuntur. Sin autem aditis,
multis à me muneribus & premijs atque honore
efficiemini. Proinde facite, si sapitis. *C.* At som-
nium dicere tuum est, nos interpretationem re-
cipimus. *N.* Enimverò video vos ex eo excusa-
tionis occasionem arripere, quod videtis eā rem
mihi memoria excidisse. Sed nihil agitis. Nisi
enim me hac suspitione leuatis, non potest esse
dubium, quin uno omnes animo statueritis, me
longis quibusdam ambagibus pessimè deludere,
& tempus consumere dicendo. Quamobrem elo-
quimini mihi somnium, ut intelligam vos inter-
pretari etiā posse, *C.* Nemo est in terra, qui istud
prestare possit: neque quisquam unquam rex,
aut princeps, aut dominator tale quid quæsiuit
ex ullo diuino. Est enim, quod tu rogas omnino
difficilius, quam quod possit quisquam expedire
præter vnos deos, qui inter mortales non versantur

DIALOG. SACRORVM.

tur. N. Papa: ergo vos prorsus inutiles estis, & hominum animis, inani praclara rei professione tenebras offunditis? Quis vestri erit vsus? Comprehendite satellites, colligate, abducite ad extremum supplicium istos omnes nebulones. Iubeo ego atque impero, totum hoc tam indoctum & insipiens doctorum & sapientum genus, ad necem trahi: ut quorum nullus in vita vsus est, eorum mors sit viuentibus salutaris.

SENTENTIA.

Deus sapientum sapientiam perdit, Deus sapientes huius mundi implicat inexplicabiliter.

DANIEL. Daniel, 2.

ARGVMENTVM

Daniel Nabuchodonosori somnium ipsius dicit, & interpretatur: quod quidem est de quatuor mundi imperijs, videlicet Chaldaeorum, Persarum, Macedonum, & Romanorum quibus succedit regnum Christi, quod omnia illa abolet.

Daniel, Ariochus, Nabuchodonosor.

N*Oli interimere istos sapientes, Ariochus, quos inssit rex occidi. Sed deduc me ad eum, ego suscipio interpretationē. A. Placet, sequere me. D.*

Sequor. A. Nactus sum hominem ex captiuis Iudeis, o rex, qui pollicetur interpretationem.

N. Tūc is es, Balthasar, qui possis mihi & quid in somnis viderim, & quid id significet, effari?

D. Quod tu quæris arcanum o rex, non sapientes tibi, non coniectores, non arioli, non prodigiatores possunt explicare, verū est in cælo abdu-

rum demonstrator deum, qui ea tibi præmōstrat,
 quæ olim evenitura sunt. Igitur tuum somnium,
 & visum quod tibi secundum quietem occurrit,
 huiusmodi est. Cum in lecto cubiculari iaceres,
 in cogitationem venisti, quid posthac futurum
 esset: id quod tibi ignotorum ille doctus declarat,
 idemq; mihi non propter excellentem sapientiam
 qua unus ceteris mortalibus præstem: verum mihi
 idem aperuit, quod tibi planè faciam ea, quæ tu
 cum tuo animo cogitasti. Tibi in somnis obiecta
 est species quadem inusitata magnitudine simu-
 lachri, ante tuos oculos stantis, aspectu terribili:
 cuius caput erat ex auro probatissimo, pectus &
 brachia argentea, venter & femora ærea: pedes
 partim ferreis, partim cretacei. In eo spectando
 dum tu hæres, saxum sua sponte avulsim incidit
 in eos pedes, eosq; contrivit, quo casu confractum
 simul est ferreum, creta, æs, argētum atq; aurum:
 omniaq; fragmenta ventus, tanquam æstate sti-
 pulas ex ærea, sic sustulit, ne vestigio quidem re-
 licto: ipsum autem saxū, quo iecta est statua, mu-
 tatum est in ingentem montem, qui totum terra-
 rum orbem complevit. Et hoc quidem est som-
 nium. Iā interpretationem addemus. Tu rex es
 regum: tibi cælestis ille deus nobilissimum regnū
 & præclarissimam largitus est potestatem: om-
 nesque homines, quotquot ubique terrarum sunt,
 terrestresque bestias, & aereas volucres, sub tuū
 imperium ditionemque subiunxit. Ita tu caput

DIALOG. SACRORVM.

aureum. Post te autem existet aliud regnum tuo deterius, id erit argenteum. Deinde areum, cuius ditio late in omnem terram patebit. Post, quartū surget, durum & planè ferreū. Vt enim ferri duritate omnia atteruntur & comminuantur, ita eius imperij violentia & rigor omnia violabit & cōtundet. Pedes autem pedumq, digitos quòd vidisti partim ferreos, partim fideles, regnum illud dissidens erit, & ex parte ferreum rigorem obtinebit, sicut vidisti ferrum cum argilla coniunctum: Illa verò digitorum, partim ferro, partim argilla constantium diuersitas, regni inaequalitatem loquitur, quod partim valens, partim debile futurum est. Quòdque ferrum vidisti argilla coniunctum: illi quidem propinquitate inter se coniungentur, sed inuicē non cohærebunt, quomodo ferrum in terram ferruminari non potest. Eius regni tempore suscitabit deus regnum nullā vnquam temporum serie delendum, neque aliq̃ genti tradendum, quod quidem frangat, & abolebit omnia illa regna, ipsūque permanebit in sempiternum. Quemadmodum vidisti è rupe saxam nulla manu erutum, quod ferrum, terram, æs, argentum, aurūque perfregit. Ita Deus ille maximus tibi præsignificat, ea quæ post hoc tempus futura sunt, est quæ somnium certissimum & cum re ad verbum conueniens. N. Ommentisam ineffabilēque sapientiam: ô profundum & ingeniosum intellectum? afferte huc cito odores

& libamina. Dignum est, cui suffragia fiant, cui-
que divini honores praestentur. O Balthasar, ves-
ter deus verè Deus est Deorum, regumque do-
minator, & obscurorum explicator: postquam in-
rem tam profunda ignorantiae caligine de mer-
sam potuisti in lucem eruere.

SENTENTIA.

Deus arcana sapientis, & per pios etiam alijs patefacit.
Omnia in deterius abeunt usq; ad aduētū Christi. Chri-
sti imperium aeternum est.

FURNAX. Dani. 3.

ARGUMENTVM.

Nabuchodonosor Babyloniae rex erectam à se statu-
am auream imperat à cunctis suis populis congregatis
adorari. Hoc cū Sidracus, Misacus, & Abdenago Iudaei,
facere recusassent, in ignis fornacem conjiciuntur. Sed
cum ab igne indemnes fuissent, Nabuchodonosor ipso-
rum deum solum esse confessus, imperat adorari.

*Sidracus, Misacus, Abdenago, Præco, Dela-
tores, Nabuchodonosor, Procere.*

Quorsum pertinet tanta hominum multitudo, à
tam diversis nationibus in hunc locū conuo-
cata? *M.* Nescio nisi quòd, dum video immanē
illam statuam iussu regis erectam, metuere inci-
pio, ne quid rex impium cogitet. *A.* Ego quoque
valde commoveor: ac ne velit eā adorari, vereor.
S. Quid agemus igitur si iusserit? *A.* Nos verò
non adorabimus, nam hoc quidem esset, deo cultū
renūciare. *S.* Quae tandē istud ratione? *A.* Rogas?

*M 2**Homin*

hominem, unam Dei immortalis effugiem, ad
pedes inanis & stupidi rei mortalis simulacri
procumbere? Quid indignius, aut magis impium
fieri aut cogitari potest? M. At licebit periculi
deprecandi gratia, cul.ū simulare, cū tamen ani-
mus in deo semper fixus hareat. A. Apagesis. Sa-
tis ne se viro probaret mulier, si cū alteri cor-
pus suū prostitueret, se tamē virū suū semper in
animo ferre diceret? Haccine tibi iusta excusa-
tio videretur? M. Nequaquā. A. Atqui non mi-
nus est hoc absurdū. Tūne qui unus es, te ipsum
diuides, & alteram tui partem deo, alteram Ve-
ronae addices? Qua tanta animi mollicies est, aut
qua peruersitas nos, quos honestum esset propter
mortales dominos quamlibet mortem oppetere,
qui, id in alijs laudamus, metu frangi, & ab effi-
cio & pietate erga deum in mortalem deduci? S.
Quid ergo cēses? A. Suberndū quemvis crucia-
tum potius, & fortiter occumbendum, quā tā-
tillum modō de via deflectendum. S. O masculū
pectus: laudo te, Equidem ita sentiebam, sed vo-
lui quid animi haberes tentare. Verū edicitur
silentiū, & video in loco adito praconem: audia-
mus quid proclamet. Pr. Pax sit rebus. Edico vo-
tis, qui ex quacūq; natione, populo, lingua pra-
sentes adestis, ut simulatq; sonum audietis tuba,
tibia, cithara, sambuca, psalterij, symphonia, &
reliquorum concentuum, procumbatis, signum
aureū adoretis, quod rex Nabuchodonosor eri-
gent.

gendam curavit. Quòd si quis non paruerit, con-
tinuò in igne cādentē fornacē inijcietur. S. Deum
immortalem, quod scelus video? Eòne impietatis
& insania prolabi homines, ut id tanquam deum
colant, quod hominū manu factum, homine dete-
rius est, & inferius? M. O vesaniā: illud vide
sis, ut prociderunt omnes? Ego certe cēties mori
malum. D. Videtis ne illos tres Iudaeos, qui non
procubuerunt? A. Video: enunciandū id est regi.
D. Rectē sanē, eamus ad eum. Ab. Adeòne con-
cidisse constantiā, ut in tanto numero nullus sit,
quem non labefactauerit metus? D. Optamus ti-
bi rex vitam quàm longissimam. Tū edicto ca-
uisti, ut omnes audito cātū musico procumberent,
& aureū simulachrū adorarent: rebellibusq; pœ-
nam descripsisti, ut igni cremarentur. Nunc ho-
mines quidam Iudaei, quos tu procuratori Babi-
lonica praefecisti, Sidracus, Mesacus, & Ab-
denago, tuum edictum contemnunt, neq; eosdem
tecum deos colere, neq; statnam adorare curant.
N. Itāne est? Ergo inuenientur, qui meum im-
perium detrectent? ergo ego non maximus? Pro-
perate, adducite eos propere. D. Fiei. N. Iam ego
eos docebo, quid sit mihi non obedire: iam effi-
ciam, ut sciāt me esse regem. D. Adducimus tibi
homines, ô rex. N. Itāne est Sidrace, Mesace, &
Abdenago ut vos neque meos deos veneremini,
neque auream statnam à me erectam adoretis?
Quid? nunc saltem non estis parati, auditis con-

DIALOG. SACRORVM.

centibus musicis, accidere ad eam? Nam nisi facitis, portinus in fornacē immittemini. Ecquis vero est deus, qui vos à meis manibus liberet? S. Nihil sumus solliciti: quomodo tibi ad ista respondeamus. Est deus, quē nos colimus, qui & potest nos ex flammis seruare: & ex tuis manibus, rex profectō seruabit. Quod etsi non ita esset, tamen omnino (ne tu erres) neq; deos tuos coleremus, neque ante statuam inclinaremur. N. Pr h Deūm atq; hominum fidem, tanta esse quēquam audacia, ut ausu mihi in os repugnare? Ite, comportate ligna, subycite igni alimenta, efficite eum, septiplam huius qui nunc est. Vos verò ô fortissimi, viri totius exercitus, comprehendite hos tres viros, colligate. Eia, quid statis? nihil opus est detrudere vestes, vincite unā cū omni amictu. Hē sic volo, precipitate eos in flammam. Videamus quid possit eorum deus, properate ignauī: ego vobis hoc scepro comminuam capita. Pāpā, videte ut flamma eos hauserit: qui ipsi in flammam alios consecerunt. Sed quid? ô rem miraculi plenam, quid ego video? Eho mei procures, nōne tres viros in ignem constrictos iniecimus? P. Factum rex. N. Atqui ego video quatuor viros solutos in media fornace ingredientēs, illasos, & indēnes: quorum quatuor forma est augusta, & planē diuina. O rem inauditam. Accedam propius ad ostiū fornacis. Heus Sidrace, Mesace, & Abdesago, summi dei cultores, exite huc. S. Adsumus
ô rex,

*rex, è torrida flamma, diuina benignitate ere-
pti. P. Dì boni, quid hoc rei est? quanta miracu-
la hodie cernimus? Videte, ut ignis in horū cor-
pora nullā vim habuerit, ut ne pilus quidem crea-
tus sit: ut amictus integri, nulla flamma nota
inusti sint. N. Gratias ago deo Sydraci, Mesaci,
& Abdenagonis, qui genium suum miserit ad li-
berandum sui cultores, qui ipsius fiducia nixi, spre-
to regis edicto, maluerunt sua corpora ad crucia-
tum tradere, quàm ulli deo, praterquam suo, ullū
cultum aut honorem habere. Itaque decerni pla-
cet, decretūq; in omnibus omnium linguarum
nationibus & gentibus promulgari, ut qui malò
de hoc Deo dixerit, turpissimo exitio plectatur, e-
usque domus publicetur, & euertetur, ut illius
facinus memoria & nomine loci notetur. Nā pra-
ter hunc unum, praesens, ac salutis prepotens de-
us nullus est.*

SENTENTIA.

*Maxima pars mundi homine magis metuit quàm De-
um. Moris fatius est quàm simulacha colere. In iustissimū
quemque grauissimè sæuiunt principes huius mundi.
Deus suos nouit vel ex medijs, flammis eripere. Pij pa-
tiendo vincunt.*

BALSASAR, Dani. 5.

ARGVMENTVM.

*Accersitus ex matris consilio à Balsasare Babylonie
rege Daniel vates, ei legit & explanat scriptum manus
in pariete, quod Chaldæi non poterant.*

DIALOG. SACRORVM.

Balsasar, Regina, Daniel.

NUllamne esse è vobis, qui hoc legere & explanare possit? O homines ad nullam rem idoneos. Quid attinet vos tanto in honore esse, si cum maximè opus est, tū minimè potestis? *R.* Regem multū diuq̃ saluere inbeo. Audui ut tu te crucies & astues, quod nemo possit tibi hoc scriptum enuclare. Sed ne te afflictā, neue tantopere pertimesce. Vir est quidam in tuo regno, mente sanctissimorum deorum pradius, cuius excellens perfectaque doctrina, peritia, sapientia, tempore patris tui cognita perspectaque fuit: quo nomine rex cum maiorum, ariolorum, diuinorum, Chal-deorumque magistrum esse voluit, quod eum Danielem (nam id est ei nomen, quanquam rex Balsasarem nuncupauit) compertum esset singulari ingenio & prudentia valere, inq̃ somniis interpretandis, ambiguisq̃ aperiendis, & obscuris declarandis longè alios omnes antecellere. Proinde si me audies, eum euocabis, ut te ista difficultate liberet. *B.* Euocetur sanè. *R.* Mox aderit, ne trepida. *D.* Adsum tuo accersitu o Rex. *B.* Tūne es ille Daniel, ex captiuis Iudeis, quos meus pater huc è Iudea traduxit? *D.* Etiam *B.* Audio te afflitu augustissimorum deorum agi, scientiaque & prudentia atque sapientia facile principem esse. Eam ob rem te aduocavi. Sed quam ob rem, audi. Cū hic lato solutōque animo operare cōnuirer, unā cum mei regni optimatibus

ecce

ecce extitit quaedam quasi manus, qua digitis inscripsit in tectorio parietis è regione candelabri, ea qua tu vides, ad qua explicanda euocavi omnes Babylonios sapientes, sed eorū nemo, non modo interpretari, sed ne legere quidem potest. Te autem accepi implicita euoluere, & obscura optimè declarare posse. Nunc itaq; si potes hoc legere, & mihi quid sit eloqui, purpura & aureo torque insignitus, tertium regni principatum obtinebis. D. Tua tibi dona habeto, aut ea alii largitor. Ego tamen hoc scriptum & legam, & tibi planū faciam. Itaq; ades animo ô rex. Nabuchodonosori patri tuo olim largitus est deus magnificū regnum, splendorēq; egregium: qua de causa omnes eum gentes & nationes trepidè metuebāt: quippe, qui quoscunq; visum erat, interimeret, caderet, efferret, deprimeret. Sed cū iam secundis rebus elatus, intēperanter superbiret, & animos tolleret, de solio deturbatus est, & omni splendore amisso, ex hominum consortio eiectus, tum in brutum natura sensūque translatus, inter feras habitauit: & herbarum pastu, bouum reu delectatus, ventos, imbrēque & omnes naturales cœli mutationes nudato corpore pertulit: donec tandē recognouit, summum illū deum terrestribus huius imperij principē esse, & ei quē vellet, præficere. Tu quoque Balthasar, qui eius satrapeditus, nihilo te modestiorem præbuisi, cū tamen ea omnia præclarè scires: sed te contra cœ-

DIALOG. SACRORVM.

eorum dominum insolentiùs gessiſti, & nunc vasa
terreſtris eius domicilij proferri iuſſiſti, quibus tu
tuiq³ proceres, & uxores tum iuſta, tum cōcubina,
in bibendō vino abuſi eſtis. Quinetiam deos cele-
brauiſti aureos, argēteos, areos, ferreos, ligneos, et
lapideos, qui neque cernunt, neque audiunt, neque
ſentiunt: deo autē in cuius manu tua vita & fa-
cta omnia ſunt, nullum honorem habuiſti. Quare
ab eo miſſa eſt hæc manus, cuius ſcriptum hoc eſt:
*Menſus eſt, menſus eſt, ponderauit & diuiſit. Sē-
ſus autem: Menſus eſt, menſus eſt Deus tuū regi-
num, & id conſummauit, ponderauit, ponderatus
eſt in trutina, & inuentus leuior: diuiſit, diuiſum
eſt tuum regnum & Medis Perſiſq^{ue} diſtributū.*

SENTENTIA.

Quum maximè opus eſt, tu minimè iuuant huius mū-
di ſapientes. Quum trepidat & nihil poteſt humana ſa-
pientia, tum maximè ſeſe exerit diuina. Qui alieno ex-
emplo nō ſapit, ſuo periculo malōque dignus eſt. Ho-
minum imperia in dei ſunt arbitrio.

HAMAN. Eſter. 3.

ARGVMENTVM.

Eſtera regina regi Aſſuero patefacit perfidiam Hama-
nis in Iud eos, eamq^{ue} ob cauſam rex illum iubet in cru-
cem tolli ab eo ipſo erectam ad tollēdum in eam Mare
dochaum Iudæum.

Aſſuerus, Eſtera, Haman, Harbona.

L Autē ſanè & prolixè à te accepti ſumus Re-
gina, uxor chariſſima. Quamobrem roges iam
quidlibet, licet, id rogatū feres. Dic quid petas:
vel

vel sit dimidium regni mei, tamen impetrabis. E.
 Si quidem habeo te propitium, ô rex. & si ita tibi
 videtur, vitam mihi, meusq; popularibus concedes
 Hos unū peto. Nam sumus proditi, & indignis-
 simo crudelissimoq; exitio, destinati. Quod si ser-
 vituti addiceremur, equidē tacita ferrem: quan-
 quam indignus esset hostis, qui tantum rege dam-
 num compararet. A. O superi, quis hominum est
 tam audax, ut id ausus sit etiā cogitare? aut? ubi
 is est? E. Ecce hic adest hostis infestissimus, homo
 hominum quātum est pessimus, Haman. A. Proh
 Deūm atq; hominum fidem: ô cœlum, ô terra, ar-
 deo & inta iuuentum esse quenquam audacia? H
 Exyt ira inflāmat. Quantum ego illum video,
 res mihi ad restim redyt. Sed tamen tentabo ani-
 mum regina, si fortē miserescat mei. quod si hoc
 non succedat, actum est, ilicet. perū. Regina. iam
 nō deprecor culpam, merui, fateor, nec potest ul-
 lū suppliciū maius esse meo crimine. Sed te sup-
 plex genua amplectens, per istam clemētiam. A.
 Quem neque pudor neq; mea maiestas deterruit.
 Sed quid video? Atat etiam ad lectum regina?
 O magne Iupiter, etiam ne ut reginā domi apud
 me vi comprimat? Corripite, velate vultum, in-
 dignus est qui lucem tueatur. Har. At etiam si
 scias quid machinatus sit in Mardocheū homi-
 nem de te, rex optimē meritum, utpote per quem
 facta in te coniuratio patefacta sit: crucem ante
 domum suam in altitudinem cubitorū quinqu-
 ginta

DIALOG. SACRORVM.

*ginta erigendam curauit, in quam cum tolleret.
A. Perconmodè cadit, autorem in eam tollite, via
eadem, qua alios captat, via capiatur.*

SENTENTIA.

Muliebrium illecebrarum magna vis est in vtrunque
partem, hoc est vel ad nocendum, vel ad iuuandum. Ma-
lum consiliū consultori pessimū. Impij suo ipsorum la-
queo iugulantur.

ARTAXERXES. Nehem. 1.

ARGVMENTVM.

Nehemias à rege Artaxerxe veniam & opes impetrat
vrbis instauratum vrbem Hierosolymam.

Artaxerxes, Nehemias.

Qui fit ut vultu sis ad id tristi, cum non agro-
tes? Mirum, ni animi tristitia est. *N. Rex
in perpetuū viue. Possūme non tristi vultu esse,
cum vrbis, in qua sepulchra sunt maiorum meo-
rū, euersa sit, & eius porte igne deslagrauerint?
A. Quidnam ergo petis? N. Si tibi videtur, &
si quid apud te valeo, ut me dimittas in Iudeam,
ad instaurandam vrbem patriam. A. Ego verò
dimitto. Tu dicito, quid tibi ad istud fieri velis.
N. Curabis, si placet, ut mihi dentur litera ad
prætores Syriæ, qui me curent deducendum, dum
perueniam in Iudeam. Deinde litera ad Asa-
phum regie syluæ custodem, qui mihi ligna sug-
gerat, ad reficiendas portas arcis quæ est ad cō-
iuncta: vrbisq; mœnia & domum, in quam sum
diuersurus. A. Dabuntur quæ petis. N. Ago tibi
gratias immortales, rex, tibiq; fortunatissimum
longis-*

Longissimūque regnum precor.

SENTENTIA.

Regis animum deus habet in manu, cūque quocūque vult, inclinat. Cui propitius est deus, huic conciliat benevolentiam potentium.

NEHEMIAS. *Nehem. 5.*

ARGUMENTUM.

Exposculant pauperes Iudæi de diuitum erga se iniquitate auaritiæ. Et Nehemias diuites cogit in ordinē,

*Plebei, Nehemias, Primates, Sa-
cerdotes, Populus.*

Magnus est tum nostrū, tum nostrorum liberū numerus: comparandum est inde frumentū, quo viuamus. Pl. Oppignorandi sunt fundi nostri, & vineæ, & domus, ut nos frumento contra famem muniamus. Al. Iam pro nostris agris & vineis, ad tributum regi pendendum, pecuniam sumpsimus mutuam. An æquū est, ut cū eiusdem nobiscum cōsanguinitatis sint alij, eademq; sit liberorum eorū atq; nostrorum conditio, nos tamē liberos nostros in seruitutem dedamus, sintq; iam filiarum nostrarum nonnullæ emancipatæ, neque eas vindicare possimus, cum fundos & vineas nostras teneant alij? N. O indignū facinus. Itāne verò principes faxis à vestris exigitis? Ergo nos cōsanguineos nostros Iudæos, in exterarum gentes venditos pro nostris viribus redemerimus: & vos eosdē emetis, ut domini nos nō amiserint, sed mutauerint? Non rectè facitis. Nonne in metu Dei nostri uiuetis, ut barbarorum,

DIALOG. SACRORVM.

barorum, hostium nostrorum, vituperationem euertitis? Ego quoq̃, & mei cognati atq̃ famuli, argentum ex frumentumq̃ mutuo dedimus. Agite, remittamus hoc nomen. Reddite eis hodie agros suos, & vineas, & oliueta, & domos: tum centesimā cōdonate argenti, & frumenti, & vini, & olei, quae eis mutuo dedistis. P. Reddemus, neq̃ ab eis quidquam exigemus. Sic facimus, ut tu hortaris. N. Vos verò sacerdotes, iurate vos ita facturos. S. Faciemus. N. Ergo quemadmodum ego meum gremiū excutio, sic quicumq̃ non hac praestiterit, eū excutiat Deus ex domo & labore suo: sicq̃ esto excussus, vacuusq̃. P. Amen.

SENTENTIA.

Auaro homine nihil est iniquius. Auarus animam venalem habet. Multum pollet, etiam apud iniquos, iustus & grauis homo.

VERITAS. 3. Esd. 3.

ARGVMENTVM.

Darius Persarum rex proponit optimatibus si is triū stipatorum suorum sententias, ad iudicandum quoniam esset optima. Sunt autem ea, de viribus vini, regis, mulierum, & veritatis. His cum stipatores iussu regis, lue quisque sententiae rationem reddidisset, palmam obtinuit Zorobabel, qui veritati primas tribuisset, & à rege propter statutum disputationis praeium, impetrat, ut Hierosolymitanum sanum instauraret.

Darius, Anagnostes, Stipator, Alter Stipator, Zorobabel, Optimates.

Haec causa est, mei proceres, cur vos iusserim conuocari. Cum mei corporis custodes dormi-

ento

ente me, inter se (ut sit) confabularentur: eò delapsi sunt, ut certatim dicerent suam quisque sententiam, ecquæ res maximam vim habeat: ea cōditione, ut cuius dictū ego & Perfidis triumphū doctissimum indicassemus, huic victori pronunciatō ea darentur, quæ iam audietis: recita schedulam. An. Cuius dictum sapientissimū erit, is à Dariorege ingentia dona, & victoria ornamenta consequitor. purpuraq; induitor, & anro bibito, & in auro dormito, & aureis franis currū byssinamq; cidarim, & torque circumdatū collum habeto: & secundum Dariū primus propter suā sapiētiam sedeto, Darij; familiaris dicitur. Primi sentētia est hac: Maximam vim habet vinū. Alterius: Maximam vim habet rex: Tertiij. Maximam vim habent mulieres, sed omnia vincit veritas. D. Nunc euocentur huc iuuenes, ut ipsi sua dicta declarent. Dicite iuuenes, suæ quisque sententiæ rationem. ST. PRIM. Quantam vim habet vinum, o viri? Omnes à quibus bibitur, homines fallit: eandem regis ac privati, eandem serui ac liberi, eandem pauperis ac diuitis mentem efficit, omniumq; animos ad lætitiā & hilaritatem conuertit, neque doloris ullius neque debiti memor, omnium animos diuites reddit: oblitūque vel regis, vel satī parum efficit, ut nihil nisi magnificum loquantur: utq; cum potauerunt homines, & fraterna necessitudine & amicitia memoria deposita, cōtinuò gladios stringāt:

gant: neq; postea ubi a vino resipuerunt, quid fecerint recordentur. O veri, nonne permagna vim habet Vinum, quod hac fieri cogat? AL. O viri nonne permagnam vim habent homines, qui terras & maria, quaque in eis insunt, omnia teneant? Atqui rex omnibus antecellit & dominatur, in eosq; principatum tenet, ita ut quicquid iubet, faciant. Si iubet ut inter se belligerent, parent: si contra hostes militet, vadunt, & mōtes, & muros, & turres demoliuntur, occidunt & occiduntur, neque regis edictum excedūt. Quod si vicerunt, ad regem omnia referunt, tum quae praedati sunt, tum cetera. Item qui non militant, neq; bella gerunt, sed terram colunt, hi quoque ubi sata messuerunt, ad regē referūt, coguntq; alium aliū tributa regi ferre. Is unus si iubet perimere, perimunt, si dimittere, dimittunt: iubet verberare, verberāt: iubet vastare, vastāt, iubet cōstruere, construunt, iubet excindere, excindunt: iubet ferere, ferunt: cunctusq; eius tum populus tū magistratus eidem parēt: eoq; interim accumbente, cibum capiente, dormiente, circum undiq; custodiam agunt neque cuiquam discedere, & sua negotia curare licet, neq; eius dictis nō parere. Quare sic statuo viri, regis maximam esse vim, cui sic obtemperetur. Z. Magnus quidem rex est, viri & homines multū, & vinum multū potest. Quid qui his dominatur? Quis autem horum principatum tenet? nonne mulieres? Mulieres regem genuerunt

nuerunt: & omne mortaliū genus, qui mari at-
terra dominantur, ab his ortum est: hæ ipsos edu-
cauerūt vinearum satores, ex quibus vinum fit:
hæ hominum vestes faciunt: hæ hominibus glo-
ria sunt, nec possunt sine feminis homines esse.
Quod si aurum, argentum, aut aliquam rem præ-
claram comparauerunt, nōne pulchra alicuius,
& elegāti forma mulieris amore capti, his omni-
bus omiſſis in eam oculos defigunt? eam hianti
ore intuentur? auroq; & argento, & omni rerum
pulchritudini anteponunt? Homo, omisso suo ip-
sius parēte à quo educatus est, suaq; patria, uxori
adherescit, & cum uxore vitā finit, & patris &
matris & patria immemor. Atque ut perspicia-
tis, mulieres in vos dominari, nōne quæ labo-
re & industria paratis, omnia mulieribus datis
atque affertis? Sumit homo gladium, & foras ad
latrocinandum & furādum proficiscitur, & ma-
re, & flumina tranat, & leones videre sustinet,
& per tenebras grassatur: atq; ubi furatus, præ-
datus, grassatus est, ad amicam omnia refert: plura
q; diligit homo suam coniungem, quā parentes:
usque adeo ut propter fœminas multi mente alie-
nati, multi serui facti sint, multi perierint mul-
ti lapsi sint, & peccauerint. Quid? an mihi non
creditis? nōne ingens regis potentia est? nōne
omnes eum nationes vel tangere formidant? At-
qui videbam, cū hominis præclarissimi Bariaci
filia Apame, regis concubina, ad regis dexteram
N sedens,

sedens, de eius capite diadema auferret, suoq; im-
 poneret: tum regis malam sinistra manu ferret,
 rege interea eam ore bianti aspiciente, & arri-
 denti arridente, & succēfenti blandiente, quò cā
 sibi reconciliaret. An non multum valent mulie-
 res, ò viri, quæ hæc faciant? multum sanè & mu-
 lieres polient, & ingens terra est, & excelsum cœ-
 lum & sol cursu velox, qui vno die cœlum cir-
 cumuectus, eodem recurrat, vnde profectus est,
 magnus sanè est. Sed veritas maxima est, & om-
 nium potentissima. Veritatem, omnis terrarū or-
 bis vocat, veritati cœlum ipsum fauet: veritatē
 omnia reformidant, & tremiscunt: neque quid-
 quam in ea vitiosum inest. Vitiosum vinum est,
 vitiosus rex, vitiosa mulieres, vitiosi mortales
 omnes, & eiusdē vitiositatis sunt eorū opera om-
 nia, in qua vitiositate veritatis expertes pereunt.
 At veritas aterna pollet, & perpetuò vivit viget-
 que, neque ea est, quæ cuiusquam ratione de re-
 ctō deflectat, ac non eadem sit omnibus: sed ab o-
 mni iniquitate & prauitate aliena, æquum facit
 eiusq; facta probant omnes, nec inest in eius iudi-
 cio quidquam iniquum. Ceterum & ab hac, & à
 regia magnificentia, & à potentia, & à maiestate
 saculorum omnium, laudetur deus veritatis. O.
 Maxima veritas est, maximāq; vim habet. D.
 Vicisti, pete quid vis, etiam præter ea quæ scri-
 pta sunt: nos id tibi dabimus, quoniā doctissimus
 inuentus es, & à me proximus sedebis, mensq; fa-
 miliaris

miliaris vocabere. Z. Memento voti tui, quo te Hierosolymam instauraturum pollicitus es, tum cum regnum assecutus es, omniaq; vasa Hierosolyma exportata, eo remissurū, quæ se posuit Cyrus, cum de Babylone excindenda votum fecit, eaq; se illo missurū promisit. Et tu recepisti te instauraturū sanum, quod igni cremārūt Idumæi, tum, cum à Chaldaeis peruastata Iudæa est, & nūc hoc est, quod à te postulo, rex domine, atq; flagito: hæc est magnificētia, quā à te expecto. Oro igitur ut votum præstes, quod cæli regni, tuo ipsius ore nūcupasti. D. Laudo te, & bene mones: faciam.

SENTENTIA.

Honestæ est de virtute contentio. Vtinam inter sese sic certarent hodie stipatores principum. Vtinā & principes bona veraque dicta sic & iudicārēt & remunerārētur, Sed fuit illud sæculum argenteum, nostrum est ferreū. Certè rara sunt hodie in aulis huiusmodi certamina. Omnia vincit veritas.

DIALOGORVM

SACRORVM LIBER

QVARTVS.

MARIA. Luc. 1.

ARGVMENTVM.

Gabriel genius Mariæ nunciat edituram filium Dei, quærentique modum, demonstrat id fore à Spiritu sancto. Illa credēs assentitur.

N 2

Gabriel,

Gabriel, Maria.

Alue ornatissima, domino coniunctissima, mulierum felicissima. Quid metuis Maria? bono es animo, nam accepta es Deo. En ego tibi renuncio, te isto utero conceptum parituram natum, quem Iesum nomine vocabis. Is erit maximus, & filius summi parentis censebitur, eumq; donabit rerū omnium prapotens deus solio Davidis, autoris generis eius. Itaque posteris Iacobi regnabit in aeternum, nec ullus erit eius regni finis. M. Quomodo fiet istud, cū ego viri noticiam non habeam? G. Spiritus sanctus sese in te insinuabit, teque dei opt. Max. vis gravidabit. Itaque sanctissimus iste foetus ut erit, ita etiam dicetur Dei fili⁹. Elizabetha quoq; (quò magis credas) tua cognata, iam senex cōcepit filiū, & nūc sextū iam mensem fert uterum, & tamen inter steriles habebatur. Vsq; adeò nulla res est quam deus non possit. M. Ecce me domini seruam: eueniat mihi, prout tu dixisti.

SENTENTIA.

Deo nihil est arduum. Promittenti deo credendum est, etiam si quid naturæ contrarium promittat. Neque enim naturæ obnoxius est, autor ipse naturæ.

BAPTISTA. *Mat. 3. Marc. 1. Luc. 3.*

ARGVMENTVM.

Ioannes Baptista populum docet vitæ correctionem, & de Christo vaticinatur.

Ioannes,

Ioannes Baptista, Plebs, Publicani, Milites.

PRegenes viperina, quis vos summonuit futuram pœnam fugere? Edite ergo vita melioris indices fructus, & ne ideo magnos vobis spiritus & arrogantiâ sumite, quod patrem habetis Abrahamû. Dico enim vobis, deum posse ex his saxis suscitare liberos Abrahamo. Iam verò securis arborû radici admota est, omnisq; arbor fructum bonum non edens, excindenda est, & in ignem inijcienda. **PL.** Quid ergo faciemus? **I O.** Qui habet duas vestes, impertiat non habenti: & qui habet cibaria, idem faciat. **Ps.** Nobis autem, magister, quid faciendum est. **I O.** Nihil amplius quam quantum vobis decretum est, exigit. **MI.** Quid etiam nobis? **I O.** Ne quem pulsate, aut per sycophantiâ circumuehite, & stipendijs vestris este contenti. Sed audite vniversi, Ego quidem abluo vos aqua, ad vita emendationem. Sed me præstantior, me subsequitur: & ita præstantior, ut ego nō sim dignus, qui eius calceorum solvam corrigiâ. Is vos abluet sacro spiritu & igne: qui quidem vannum manu tenet, arcam suam purgaturus, frumentumq; in horreum comporta-
turus, & paleâ igni crematurus inextincto.

SENTENTIA.

Bona arbor bonos fructus ædit. Abstinentum ab iniustitia, si pœnas vitare velis.

NATHANAEL. Ioan. 1.

ARGVMENTVM.

Nathanael à Philippo monitus venit ad Iesum & in-
cun

DIALOG. SACRORVM.

cum credit.

Philippus, Nathanael, Iesus.

DE quo scripsit Moses, in nostra disciplina, & vates, eum reperimus: Iesum dico, filium Iosephi, à Nazareth. *N. A Nazareth potest aliquid bonum existere? P. Prouise mecum. I. Video huc venire verè Israëlitam: id est, hominē ab omni fraude alienum. N. Vnde me nosti? I. Prius quàm te Philippus appellaret, cum esses sub ficu, videbam te. N. Magister, tu es filius Dei, tu es rex Israelitarū. I. Quoniā dixi tibi, te à me sub ficu esse visum, idēo credis: maiora his videbis. Credite mihi, posthac videbis calum apertū, & Genios diuinos ascēdentes, & descēdentes ad me.*

SENTENTIA.

Vnde minimè speres, inde existit bonum. Adeundus est Christus, vt eum cognoscas. A minoribus si credas, ad maiora venies.

NICODEMVS. Ioan. 3.

ARGVMENTVM.

Iesus differit cum Nicodemo de renascendo.

Nicodemus, Iesus.

Magister, scimus te doctorem venisse diuinitus, nam nemo ista tam portentosa facere possit, quæ tu facis, nisi adsit ei deus. *I. Accipe igitur doctrinā eo dignam qui venerit à deo. Qui deniō natus non fuerit, mihi crede, Dei regnum adipisci non potest. N. Quo pacto potest homo nasci, qui sit senex? Nunquid potest iterum in ventrem suæ matris ingredi, atque nasci? I. Cum*
de dei

de dei regno, quod diuinum est, locutus sim, debes existimare, hanc quoque generationem, de qua loquor, per quam ad illud regnum perueniatur, esse diuinam. Proinde omitte istam à muliere natiuitatem. Nam si quis à muliere renasceretur, talis esset renatus, qualis fuisset antequàm natus: id est, esset adhuc terrestris & humanus, propterea quòd ex re terrestri & mortali quod nascitur, (cuiusmodi est mulier) id terrestre & mortale est: quòd quidem quæque res sui simile gignit. At ex spiritu qui fuerit renatus, is diuina quadam & spiritui conueniente natura præditus erit: quoniam quòd à spiritu gignitur, id eius simile est à quo originem habet, videlicet spiritus. Neque, verò mireris, quòd dixerim, vobis esse renascendū: quamuis hanc natiuitatem non videas. Nam quòd accidit in vento, cuius quamlibet in partem spirantis sonitum audis, neque, tamē oculis cernis unde veniat, aut quò feratur: idem fit & in omnibus ex spiritu genitis, ut hæc generatio sentiri & intelligi possit, oculis aspici non possit. N. Quomodo possunt ista, fieri? I. Tu Israelitarum magister es, & hæc nescis? Atqui hoc tibi confirmo, nos non ignota, aut tantum audita dicere sed perspecta & visa testari: & tamen testimonium nostrum vos non accipitis. Quòd si terrestria, quæ vobis dixi, nō creditis: quomodo, caelestia si dixerō: creditis? Si hanc similitudinem, quam ego duxi à vento (quæ res terrestris est, & subiecta sensibus) non

DIALOG. SACRORVM.

capis, ideoq; non credis: quomodo i telliges rē ip-
sam, cuius declaranda causa, similitudine vsus
sum, quæ res cœlestis diuināq; est, neque sub sen-
sus cadit? Atqui hæc nisi à me didiceritis, à quo
discatis nullus est, neque enim potestis in cœlum
ascendere, & ea à deo discere. Nam in cœlū ne-
mo ascendit, præter eum hominem qui de cœlo
descendit, qui quidem est in cœlo. Is autem ego
sum: à quo nisi hæc didiceritis, desperanda vobis
cognitio est. Quocirca attende, qualem sit hoc re-
nasci, de quo loquor. Quemadmodū Moses ser-
pentem illum aneum extulit in desertis, in quem
serpentem intuentes à serpentū morfu sanaren-
tur: ita me oportet extolli, ut omnes in me intue-
tes, à me pendentes, mihiq; fidentes, non pereant,
sed vitam adipiscantur æternam. Hæc est igitur
renascendi conditio superius à me proposita, sine
qua negam quēquam posse regnum cœleste cōse-
qui. Nam qui mihi fidem habet, ita immutantur,
tantoque meliores fiunt, ut planè renati dici pos-
sint, & cœlesti regno digni sint. Etenim tanto ge-
nus humanū prosequutus est amore deus, ut vi-
nigenitum filium suum tradiderit: cui quicumque
fidem habeat, non pereat, sed ad vitā perueniat
æternam. Non enim misit, deus filium suū in hanc
vitam, ut homines condemner, sed ut per eum ser-
uētur homines. Qui ei fidem habet, non damna-
tur: qui verò non habet, is iam damnatus est, qui
vigeniti Dei filij nomini fidem non adiunxerit.

In

In hoc autem damnantur homines, quod cum venerit in urbem lux, tenebras magis quam lucem amant, quippe quorum prava sint opera. Siquidem quisquis vitiosa facit, lucem odit, neque in lucem prodit, ne eius facta arguantur. Qui vero recta facit, is in lucem prodit ut patefiant eius opera, ut potè facta diuinitus.

SENTENTIA.

Renasendum est & ex carne in spiritum migrandum. Ut enim terrestria, quæ grania sunt, in cælum ascendere aut in cælo esse non possunt, ita iniusticia, quæ res terrestres & gravis est, in regnum Dei venire, aut ibi esse nequit. A Iolo; Christo salus est.

SAMARITANA. Ioan. 4.

ARGUMENTVM.

Iesus apud fontem cum muliere Samaritana de vera potione, veroque dei cultu colloquitur. Cum superuenissent emptum cibum apportantes discipuli, eos quoque de vero cibo docet.

Iesus, Samaritana, Discipuli.

DAmihi bibere mulier. S. Quomodo tu Iudeus, à me muliere Samaritana petis potum?

Neque enim habent ullum Iudei cum Samaritanis commercium. I. Si intelligeres munus dei, & quis sit qui à te potum petit, tu ipsa peteres ab eo, tibi quæ ipse daret aquam perennem. S. Domine, neque situlam habes, & puteus est profundus: unde ergo habes istam aquam perennem? Num tu maior es patre nostro Iacobo, qui tradidit nobis hunc puteum: qua aquatione usus est ipse, & filij eius, atque pecora? I. Hac aqua sitim ad tempus tantum explet,

N S

mea

DIALOG. SACRORVM.

mea autem ad perpetuitatem ita, ut qui ex aqua
 à me accepta biberit, non sitiat unquam: nam ea
 aqua fiet in eo fons scaturiens in omnem perennita-
 tem. S. Domine, impertime ista aqua, ne amplius
 sit tam, néne huc ad hauriendum veniam. I. I vo-
 catum virum turm. & huc cum eo venito. S. Nō
 habeo virum. I. Re tē ais, te non habere virum.
 Quinq; enim viros habuisti: nunc quē habes, non
 est tuus vir. Istud verum dixisti. S. Video te esse
 vatē, itaq; non committā ut tibi frustra incidisse
 videar. Maiores nostri in monte hoc, deū colue-
 runt. Atqui vos contenditis. Hierosolymis esse
 colendum, Quid tu censes? I. Mulier, crede mihi,
 veniet tēpus, cū neq; in mōte hoc, neq; Hieroso-
 lymis colatis patrē. Vos, quid colatis, nescitis, nos
 quid colamus, scimus: quippe quia salus à lu-
 dzis est. Sed veniet tempus, & quidē iā est, cū
 veri cultores patrē animo & verē colent. Etenim
 à talibus se pater coli postulat. Animus est deus:
 & qui eum colunt, animo & verē debent colere.
 S. Scio venturum esse Messiam. Is cū venerit,
 rem omnem nobis planam faciet. I. Ego sum ille,
 qui tecum loquor. D. Video magistrum ad pute-
 um sedentem, & colloquentem cum quadam mu-
 liere. A. Mirum est, solum cum sola. Sed scit ipse
 cur id faciat. S. O faustū diem. Sed ego quid cū-
 ētor ire in urbem, ut meos tam bono nuncio affici-
 am? D. Comparauimus cibum, magister, vesi-
 cere. I. Ego cibum habeo comedendum, quem
 vobis

vos nescitis. D. Nunquis absentibus nobis, attulit ei quod edat? I. Mihi pastus est, id facere, quod vultis qui me misit, eiusque opus absolvere. Vos quidem dicitis, abhinc quatuor menses futuram messem. At ego sic: erigite oculos, & videte agros, ut iam ad messem flaveant. Et messor premium aufert, & sator fructum condit ad victum perpetuum, ut satoris simul & messoris commodum sit. In quo sanè dictum illud comprobatur, quod ait: alium ferere, alium metere. Ego vos misi ad merendum, in quo colendo non laborastis. Alij laborarunt, vos in eorum labore inuasistis.

SENTENTIA.

Christus venit ad docendum seruandūmq; fontes: Christus æternū vinificūque cibum potionēque dat. Deus animo & verè adorandus est, nullo locorum discrimine. Dei voluntatem exequi, cibus esse debet homini Christiano.

CENTURIO. *Mat. 8.*

ARGUMENTUM.

Iesus à Centurione exoratus, eius puerū membris captum, verbo sanat.

Centurio, Iesus.

Domine, puer meus iacet domi mēbris captus, graviterq; cruciatur. I. Ego ibo cum curatū C. At ego nō sum dignus, cuius tu tectum subeas: sed tantū inbe verbo, & sanabitur. Nam ego quoq; qui sub alterius sum potestate, tamē obtineo auctoritatē in eos, quibus præsum, milites: ac si quē inbeo ire, it: si venire, venit: si seruū facere quid,

DIALOG. SACRORVM.

quid, facit. I. Orem admiratione dignissimam. Credite mihi, ne in Israelitis quidem tantam fiducia inueni. Et sine dubio multi ab oriente atque occidente profecti, accumbent cum Abrahamo, Isaaco & Iacobo, in regno cœli: cum interea h ad quos regnum pertinebat, in alta noctis, caliginè demersi, nihil aliud quam flebunt & frendebunt. Tu abi, & ut confidisti, sic obtineto.

SENTENTIA.

Christus tam facilè morbis imperat, quàm dux militibus Primi erunt vltimi, & vltimi primi

PISCATORES *Luc. 5.*

ARGVMENTVM.

Petrus iacto reti iussu Iesu, plurimos pisces capit,

Iesus, Petrus.

Subduc in altum oriam Petre, ut retia laxentis ad pradam. P. Preceptor, totam noctem laborantes nihil cepimus: sed tamen postquam ita iubes, demergam rete. O rem miram. Adeste socij, adiuuate nos. Rumpitur rete, ita multis piscibus est plenum. Corripe tu istas plagas altrinsecus, vos vos inuergite in nauiculâ. Desinite, desinite, sustinete rete: iam hæc plena est, infundamus in alteram. O rem inauditam, penè submerguntur cymbæ, præ piscium multitudine. Quæ so te domine abi à me: homo nocens sum. Ne metue, deinceps iam homines piscaberis.

SENTENTIA.

Absque Christo piscari, hoc est homines docere, operam ludere est. Christo auspice fœlix est piscatūra.

SIMON.

SIMON, Luc. 7.

ARGVMENTVM.

Iesus miranti cum animo suo Simoni, apud quem ipse cibum capiebat, cur se pateretur ab impudica muliere attrectari, causam reddit.

Simon, Iesus.

[Amdudum specto mulierem istam, quae meum hunc hospitem tam molliter curat. Qui si vates esset, intelligeret, utiq; quae & qualis sit mulier, quae ipsum attrectat, nā prostituta pudicitia est. I. Simon, paucis te volo. S. Dicis licet magister. I. Duos debitores habebat quidā creditor, quorum alter quingentos, alter quinquaginta debebat denarios. Ii cum non essent soluendo, virique condonauit. Dic, uter eum plus amare debeat. S. Opinor, cui plus condonauit. I. Recte iudicas. Vides hanc mulierem? cū introiissem domū tuā, ne aquam quidem ad lauandos pedes meos dedisti: ea & lachrymis eos perfudit, & sui capitis capillo exterxit. Tu mihi osculum non dedisti: ea, postquam sum ingressus, non destitit mihi pedes deosculari. Tu nec oleo mihi caput unxisti: ea unguento etiam mihi pedes perūxit. Qua de causa sic habeto, ei multa remitti peccata, quoniam multum amauit. Cui autem minus remittitur, minus amat. Remittūtur tibi peccata, mulier, tua te fiducia seruauit: abi cum bona pace.]

SENTENTIA.

A sinistris suspicionibus abstinendum. Ex coniectura, iudicare teneberrimum est. Magno beneficio magnus amor

amor conciliatur.

IAIRVS. Mat. 9. Luc. 8.

ARGVMENTVM.

Iesus à Iairo exoratus, eius filiam ita sanatum, & inter eundem mulierem profluvio sanguinis laborantem sanat. Deinde ubi Iairi domum venit, eius filiam quæ interea decesserat, reuocat in vitam.

Iairus, Iesus, Mulier, Petrus, Nuncius.

ESt mihi unica filiola, optime Iesu, duodecimum annum agens, quæ nunc domi desperato morbo laborat. Obsecro te, & obtestor etiam atq; etiam, ut domum venias, eiq; manus imponas, ut reuiuifcat, & reualefcat, le. Faciã verò, eamus. *M.* Salua sum, si possum vel extremam eius orã vestis attingere. Conabor, nec me hac hominum turba impediet, quo minus ad eum accedam. *I.* Quisnam tetigit mea vestimenta? *P.* Tu vides quanta te hominum multitudo circumfistat, & comprimat, & rogas quis te tetigerit? *le.* Certè tetigit me aliquis: nam sensi vim quãdam exire à me. *M.* Pery misera, non latui eum. Obsecro te, ignosce mihi, ego sum illa. *I.* Narra mihi rem omnem, ut sese habet. *M.* Ego misera, iam duodecim annos languebam profluvio sanguinis: cum interea toto illo tempore multis adhibitis medicis, & omnem rem insupfissẽ, neque quidquam profecissẽ, sed indies deterius haberẽ: iamq; ab omnibus medicis erã desperata. Cum autem tuorũ factorum admirabilitatem fama atq; auditione accepißẽ, accessi ipsa, sic mecum cogitãs: O me fœlicem,

foelicem, si vel limbum eius toga liceat tangere.
Hoc animo per mediā turbā accessi propius, nec
me spes sefellit, nam simulat q̄ te tetigi, sensi vni
oīm morbi fugatā esse & ōnem sanguinis fluxionē
constitisse. I. Bono animo es, filia, tua te fiducia
seruauit: abi cū bona pace, ex tuo malo sana. N.
Tua filia mortua est, laire: quid iam molestus es
magistro? I. Ne metue, laire, tantum confide: e-
uadet. Sed quem ego domi strepitum audio? in-
troeamus. Eho quid tantopere fletis? quid euila-
us? pax sit rebus. Non est mortua puella sed
dormit. Vos exite foras omnes. Petre, Iacobe, Io-
annes & vos puella parentes, manete intūs. Vi-
debitis quanta. sit dei potentia Cedō mihi istam
puella manum: puella surge. I. Bone deus, quā
mirificus es? O mea filiola, videōne ego te rena-
tam? I. Vide te diligenter ne quis hoc resciscat,
& puella cibum prabere.

SENTENTIA.

Plus potest vel limbus vestis Christi quā vniversa
hominum scientia. Quæ alijs insanabilia, Christo sunt
facilima.

Philippus. Mat. 14. 16. Luc. 9. Ioan. 6.

ARGUMENTVM.

Iesus quinque panibus, & duobus piscibus quinque
virorum millia satiat.

Discipuli, Iesus, Philippus, Andreas.

Vides quæ te circumstet hominum multitudo,
in tam vasta solitudine: & iam dies mul-
tum inclinauit: Itaq; cēsemus ut eos dimittas, ut
in finitima rura & vicos diuerſāt, & sibi cibaria

comparent. Hic enim quod edant, non habent. I. Nihil opus est ut abeant. Præbete vos eis cibum, D. At non satis nobis suppetit, unde tantum hominum numerū pascamus, sunt enim (quantum licet conijcere) plus minus quinquies mille viri, ut mulieres & paruulos omittamus, nisi forte eamus emptū panes. I. Vnde autē emamus ad tā multos, Philippe? P. Equidem nō video: nam ducentis denarijs vix tantum emi possit, ut inde ad singulos minimum quantū perueniat. I. Quot habetis? videte. A. Adest hic puer, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos pisces: præterea nihil est. Sed hac quantula sunt ad tam multos? I. Adferte huc modo. Iubete oēs in viridi gramine discumbere cæternatim, ceteros & quinquagenos. Cedō mihi istos panes. Nunc pater cælestis, qui pro tua benignitate pascis omnia, neque in multis pascendis tenuior, neque in paucis copiosior es, qui nulla lege rerum teneris, à quo omnium natura pendet, effice, rogo, his tantulis cibarijs multiplicādis, ut hac hominum multitudo admirabiliter saturata, tuā in exhaustam liberalitatē recognoscat. Agite discipuli, distribuite hos cibos in oēs: satis superque erit, unde ad satietatem comedant.

SENTENTIA.

Christi cibus est in exhaustus. Plus habet Christus, quàm egent homines.

PANIS. Ioan. 6.

ARGVMENTVM.

Iesus de viuifico pane, hoc est de seipso, distribuit

serit apud Iudæos.

Iudei, Iesus.

Magister, quando huc venisti? *IE.* Vos profecto me queritis, non quia miracula vidistis, sed quia pane satiati estis. Procurate cibum non initeriturum, sed in omnem perennitatem permansurum, quem quidem ego vobis dabo. Nam me pater comprobavit deus. *IV.* Quid agemus, ut divina opera faciamus? *I.* Hoc est divinum opus, ut fidem habeatis ei quem misit deus. *IV.* Quod ergo tui specimen das, ut eo viso tibi credamus? quid tale facis, quale fecit olim Moyses? quo duce maiores nostri Manna vixerunt in solitudine, quemadmodum luteris proditum est. Panem de cælo dedit eis comedendum. *IE.* Non Moyses (mibi credite) panem vobis de cælo dedit: sed meus pater verum vobis de cælo panem dat; nam dei panis est, qui de cælo descendit, & vitam dat hominum generi. *IV.* Domine, da nobis perpetuo panem istum. *I E.* Ego sum panis vitalis. Qui venit ad me, non esuriet: & qui mihi fidem habet, non sitiet unquam. Sed hoc vobis dico: & vidistis me, neque fidem habetis. Quidquid mihi dat pater, ad me veniet: & venientes ad me non eicio foras. Descendi enim de cælo, non ut mea, sed ut eius qui me misit, voluntati paream. Hæc est autem eius qui me misit, patris voluntas, ut ex eo omni quod mihi commisit, nihil perdam, sed id ultimo die exuscitem. Hæc est autem eius qui me misit voluntas, ut quisquis filium aspicit, ei que credis

O

dis

DIALOG. SACRORVM.

dit, is vitam eternam adipiscatur, & à me ultimo die in vitam renocetur. Iu. Nōne hic est Iesus Iosephi filius, cuius nos patrem matremq; nouimus? quo pacto igitur ait, se de cœlo descendisse? I. Ne missate inter vos. Nemo potest ad me venire, nisi pater qui me misit, trahente eum, à me ultimo die in vitam renocandum. Scriptū est in vatibus, omnes fore diuinitus doctos. Quisquis ergo ex patre audiuit & didicit, is ad me venit: non quia patrē quisquā viderit, nisi qui est à deo, is patrem vidit. Credite mihi, qui mihi fidei, is vitam habet eternam. Ego sum panis vitalis. Manna vsi sunt maiores vestri in desertis, & tamen mortui sunt. Hic est panis qui de cœlo descendit, eiusmodi, ut qui eo vescatur, non sit moriturus. Ego sum panis viuus, qui de cœlo descēdit: quo pane qui vescetur, viuet in perpetuū. Panis autem quē ego dabo, caro mea est, quam pro humani generis vita dabo. Iu. Quomodo potest hic nobis carnem suam dare comedendam? Ie. Hoc vobis confirmo, nisi & carnem meā comederitis, & sanguinem meum biberitis, nō habetis vitam in vobis. Qui comedit meam carnē, & bibit meum sanguinem, habet vitam eternam. & ego cum in vitam renocabo ultimo die. Caro enim mea verē est cibus, & sanguis meus verē est potus. Qui mea carne vescitur, meumq; sanguinem bibit, is in me manet, & ego in eo. Quēadmodum viuit pater qui me misit, ita & ego per patrē uiuō & qui me comedit, is quoque per me viuet. Hic est panis

panis qui de cœlo descendit: cuius longè alia vis est, quam *Manna* quæ vñ maiores vestri, tamen mortui sunt. Hoc panis qui vescitur, vivet in sempiternum. I. Dura vox: quis eum audire possit? I. Ergo hoc vobis absurdum videtur? Quid si me videatis eò ascendentem, ubi erā antea? Nōne multo vobis absurdus videbitur, ut qui in cœlum ascenderit, is in terris comedatur? Nō sunt mea dicta ita accipiendi, ut dicam ipsam carnem meam comedi. Nam caro quidem nihil iuvat: sed est divina quædam comedendi ratio, qua vita æterna cōparatur, de qua ratione verba facio. Nā quemadmodum qui panem comedit, is per panem vivit: ita qui per me vivit (id quod mihi credendo, & à me pendendo efficitur) is me comedere dicitur. Sed sunt quidam ex vobis qui fidem non habent. Hāc ob causam dixi vobis neminem posse ad me venire, nisi hoc ei datum fuerit à patre meo. Iam verò multi à me propterea discedunt. Quid vos? num etiā vultis discedere, P. Domine, quæ adeamus? tu verba vitæ æternæ habes: & nos credimus & novimus, te esse Christū, dei viventis filium. I. Equidē vos duodecime elegi, sed vestrū unus diabolus est.

SENTENTIA.

Animæ cibus magis est procurandus quam corporis. Ut pane corpus, sic veritate (qui Christus est) anima pascitur.

PRÆPOSTERI. Mat. 15, Mar. 7.

ARGUMENTUM.

Iesus à Phariseis & Scribis de discipulorum suorum illotis manibus reprehensus, in illos reprehensionem

DIALOG. SACRORVM.

retorquet, demonstratque peccatum non extrâ sed intus
esse in animo.

Pharisei, & Scriba: Iesus, Discipuli, Petrus.

Cur faciunt discipuli tui cōtra institutum an-
tiquorum, ut cibum capiant illotis manibus?
I. Cur & vos contra praeceptum dei facitis insti-
tuto vestro? Deus enim (ut ait Moses) paren-
tē utrūq; coli praecepit: & si quis patri matriue ma-
ledixerit, cū morte mulctari. At vos ita homines
instituitis, ut parentibus demōstrent, donaria à se
in fiscum templi collata, in ipsorum parētum vi-
litate esse cessura. Ita estis in causa, ut nihil ad
illam honoris speciem addant, dum se satis parēti-
bus facere arbutantur, si in templum donaria cō-
ferant: quamuis parentibus non, ut debent subue-
niat, quo vestro instituto, Dei praeceptum rescind-
istis. Multa sunt eiusdem generis alia, in quibus dñ
hominum instituta teneatis, Dei praecepta omi-
titis: lotiones vrceorum, & poculorum, & cetera
eiusmodi. Ficti homines, rectē vaticinatus est de
vobis Esaias, ubi ita dicit. Hic populus ad me ore
accedit, & me labiis colit: sed animi procul à me
absunt Verū frustra me ex institutis praeceptisq;
hominum venerantur. Sed attendite omnis multi-
tudo, & intelligite. Non quod intrat per os, con-
quinat hominē: sed quod exit per os, hoc verò con-
quinat hominem Si quis habet aures ad audiē-
dum audiat. **DIS.** Ecquid scis, Phariseos isto in-
dicto esse offēso? **I. E.** Omnis stirps à patre meo
caelesti

cœlesti non plātata, extirpabitur. Sinite eos, duces sunt caci cacorum. Quod si cacus caccum ducat, ambo in foveam cadent, P. Ediffere nobis sententiam istam I. Adeone etiam vos tardi estis? aut nondum intelligitis, nihil quod extrinsecus in hominem intrat, posse eum coinquinare? non enim in corpore retrat, sed in ventrem fertur, & in latrinā per excrementa ciborum eicitur. Sed quæ ex homine per os exeunt, ea ex corde proficiscentia, coinquinant hominem. Hinc nascuntur malivolentia, hinc adulteria, hinc stupra, cades, furta, falsa testimonia, sordes, malicia, dolus, protervitas, invidiæ, maledicta, superbia, stultitia. Hæc tam multa intrinsecus manantia polluunt hominem. At illotis manibus cibum capere, non polluit hominem.

SENTENTIA.

Ficti homines speciem pietatis habent, eiusdem vim repudiant. Quo quisque plus tribuit rebus exterioribus, eo minus habet interiorum. Tanto minoris quisque facit speciem, quanto plus habet rei.

CHANANÆA. Math. 15. Mar. 7.

ARGUMENTVM.

Iesus à Chananaea exoratus eius filiam liberat à furia.

Chananaea, Discipuli, Iesus.

Miserere mei o tu Davidide, filiam habeo, quæ furys miserè agitur. Heu me infelicem, ne respondere quidem dignatur. Obsecro te etiam atque etiam, miserere mei, respice me, utere tua in me clemētia & mansuetudine. D. Absolve eā, quæ sumus: clamore nos obtundit. IE. Non sum missus

DIALOG. SACRORVM.

nisi ad oues perditas domus Israël. Ch. Dominus subueni mihi. I. Sine primū saturari liberos. Neque enim conuenit, liberorum panem obicere catellis. C. Etiam sanè: & tamen catelli quoque comedunt de micis liberorum, quæ decidunt de mēsa dominorum suorum. I. O mulier, magna est tua fides. Obtineo sanè quod vis. Et propter isuc dictum, abi lata: nam furia emigravit ē tua filia.

SENTENTIA.

Christus exorabilis est etiam ijs quos maxime videtur excludere. Fide Christus exprigatur.

FERMENTVM. Mat. 16. Marc. 8.

ARGVMENTVM.

Iesus discipulorum diffidentiam: & tarditatem arguit, qui quod ipse de fermento spiritali dixerunt, intelligebant de carnali.

Iesus, Discipuli.

CAuete vobis diligenter à fermento Phariseorum & Sadduceorum, tum etiā Herodis. D. Hoc dicit, quia panes non accepimus. Quid vobiscum cogitatis, diffidentes, panes à vobis esse omissos? adeone caci animo estis? adeone sensum omnem amisistis, ut nihil intelligatis, neque vobis veniat in mentem illorum quinque panem, quos in quinque hominum millia dispersimus? quot enim corbes frustis refertas abstulistis? D. Duodecim. I. Quid? cum septem panes in quatuor millia disseui, quot canistrorum frusta abstulistis? D. Septem. I. Quis sit, ut non intelligatis, me non de pane loqui

*loqui, cum inbeo vitari fermentum Phariseorum
& Sadduceorum?*

SENTENTIA.

Dicta Christi spiritualia, interdum secundum carnem interpretantur etiam Christiani. Hominem a carne ad spiritum traducere est difficile. Diffidentia ex homine quamvis pio agrè pellitur.

CLAVIGER. Mat. 16.

Mar. 8. Luc. 9.

ARGUMENTVM.

Iesus discipulos seiscitatus quanam esset hominum de se fama, & audita Petri cōfessione, ei claus regni cœli promittit, deinde eius carnalem in cruce deprecanda animum obiurgat, & de hominis abnegatione docet.

Iesus, Discipuli, Petrus.

Quem me dicunt homines esse? D. Alij Ioannē Baptistam, alij Eliam, alij Ieremiam, alij aliquem ex veteribus vatibus, qui in vitā redierit. I. Vos autem quem me esse dicitis? P. Christū, dei viventis filium. I. Beatus es Simon Bariona, quoniam istud à carne & sanguine edoctus non es: sed à patre meo, qui est in cœlis Et ego tibi vicissim dico: Tu es Petrus, & super hanc petrā edificabo Ecclesiam meam, quam ne uniuersa quidem Orci vires superabunt: tibi que dabo clauēs regni cœlestis: ac quicquid obstrinxeris in terra, erit obstrictum in cœlis: & quicquid solueris in terre, erit solutū in cœlis. Caterum etiam atq, etiam caute, ne cuiquam indicetis me esse Christum. Me quidem oportet Hierosolymam proficisci, omnesq;

DIALOG. SACRORVM.

à senioribus, & pontificibus & scribis contumeli-
as & indignitates perpeſſum, interfici, tertio quo
poſt die reſurgere. P. Reſpice te domine: nunquàm
iſtud tibi accidet. I. Abi e meo conſpectu, Satana:
impedimento mihi es, quòd diuina non ſapis, ſed
humana. Quòd ſi quis me vult ſequi, renunciet ſi-
bi ipſi: & me, crucem ferēs quotidianā, ſubſequa-
tur. Nā qui vult vitam ſuam ſeruare, eam per-
det. Qui verò vitam perdiderit mea cauſa & E-
uangelij, eam ſeruabit. Quid enim prodeſt, quē-
quam etiam totum mundum lacrari, ſi vita ſua
ſacturam faciat? aut quid habet quiſquam, quod
cum vita ſua compēſare poſſit? Etenim quem mei,
meorūque dictorum in hoc adultero ſcleratoꝝ
hominum genere pœnituerit, eius me viciffim pœ-
nitebit, cum & meo & paterno ſplendore cōſpi-
cius veniam, unā cum ſanctis & diuinis Genijs.
Nam venturus ſum, & pro ſuis quenq; factis, re-
muneraturus. Quinetiam hoc vobis confirmo,
quosdam eſſe ex hoc conuentu, qui non ſint obitu-
ri mortem, quin me regni diuini præpotentem ve-
niſſe viderint.

SENTENTIA.

Chriſti cognitio ab homine non proficiſcitur. Sequē-
dus Chriſtus eſt, iſque omnibus præferendus.

LUNATICVS. Mat. 17. Mar. 9.

Luc. 9.

ARGVMENTVM.

Ieſus Lunaticum, quem eius diſcipuli ſanare non po-
tuerant, ſanat, ab eius patre, exoratus.

Pater

Pater lunatici, Iesus, Damon, Quidam, Alius.

M Agister oro te, ut me, meumq, unicum filiū, quem tibi hic adduco, respicias. Agitur nescio quo furiali spiritu nuto: credo eum Diana incitatione ita misere infestari. Nam cum subito eum mala illa pestis corripuit, tum verò ad motus dolorum facibus repente diuexatur, & cruciatibus fodicantibus horribiles gemitus & dentium stridores edens, spumas agit in ore: & vix tandem seuis cruciamentis perfractus, à tam immanium furiarum vinculis laxatur. Eum deduxi ad tuos discipulos, & oravi ut eum à tanto malo liberarent. Sed non potuerunt. I. O diffidens hominum genus, & prauum: quousque versabor inter vos? quem ad finem vos perferam? Huc mihi adducatur. P. Ecce eum tibi. Hei mihi, vide sis ut repente, te viso, concidit: vide, ut spumans volatur. I. Quampridem hoc ei euenire cœpit? P. Iam à puero, ac sæpè in ignem, sæpè in aquam præcepserunt, ut dicas eum in mortem ferri. Sed tu si quid potes, opitulare nobis, nostri misertus. I. Si potes credere, nihil est quod credenti fieri non possit. Pa. Credo ego quidem, Domine, sed tu adiuua fidem meā. I. Spiritus mute & surde, ego tibi impero, ut istinc emigres, remigraturus nunquā. D. Bru. u. u. Q. Ut conuulsus est? ut mortuo similis? A. Imò ego puto planè mortuū: ita nihil omninò mouetur. I. Cedò mihi istam manum, surge, esto incolumis. Trade tibi filium tuum omni morbo vacuum.

DIALOG. SACRORVM.

SENTENTIA.

Homini imbecillitas, diffidentiae argumentum est. Fides est omnipotens. Christus etiam infirmæ fidei opitatur.

LAPIDANTES. Ioan. 8. ARGVMENTVM.

Iesus de seipso cum Iudæis disset, eorum vanam ob Abrahamicam stirpem arrogantiam retundit, veram libertatem docet, & lapidationem ab eis effugit.

Iesus, Pharisei, Iudæi.

EGO sum lux mundi. Qui me sequitur, non ingreditur in tenebris, sed utetur luce vitæ. P. Tu de te ipso testaris, testimonium tuum non est verum. I. Et si ego testor de meipso, verum est tamen testimonium meum, quoniam scio unde venerim, & quò abeam: id quod vos nescitis. Vos more hominum iudicatis, ego non iudico quenquam. Et tamen ut maximè iudicem, iudicium meum verum sit? utpotè qui non sum solus, sed unà etiam adsit, qui me misit, pater. In vestra quoque lege scriptum est, duorum hominum testimonium verum esse. Ego de meipso testimonium dico, dicit etiam is à quo sum missus, pater. P. Vbinam est tuus pater? I. Vos neque me nouistis, neque patrē meum. Si me nossetis, meū quoque patrem nossetis. Ego abiturus sum, & vos me requiretis, atque in peccato vestro moriemini. Quò ego abibo, vos non potestis venire. IV. Num ipse se interficiet, ut dicat, quò ipse abiturus est, nos venire non posse? IE. Vos hinc infernè estis, ego supernè. Vos ex hoc mundo estis,

ego

ego non item: Ideoque dixi vobis: vos in peccatis vestris morituros: id quod fiet, nisi credideritis me eum esse. P. Nā quis tu es? I. Iamdudum id vobis sum elocutus. Equidem multa de vobis habeo verè dicere: sed ut ille qui me misit, verax est, ita ego quoque ea demū quæ ex eo audiui, hominibus renuncio. Verum enimverò cum me extuleritis, tum demū intelligetis me eum esse, qui mea sponte faciam nihil: cunctaque sicut me docuit pater, ita loquar: mecumque habeam eum, qui me misit. Neque enim me solum deseruit pater, ad cuius ego arbitrium omnia semper facio. Quod si vos, qui mihi creditis (video enim esse non parū multos) in meis dictis manebitis, verè discipuli mei eritis veritatemque intelligetis, quæ nos in libertatem, vindicabit. IV. Nos Abrahami progenies sumus, neque cuiquam unquam servimus & tu audes dicere, nos factum iri liberos? le. Credite mihi, qui cunque facit peccatum, servus est peccati. Atqui seruo non est domi perpetua mansio, filio est. Ergo si vos filius libertate donabit, re ipsa liberi eritis. Neque verò me præterit, vos esse progeniem Abrahami: sed enim cupitis me necare, postquam mea in vobis oratio locum non habet. Ego quod cognovi à patre meo, loquor: itidem, vos quod didicistis à patre vestro, facitis. IV D. A. I. No-ster quidem pater & Abrahamus est. I. Si Abrahami filij essetis, Abrahamo digna faceretis. Nūc cupitis me perimere, hominem qui verum vobis
sum

DIALOG. SACRORVM

sum effatus id quod audiui ex Deo. A: nihil tale faciebat Abrahamus. Vos patre vestro digna facitis. Iu. Atqui è stupronati non sumus. Vnum patrem habemus deum. I. Si à deo patre essetis, amaretis me, quippe cū à deo profectus venerim. Neq; enim mea sponte veni, sed ab eo missus. Cur mea orationem non agnoscitis? Cur mea dicta audire non potestis? Vos ex patre Veione estis, & patris vestri libidinibus ministros vos libenter prabetis. Ille iam ab initio fuit homicida, nec in veritate, perstitit, nempe veritate vacuus. Quod si falsum loquitur, de suo loquitur; utpote mendax, mendaciq; pater. At mihi vos, quia verum dico, non creditis. Quis vestrum coarguerit me peccati? Quòd si verū dico, cur mihi nō creditis? Qui à Deo est, dei dicta audit. Vos ideo non auditis, quia à deo nō estis. IV. An non rectè dicimus, te esse & Samaritanum, & furiosum? Ie. Ego furiosus non sum sed patrem meum decoro: vos verò me probro afficitis sed non ego mea laudi studeo: est, qui studeat, & cū ratione. Credite mihi: qui mea dicta obseruauerit, mortē non videbit unquā. IV. Nunc planè videmus te furere. Abrahamus ipse mortuus est, & ipse vates: & tu eum à mortē inperpetuum vindicas, qui tibi dicto audiens fuerit? Num tu maior es patre nostro Abrahamo, qui tamen mortuus est, ut etiam ipsi vates? Quem tu te facis? I. Si ego me ipsum laudarem, laudatio mea nulla esset: pater meus se est qui me laudat: quē, vo: cum dicatis ve-

strum

strum esse deum, tamen non nouistis. At ego noui: id quod si negarem, vestri essem similis, id est mendax: sed noui eum, eiusque dictis pareo. Abrahamus ille parens uester, gestiuit videre diem meum, & vidit, & vidisse gausus est. IV. Quinquaginta annos nondum habes, & Abrahamum vidisti? I. Imò antequam Abrahamus esset, ego eram. Iud, Proh scelus, haccine nos tam indigna ferre? Quin eum cooperimus lapidibus? Agne, fiat lapidatio. Sed quid hoc est? nusquam comparet: euauit.

SENTENTIA.

Patrem sequitur sua proles. Cui quisque obedit, eius filius aut seruus est. Ex opere iudicatur de homine. Impij sunt ex Diabolo nati. Seruire iustitiæ, ea demum libertas est. Simulatores dum se negant homicidas, in corpso vestigio homicidia moluntur. Simulatorem si homicidij argueris, occidet te si poterit, ut se non homicidam esse ostendat. Utinam tantum sciret mundus, ut ex iuis eos fructibus cognosceret.

CÆCVS NATVS. Ioan. 9.

ARGVMENTVM.

Iesus cæcum natum sanat. Pharisei postquam hoc etiam interrogatis eius parētibus, rescierūt, de Iesu male dicunt, & sanatum, quia de Iesu bene dicebat, eiiciunt. Et Iesus ei sese aperit, & Phariseos caecitatis arguit, & de seipso, bono pastore disputat.

Discipuli, Iesus, Cæcus natus, Vicini,

Pharisei, parentes cæci.

Magister, utrum propter suum hic an propter parentum peccatum cæcus natus est? I. Propter neutrum: scilicet ut diuina in eo opera demonstretur.

strarentur. Me oportet rem agere eius qui me mis-
 sit, dum dies est. Veniet nox, cum agi non poterit.
 Donec in hac vita ago, lux sum hominū. Sed age
 iam, huic homini lucem conferam. Confectum est.
 Abi lotum in piscina Siloa. C. Faciam, & quidem
 libenter. O me felicem, si possum adipisci id quod
 homines vocant lucem, quo ita delectantur, ut ne-
 gent quidquam esse iucundius. At ego nunquam
 ne suspicari quidem potui quale esset? neq, omnino
 animo & cogitatione comprehendere, quid albi
 quidue atrum dicāt. Ita mihi natura iniqua fuit,
 ut mihi rem omnium predicatione suauissimam
 inuideret. Sed iam videor mihi ad piscinā perue-
 nisse, laxabo me, ut sum iussus. O deus immortalis,
 quid hoc rei est? hoc cine est videre? Ho, ho, vix
 sum mei compos, prae gaudio. Video ego cœlū, ter-
 ram, homines. Bone deus, quis est hodie tam fortū-
 natus, quam ego sum? O populares, aspici-
 te eum qui ex utero matris cecus est exceptus,
 nunc liquido videntem. V. Estne hic ille, qui sole-
 bat sedens mendicare? Al. Plane. Al. Fieri nō po-
 test. Alius est, eius similimus. C. Imò ego verò ille
 ipse sum. V. Quo pacto tibi aperti sunt oculi? C.
Quidam homo, quem Iesum nuncupant puluerem
spuito suo temperatum meis oculis illenit: deinde
iussit ut irem lotum in Siloa: quo facto, sensum
videndi sum assecutus. V. Vbi est ille? C. Me la-
 tet. V. Deducamus eum ad Phariseos. C. Quo
 libet. V. Abducimus vobis hominem, Pharisei,
 qui

qui ait se cū à nativitate cecus esset, vidēdi mun-
 nus à Iesu esse assecutum. PH. Quomodo istud a-
 mabo? C. Ceno mihi oculos illeuit: quibus deinde
 ablatis video. PHARIS. Is homo non est à deo
 profectus, ut qui Sabbatum non agat. ALIVS.
 Qui possit improbus homo tam stupenda? PHA.
 Tu quid de eo censes, qui tibi oculos aperuerit?
 CÆC. Egone? Vatem esse. IVD. Credibile non
 est, eum qui nunc videt, cecum fuisse. Enocentur
 huc eius parentes. ALIVS. Sane placet. Hecus
 vos, accersite eos. NVNC Fiet, IVD. Placet
 hanc rem altius sciscitari. NVNC. Adsunt.
 IVD. Hiccine est filius vester, quem vos predi-
 catis cecum esse natum? Qui sit, ut nunc cernat?
 PHA. Hunc filium, esse nostrum, & cecum fuisse
 natum, scimus, quomodo nunc cernat, nescimus,
 quisue ei oculos aperuerit, nos fugit: ipse iam grā-
 dis est, ipsum interrogate, de se ut eloquatur PA-
 Appelletur iterum Ades tu, fatere verum. No-
 bis satis cognitum est hominem illum esse scelera-
 tum. CÆC. Sceleratus sit, nècne, nescio: unū il-
 lud scio, meo, cū cecus fuerim, nunc oculis uti. P.
 Quid fecit tibi? quomodo illustravit tua lumi-
 na? CÆC. Iam vobis, dixi neq̃, audiuistis. Quid
 denuò vultis audire? Nū vos quoque vultis eius
 discipuli fieri? Ph. Abi in malam rem. Tu es eius
 discipulus: nos Moysis sumus discipuli. Satis scim⁹
 cum Mose locutum esse Deum: at hic unde sit ne-
 scimus. CÆC. Ergo in eo est admirabilitas: quod

mos

vas nescitis unde sit, cum mihi oculos patefecerit.
 Iam scimus improbos à deo non audiri: sed si quis
 pius est, & dei voluntati parens, eum audit deus.
 Nunquam post hominum memoriã fando auditũ
 est, quemquã illustrasse oculos cæci nati. Quod
 nisi esset is profectº à deo, nil posset. P. Tu scelerũ
 plenus es, & nos doces? Abi foras in malam crucẽ.
 I. Audio eñ, quẽ nativa cecitate liberaui, exactũ
 esse à Iudaïs. Et ecce enim, Hens tu, habesne fidem
 dei filio? C. Quis autẽ is est, ut ei fidem habeã? I.
 Vides eũ, is ipse est, qui tecũ loquitur. C. Ego verò
 fidem habeo. I. Ego in hunc terrarũ orbem ad hoc
 discrimen, & ad hunc delectum veni, ut qui non
 vident, videant, & qui vident, cæci fiant. P. An
 tibi nos videmur cæci? I. Si cæci essetis, non essetis
 in vitio. Nũc quia dicitis vos cernere, peccatum
 in vobis hæret. Sic accipite: Qui non intrat per
 ianuã in caulam, sed alia transcendit, is fur est &
 latro. Qui autem intrat per ianuam, pastor est o-
 niũ. Huic ianitor aperit. Huius vocem exaudiũt
 oves. Hic suas appellat nominatim, easque educit,
 eductisq; præit viam: hunc oves consequuntur, ut
 cuius vocem agnoscant. Alienum autem non se-
 quuntur, sed defugiunt: quoniam non agnoscũt
 alienam vocem. verũ ut intelligatis quid mihi
 velim, sic habetote: Ego sum ianua omniũ. Omnes
 quicunque ante me venerũt, fures sunt, & latro-
 nes, nec eos audierunt oves. Ego sum ianua. Per
 me qui intrabit, servabitur, & ingressum & egres-
 sum

sum liberum habebit, & pascuū nanciscetur. Fur non aliam ob causam venit, quā ut furetur, mallet perdat. Ego veni ut vita fruamur, & melius habeant. Ego sum pastor bonus. Pastor bonus animam ponit pro ouibus. At mercenarius ille, non pastor, cuius suæ non sunt oues, si quando videt lupum venientem, relictis ouibus, in pedes se conijcit: lupus oues agit, rapit. Ille mercenarius fugit: nempe mercenarius, nec curam habens ouium. Ego sum pastor bonus, & meas noni, vicissimque eis sum notus. Quæadmodum novit me pater: ita ego novi patrem, & animam pono pro ouibus. Habeo autem alias oues, quæ non sunt huius ouilis, quæ etiam mihi adducenda sunt, meamque vocem audient: atq; ita fiet unum ovile, unusq; pastor. Ideo me pater amat, quia animam pono, eam resumpturus. Eam quidem nullus mihi eripere potest, sed ipse mea sponte eam pono: habeo enim potestatem eam ponendi, rursumq; sumendi. Hoc mihi in mandatis dedit meus pater. Iu. Furiosus est, & insanit. Quid enim auditis? Al. Hæc non sunt furentis. Potestne furia cæcorum oculos lucis vfu donare?

SENTENTIA.

Quos sanaturus est Christus, prius fœdat, hoc est fœdos esse ostendit. Simulatoribus nihil est vel pertinacius vel crudelius. Equidem sic mihi persuasi, etiam si reliqui omnes veritati crederent, simulatores non esse credituros. Quos mundus rejicit, Christus accipit, eisq; sese aperit. Qui divina sapiunt, mundo farere videntur. Aperi hic tandē oculos, o cæce munde, & noli continuò fu-

DIALOG. SACRORVM.

roris arguere, si quis aliquid vel agit, vel dicit, quod tu, o bellua centiceps vel non approbas vel non intelligis. Cognosce, & iterum tertioque cognosce, antequam iudices. Nam ad poenitendum properat, cito qui iudicat.

RENOVALIA. Ioan. 10.

ARGVMENTVM.

Iesus Iudæis Christum deique filium se esse fatetur, ob eamque causam illi eum lapidare conantur.

Iudæi, Iesus.

Quamdiu nostros animos suspensos tenebis? Si tu es Christus, dic nobis aperte. I. Id dixi vobis, nec creditis: ea quæ patris nomine facio, satis de me testantur. Sed vos non creditis, quia non estis ex ouibus meis: quemadmodum dixi vobis: Oves mea vocem meam audiunt, & ego eos cognosco, ipsæ me sequuntur, ego eis vitam largior sempiternam. Non possunt unquam perire, neque mihi eas quisquam de manu eripuerit. Pater meus, qui mihi eas mandauit, maximus est omnium: nec eas possit quisquam de eius manu extorquere. Ego autem & pater unum sumus. I. O audaciâ: videtis quàm nefaria vox? Agite, obruamus hominẽ lapidibus. I. Multa ego vobis præclara opera patre meo auctore, edidi, quod tãdem est eorum, propter quod me lapidatis? Iud. Nullam bonam ob rem te lapidamus, sed ob impia tua in Deum dicta: simul quod homo cum sis, deum te facis. I. Eho, an non ita scriptum extat in vestris literis? Ego vos deos appellauimus?

ni? Si dii appellati sunt, illi ad quos dei sermo habitus est, quod scriptum rescindi non potest: me, quem pater consecrauit, & in hunc terrarum orbem misit, vos impium dicitis, si dixi me dei filium esse? Si patre digna non praesto, mihi ne credite: sin etiam, si non mihi, at factis credite: & tandem cognoscite & patrem in me, & me in patre esse. I. Enimvero ista iam non sint ferenda: inyciamus et manus, quid stamus? Papa, ubi est? nusquam est, ubi est? euannit in auram praestigiator, at non semper euadet: tenebitur aliquando.

SENTENTIA.

Quae non intelligunt, damnant imperiti. Homicidia sua religionis nomine praetexunt simulatores. Vera dicta habet mundus pro impijs.

THOMAS. Ioan. 11.

ARGUMENTVM.

Iesus discipulos suos se comitari iubet, euntem ad Lazarum, in vitam reuocandum.

Iesus, Discipuli, Thomas.

ABeamus iterum in Iudaeam. D. Magister, modo te volebat lapidare Iudaei, & eodem redis? I. Dies hora sunt duodecim. Qui interdum iter facit, non offendit: utitur enim communi hac luce. Qui autem noctu, offendit: caret enim lumine. Iam vero Lazarus ille noster amicus obdormiuit: eu ego eo expergefactum. D. At si obdormiuit, salu⁹ est. I. Planius dicendum est: Lazarus mortuus est, id quod equidem vestra causa gaudeo, ut rei fidem adiungatis, cum sciatis me non adfuisse ibi.

DIALOG. SACRORVM.

Sed eamus ad eum. TH. Eamus & nos morituri cum eo.

SENTENTIA.

Christo mortuum excitare tam facile est, quam homini dormientem, Christo mors somnus est.

LAZARVS. Ioan. 11.

ARGVMENTVM.

Iesus Lazarum in vitam resuscitat.

Martha, Iesus, Maria Iudaei.

Cum essem domi, allatus est mihi nuncius, aduenire Iesum. Itaque ei extra vicum obviam proce-
lo. Sed eum aduenientem video, adibo, & salu-
tabo. O Domine, si admissis hic, meus frater non
fuisset mortuus. Sed nunc etiam scio, te quicquid à
deo petiueris, impetraturū esse. I. Reuiviscet fra-
ter tuus. *Mar.* Scio ego reuivisciturum, cum reuivis-
cent homines in illo nouissimo die. I. Ego sum re-
surrectio & vita, ita ut mihi confidentes omnes
& mortui sint reuiviscituri, & uiui nunquam sint
morituri. Credis hoc? *Mar.* Etiam domine. Ergo
credo te esse Christum illum dei filium, orbi expe-
ctatum. Sed eo euocatū Mariam sororem meā,
quae domi misera luctu tabescit. I. Quàm multa a-
cerba & perpeffa aspera euenire in hominum vita
necesse est? Misere scit harum miserandarū mu-
liercularum, quae clarissimi fratris morte cōcussa,
mārore conficiuntur, & iam ad me, sicut ad certū
asylum confugiēt, opemq; meam & praesens auxi-
lium implorabunt. Atque ecce eas huc accurre-
tes,

res, cum magna hominum multitudine. Ipsa autē Maria, ut plorat, ut lamentatur, ut suo luctu omnibus lachrymas excutit? Iam credo mihi ad pedes iacebit supplicans. M. O Domine, si tu hic adfuisses, meus frater non fuisset mortuus. I E. Ubi eum posuistis? M. Veni visum. Ut commotus est, & lachrymarū vim profudit? nimirum eum valde amabat. Alius. Non poterat is quicaci oculos reclusit, efficere, ut hic non moreretur? Sed videte ut rursum conturbatur. I E. Hic est monumentū: amouete saxum. Mar. At iam fœtet, Domine, nam quatrimum est. I E. Dixine ego tibi, te, si potes fidere, visum am gloriosum & planè diuinū factum? Tollite modò saxū: Pater, gratias tibi ago, quòd me audiuisti. Equidē sciebam ut me sēper audiret: sed dicebam propter circumstantem hominū multitudinem, ut credāt me à te esse missum. Lazare veri forās. I. O rem seculis omnibus manditam. Videte, videte hominem è sepulchro emergentem, vinctis pedibus & manibus fuscis, vultūque suadario obuelato. O immensam dei potentiam. I. Soluite eum & dimittite liberum.

SENTENTIA.

Christi vox etiam à mortuis auditur, & nos viuicam non audimus.

REPUDIUM. Math. 19.

Marc. 10.

ARGUMENTUM.

Iesus cum Phariseis & discipulis de diuortio colloquitur.

P 3

Phar-

Pharisei, Iesus, Discipuli.

Licet ne viro repudiare uxore, qualibet de causa? **I.** Quid vobis precepit Moses? **P.** Moses permisit uxori nuncium remittere, scripto diuortij instrumēto. **I.** An non legistis, ut qui eos principio fecit, marē simul & fœminam fecerit? utque ita pronunciatum sit: propterea vir, relicto utroq; parente, herebit sua coniugi, fietq; ex duobus unum corpus. Itaque iam non sunt duo, sed unum corpus. Proinde quod deus coniungat, homo ne disiungat. **Ph.** Cur ergo precepit Moses, ei dari diuortij tabulam, eamq; repudiari? **Ie.** Habuit videlicet rationem vestrae perniciae. Verum olim non erat ita factitatum. Quin hoc vobis confirmo, quicumque repudiauert uxorem suam, nisi ob stuprum, & duxerit aliam, adulterat. Eadem in causa sūt & fœmina. **Disc.** Si ea est viri cum uxore conditio, non expedit connubia coniungere. **I.** At nō omnes id præstare possunt, sed i duntaxat quibus datum est. Nam eunitorum alij i'a ex utero matrum orti sunt, alij manu castrati sunt, alij seipso castrauerunt propter regnum cœlestē. Qui hoc potest præstare, præstato.

SENTENTIA.

Deus ipse, propter hominum perniciam, aliquid interdum permittit, quod alioquin permittendum non esset. Olim fuit mundus minus malus, & omnia abeunt, in dies in deterius. Libidini resistere, nisi dono Dei nemo potest.

DIVES. Math. 19. Mar. 10. Luc. 18.

ARGV

ARGVMENTVM.

Iesus ab adolescente interrogatus, vitæ viam docet, & quàm sit ea diuitibus difficilis, ostēdit: deq; præmijs suorum disserit.

Adolescens, Iesus, Discipuli.

Magister bone, quid boni faciendum mihi est, ut vitam æternam adipiscar? I. Quid me dicis bonum? Nemo bonus est nisi vnus deus. Quòd si vis ad vitā peruenire, serua præcepta. A. Quanam? I. Ne adulterato, Ne occidito, Ne furator, Falsum testimonium ne dicito. Ne quē internerito. Parētem vtrunq; colito. Alterū vt te ipsum diligito. Adol. Hac omnia seruaui iam à teneris. Quid mihi restat? I. Probè. Vnum tibi deest. Si vis perfectus esse, i venditum rem tuā omnem, & pretium in pauperes erogato, thesaurum habitur⁹ in cælo: deinde ad me sequēdum, crucē ferēs venito. Eho, abit mæst⁹: est enim per diues. O mei discipuli, quàm difficulter, qui rem habēt, ad regnum cæleste perueniunt? Ostupetis? O filij, quàm difficile factu est, vt qui diuitijs freti sunt, in regnum diuinum ingrediantur. Dicam iterum: Facilius est rudentem trañci per foramen acus, quàm diuitem in regnum diuinū introire. D. Ecquis igitur poteri t seruari? I. Hoc humanis quidem viribus fieri non potest, sed potest diuinis. Nam omnia quantūvis hominibus ardua videantur, à deo tamen fieri possunt. D. Nos quidem (vt vides) reliquimus omnia vt te sequeremur: quid ergo hinc assequemur? I. Vos quidē certè, qui me secuti estis, cum in reno-

nata vita in tribunali magnificus consedero. sed
 bitis etiā in duodecim tribunalibus anodecim tri
 bus Israelitarum indicantes. Et omnino, quisquis
 domū, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut ma
 trem aut coniugem, aut liberos, aut agros relinque
 rit mei nominis & Euangelij, regniq; diuini gratia,
 is & in hoc aeuo, etiam inter tot acerba, contumpliū
 accipiet, & in futura aetate vita fruatur sepeuer
 na. Sed multi primi erunt ultimi, & ultimi primi.
 Nam in regno coelesti idē vsu venit, quod in quo
 dam patrefamiliās, qui primo mane exiit ad cen
 ducēdos in vineam suam operarios: & cum singu
 lis denariis in diē cum eis decidisset, eos in vineā
 dimisit: iterumq; circiter horam tertiam egressus
 vidit alios ociosos in foro manentes, quos etiam in
 vineam suam dimisit: se q; eis quod equū esset, da
 turum promisit. Item circa sextā & nonā horā
 egressus, fecit idem. Hora autē ferē undecima e
 gressus, cum alios desides inuenisset: Quid hic (in
 quit) statis totum diē ociosi? nemo nos conduxit,
 inquit illi. Tum ille: Ite & vos in vineā meam,
 & quod erit equum, accipietis. Vespere mandat
 vinea dñs procuratori suo, ut operarios cōuocet,
 eisq; premium persoluat, initio factō ab ultimis ad
 primos. Hi qui venerant hora ferē undecima, sin
 gulos acceperunt denarios. At primi, qui se plus
 accepturos rati essent, cum tantundem accepisset
 inuenerunt in patrefamiliās, quod ultimos,
 qui unā horam opus fecissent, ipsis aquauisset qui

totius diei onus pertulissent, & ardores. Tum ille uni ex eis : amice, inquit, non facio tibi iniuriam. Nónne denario mecum deceptus es? Aufer tuū, & abi. Libet mihi tantum dare huic ultimo, quantum tibi. An mihi non licebit meis uti, meo arbitrio? Eónne tu oculum malgnum habes, quia ego sum benignus? Ita in regno cœlesti ultimi primorum, & primi ultimorum conditione erunt. Multi enim sunt euocati, sed pauci electi.

SENTENTIA.

Diuitiæ magno sunt ad salutem impedimento. Diuites diuitijs, deniq; homines ijs quæ habent charissima renunciare, humani viribus nequeunt, diuinis queunt.

DIVES IMMISERICORS. Luc. 16.

ARGUMENTVM.

Dives immisericors apud inferos cruciatus, ne tantulā quidem misericordiam ab Abrahamo impetrare potest.

Dives, Abrahamus.

Pater Abrahame, miserere mei: & mitte Lazarum, qui summo digito in aqua intincto, linguā mihi refrigeret: discrucior enim in hac flamma. A. Fili memineris, te bonis invita, Lazarū malis esse defunctum. Nunc vicissim hic in voluptate, tu in dolore es. Prater eā cōstat omnino inter nos & vos vasta vorago, ut hinc ad vos, aut istinc ad nos aditus transire volentibus non pateat. D. Saltē illud oro te, pater, ut eum mittas in domum meam patris, ut meos fratres (habeo enim quinq;) cōmone faciat, ne ipsi quoq; committant, ut in hunc iam te-

P s

tri

tri cruciatus locum veniendum sit. A. Habent Moſen, & ceteros vates: eos audiunt. D. Eſt illud quidem aliquid, pater Abrahamæ. Sed ſi quis à mortuis ad eos fuerit profectus, facilius vitā corrigen- t. A. Si Moſen & vates non audiunt, ne ei quidem qui reuixerit, obtemperaturi ſunt.

SENTENTIA.

Inclementes inclementer puniuntur. Qualem ſe quiſque alteri præbuerit, talem in ſe experietur Deum. Impiorum ſera pœnitentia. Beati qui plorant, nam conſolatione afficiuntur. Væ gaudentibus, dolebunt enim. Nā rerum vicitudo eſt. Qui ſancta doctrina ad ſanitatē non reuocatur, deſperandus eſt.

Fily Zebedei. Math. 20. Mar. 10.

ARGVMENTVM.

Ieſus Iacobo & Ioāni regnum petentibus, crucem proponit.

*Mater Iacobi & Ioannis, Ieſus,
Iacobus, & Ioannes.*

Magiſter, volebāt quiddam à te petere hi mei duo filij. Ie. Quidnam id eſt? Ia. Vt tibi, cum ſplendorem & imperium fueris adeptus, alter dexter, alter ſiniſter affideamus. Ie. Neſcitis quid petatis. Potestisne idem mecum poculum ebibere, eademq; lotionem ablui? Ia. Poſſumus, Ie. Meū quidem poculū bibetis, mea q; lotionem lauabimini. Sed ut mihi dextra lauaque affideatur, non eſt meum dare, niſi eis, quibus id paratum eſt à patre meo. •

SENTENTIA.

Ad regnum Dei non niſi per crucem venit, & tamē non hominis meritum, ſed Dei donum eſt.

Viniſ

VINITORES. Math. 12.

Mar. 11. Luc. 20.

ARGVMENTVM.

Iesus à Pontificibus & Scribis & Senioribus de authoritate sue potestatis interrogatus, ipsos vicissim de authore lotonis Ioannis interrogat. Deinde per similitudines eis futurum pradicat, vt propter se repudiatum regno priuentur.

Pontifices, & Scribe, & Seniores, Iesus.

Dic nobis, ex cuius authoritate ista facias & quis tibi dederit vt tantum posses? I. Ego vicissim vos quiddam rogabo, de quo si mihi responderitis, dicam vobis ex cuius authoritate hac faciam. Lotio Ioannis unde erat? à cœlone, an ab hominibus? P. Si à cœlo dicimus dicet: Cur ergo ei nō credidistis: sin ab hominibus, periculum est ne vniersus nos populus lapidet. Omnes enim Ioannem habēt pro vate. Negemus scire nos. Age, nescim? I. Ego quoque non dicam vobis, qua hæc authoritate faciam. Sed quid censeatis? Habebat quidam ad nos natos, quorū priorem aggressus est his verbis Nate, abi ad faciendum opus hodie in vinea mea Cui ille: non libet, inquit, pōst tamen mutata sententia, abiit. Alteri deinde eodem modo dixit: qui pollicitus iturum se, non iuit. Vter paruit voluntati patris? P. Prior, I. Credite mihi, publicani & meretrices antecedūt vos in regnum diuinum. Venit enim ad vos Ioannes, vir integra vita, cui vos nō credidistis, publicani & meretrices crediderunt. Quod cum videretis, ne sic quidem mutastis animum, vt ei crederetis. Accipite aliā similitudinē.

Fuit

Fuit quidam pater familias, qui cōseuit vineam, quam cum sepibus circundedisset, torcularq; in ea defixisset, & castellum extruxisset, elocauit agricolis, domoq; postea multo tēpore absuit. Post suo tempore misit ad agricolam seruum, ad percipiendū fructum vinea, quē illi male acceptum plagis, inanem remiserunt. Iterū mittit alium; eū quoque illi lapidibus cōrsum, & ictibus indignissime multatum, vacuū remiserūt. Nec sic satis, addit tertium; quē etiam vulneribus confectum eiecerūt. Pergit mittere alios atq; alios: qui oēs vel pulsati vel occisi ab eis sunt. Et iam cum unum haberet, filium, eumq; charissimū, ita secū cogitabat. Quid agam? mittamne ad eos filium, meas delicias? an mittam: fortasse eius conspectum reuerentur. Itaq; facit. At vinitores eo viso, sic loqui inter se insistant: Hic quidem est haeres: interimamus eū, ut inuadamus in hereditatē. Itaq; eiectū ē vinea, perimunt. Cum ergo redierit vinea dominus, quid faciet agricolis illis? P. Malos male perdet, & vineam alijs tradet agricolis, à quibus fructum percipiet suo tempore. Sed absit vt quid tale eueniat. I. Nunquā ne legistis dictum illud in monumentis literarum? Quem lapidem improbauerunt structores, adhibitus est ad caput anguli? A Domino profectum id est, & mirum vobis videtur. Quamobrem sic ex me accipite. Auferetur à vobis regnū diuinum & dabitur genti suum fructum editura. Ac quisquis inciderit in lapidem eū, cōfringetur:

& in quē lapis inciderit, eum cōteret. Nam in re-
 gno cōlesti similiter accidit, atq; in rege quodam,
 qui nuptias filij sui facturū, seruos suos misit, qui
 inuitatos ad nuptias vocarent. Cūmq; illi nolūssēt
 venire, alios item seruos misit, quibus negotiū de-
 dit, ut ostenderent inuitatis, ipsum parauisse prā-
 dium: iuēcos & altilia esse mactata, omnia deniq;
 esse parata, ut venirent ad nuptias. At illi eum a-
 spernati, discesserunt, alius in suū agrū, alius ad
 mercaturam. Cateri cōprehensos eius seruos è vita
 per summam ignominia sustulerunt. Quare au-
 dita iratus rex, eō suas copias misit, & homicidas
 illos perdidit, eorūq; urbē incendit. Deinde suis
 seruis mandauit, ut (quoniam parata erant nuptia
 & qui ad eas erant vocati, nō fuerant digni qui in
 eis adessent) per vias passim abirent: & ut quem-
 que inuenissent, ad nuptias vocarēt. Illi in trinia
 profecti, quoscūq; inuenerūt, coegerunt, tū malos,
 tū bonos, ita ut compleretur cœnatio cōiuiis. Ad
 eos contemplādos ingressus rex, animaduertit ibi
 quendam non nuptiali vestitu indutum: & Amice
 inquit, quid huc intrasti sine vestimento nuptiali?
 Cūmq; ille obmutuisset, iussit rex famulis, ut eum
 pedibus manibūsq; constrictum, in teterrima stene-
 bras abriperēt, ubi futurus esset ploratus, si ridorq;
 gentium. Multi enim sūt vocati, sed pauci electi.

SENTENTIA.

Publicani & meretrices ad dei regnum sent aptiores
 quā populoiū magistrarūque gubernatores. Qui di-
 uinis donis ornatus ingratus se praebet, is donis priuatur.
 Optima

DIALOG. SACRORVM.

Optima quæque maxime improbantur à potentissimis quibûsque.

DENARIVS. *Math. 22. Mar. 12. Luc. 20.*

ARGVMENTVM.

Iesus à Phariseorum Herodisque discipulis de tributo Cæsa i pendendo maliciôsè interrogatus: prudenter respondet.

Discipuli, Phariseorum, Herodiani, Iesus.

Magister, scimus ut verax sis, diuinamque uenudirationem verè & sincerè tradas, neque ullius cminò hominis gratia de veritate deducaris. Proinde dic nobis, quid tibi videatur: liceat ne nobis censum pendere Cæsari, nec ne? *I. Quid mentatis, simulatores? exhibete mihi nummū tributarium.* *D. En tibi denarium.* *I. Cuius est imago hæc, & inscriptio?* *D. Cæsaris.* *I. Itaque reddas, quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ Dei, Deo.*

SENTENTIA.

Astutis astutè respondendum. Captiosa ad nocendū interrogatio, vitiosa est. Sed ad eandē astuta ad seipsum tuendum responsio, vitiosa non est.

SADUCEI. *Math. 22. Mar. 12. Luc. 20.*

ARGVMENTVM.

Iesus à Sadducæis de septem maritorium vxore interrogatus, cuiusnam futura esset in altera vita, docet ibi nulla fore matrimonia, & obiter resurrectionem fore ostendit. Deinde legisperito de maximo legis præcepto respondet. Postremò, illos quadā interrogatione de genere Christi compescit.

*Sadducei, Iesus, Scriba, Pharisei,
Legisperitus.*

Magister, Moses scripto sanxit si quis mortu⁹ fuerit sine liberis, suæ vxore, & fratre,

ut is frater eius uxorem duceret, fratrique prole
 suscuaret. Fuerunt autem apud nos fratres septē
 quorum primus ducta uxore, sine liberis mortuus
 est, fratriq; uxorem habēdā reliquit. Eodem modo
 alter, & tertius: donec tandē singulis ad unū mor-
 tuis, ultima omnium moritur femina. Cum ergo
 renixerint homines, cuius ex septē erit uxor, cum
 omnes eam habuerint? I Erratis ignoratione lite-
 rarum, & diuina potestatis. In hac vita homines
 connubunt: sed quibus cōtingit donari vita illa no-
 uata: ij nullis inter se matrimonijs copulātur, si qui-
 dem ne mori quidem iam possunt, sūtq; quasicæ-
 lestes & diuini genij, deiq; filij. Mortuos autē ad
 vitā reuocari, vel Moses indicat in rubo (si forte
 unquam legistis) ubi deus ait: Deū se esse Abra-
 hami, deum Isaaci, deum Iacobi. Viuentium nimi-
 rum deus est non mortuorū, cum ei omnes uiuant
Qua in re vehementer erratis. L. Quando hic tam
expositē respondit, volo ego quoq; eius acūm ex-
plorare. Magister, quodnam est primū & maxi-
um in lege præceptū? I. Audi Israelita: Domin⁹
deus tuus, dominus vnus est: Dominū deū tuū to-
to animo, omni cura, studio, cogitatione, opera, a-
mato: Hoc est primū & maximū præceptū. Alte-
rum ei simile est: Alterū ut te ipsum amato. Ma-
ius his præceptum nullum est, Ab his duobus tota
legis & uatum doctrina pendet. L. Praclare sanē
magister dixisti. Nam vnus est deus, præterea nuli-
us, quem summa animi ope, cura, studio, opera,
cogita-

DIALOG. SACRORVM

cogitatione amare, nec nō alios vt se ipsum diligere, omnibus præstat piamentis & sacrificijs. I. Nō longè abes a regno diuino. Sed vt vos ego vicissim interrogem Pharisei, quid censetis de Christo? cuius progenitum fore? P. Dauidis, I. Quī sit ergo, vt eum Dauid numine afflatus, dominum vocet, ad hūc modum: Dixit dominus domino meo, Sede ad dexteram meam, donec tuos tibi hostes scamni instar calcandos tradidero. Si eum Dauid dominum vocat, quī fieri p. test, vt sit Dauidis progenitus.

SENTENTIA.

Sublata morte, sublata erant & matrimonia, vt pote ad generis humani propagationem instituta, qua propagatione iam nihil opus erit, nemine moriente. Amor, legis est perfectio.

PETRVS. Luc. 22. Ioan. 13

ARGVMENTVM.

Iesus moriturus discipulos suos modestiam amoremque docet: sui desertionem & Petri abnegationem prædicat, deque suo ad patrem discessu & Spiritus sancti missione disserit.

Iesus, Petrus, Discipuli, Philippus, Iudas, Thaddæus.

I*nter gentes vt quisq. plurimū opibus valet, ita maximè rex est, & potentissimus quisq. facillimè principis nomen obtinet. At vestra longè alia est ratio: quantoq. quisq. maior est, tanto summissius se gerat: & quanto plus imperio pollet, tanto magis ministrū se præbeat. Uter enim maior est, qui accumbit, an qui ministrat? nōne qui accumbit? At qui ego inter vos sum sicut ministrans, vobisq.*
(qui

(qui permanseritis mecum in meis rebus aduersis)
legatum mihi à patre meo regnū similiter lego, ut
edatis & bibatis in eadē mecum mensa in regno meo,
& in tribunalibus sedentes, ius duodecim tribubus
Israëlitarum dicatis. Filioli adhuc parum per vo-
bis cum futurus sum: quaretis me, & quemadmo-
dum dixi Iudæis, quò ego iturus sum, eos venire nō
posse: ita vobis quoq; nunc dico. Itaque hoc nouum
vobis praeceptum do, ut ametis vos inter vos, & a-
metis quemadmodum ego vos amari. In eo cognos-
cent omnes, vos meos esse discipulos, si mutuo vos
amore cōplectimini. P. Domine, quò abiturus es? I.
Quò ego abiturus sum, nō potes me nunc sequi, sed
postea à sequeris. P. Qui minus nūc possum? animā
pro te ponam. I. Animā pro me pones? crede mihi,
nōdum cecinerit gallus, cū tu me ter abiuraueris.
Simon, Simon, Satanas ille (ne tu sis nescius) expe-
tuit vos ad cribrandum, quasi frumentum. Verūm
ego oro pro te, ne tu de constantia gradu deice-
reris. Tu vicissim aliquando recreatus, confirmato
fratres tuos. P. Atqui paratus sum & carcerem
tecū, & mortem subire. I. Hoc tibi confirmo, Petre
gallum hodie non cantaturum, quin tu me tibi no-
tum esse ter negaueris. Porro cum dimisi vos sine
crumena, & pera, & calceis, num qua re caruistis?
D. Nulla. I. At nunc, qui habet crumenam, adhi-
beto nec minus peram: quique non habet gladium,
vendito pallium suum, & comparato. Nam in me
(ne vos nesciatis) superest comprobandum scriptū

Q

illud

DIALOG. SACRORVM.

illud: Et inter improbos habitus est: habentq; mea
res suam. D. Domine ecce hic duo gladij. I. Satis
est. Caterū nolite animo perturbari: fidem habetis
deo, & mihi fidem habete. In domo patris mei mā-
siones multe sunt. Quod si secus esset, dicerem vo-
bis. Eo paratum vobis locum: id quod si fecero,
veniam ad vos mecū assumendos: ut ubi ero ego,
ibi vos quoq; sitis. Et quidem quo, & qua via profi-
ciscar, scitis. D. Nos verò nescimus quo eas, tantū
abest ut viam tenere possimus. I. Ego sum via, ve-
ritas & vita. Nemo venit ad patrē, nisi per me. Si
cognosceretis me, meū quoq; patrē cognosceretis:
& iam nunc cognoscitis, & vidistis eum. Ph. Do-
mine ostende nobis patrem: id satis erit nobis. I. E.
Tantum iam tempus vobiscum versor, & tu me
non nosti? Philippe, qui videt me, videt patrē. Qui
fit ut tu inbeas vobis patrem ostendi? Non credis
& me in patre, & patrē in me esse? Qua vobis di-
co, mea sponte nō dico: sed ipse pater qui in me ma-
net, hæc agit. Credite mihi & me in patre, & patrē
in me esse: aut certē de ipsis factis mihi credite.
Hæc vobis cōfirmo, eū qui mihi fidem habebit, eam
dē mecum, vel etiā maiora facturum. Nam ad pa-
trem meum me cōfero, f. Et hucusquid per meū
nomen petieritis, ut patris gloria in filio celebre-
tur. Siquid (inquam) petieritis per nomen meū, id
ego faciam. Si me amatis, præcepta mea conserva-
te. Ego verò exorabo patrē, ut alium vobis con-
firmatorem det, qui vobiscum perpetuò, maneat:

Spiritus

spiritum illum, certum veritatis authorem dico
quem hominum vulgus non potest comprehendere,
quia eū neq, videt, neq, cognoscit: at vos cognoscē-
tis, quoniam apud vos mansurus, & in vobis futu-
rus est. Non relinquam vos pupillas: inuisam vos.
Post paulo iam me non videbunt homines, at vos
videbitis: qui ut ego vivo, & vos vivetis. Tū cog-
noscetis & me esse in patre meo, & vos in me, &
me in vobis. Qui tenet praecepta mea, ea q, conser-
uat, ille est qui me amat. Qui verò me amat, a-
mabitur à patre meo, eundemq, ego quoq, amabo;
meq, ei aperiam. I. Quid cause est, ut nobis te ip-
sum sis aperturus, promiscua hominum multitu-
dini non item? I. Qui me amat, dicta mea vita ex-
primit: eumq, meus pater amabit, & ad eum ve-
niemus: & apud eum degemus. Qui me non amat,
dicta mea non exequitur. Sermo autē quem audi-
tis, meus non est: sed patris qui misit me. Hec qui-
dem sum vobis elocutus, apud vos manens. Sed ille
confirmator (spiritum sanctum dico) quem mittet
pater nomine meo, vos docebit, & reuelat oīa quae-
cunque dixi vobis. Pacem relinquo vobis, pacem
meam do vobis: nec eam, qualem homines solent.
Nolite animo perturbari, neq, formidare. Audisti-
tis ut dixerim vobis, abire me reuisuram vos. Si
me amaretis, gauderetis, quia dixissem ire me ad
patrem, qui maior me sit. Et nūc dixi vobis, prius-
quam evenit: ut cū evenerit, credatis, sū nō multa
loquar vobis scū. Venit enim huius mūdi princeps,

DIALOG. SACRORVM

*nec habet quod in me carpat, tantum eo res tēdet
ut intelligat homines me amare patrem, & ita fa-
cere uti mihi mandauit. Surgite, abeamus hinc.*

SENTENTIA.

Inter Christianos quo quisque maior, eo summissior.
Ex charitate cognoscitur Christianus. Ut quisque sibi
maximè confidit, ita faciliè labitur. Spiritus sanctus
Christianum perficit.

PILATVS. *Mat. 27. Mar. 15. Luc. 23. Io. 18.*

ARGVMENTVM.

Iesum accusant Iudæi, Pilatus interrogat, Iesus de suo
regno & officio respondet. Pilatus eum ad Herodem
mittit.

Pilatus, Iudæi, Iesus, Pontifices.

Quodnam crimen adfertis in hunc hominem,
quem mihi vinctū tradidistis? **IV.** Nisi esset
maleficus, nunquam eum tibi tradidissemus. **P.**
Abducite eum vos, & ex lege vestra iudicato. **IV.** Nobis nō licet interficere quenquā. Sed si qua-
ris crimina, eum deprehendimus peruertere gen-
tem, & prohibere ei Casari tributa dare, seq. Chri-
stum regem esse dicentem. **P.** Libet ex ipso scisci-
tari. Hens, tu ne es rex Iudæorū? **IE.** Tu ane istud
sponte dicis, an ex alys auditum? **P.** Quasi ego Iu-
dæus sim. Tu te populares, & pontifices mihi tradi-
derunt. Quid commisisti? **I.** Regnum meum ter-
restre non est, quod si esset, mei satellites pugnatis-
sent, ne Iudæis addicerer. Verū regnum meū hīc
positū non est. **P.** Tu ergo rex es? **I.** Rectè ais, ego eo
natus sum, & in hunc terrarum orbem ingressus,
ut testimonium perhibeam veritati. Quisquis à
veritate

veritate est, vocem meā audit. P. Quid est veritas? Heus pontifices, & plebs Iudæa, ego nullum deprahendo crimen in hoc homine. Pon. Atqui nemo est hodie nocentior, neq; supplicio grauiore dignus. P. Non audis quæ in te proferant crimina? nihine respondes? Vide ut te grauius accusent, quid taces? nequeo mirari satis, Pō. Populum sua doctrina, à Galilæa ad hunc vsque locum excitat, P. Estne is Galilæus? Pon. Est. P. Percōmode cedit, quod est ditionis Herodis, qui nunc in urbe est. Itaque eum ad illum duci iubebo.

SENTENTIA.

Autoritati suæ credi volunt calumniatores piorum.
Christi regnum mundanum non est.

BARRABAS. *Mt. 27. Mar. 15.*

Luc. 23. Ioan. 19.

ARGUMENTVM.

Pilatus Iudæorum importunitate fatigatus, Iesum dānat ad crucem, Barrabamque latronem dimittit.

Pilatus, Pontifices, Iudæi, Iesus.

Nunc Iudæi adduco vobis eum, ut intelligatis me nullū in eo crimē inuenire. Ecce homo. *Po. Crucifige, crucifige. P. Cōprehendite eum vos, & crucifigite. Nam ego nullum in eo crimen inuenio. IV. Nos legem habemus, quæ iubet eum morte plecti, quia filiū dei se fecit. P. Metuo quorū sum enadant hæc. Vnde nam es? mihi non eloqueris? An nescis, me potestatem habere? cui vel crucifigendi, vel relaxandi? I. Ne haberes ullā in me potestatem, nisi id tibi datū esset supernè. Itaq; qui*

DIALOG. SACRORVM.

me tibi tradidit, in maiore culpa est. P. Hic quidē
 mihi amittendus est, video. IV. Si eum amittis, nō
 es amicus. Casari. Quisquis enim regem se facit,
 aduersatur Casari. P. Age iam educā eum ad vos.
 Ecce rex vester. IV. Tolle in crucem, tolle in cru-
 cem. P. Regem ego vestrum in crucem? IV. Nullū
 habemus regem prater Casarem. P. Nihil ago, vi-
 deo: cedendum est multitudinis libidini. Cedo hac
 mihi aquam. Hac manū lotum me testatur volo,
 Iudei, me in sanguine huius innocentissimi viri,
 ab omni noxa abesse. Vestra culpa esto. IV. Fiss
 sanguisera nos, nostriq; posteri launio. P. Ergo Bar-
 rabam hunc luronem liberum habere, Iesum au-
 tem vestro arbitrio in crucem tollēdum abducite.

SENTENTIA.

Potestas à deo est. Casari malū feruine inimici Chri-
 sti, quam Christo, & luronem liberatū, quam innocentem.
 Utinam non eadem fierent hodie.

SIMON. Ioan. 21.

ARGVMENTVM.

Iesum in vitam suscitatus, piscantibus suis discipulis ap-
 parer. Deinde cum eos prande e iussisset Petrus violentā
 mortem praedicat.

Iesus, Discipuli, Ioannes, Petrus.

HEus iuvenes nunquid edulij habetis? D. Ni-
 hil. Ie. Laccete rete ad dexteram navis partem,
 & inuenietis. D. Faciemus. O miraculum: tanta
 est in nostro reti piscium multitudo, ut trahere non
 possimus. Io. Dominus est. P. Ego igitur indusum
 succingam, & ad eum ad ripam uatabo. D. At nos
 nauiga-

*manigabimus: neque procul à terra absumus, iam
 appulimus: Hic est pruna impositus piscis, & pa-
 nis. Ie. Afferte de piscibus, quos modò cepistis. P.
 Attraham rete ad terram. O magnum numerum
 piscium. D. Quot sunt? P. Enumerabo. Sunt cen-
 tum quinquaginta tres. D. Mirum est, rete nò esse
 ruptum. Ie. Venite pransum. Vescimini hoc pane
 & pisce. Simon Ioannides, diligis me plus quàm
 hi? Pe. Etiam domine, tute scis quàm te amem. Ie.
 Pasce agnos meos. Simon Ioannides, diligis me? P.
 Etiam domine, tute scis ut te amem. Ie. Pasce
 oves meas. Simon Ioannides, diligis me? P. Domi-
 ne tu omnia scis, tu nosti quàm te amem. Ie. Pasce
 oves meas: simul & hoc accipe. Cum esses iuuenis,
 ipse te cingebas, & ibas quò volebas: sed cum se-
 nueris, alius te, cum manus extenderis, cinget, &
 ducet quò noles. Sequere me. P. Hic autem quid?
 I. Si cum volo manere, donec creumiam, quid ad te?
 tu modò sequere me.*

SENTENTIA.

Iubente Christo, qui piscatur, feliciter piscatur, i. quod
 de hominibus, secundum spiritum, accipiendum est. Qui
 Christum amat, huic Christus oves cominédit. D. sci. illi
 eadem conditio est, quæ magistris.

LINGVÆ. Aët. 2.

ARGVMENTVM.

Quum Christi discipulos novis linguis loquentes
 Iudæi putarent ebrios esse: Petrus ad eos orationem
 habens, demonstrat illud esse donum spiritus sancti, à
 Christo in vitam excitato effusi. Hoc audito, illi peni-

Q.

tentiam

DIALOG. SACRORVM.

tentiam agunt, & in Christi nomine lauantur.

Iudei, Petrus,

Nonne omnes hi, qui loquuntur, Galilai sunt? *Alui. Sunt. I. Ecquid est quod nostrum quisque vernaculam sibi linguam audiat? Parthi, Medes Elamita, Mesopotamiae incola, & Iudaea, & Cappadociae, Pontique, & Asia, & Phrygia, & Paphlagonia, & Aegypti, & eius Libiae partis, quae est secundum Cyrenem, & peregrinantes Romani, tum Iudei, tum aduenitii, Cretensesque & Arabes, audimus eos rerum diuinarum amplitudinem nostris cuiusque linguis eloquentes. Hoc quidem iam non humanum est. Equidem sic obstupesco, ut nesciam, vigilare ne, an somniem. Quid hoc rei est? Bacchi agitatio est. O Iacche. pater eloquentiae. I. Quid ais? AL. Vini pleni sunt, mera temulentia est. Unde enim tam multas linguas, tam diuersas, tam repente didicissent? P. Viri Iudei, & Hierosolymae incole omnes, attendite, & mecum quae dicam recognoscite. Non sunt hi temulesti, quemadmodum vos arbitramini (est enim hora diei tantum tertia) sed viget illarum aetatis loelis praedictio: ultimis autem temporibus (inquit deus) omne hominum genus meo spiritu perfundam, ita ut vestri filii filiaeque vaticinentur, & iuvenes visis, & senes insomnijs edoceantur. Quinetiam serui & ancilla tunc meo spiritu delibuti vaticinabuntur. Sed id signis quibusdam praesignificabo, tum supra in caelo, tum infra in terra: videlicet sanguine, & igne, & fumido vapore. Ipse sol tenebris*

bris obducetur, & luna sanguine, antequā domini magnus ille & insignis dies, veniat. Quisquis autē dñi nomē inuocauerit, euadet. Audite verba hac, viri Israëlitæ. Iesum Nazarenū, at quē virū? qui vobis à deo representatus est portentis, miraculis, signis, quæ p̄ eum deus in medio vestrūm edebat, ut scitis: hunc vos definito dei consilio & providentia traditū, hominum impiorum opera comprehensum, ad palum alligatū sustulistis: quem deus ereptum ex mortis doloribus, in vitam renocauit, quatenus fieri non poterat ut à morte teneretur.

Dauid enim dicit de eo: propositum mihi dominum ob oculos semper habeo: eoq; mihi dextero, nulla re commoneor: nec verò solum mentis atq; animi lætitia gestio, verum etiam ipso corpore fidēter persto: quòd tu animam meam apud inferos non deferres, nec permittes, ut is qui tibi sua pietate placet interitū deleatur: sed me viā vitæ docebis, mihiq; cumulatissimam apud te voluptatem præstabis. Si licet apud vos viri, fratres, libere de summo patre Dauide loqui, is & vitā finivit, & sepultus est, & eius monumentum apud vos ad hoc tempus extat. Sed cum vates esset, & sciret deum sibi iurauisse, sese ex foetu lumborum eius, quod ad humanā conditionem pertinet, suscitaturū Christum, & in eius solio collocaturum, præsciens Christi resurrectionis dixit, eius neq; animam apud inferos relinquendā neque corpus interitū esse delendum. Hunc Iesum suscitauit deus, cuius nos oēs testes sumus. Is Dei

DIALOG. SACRORVM.

dextra elatus, & promissum sancti spiritus à patre cōsecutus, effudit hoc quod vos nūc videtis, & auditis. Neque enim David ascendit in cœlū, sed is ipse loquitur ad hunc modum: Dixit Dominus Domino meo, sede ad dexteram meam, donec tuos tibi hostes instar sub sellæ calcandos tradidero. Hoc igitur pro certo habeat omnis Israëlitis posteritas, dominum & Christum factū à deo esse hunc ipsum Iesum, quem vos crucifixistis. IV. O nos impios: Quid agemus, viri fratres? P. Mutate pristinam mentem, & ablui mini cuncti nomine Iesu Christi ad remissionem peccatorum, & accipietis munus sancti spiritus, ad vos enim pertinet promissio, & ad vestros liberos, & ad omnes remotiores quoscunque vocauerit dominus deus noster. Quamobrem habete curā salutis vestrae, & eripite vos ex hoc peruerso hominum genere. I. Bene & liberaliter dicis, & nobis omnino sic placet. Eluamur.

SENTENTIA.

De spiritualibus carnaliter iudicant Carnales.

CLAUDVS. Acto. 3.

ARGVMENTVM.

Claudum sanant Petrus & Ioannes. Deinde concursu facti o populi, Petrus ad populum de Iesu [in cuius nomine fuerit sanatus ille] verba facit. Hic superveniunt secte doctorum & Apostolos in vincula dant.

Claudus, Petrus & Ioannes, populares, Sacerdotes, & Antistites fani, Sadducei.

R Espicite hunc miserum claudum, viri optimi, quem mater claudum peperit, ita ut nūquam sese

se se pedibus potuerit sustinere. Date mihi aliquid
honoris & amoris Dei gratia : vobis Deus se se
vicissim benignum praebeat. P. Aspice nos. Neq;
argentum mihi neque aurum est, sed quod habeo,
hoc tibi do. In nomine Iesu Christi Nazareni sur-
ge & ambula. C. O mirum miraculum, ut mihi ro-
borati sunt pedes? ut nunc firmiter incedo? O quam
dulca est, consecutum esse bona, quibus carueris?
Ago tibi gratias Deus Optime Maxime, cuius
tanto sum beneficio sanatus. Uah quam inuat in-
gredi & salire? P O. Nonne hic est mendicus ille
claudus, qui solebat pro foribus templi sedens me-
dicare? A L I V S. Planè is est : nec possum satis
mirari, hunc tam expeditè nunc ingredi, qui antea
loco se mouere non posset. P O. Videor mihi som-
niare. Subsequamur eum, ingreditur in porticum
Solomonis. Pe. Quanta huc concurrit multitudo?
Quid hoc admiramini, viri Israëlita, aut quid nos
intuemini, quasi priuatis viribus, aut pietate effe-
cerimus, ut hic incederet? Deus Abrahami, & Isa-
aci, & Iacobi patrum nostrorum, illustrauit puerum
suum Iesum, quem vos in cōspectū Pilati adductū
repudiastis, cum ille absoluendum iudicasset. At
vos sancto & innocente repudiato, petistis homi-
nem homicidam vobis condonari, & vite autho-
rem occidistis, quem Deus à mortuis excitauit.
Cuius nos testes sumus, eiusque nominis fiducia,
hic quem videtis & noſtis, corroboratus est, &
illius confidentia integerrimam valetudinem in
vestro

vestro omnium cōspectu consecutus. Et nunc fra-
 tres, scio vos per imprudētiā fecisse, ut etiā ve-
 stros principes: sed deus, qui tot suorum vatū voce
 prädixerat, passuram esse Christum, ea hīc modo
 perfecit. Quamobrem reuertimini ad sanctitatem,
 ut deleātur vestra peccata, donec recreationis tē-
 pora veniant à domino, cum prænunciatum vobis
 Iesum Christum mittet: quem oportet cælo conti-
 neri, usq; ad tempora instauratōis omnium, que
 deus tot suorum sanctorum voce vatum iam olim
 prädixit. Moses enim maioribus nostris ita dixit.
 Vatem vobis suscitabit dñs deus vester ex vestra
 consanguinitate, mei similē: ei parebitis ad omnia
 que vobis dicet. Quod si quis vati illi dicto audiē-
 non fuerit, is ex numero hominum tolletur. Eodem
 modo tam multivates, qui à Samuele deinceps fu-
 erunt, qui hac tēpora prädixerunt, & tanta denū-
 tiauerunt. Vos estis ex vatibus orti, & in eo fœdere
 comprehensi, quod percussit Deus cum maioribus
 nostris, cūm diceret Abrahamo per eius semen fœ-
 licitatem consequuturas omnes orbis terrarū na-
 tiones. Ad vos primum Deus suscitatum puerum
 suum Iesum misit, qui vobis fœlicitatem afferret,
 si modo vestrū unusquisq; à suis vitijs descisce-
 ret. S. Enimverò iam ferendum non videtur, tan-
 tam eis licentiam dari, ut populum publicè doce-
 ant. Nam quid futurum est? S. Quid? nisi ut vobis
 relictis, omnes ad eos transeant? Nam quòd resur-
 rectionem mortuorum per nescio quem Iesum fu-

turam

turam predicant, facile animos imperita multis
 dixis in suam sententiam pertrahunt. An, Itaque
 mature occurrendum huic malo est: comprehēdi-
 te eos satellites, cōycite hos nugatores in vincula.
 Hac illi nocte garriant, cras nobiscum seriò dispu-
 taturi. Non iam cum indoctis rationem habebūt,
 quos possint facile seducere: ad pontifices eis, &
 principes, & senatores, & scribas veniendum erit,
 qui eorum argutias vehemētius refutabunt. Nam
 plebem quidem habent ab omnia sequacem.

SENTENTIA.

Christi nomen est omnipo ens. Veritati solent inni-
 dere & aduersari docti huius mundi.

PRIMATES. Act. 4.

ARGVMENTVM.

Petrus & Ioānes de sanato claudio apud primores cau-
 sam dicunt, & illis interdicientibus ne deinceps lesum do-
 ceant, obtemperaturos negant.

*Senatores, Petrus & Ioannes, Prima-
 tes, Annas, Caiphas.*

QUānam potestate, & cuius nomine hoc feci-
 stis? P. Si nos hodie de collato in hominem in-
 firmum beneficio interrogamur, principes populi,
 & Israëlitarum senatores, quam re sanatus sit:
 hoc vobis omnibus, cunctoq; Israëlitarum populo,
 notum esse volumus, sanatum esse in nomine Iesu
 Christi Nazareni, quem à vobis crucifixum deus
 à mortuis excitauit. Per eū hic est in vestro cō-
 spectu sanus. Hic est lapis à vobis adificantib; re-
 sectus, qui adhibitus est ad caput anguli, nec est in
 ullo

ullo alio salus, nec ullum aliud nomen est sub cœlo
 hominibus datū, per quod nobis liceat seruari. Pr.
 Hoc super omnia mira mirabile est, homines illite-
 ratos & idiotas tam confidenter & scite loqui. S.
 Atqui erāt hi Iesu comues, & hic homo vere sa-
 natus est. Iubeātur exire paulisper e cōsilio, ut hac
 de re inter nos cōsultem⁹. Exiit paulisper. Quid
 faciemus hominibus his? Nā cōspiciū ab eis mi-
 raculum aditum esse omnibus Hierosolymæ inco-
 lis manifestum est, nec possumus negare. C. Ita
 est. Sed ne hac res in vulgus diuānet latius, mine-
 mur eis acerrimè, ne amplius hoc de nomine cui-
 quam mortalium verbum faciant. Nam quæ ra-
 tione in eos animaduertamus, nō video. Omnis po-
 pulus hac de re deum laudat, homo cui tam diffici-
 li in re tam præsens auxilium oblatum est, annū
 agit supra quadragesimum, est q̃ oibus notissimus.
 A. Bene mones. Intromittantur. C. Attendite Ga-
 lilei. Interdicitur vobis, ne omninò vocē mittatis,
 neue doceatis nomine Iesu. P. & Io. Virum æquum
 sit & deo probari possit, vobis obtemperare potius
 quàm deo, vos videritis. Nos quidem nō possumus
 quæ vidimus, & audimus, non dicere. C. Vos nisi
 malo coacti, rectè facere nescitis. Sed nisi parebi-
 tis, vestra contumacia penas acerbissimas iniet.

SENTENTIA.

Beneficia diuina, pro maleficijs habēt primores or-
 bis, veritatem quæ prædicari non patiuntur. Veritatem
 suam, celauit deus sapientes & literatos, cāmque patefe-
 cit paruulis. Deo magis obedendū est quàm hominibus.

GAMA.

GAMALIEL. Acto. 5.

ARGVMENTVM.

Cum fuissent Petrus & Ioanes ex vinculis diuinitus liberati, primores, eo cognito, illos euocant, & illi doctrinae suae causam dicunt. Tu Gamalielis filius tuus dimittratur.

Apparitores, Antistes fani, Quidam, Pontifices, Saceraos, Petrus, Gamaliel.

Carcerem quidem inuenimus clausum diligētissime, & custodes foris ante ianuam astantes: sed ubi aperuimus, neminem intus inuenimus. *A.* Videor videreretur naturam inuerti. Nunquam huiusmodi monstrare fando quidem, audita sunt. *Q.* Homines illi, quos vos in custodiam dedistis, sunt in fano, & ibi populum docent. *AN.* Hac sunt eiusmodi, ut quicquid de mente deiciant. Sequimini me, apparitores: adducā eos in consilium. *PO.* Sed sine vi: etenim concitares in nos vulgi seditionem, & statim ad saxa veniretur, nam magnum est plebis in eos studiū. *S.* Nisi prouidemus, actum de nobis est, iam nullo in precio sumus: omnium oculi in eos sunt coniecti: prospiciendum aliqua ratione est. *AN.* Ecce homines. *PO.* Nonne vos vetuimus isto nomine accere? Atqui repleuistis Hierosolymam doctrina vestra, & vultis in nos illius hominis sanguinem derivare. *Pe.* Parendum Deo magis est quam hominibus. Deus maiorem nostrorum lesam suscitauit, quem vos in patibulo suspensum interfecistis. Hunc deus ductorem & seruatorem, sua dextera extulit, ut per eum Israelitis ad saniores vias duceretur.

rationē reuerſis, veniam daret peccatorū. Et nos ſumus ei teſtes harum rerū: nec non ſacer ille ſpiritus, quo deus ei obediētes afflauit. Po. O audaciſſimos impoſtores. Quid agimus viri? quin de his pœnas ſumimus? G. Iubete, ſi placet, eos pauliſper foras diſcedere. Conſiderate viri Iſraëlitæ, de hominibus his, quid eis ſitis facturi. Superioribus diebus exiit Theudas quidam, qui ſeſe iactabat eſſe aliquem, cum quo homines ad numerum quadringentorum ſeſe coniunxerunt. Is occiſus eſt, & quotquot ei parebant, diſſipati, & ad nihilum reducti. Poſt eum exiit Iudas Galilæus, tempore profeſſionis, multumq; ad ſeſe hominum traduxit: ſed & is periit, & omnes qui ei obtemperabāt, proſugati ſunt. Nunc quoq; vos ſumamoneo, ut vobis ab his hominibus temperetis, eoſq; miſſos faciatis. Nam ſi hoc cōſilium & opus ab hominibus eſt, diſſoluetur, ſi à deo eſt, id diſſolvere non poteſtis, niſi fortè vultis videri deo repugnare. An. Non male conſulit Gamaliel. Pon. Vt mihi quidem videtur. Sed euocemus homines, eoſque virgis cadamus, & veremus ullam Ieſu nominis mentionem facere.

SENTENTIA.

Nihil eſt ad veritati credendum durius primoribus huius mūdi. Boni conſiliarij maxima eſt vtilitas. Qui dei operi repugnat, Deo repugnat.

STEPHANVS, Act. 6.

ARGVMENTVM.

Accuſatus impietatis Stephanus, cauſam dicit tanto ſpiritu, ut ei reſiſtere non valentes Iudæorum primi, eum lapident.

Teſtes

Testes, Pontifex, Stephanus, Senato-
res, Scribe.

Hic homo non desinit impiè cōtrā hunc religio-
sissimum locum, & contra legem loqui. Ete-
nim audiimus eum dicere, Iesum Nazarenū e-
uersurum esse hunc locū, & traditos nobis à Mose
ritus mutaturum. P. Sūntne ista vera? St. Atten-
dite, fratres & pares. Deus gloriosus apparuit pa-
tri nostro Abrahamo, cum esset in Mesopotamia,
antequā Charra degeret: eique mandauit, ut ex
solo natali digredere:ur, veniretq; in terrā quam
ipse ei ostenderet. Tum ille ex terra Chaldaea pro-
fectus Charra habitauit, vnde eum (mortuo eius
patre) Deus in hanc terrā transtulit, quā vos nūc
incolitis: in qua nullam ei possessionem tradidit, ne
vestigium quidem pedis: & tamē promisit, sese ei
possessionem daturum, & eius post eum soboti, cum
liberos non haberet. Locutus, est autem cum eo ad
hunc modum: eius posteros peregrinos fore in ter-
ra extraneorum, eorūque seruitutem & iniurias
per quadringentes annos perpeffuros. Sed illam ego
gentem, cui seruiant (inquit) ulciscar: exhibūntq;
postea, & me hoc ipso in loco adorabūt, eamq; rem-
inito cum eo circumcisionis fœdere firmavit. Is
genuit Isaacum, eum octauo die circūcidit: Isaa-
cus Iacobum, Iacobus duodecim summos patres.
Sūmī patres inuidia adducti, Iosephum in Egy-
ptum ducendum vendiderūt. Sed adfuit ei Deus,
eūque ex omnibus angustijs eripuit, & effecit ut

R

Pharao

Pharao Aegypti rex ei sua sibi sapientia commē-
 d. uo, totius Aegypti, totiusq; sua familia principa-
 tū traderet: cum autē, orta fame in ōni Aegypto
 & Chananea, patres nostri in magna essent difficul-
 tate cibaria, Iacobus, qui audiisset frumentum
 esse in Aegypto, eos illo semel atq; iterum dimisit:
 estq; Iosephus altero itinere à fratribus suis agni-
 tus, eiusq; genus Pharaoni declaratum. Tum Iose-
 phus patrem suum Iacobum, & familiā omnē ad
 homines septuaginta quinque, accersuit. Descēdit
 igitur Iacobus in Aegyptum: ubi cū vitam fini-
 uisset, ipse & patres nostri translati sunt Sichemā,
 & in sepulchreto siti, quod ibi Abrahamus argē-
 ti precio à filiis Emoris emerat. Interea propin-
 quante promissi tempore, de quo Deus Abrahamo
 iurauerat, crescebat populus Aegypti multiplici
 numero: donec exstitit rex alius, qui Iosephum non
 nouerat. Is nostrum genus frustrari conatus, patres
 nostros consq; afflixit, ut etiā fœtus eorum exponi
 curaret, ne conseruarentur. Quo quidem tempore
 natus est Moses, vir Deo acceptus, qui domi pa-
 ternae tres menses nutritus, cū tādē expositus
 esset, sublatus est à filia Pharaonis, & ab ea pro fi-
 lio educatus: fuitq; Moses in omnibus Aegyptiorū
 disciplinis eruditus, & dictis factisq; potens. Cūq;
 iam quadragesimum aetatis annum compleret, ve-
 nit ei in mentem eos sanguineos suos Israelitas vi-
 sere, cūque uidisset quendam iniuria affici, eum
 defendit, eiusq; iniuriam, caeso Aegypto, ultus est.

Arbi-

Arbitrabatur autem consanguineos intelligere, deum ipsis per ipsum salutem dare, quod illi nō intelligebant. Postero die conspiciatus eos contendētes, pacem inter eos conciliare studebat, consanguineos esse commemorās; cur alijs alij nocerent? Sed qui alteri faciebat iniuriam, cum repulit, quārēs, quis eum principem & iudicem in eos cōstituisset? num se vellet interficere, nō modo pridie interfecisset Aegyptium? Ex eo dicto Moses aufugit, & in terra Madianitarum peregrinus fuit, ubi filios duos genuit. Peractis autem quadraginta annis, apparuit ei in solitudine montis Syna Genius domini in flamma & ardore rubi. Quo spectaculo admiratus, cū ad visendum accederet, audita domini ad eum vox huiusmodi est. Ego sum deus patrum tuorū, deus Abrahami, deus Isuaci, & deus Iacobi. Hic cū tremefactus Moses non auderet intueri: Detrahe tibi (inquit ille) calceos de pedibus, nam locus in quo stas, sacer est. Vidi afflictionem populi, qui est in Aegypto: eorumq; gemitu audito, ad eos liberandos descendi. Itaq; volo mittere te in Aegyptum. Hunc Moſen, quem illi repudiauērunt, quērētes quis eum principem & iudicem constituisset: Hunc ipsum deus principē & liberatōrē misit ductu Geny, qui ei in rubo apparuerat. Hic eos eduxit, miraculaq; fecit, & prodigia, tum in Aegypto & mari rubro, tum in deserto, annis quadraginta. Hic est Moſes ille, qui dixit Israelitis. Dominum deum ipsorum vatem

eis ex eorum consanguinitate suscitaturum, ipsi
 Mosi similem, cui parerent. Hic ille est, qui in mul-
 titudine fuit in desertis, cum Genio, qui cum eo lo-
 cutus est in monte Sina, & cum maioribus nostris
 qui vitalem accepit doctrinam, quam nobis tra-
 deret: cui voluerunt dicto audientes esse maiores
 nostri, sed eo reiecto, animis sese in Egyptū cō-
 uerterūt, & ab Aarone petiuerūt, ut sibi facerēt
 deos qui se antecederēt: Nam Mosi illi à quo es-
 sent ex Egypto educti, sese nescire quid accidis-
 set Itaq; vitulum tum fecerunt, & sacrificiū sta-
 tue peregerūt, delectati operibus manuum suarū.
 Et deus aduersus, eos suū prelabi ad cultū astro-
 rum, quem admodum in vatum monumētis scrip-
 tum est: Nūquid mihi victimas, & sacrificia obui-
 listis quadraginta annis in desertis, posteri Israē-
 lis? an non adhibuistis tabernaculum Molochi,
 & sidus dei vestri Rōphanis? quæ vos simulachra
 fecistis ad adorandum, ob quæ ego transferam vos
 ultra Babylonem. Tabernaculum oraculare ha-
 buerūt maiores nostri in desertis sicut præscripse-
 rat is qui Mosi rationem eius faciendi ostendit.
 Quod ab illis acceptum, eorum successores vnā cū
 Iosua introduxerunt, tum, cū inuaserūt in fines
 earum gentium, quas deus eorum aduentu exter-
 minauit: donec ventum est ad tempora Davidis,
 qui vsus deo fauente, voluit domicilium inuenire
 deo Iacobi. Solomō autem ad eum ei adificauit. Sed
 non in templis manufactis habitat supremus ille,
 quem

quemadmodum dicit vates: Caelum mihi sedes est
 & terra pedibus meis subsellium: Quam mihi vos
 domum extruetis (inquit Dominus) aut quis mihi
 locus requiei erit? Nonne mea manus fecit ista
 omnia? Pertinaces & animo & auribus incircū-
 cisi: vos semper spiritui sancto resististis, & vos &
 maiores vestri. Nam quem illi vatum non sunt in-
 sectati? An non eos necauerunt, qui aduentum iu-
 sti prænuncianerunt? cuius vos modo proditores
 fuistis, & interfectores: qui Geniorum administra-
 tione acceptam legem non seruastis. Po. Disrum-
 por prae iracundia. Hunc cene tam arroganter? St.
 Ecce autem video caelos apertos, & filium homi-
 nis deo ad dexteram astantem. SE. & SC. O im-
 pudentiam. Quid eum audimus amplius? innada-
 mus in eum uniuersi, cūciamus eum ex urbe. Agi-
 te iam, lapidetur. Vos testes, vestrum est initium fa-
 cere lapidationis, sustinete partes vestras. T. Nos
 verò perlibenter. Atque ut simus expeditiores, hic
 apud te, adolescens, vestimenta nostra deponemus,
 SC. Quid cunctamini? ferite, ferite, etiam atque
 etiam geminate. Vos omnes cooperite hunc lapidi-
 bus, conycite uniuersi, iacite grandine densius. St.
 Domine Iesu accipe spiritum meum. Sena. Prope-
 remus, obruamus eum lapidibus. ST. Domine, noli
 in hos vindicare hoc facinus.

SENTENTIA.

Veritatem impietatis loco habent rectores huius secu-
 li. A quibus veritate vincuntur, eis viam inferunt. Sic pug-
 nant rectores tenebrarum huius mundi.

R₃COR₂

DIALOG. SACRORVM.

CORNELIVS. Act. 10.

ARGVMENTVM.

Accersitus à Cornelio Céturione Petrus, eum de Iesu docet, & in eius nomine leuat.

Cornelius, Petrus.

AUdidi modò intus aduenire eum, quem curavi accersendum. Itaque ei ex eo obuiam. O salue multum mi. P. *Ah quid agis? surge, quid me ita accidis? Ego quoque homo sum, ne tu me diuinis honoribus afficias. Ingrediamur. Quinam sunt isti, quos hîc conuenisse video?* C. *Mei sunt cognati, & necessarij atque amici, quos hac iussi conuocari.* P. *Vos scitis, ut nefas sit homini Iudeo herere, aut congregi alicui extero. Sed me deus docuit, neminem profanum aut immundum censere hominem. Quamobrem, accersitus, nihil dubitans venire. Nunc scire velim, quam ob causam me accersueris.* C. *Quarto ab hinc die, ad hâc horam eram ieiunus, & domi mea hora nona preces faciebam. Ecce autem vir quidam extitit in meo conspectu, veste splendida, & Tua (inquit) precatio, Corneli, exaudita est, tuâque misericordia & benignitas deo in memoria insedit. Mitte ergo Ioppen, accersitum Simonem cognomine Petrum (is diuersatur apud Simonem coriarium ad mare) qui ubi aducnerit colloquetur tecum. Ego cōtinuò misi ad te & tu recte fecisti, quòd venisti. Nunc nos omnes in dei cōspectu adsumus, ad audienda omnia tibi à Deo mandata.* P. *Re ipsa cōperio*

perio, nullum Deo personarum esse discrimen: cō-
trāq; apud omnes nationes, qui eum metuunt, vi-
tāmque innocenter instituerunt, ei esse acceptos.
Omnium summa est in disciplina, qua curavit eru-
diendos Israelitas, quos lato pacis nuncio affecit
per Iesum Christum. Vos scitis quæ res acciderit
per totam Iudeam, vsque à Galilæa, post lationem
quam publicauit Ioannes: de Iesu loquor Naza-
reno, sacro dei numine, & potentia prædito: qui
ultrò citròque commeans, multa multis beneficia
conferbat, omnesque sanabat, quotquot à Veio-
illo diuexabantur: quippe cum deus ei adesset. Et
nris testes sumus omnium quæ fecit cum in reliqua
Iudea, tum Hierosolymis. Quem ipsi Iudei palo
affixum sustulerunt. Eum Deus tertio die in vi-
tam reuocauit, & manifestò ostendit non vulgò,
sed nobis designatis diuinitus testibus, qui quidem
cibum potionemque sumpsimus cum eo, postquam
à morte reuocatus est. Ac munus ab eo assigna-
tum habemus, ut vulgo prædicemus, & testifice-
mur eum viuentem esse mortuorumque iudicem
à Deo destinatum. Hunc omnes vates testantur
eum esse, per cuius nomen, veniam peccatorum cō-
sequantur, quotquot confidunt. Sed quid hoc noua
rei est? numine corripuntur omnes qui me audiunt,
& iam diuersis linguis loqui incipiunt. Nunquid
causa est cur minus aqua abluantur, qui eodem
nobiscum numine afflati sunt? Abluantur sanè
nomine Domini.

DIALOG. SACRORVM

SENTENTIA.

Nullius conditionis hominem non admittit Christus. Apud omnes nationes, quicumque deum metuunt innocentēque viuunt, deo accepti sunt.

CIRCVMCISI. Act. 11.

ARGVMENTVM.

Reprehensus à Christianis Iudæis Petrus, quòd cum Cornelio extraneæ gētis homine congressus fuisset, causam dicit, & obtinet.

Christiani, Petrus.

Nos quidē factum tuum probare nullo pacto possumus: ut liberè loquamur. P. Quodnā id est tandem? Ch. Quòd homines præputio præditos conuenisti, & cum eis cibum cepisti. P. Si vobis videtur, rem omnem, prout sese habet, enarrabo: vos ea audita, iudicabitis. C. Placet, enarra. P. Cū in oppido Ioppa orarem, visus sum mihi videre (cū essem extra me raptus) vas quoddam descendens, quasi linteum magnum, quod quatuor capitibus de cælo dimissum, ad me usq; peruenit. Id cū attentus contemplerer, vidi quadrupeda terrestria, & feras, & reptilia, & aëreas volucres, simulq; vocē audiui dicentē mihi: Age Petre, macta & vescere. Tum ego: Minime, domine, nihil enim vnquam immundum, aut impurum per os meū intrauit. At illa vox iterum de cælo inquit: Quia Deus purgauit, ne ne pollue. Idq; ter factum est, & tū demum omnia in cælum subducta sunt. Tum cōtinuò præstō fuerunt tres homines in ea domo, in qua eram, ad me Casarea missi. Cum his ut abiecta omni cū-
tatione

etatione cōgrederer, diuino afflatu h̄d monitus sum.
 Iuerūt unā mecum sex fratres hi, ac nobis homi-
 nis domum ingressis renūciauit ille, vt genium do-
 mi sua vidisset astantem, & sibi precipientem vt
 mitteret loppē homines, qui accerferēt Simonem
 cognomine Petrum: ex quo ea audiret, quæ & ipsi
 egissent, & ipsius toti familia salutaria. Hic cum
 ego loqui cōpissēm, illi diuino afflatu correpti sunt,
 quemadmodum & nos fuimus principio. Tum re-
 cordatus sum illud Domini dictum, quo dixerat,
 Ioannem quidem abluisse aqua, sed nos spiritu sa-
 cro ablutum iri. Quod si eodem illos munere affe-
 cerat deus, quo nos, cum in Iesu Christi domini fi-
 dem venissemus: ego quis eram, vt possem obiste-
 re deo? Ch. Iam nihil addimus: sed gratias deo agi-
 mus, qui etiā exteris per vitæ castigationem adi-
 tum ad vitam patefecerit.

SENTENTIA.

Imitanda est Petri modestia, qui quod diuino infu-
 cerat, eius tamen causam hominibus reddere nō dedig-
 natur. Quos deus admittit, eos repudiare nemo debet.

RHODE. Acto. 12.

ARGUMENTVM.

Eductus diuinitus ex carcere Petrus, Christianis nar-
 rat, quemadmodum fuerit eductus.

Petrus, Rhode, Christiani.

A Perite mihi has fores aliquis. RH. Nescio quis
 pulsat ostium, prouiso quis sit. PE. Ecquis mi-
 hi aperit tandem? R. Petrus est: Petrus est. O me
 fœlicem: ô populares, salui sumus. Petrus pro fori-

R 5

bus

DIALOG. SACRORVM.

bus vestibuli stat. C. Insanis. R. Minimè verò. A. gnoui eius vocem. C. Genius eius est. P. Heus, heus an expectatis dum ego hasce effringam fores? R. Nō auditis eum pulsan-tem? C. Aporiamus. O mi- rum miraculum. Tūne ego verus ades Petrus? P. Pax sit rebus. Audite ut me dominus eduxerit è carcere. A quater quaternis militibus per vices custodiebar. Cumq; hac nocte dormirem inter duos milites, vinctus duabus catenis, carceremq; cu- stodirent ante ianuam custodes, ecce adest Genius domini, cuius in aduentu domus splendore illustra- ta est. Is me pulsato latere expurge factū, iussit sur- gere confestim, continuoq; mihi è manibus excide- rūt catena. Tū ille: Præcinge te, inquit, & indue sandalia. Atq; ita feci, iussusq; amicire palliū, & eum sequi, parebam: cū iam egressus, nōdum in- telligerem rem verā agi, sed mihi visum cernere viderer. Et iam prætergessi primos & secūdos cu- stodes, venimus ad portā ferream, quā itur in vr- bem: quam ultrò nobis patefactam egressi, proces- simus vicum unum, atque ibi me reliquit ille. Tum ego ubi ad me redi, apertè intellexi, eum à Domino missum esse ad me ex Herodis manu, & tanta Iudei populi expectatione, eripiendum Hec vos Iacobo & fratribus nunciabitis. Mihi aliò concedendum est.

SENTENTIA.

Deum nulli carceres, nullæ catenæ prohibent quo minus liberet suos. Quos liberare vult deus, tenere ne- mo potest.

PHI-

PHILOSOPHI, Aet. 17.

ARGVMENTVM.

Paulus Athenis de Deo, & Christo, & resurrectione loquutus, à Philosophis deridetur, à Dionisio Arcopagita admittitur.

Stoici, Epicurai, Paulus, Dionysius.

Possamúsne ex te scire, qua sit ista tam noua doctrina quam affers? Nam inaudita quaedam nostris auribus affers, Iesum nescio quem nouum Deum, & alteram vitam predicans. Hæc qualia sint, velimus ex te discere. P. A. Video vos omninò Athenienses, paulò supersticiosiores. Nam cū præteriens vestra spectarem sacra, aram quoque offendi, in qua scriptum inerat, Ignoto Deo. Eum vobis ego deum, quem ignorantes colitis, annūcio. Deus qui fecit mundum, & omnia quæ in eo constant, cum sit cæli terræq; dominus, non habitat in templis manufactis: nec hominū manibus colitur, quasi vllare egeat, qui ipse omnibus vitam, spiritum, omnia deniq; conferat: quiq; ductū ex vnius sanguine omne hominū genus, in omni terra solo collocauerit: quibus statuta viuendi tempora, certòsq; inhabitandi terminos præfiniuit, ut suum dominū quærerēt, si fortè peruestigare & inuenire eū possent, cum tamen non procul absit ab unquoque nostrūm: cū per eum viuamus, moueamur, & simus, (ut quidā etiā vestrorū poetarum dixerūt:) eius enim genus sumus. Quod si genus sumus Dei, non debemus existimare, auro, aut argento, aut lapide

DIALOG. SACRORVM.

lapide, arte & industria humana celato, numẽ esse simile. At nũc omissis ignorantia temporibus, deus omnibus ubiq; hominibus denunciat, ut vitã cor- rigant. Statuit enim diem, in quo vniuersos homi- nes cum summa equitate iudicaturus est, per virũ quẽdam, per quem id facere decreuerat: quẽdum à morte reuocauit, certam eiusdem conditionis a- dipiscende spem fecit omnibus. E. Festinum nuga- torẽ, qui hic nobis homines morti eripit. S. De hoc satis in presentia: aliàs te de eadem re audiemus. D. At ego ita affectus sum tua oratione, peregri- ne, ut iam nihil dubitem quin ita sit: statuiq; à te non discedere (si tibi molestum non est) nisi ista do-ctrina, quantum satis est, instructus. P. Mihi verò nihil iucundius fieri potest, quàm & tecum, & cũ omnibus ita animatis ea communicare, quæ diui- nitus edoctus, passim diuulgare sum iussus.

SENTENTIA.

Mundana sapientia diuinam pro stultitia habet. Deus ex suis operibus, sicut opifex, cognoscitur.

LYSIA S. Acto. 22.

ARGVMENTVM.

Comprehensus in templo Paulus à Iudæis illis eripi- tur à Lyfia tribuno, eiúsque permissu apud Iudæos causã dicit Sed illis tumultuãtib; Lyfias eum virgis cædi iu- bet, verũ ubi ciuem Romanum esse cognouit, soluit.

Iudæi, Lyfias, Paulus, Centurio.

S*uccurrite viri Israëlita. Hic est homo ille, qui contra populum, & legem, & locum hunc omnes ubiq; docet. Quinetiã Græcos introduxit in sacrũ, & sanc-*

& sanctum hunc locum profanant. L. Extrahamus eum & fano interimamus eum. Quid expectamus? Iam pridem debuit interfici. Quod si factum esset, has turbas evitasset. Al. Vapula, homo seditiose, Hic nos te ictibus trucidabimus. Hē tibi. Al. Desinamus hunc verberare, populares: nā video huc venire tribunum cum militibus. L. Vnde tam subito tanta orta est seditio? Eho, hiccine in causa est? comprehendite hūc milites, & ei inierte catenas. Quis nā est? aut quid fecit? Tacete clamosi homines. Possūne ex vobis scire, quidnam cōmiserit? Alius aliud nescio quid clamat. Nihil intelligo, abducatur in castra. Quae (malū) hac tanta violentia est? Hic iam, credo, opprimemur in turba. I. Interime eum. P. Licetne mihi te alloqui? L. Scisne Græcē? Nōne tū es Ægyptius ille qui superioribus diebus cōcitata seditione, eduxisti in sylvas illa quatuor millia hominum sicariorum? P. Ego homo sum Iudeus, Tarsensis, cuius non obscura Cilicia ciuitatis. Sed oro te, permitte mihi ad populū loqui. L. Permitto. P. Audite meā hanc ad vos defensionē, fratres & patres. Ego homo Iudeus sum, Tarsi in Cilicia natus, & in hac urbe educatus ad pedes Gamalielis, patrijs legib⁹ accuratē institutus, & dei cupidus, quemadmodū vos omnes estis hodie: qui hanc vivēdi viam sum capitaliter infectatus, viros simul & mulieres cōstringēdo, & in carcerē cōiciendo. Testis est mihi Pontifex, totusq; senatus, à quibus etiā epistolæ

DIALOG. SACRORVM.

ad fratres acceperā, & Damascum proficiscebār,
 eos quaq^{ue} qui ibi essent, vinctos Hierosolymam ad
 supplicium adducturus. Sed in eo itinere cū ap-
 proquinquarem Damasco, circiter meridiē, repēte
 de cælo multa me lux circumfulsit: & collapsus ad
 terram, vocē audiui dicentem mihi, Saule, Saule,
 quid me insectaris? Tum ego: Quis es domine? At-
 que ille: Ego sum Iesus Nazarenus, quem te inse-
 ctaris. Qui autem mecum aderant, lucem viderūt
 illi quidem, & territi sunt, sed vocem non audie-
 runt alloquētis me. Tum ego. Quid agam, domine?
 Et dominus, Surge inquit & proficiscere Damas-
 cum: Ibi tibi dicentur omnia, quæ te facere statu-
 tum est. Cumq^{ue} præ lucis illius splendore non vide-
 rem, manu ductus à meis comitibus, perueni Da-
 mascum. Ananias autē quidā vir pius, & legi cō-
 uenienter viuens, testimonio omnium illic habitā-
 rium Iudeorum, venit ad me, & astans mihi, Saule
 frater, inquit, aspice. Cumq^{ue} ego eodem tēporis ve-
 stigio, in eum intuitus essem, deus patrum nostrorū
 (inquit ille) destinauit te ad cognoscēdā eius vo-
 luntatem, & ad iustum videndū, vocemq^{ue} ex eius
 ore audiendam: quoniam testis ei futurus es apud
 omnes homines earum rerum quas & videris, &
 audieris. Et nunc quid cunctaris? Agedū, ablu-
 ere, & innocato domini nomine peccata tua elue.
 Reuerso autem mihi Hierosolymam, & in templo
 oranti, accidit, vt extra me ipsum raptus, vidērē
 eum dicentem mihi: Propera, & Hierosolyma ce-
 leriter

leriter exi: non accipient enim tuum de me testi-
monium. Cui ego: Domine, inquam, sciunt ipsi, v^t
ego solitus sum in custodiam dare, & per collegia
virgis cadere, eos qui tibi considerent: utq³ cum
tui testis Stephani sanguis effunderetur, ego ades-
sem, & eius neci cōsentiens, vestimenta custodirē
eorum qui eum interficiebant. Tum ille: Vade in-
quit, nam ego te ad procul remotas gentes aman-
dabo. I V. Tolle istum ex orbe terrarum: neque e-
nim conuenit eum viuere. L. Nihil vnquam tale
vidi. Necesse est grauiorem aliquam esse causam,
qua vnīuersum populum in hūc commoueat. Ne-
que enim ita clamarent, & vestes discinderēt, pul-
uerēque in aërem iacerent. Hac non solent sine
maxima causa fieri. Milites intromittite eum in
castra: & virgis cogite causam sateri, propter quā
causam ita in eum clametur. Ce. Fiet. Disposietur
iam, & funibus deligetur. P. Licetne vobis homi-
nem Romanum indemnatum verberare? C. Vide
quid agas, Lysia, nam hic homo Romanus est. L.
Itāne? Adibo eum. Dic mihi, es ne Romanus? P.
Etiam. L. Ego ipse magno precio in istam ciuita-
tem susceptus sum. P. At ego natus sum. L. Desi-
stite milites, iam satis superq³ factum est.

SENTENTIA.

Iniqui homines veritatem vi opprimere conantur.
Pellitur ē mediū sapientiā, vbi vi gentur res. Romana ci-
uitas plus habet autoritatis apud homines, quā Chri-
stiana. Sic fit & hodie si cuius prapotentis ciuitatis aut
principis autoritate commendaris, locum vbi que in-

DIALOG. SACRORVM

uenies, Sin nihil nisi iustitiam habeas, vilissimus eris.

ANANIAS. Actio, 23.

ARGVMENTVM.

Paulus vinctus Ananiam pontificem acerrimè reprehendit, vt ex legem. Deinde dicens se speratæ resurrectionis reum, Phariseos & Sadduceos inter se cõmituit, & ab illis aduertus hos defenditur.

*Paulus, Ananias, Assistentes, Lysias,
Sadducaei, Pharisei.*

F Ratres, ego ad hoc tempus, deo conscio, optimè mihi conscius fui. *AN.* Percutiatür ei os. *P.* Percussurus est te deus, paries incrustate, Ergo tu sedes, vt de me ex lege iudices, & cõtra legem inbes me pulsari? *AS.* Põtifìci dei conuiciaris? *P.* Nesciebam, fratres, eum esse pontificem. Scriptũ est enim: Principi populi tui ne maledicito. Verũ audite fratres, qui in hoc consilio adestis. Ego Phariseus sum, Pharisei filius: sperata resurrectionis mortuorum reus sum. *S.* Lepidum nugatorem: hoc se modo euadere posse sperat. *Ph.* Non male loquitur: nihil in eo mali video. Quod si spiritus cum eo locutus est, aut aliquis Genius, ne Deo repugnemus. *S.* Ideo eum defenditis vos, quia se vobiscum sentire clamat. *P.* Nos enim ideo defedimus, quia defensione dignus est. Quid enim commisit? vultis opprimere infontes? *Sad.* Imò vos vultis tueri fontes? *L.* Videndum nobis est, ne hic ab istis discerpatur. Tu iube huc descendere exercitum, vt eis eripiatur, & in castra abducatur.

SENTENTIA.

In iustus

Iniustus iudex incrustatus paries. Pijs profunt interdū aduersariorū inter se controuersia, quē admodū inter se rixantibus canibus euadunt homines. Si quando tueretur simulator pium, id magis sui, quā æqui amore facit.

NEPOS PAULI. Act. 23

ARGUMENTVM

Lyfias à Pauli nepote de ludæorum in Paulum coniuratione certior factus, copias parādas curat, quæ Paulum ad Felicem prætorem tuto perducant.

Centurio, Lyfias, Nepos Pauli.

Paulus, is qui est in vinculis, me euocatū rogauit, ut hunc ad te adolescentulum adducerem habere enim eum aliquid ad te. L. Cedò mihi manum, adolescentule, Dic mihi hic in occulto, quid habeas quod velis mihi enunciare. N. Iudei constituerunt petere à te, ut cras in consiliū educas Paulum, quasi aliquid diligētius in eū quæsituri. Sed tu noli eis obtemperare, nā insidiantur ei homines ex eis supra quadraginta, qui sese deuouerunt, si vel comederent, vel biberent, quin eum interfecissent, Et nunc parati, tuum mandatū expectant. LYL iudote te, quod me scitè admonuisti.

Discedes hinc, & nemini hac indicabis, que mihi demonstraui. Vos duo centuriones, paratos habete milites ducentos, qui Casareā proficiſcātur, & equites septuaginta, hastas ſōſque ducentos ad horam tertiam noctis, & iumenta adhibete, ut eo impositum Paulum, ad Felicem prætorem perducant Ego ad eum Epistolam scribam.

SENTENTIA.

S.

Fici

DIALOG. SACRORVM.

Ficti homines pijs pertinacissimè infidiantur. Sæpè minus est in gentibus iniquitatis, quàm in ijs qui se Dei populum gloriautur.

TERTVLLVS. Aet. 24

A R G V M E N T V M.

Paulum accusat Tertullus orator, apud Felicem præ-
torem. Paulus crimina diluit. Felix causæ cognitionem
differt in aduentum Lyfiæ tribuni, Paulumq; iubet re-
natis custodiri.

*Felix præses, Tertullus orator, Pau-
lus, concio Iudeorum.*

A Desi hic reus ille Paulus Anania pōtifex, &
vos seniores. Superest, ut vester orator accu-
set. T. Quod maxima pace p te fruimur, quodque
in prudentia hac provincia recte administratur,
nobis omnino gratissimum est optime Felix: & ar-
gumus gratias quàm possumus maximas. Sed ne
tibi diutius sim molestus, quaeso ut nos pro tua e-
quitate paucis audias. Inuenimus hominem hunc
pestilentem, & seditiones omnibus ubiq; terrarū
Iudeis concitantem, ac sectæ Nazarenorum prin-
cipem, eò usq; ut etiam fanum profanare conatus
sit. Eum nos cōprehensum volumus ex nostra lege
iudicare. Sed intercessit Lyfias tribunus, eumque
magna vi e manibus nostris eripuit, ac iussit ut eo-
rum accusatores apud te adessent. Ex quo quidem
Lyfia poteris, si querere voles, certior fieri de om-
nibus criminibus, quibus nos hunc insulamus.

Atq; hæc ita se habere, testis est vniversa Iudæo-
rum, quos adesse vides, concio. C. Ita est. P. Li-

cetine

etne mihi causam dicere? F. Licet. P. Equidem cō
 confidentius prome dico, quòd scio te multos iam
 annos huic gēti ius dicere: ut possis intelligere, me
 non duodecim compleuisse dies, ex quo Hierosoly-
 mam ad diuinum cultum concessi. Neque v-^o me
 in templo inuenerūt cum aliquo colloquentem, aut
 vulgi seditionem facientem, neque in collegijs, ne
 que oppidatim: nec me eorum possunt conuincere,
 de quibus accusant. Illud autem libenter apud te
 confitebor, me ex institutione, quam sectam dicūt,
 Deum colere patrium, fidemq, adiungere omnibus
 quæ in disciplina nostra, & vatibus scripta extāt:
 tātumq, mihi de Deo spondere, ut exploratum ha-
 beam, mortuos tum bonos tum improbos, aliquan-
 do reuicturos: id quod ne ipsi quidem non sperant.
 Atque equidem in id incumbo, ut rectam cōsci-
 entia deo semper hominibúsque probare possim.
 Veneram autem post annos complures ut muneribus
 egestatem nonnullorum meorum popularium
 alienarem, ac farta libarem: cum me expiatum of-
 fenderunt in fano, nulla cum turba, aut tumultu.
 Is sunt quidem ex Asia Iudei, quos oportebat a-
 pud te præsto esse, & accusare, si quid in me habe-
 rent. Aut etiam hi si quod deprehenderunt in me
 crimen, dicant sane, dū adsto in cōsilio. Nisi fortè
 criminosa est una hac vox quam inter eos sic cla-
 mani: Ego hodie à vobis reus agor defensione mortu-
 orum resurrectionis. F. Iam finem facite.

Cum Lysias tribunus venerit, cognoscam de

*vestra causa. Iterea tu Centurio. Paulū custodi, ita ut remissiū habentur: neue aliquis necessari-
orum eius aditu aut famulatu prohibeatur.*

SENTENTIA.

Veritatis professionem, seditionē interpretatur calumnia: Calumniatores modò e mentiendo, modo torquendo, nihil canlidè dicūt, Calumniatoribus calumnia impunè est, infontibus innocentia non item. O iudices, vbi nā dormit lex talionis?

FESTVS. Act. 25.

ARGVMENTVM.

Paulus ad Agrippam regem causam dicit, in qua de sua legatione mortuorūq; resurrectione differit. Festus præles eum insanū appellat. Agrippa infontem iudicat.

Festus præses, Agrippa rex, Paulus.

VIdetis hunc hominem, Agrippa rex, & omnes viri, qui hic adestis, de quo omnis me Iudeorum multitudo tum Hyerosolymis tum hic interpellauit, clamans indignū esse eum viuere ampli⁹. Ego verò cūm comperirem, nihil eum capitale admississe, et ipse ad Augustū prouocauisset, statui mittere: & tamē quid certū de eo scribā ad dominum, non habeo. Ea de causa produxi eum ad vos, & maxime ad te, rex Agrippa, ut re disquisita, habēā quod scribam. Absurdum enim mihi videtur, mittere vinctum: neq; crimina, quæ ei imponentur, significare. A Liberum est tibi, pro te ipso dicere. P. Quòd omnia, de quibus à Iudeis postulor, hodie sum apud te, rex Agrippa, defensurus, hominem Indæicarum consuetudinum atque con-

trouersarum vel in primis peritum, equidem beatum me existimo. Quamobrem oro te, ut me a quo animo audias. Ac meā quidem actam ab ineunte etate vitam (principio enim versatus sum Hieronymis inter meos populares) norunt omnes Iudei, iam diu scientes (modo velim fateri) me vixisse Pharisaum, quæ exactissima nostra religionis secta est. Et nunc hic storem sperata præstationis eorum, quæ maioribus nostris à deo promissa sunt: quo quidem se peruerturos duodecim tribus nostræ deum noctes diesq; assidue colendo sperant. De hac spe rex Agrippa, à Iudeis accusor. Itane verò incredibile apud vos indicatur, à deo mortuos excitari? Equidem statueram, multa mihi contra Iesum Nazareni nomen esse faciēda, itaq; feci Hierosolymis. multosque sanctos per potestatem, quæ mihi à pontificib⁹ permittē erat, in carceres conclusi, et capite mea sentētia damnaui. Quin eos per omnia collegia tormentis sæpè cogebam nefaria dicere: iamq; immodicè in eos furens, persequabar etiam ad exteras vrbes. Cumq; aliquando proficiscerer Damascum, cum potestate mihi à pōtificibus permissa, die medio, Rex, in itinere vidi de cælo solis splendore maius lumen, quod me meosque comites circumfulsit. Cūque omnes ad terram corruissemus, vocem audiui affantis me, et Hebræo sermone dicentis: Saule, Saule, quid me insectaris? Durum tibi fuerit contra stimulos calcitrare. Tum ego: Quis es, inquam, domine? Ego sum, inquit ille

*Iesus, quem tu infestas. Verum surge, & confiste
 in pedes. Nam eò tibi apparui, ut te & ministrũ
 & testem constituam eorum quæq; vidisti, quæq;
 tibi demonstrabo, vindicando te a populo & gen-
 tibus, ad quas te nunc mitto, ad eorum oculos ape-
 riendos, ut è tenebris in lucem & ex Satana pote-
 state ad deum se cõuertant, & ita peccatorũ, ve-
 niam consequantur, & ad eandem cum eis sortem
 perveniant qui, quia in fidem meam venerũt, sã-
 cti facti sũt. Nec ego, rex Agrippa, celesti visioni
 non fui dicto audiens: quin primũ eis qui Da-
 masci erant, & Hierosolymis, perq; omnem Iudæa
 regionem, nec non ipsis gentilibus correctionem vi-
 tæ denunciarem, & exhortarer ut ad Deum sese
 converterent, & vitæ correctionem factis ostende-
 rent. Hac me causa Iudæi in fano comprehensum,
 conabantur interficere. Sed diuino præsidio adhuc
 usq; diem steti, paruos iuxta ac magnos commo-
 nefaciens, neq; quidquam dicens extra ea quæ tũ
 ceteri vates, tum Moses futura ante denũciaue-
 runt: Christum videlicet esse mortem passurum,
 primumq; ex mortuis in vitam renocatum, lucem
 populo & gentibus nunciaturum. FESTVS. In-
 sanis Paule. Nimis te litera ad insaniam adigũt.
 P. Non insanio, optime Feste, sed veracis & sobriũ
 hominis verba profero. Scit Rex, ad quem cõfidẽ-
 ter loquor, ut quem nihil horum latere putẽ: neq;
 enim in tenebris gestum est. Credisne rex Agrippa
 vaticinibus? Credis. scio. A. Propemodum mihi per-
 suades*

suades, ut Christianus fiam. P. Deus faciat, ut non propemodum, sed planè, non solum tu, sed etiam omnes qui audiunt, hodie fiant tales, qualis ego sum: exceptis his vinculis. Fe Surgamus: discedamus hinc. Hic homo mihi videtur nihil morte dignum, aut carcere commisisse. A G. Poterat absolutus, nisi prouocauisset ad Casarem.

SENTENTIA.

Vera sapientia, stultorum iudicio infania est. Licet interdum ex calumniatorum mente magis quam verbis crimina diluere. Neque enim nominatim accusabatur Paulus de resurrectione mortuorum, sed cum esset in ipsius doctrina (quæ ei crimini dabatur) etiam resurrectio, seruauit non iniuste causæ suæ.

INDEX. Mat. 25

ARGUMENTVM.

Christus in ultimo aduentu suo, de bonis malisque sententiam pronunciat.

Iesus, Index, Dextri, Sinistri.

U *Exite beati patris mei: possidete paratū vobis regnum ab orbe condito. Nam cum esuri rem, dedistis mihi comedere: cum sitirem, bibere: hospitem me accepistis: nudum vestiuitis: agrum visitauistis: in custodiam datum, inuistis. D. Domine, quando te vidimus esurientem, ut aluerimus? aut sitientem, ut potum dederimus? quando autem hospitem, ut acceperimus? aut nudum, ut vestiuerimus? quando agrum, aut in vinculis, ut inuiserimus? I. Credite mihi quatenus minimo horum fratrum meorum fecistis, mihi fecistis. Vos au-*

*tem abite à me, execrabiles, in ignem aternū Vei-
 ioui, eiusq₃ Genijs paratum: qui me neque esuriē-
 tem cibo, neq₃ sitientem potione refecistis: hospite
 non suscepistis nudum non vestiuistis: in firmum
 & in carcerem coniectum, non inuistis, S. Domi-
 ne, quando te vidimus esurientem, aut sitientem,
 aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in
 carcere, neq₃ subuenimus? Ie. Credite mihi, quate-
 nus horum minimo non fecistis, mihi non fecistis.*

SENTENTIA.

*Pro suis quemque factis remunerabitur Christus quod
 cuius Christianorum fit, id ipsi Christo fit.*

FINIS.

DECEM DEI PRÆ CEPTA, ET ALIA DEIN- ceptis sequentia, quæ ad reipub. in- stitutionē pertinet, ex Exod.

Cap. 20. & reliquis.

DEus hac omnia Israëlitis ad hunc modum af-
 fatus est: Ego sū Ioua Deus tuus, qui te eduxi
 ex domicilio seruitutis Egyptiæ.

1 Deos alios nullos præter me habeto.

2 Simulachrum vllius rei, quæ extet aut supra in
 cælo, aut infra in terra aut in aquis sub terra, ne
 facito, néne ea venerator, néne colito. Nam ego
 sum Ioua deus tuus impatiens socij: qui parentum
 culpam etiam in liberos persequor, vel ad tertiam
 usque

vsq₃ quartamque stirpem osorum mei: clemētiq₃
 vtor ad millesimam vsq₃ stirpē erga mei amātes,
 meq₃ praecepta conseruantes,

3 Iona Dei tui nomen inaniter ne adhibeto: ne-
 que enim sinet impunitum Iona: qui eius nomē in-
 aniter adhibuerit.

4 Diem sabbati sanctē agere memento. Sex dieb.
 agito: tuaq₃ opera omnia patrato. Septimo autem
 die, quod Iona dei tui Sabbatum est, nullum opus
 facito, neu tu, neu tuus filius, aut filia, neu tuus
 seruus, aut ancilla, neu tuum iumentum, neu apud
 te degens peregrinus. Nam cū sex dieb⁹ fecisset
 Iona cœlum, terrā, mare, quaq₃ in eis sunt omnia,
 fertatus est die septimo: qua de causa Iona diem
 Sabbatum faustum sacrumq₃ fecit.

5 Parentem utrumq₃ honorato, ut diu etatem
 producas in terra, quam tibi Iona de⁹ tuus donat.

6 Ne hominem occidito.

7 Ne adulterato.

8 Ne furator.

9 Falsum testimonium contrā alium ne dicito.

10. Alterius domū ne concupiscito: alterius vxorē
 ne concupiscito: neue seruū, aut ancillā, neue
 bouem, aut asinum: nihil deniq₃ quod sit alterius.

Hic vniuersus populus visis fragoribus, fulgu-
 ribus, tuba sonitu, & montis fumo perterriti abse-
 dere: & procul stātes à Mose petiere, ut ipse eis
 audientibus loqueretur, non deus; ne emorerentur.

Quib. Moses: ne metuite, inquit, nā ad vos tentā-
 dos

dos venit deus, utq; vos eius timor ob oculos pro-
positus à peccando deterreat. Igitur procul stante
populo, accessit ad illam caliginem, ubi deus erat.
Et Ioua Mosi sic fatus est: Commemorato Israe-
litis, ut me secum de caelo viderint loquentem, ne
præter me deos sibi argenteos aut aureos fabricē-
tur. Sed mihi cespitium altare fiat, in quo solida
sacrificia & pro salute balantibus bubusue facia-
tis: quocunque in loco mei nominis monumentum
posuero, ibi vos aditurus, vobiscum prosperaturus.
Quod si mihi altare lapideum fiet, ne ex quadra-
to lapide excitato: nam id ferramentum ad mouendo
profanaretis. Neue per gradus ad meum altare a-
scenditote, ne in eo obscena vestra appareant.

Cap. 17.
Lex serui-
tutis.

Hæc autem eis iura propones. Si emeris seruum
Hebræum, sex annos seruito, septimo autem anno
manumittitor gratuito. Si cælebs venit, cælebs
manumittitor: si maritus, uxor cum eo manumitti-
tor. Si dominus ei uxorem dederit, ex qua filios aut
filias procreauerit, fœmina & nati domini sunt:
ipse solus manumittitor. Quod si seruus captus a-
more sui domini, & uxoris, & filiorum noluerit
manumitti, cum dominus ad recuperatores addu-
cito, eiq; ad valuam aut ad postem applicato, aurem
subula perforato, & ille ei perpetuum seruito.

Si quis filiam suam vendiderit in famulatum,
ea ne seruorum in morem manumittitor. Si ea do-
mino displicebit, nec is eam desponderit, redhibe-
re. In extraneam gentem emancipandi potestas ne
esto

esto, quia eum affecit ignominia. At si eam filio suo destinauerit, eodem iure cum eo quo liberis agito. a. si aliam duxerit, hanc victu, vestitu, b. congressu ne fraudato. Si tria hæc ei non conferit, manumittitor gratis, sine precio.

a. scilicet
præterea.
b. scilicet,
maritali.

Qui hominem pulsauerit, si is mortuus fuerit, capitale esto. At qui non captauerit, sed in eum fortè fortuna incurrerit, statuam vobis locū quò confugiat. At si quis alterius necem per dolum de industria machinatus fuerit, is vel ab ara mea ad necem abstrahitor.

Qui patrem aut matrē pulsauerit, capitale esto.

Qui hominem clepserit, eumque vendiderit, aut is apud eum inuentus fuerit, capitale esto.

Qui patri aut matri maledixerit, capitis poena esto.

Si quis alterum orta contentione percusserit lapide, aut pugno, si ille non fuerit mortuus, sed in lecto decubuerit, si surrexerit & foras baculo innixus inierit, percussor sine fraude esto: tantum illius cubatum & medicationem præstato.

Si quis seruum suum, aut ancillam baculo percusserit, si præsens mors sequuta fuerit, tenetor. Verum si unum aut alterum diē superstes fuerit, ne tenetor, quoniam pecunia eius est.

Id est eius
iuris est,
utpote
emptus.

Si qui dimicando mulierem gravidam vulnerauerint, & abortum intulerint, si perniciēs non fuerit, ad estimationem mariti mulieris multa esto, & ad eam rem arbitri sunt. Sin autem per-

Lex talio-
nis.

niciēs

nicies fuerit, vitam pro vita pendito: oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, suggillationem pro suggillatione, vulnus pro vulnere, vibicem pro vibice.

Si quis serui sui, aut ancilla oculum percusserit eumq; corruerit, eum manumittito pro oculo. Et si serui sui aut ancilla dentem de cusserit, eum manumittito pro dente.

Si bos pul
fauerit

Si quem bos virum, aut foeminam cornu peti-
uerit, & is mortuus fuerit bos lapidator, eius car-
nem comestor, dominis bonis impunitus esto. At si
bos antea fuerit petulcus, & eius dominus admo-
nitus fuerit, neq; tamē custodiuerit, si virum aut
foeminam occiderit, & bos lapidator, & eius dns
morte plectitor. Sine ei multa imponetur, tantum
vite suae precii dato, quātūcūq; ei fuerit imposi-
tum. siue puerum petiuerit bos, aut ancillā, argen-
ti triginta sicli domino soluantor, bos dilapidator.

Si quis fossam vel aperuerit, vel dimeferit, nec
obduxerit, & eò deciderit bos aut asinus, aut or fos-
se praestato, argentum domino illius soluto, ipse
mortuum habeto.

Viuū bo-
uem pro
illo reddi
to furti.
pena.
Cap. 22.

Si cuius bos alterius, bouem vulnerauerit, &
ille mortuus fuerit, bouem viuū vendant, &
eius precium diuidunto: & mortuum etiam diui-
dunto. Aut si notum fuerit, bouem antea esse pe-
tulcum, neq; eum dominus eius custodiuerit,* bo-
uem boue pensato, ipse mortuum habeto.

Si, quis bouem, pecūsue clepserit, mactaueritq;
aut

aut vendiderit, quinque bones pro uno reddito, & quatuor balantes pro una.

Si fur in surripiendo deprehensus, iētus fuerit & inde mortuus, homicidij pœna ne esto (nisi orto sole) tum homicidij pœna esto. Si habet unde redat, reddito: si non habet, vendito pro suo furto.

Si deprehensum fuerit furtum penes eum, bos, asinus, ouis, capra viuens, duplum reddito.

Si quis emissio pecore comparauerit fundum aut vineam alterius, damnum sarcito de optima parte fundi sui, aut vinea.

Si in spinas immissus ignis, metam aut segetem, aut messem corruperit, autor ignis, detrimentum præstato.

Lex depo-
siti.

Siquis apud alterum argentū supellectilē mne reposuerit, idq; de illius domo surreptum fuerit, si fur deprehensus fuerit, duplum reddito. Sin autē fur nō deprehensus fuerit, tum dominus domus ad recuperatores vocator, nī rem alterius interuertērit. Quacunque in re crimen statuetur, in boue, in asino, in oue, in capra, in veste quacunque res erit amissa, qua cui adicatur, causa amborū ad recuperatores defertor: utrum condemnauerint recuperatores: alteri duplum reddito,

Si quis alterius fidei asinum, bouē, ouem, capram, aut quouis pecus commiserit, si id nullo dēte fuerit mortuum, aut fractum, aut abactum, in furandum Ioue interponitor, illum rem alterius ad se non auertisse: eamque satisfactionem do-

Scilicet en-
ri abacto-
ribus aut
hostibui

minus

Scilicet
domo.

minus accipito, neque fiduciarius rem reddito.
Quod si ei furto ablatum fuerit, damnum praestato domino rei. Sin raptum à feris fuerit, testem exhibeto, neque raptum praestato.

Si quis quid ab aliero utendum acceperit, & id fractum aut mortuum fuerit, domino rei absente, damnum praestato. At praesente, ne praestato, si conductitium & praeicio additum erat.

Raptum

Si quis virginem non sponsam pellexerit: et cū ea concubuerit, eam sibi in matrimonium dotato,

Si puella pater eam locare illi nollit, argentum pendito, ut fert dos virginum.

Sagas uiuere ne finitote.

Quicūq; rem habuerit cū bestia, capitale esto.

Qui dīs sacrificauerit, sacratus intereat, nisi uini lous.

Officia er
gainopes.

Peregrinum ne premito, neue angito: nam peregrini fuistis in Aegypto.

Viduam nullam, aut pupillum premito si preseris, cum ad me conquerentur, eorum ego querelas exaudiam, iratusq; ferro vos trucidabo: eruntque vestre coniuges viduae & liberi pupilli.

Si cui meorum pauperi tecum versanti pecuniam mutaueris, ne te ei feneratorum prabeto, ne ei usuram imposito.

Si alterius vestem in pignus acceperis, ante solis occasum reddito: nam id unum habet operimentum, cum cuticule amictum, in quo recubet: qui si apud me questus fuerit, exaudiam ut sum miser-

cors. Magistratus ne maledicito.

*Ne cū execrator, qui est in tua natione princeps
Fruges & liquorem tuum ne auertito.*

Officia er-
ga maio-
res. Erga
Deum.

*Primogenitum filiorum tuorum mihi dato: 1-
dem in bobus & balantibus facito, Septem dies cū
matre sua esto, octauo die id mihi dato.*

*Præstatote vos mihi puros homines: & carnem
ruri raptam ne gustatoie, sed ad canes projcitor.*

Cap. 23.
Officia er-
ga homi-
nes.

Auditionem falsam ne accipito.

*Societate cū impio ne coito, ut sit testis iniurius.
Multitudinem in vitio ne sequitor, néne in iure
de recto in sententiam multitudinis deflectito. In-
opi in lite indulgeto.*

*Si aduersary tui bonem, a finemue offenderis
errantem, ei reducito. Si inimici tui a finem uide-
ris oneri succubuisse, ne ei auxiliū denegato, sed
opitulator.*

Inimici tui ius in lite ne deprauato.

*A re falsa abesto. Infontem & instum ne in-
terficito: nam ego iniquum non absoluam.*

*Néne donum accipito: nam donum cecat etiam
perspicaces, bonorumq; virorum orationem per-
uertit. Peregrinum ne vexato: scitis enim vos qua
sit mens peregrinorum, ut qui peregrini fueritis
in Ægypto.*

*Sex annos aruum tuū conserito, eiusq; prowen-
tum percipito: at septimo intermittito, remittitoq;
ad cibatu egenorum populariū tuorum & (si quid
illis superfuerit) bestiarum terrestriu Idē in vinea*

Sabbatū

¶ *oliueto facito.*

*Sex diebus opus tuum patrato: & septimo feria
tor ut requiescat bos tuus, asinusq^{ue}, utq^{ue} respi-
ret natus ancille tue, peregrinusq^{ue}.*

Omnia quaecunq^{ue} dixi vobis, seruatote.

*Nominis alienorum deorum memoriam ne u-
surpato, neue in ore habeto.*

*Tribus temporibus in anno mihi festa agito. A-
zimalia seruato, per quæ septem dies Azimis ve-
sceris (ut præcepit tibi) statuto tempore mensis
verni, quia in eo emigrasti ex Aegypto: erga corā
me vacuine adparento. Item Missili primitiua-
rum frugum operis tui, quas in agro seneris. Item
conditalia in exitu anni, ubi tuas frages ex agris
condideris.*

*Ter quotannis omnes tui mares in conspectum
Domini louæ sistuntor.*

*Cum mee victimæ sanguinem, eam mactando
effundes, fermentum ne habeto.*

*Mei festi adeps in posterum diem ne pernocta-
so. Principium primitiarum frugum tui fundi in
aleam louæ tui inferto.*

Hædum in sanguine matris suæ ne coquito.

F I N I S.

1
-

-

1-

e-

is

ra

a-

m

is

m

do

a-

in

.